

PRACOVNÍ STUDIE

AGRISTRUKTURY V ČESKÉM PRÁVNÍM A DOTAČNÍM PROSTŘEDÍ

PARTNEŘI

bel eco

Asociace
soukromého
zemědělství ČR

Centrum pro otázky
životního prostředí
Univerzita Karlova

FINANCOVÁNÍ

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Ministerstvo životního prostředí

AGRISTRUCTURE **LIFE**

Agristruktury v českém právním a dotačním prostředí (pracovní studie)

Autor: Martin Rexa

Prosinec 2025

Zpracováno za podpory partnerů projektu Agristructure LIFE, kteří se podíleli na přípravě metodiky a příloh, sloužících jako podklad pro hlavní text studie, a na připomínkování studie:

- Beleco z.s. (Jana Moravcová, Petra Pospíšilová)
- Ústav zemědělské ekonomiky a informací (Jaroslav Pražan, Jana Hlaváčková, Tereza Válková, Hana Šejnohová)
- Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy (Vojtěch Kotecký)
- WWF Česko, z.ú. (Alžběta Procházková)

© Fotografie na titulní straně: Martin Rexa

Vytvořeno v rámci projektu Agristructure LIFE (LIFE23-CCA-CZ-Agristructure LIFE).

Vytvořeno s podporou Evropské unie s přispěním Ministerstva životního prostředí ČR. Nemusí vyjadřovat stanoviska Evropské unie, CINEA, ani MŽP. Evropská unie, CINEA ani MŽP nezodpovídá za obsah tohoto dokumentu.

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Ministerstvo životního prostředí

SEZNAM ZKRATEK

AEKO	Agroenvironmentálně-klimatická opatření
AOPK	Agentura přírody a krajiny ČR
BISS	Basic Income Support for Sustainability (Základní podpora příjmu pro udržitelnost v zemědělství)
DPB	díl půdního bloku
DSO	dráha soustředěného odtoku
DZES	Dobrá zemědělský a environmentální stav
EVP	Ekologicky významný prvek
KN	Katastr nemovitostí
KoPÚ	Komplexní pozemkové úpravy
KP	krajinné prvky
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NOO	náklady obvyklých opatření
NPO	Národní plán obnovy
NPŽP	Národní program Životní prostředí
OOP	orgán ochrany přírody
OPŽP	Operační program Životní prostředí
PEV	Protierozní vyhláška
POPFK	Program obnovy přirozených funkcí krajiny
PPK	Program péče o krajinu
SFŽP	Státní fond životního prostředí
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
ÚSES	Územní systém ekologické stability
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
VKP	Významný krajinný prvek
ZMV	Zjednodušené metody vykazování
ZOPK	Zákon o ochraně přírody a krajiny
ZPF	zemědělský půdní fond

OBSAH

1. ÚVODEM K AGRISTRUKTURÁM	1
1.1. Význam	1
1.2. Typy	2
1.3. Kontext studie	2
1.4. Cíl studie	4
1.5. Metodologický postup.....	5
2. AGRISTRUKTURY V PRÁVNÍCH PŘEDPÍSECH A DOTACÍCH	7
2.1. Evidence půdy a daně z pozemků	7
2.2. Ochrana agristruktur	11
2.3. Dílčí shrnutí - evidence půdy, daně z pozemků, ochrana agristruktur.....	15
2.4. Územní plánování a Komplexní pozemkové úpravy	17
2.5. Vlastnické vztahy.....	20
2.6. Dílčí shrnutí - územní plánování, komplexní pozemkové úpravy, vlastnické vztahy	21
2.7. Protierozní vyhláška a standard DZES 5	22
2.8. Nástroje Společné zemědělské politiky	24
2.9. Dotační nástroje Ministerstva životního prostředí.....	33
2.10. Dílčí shrnutí - Ochrana půdy a dotace.....	40
2.11. Pokrytí různých agristruktur nástroji.....	43
2.12. Další nástroje	44
3. BARIÉRY ZEMĚDĚLCŮ A NEEFEKTIVITY NÁSTROJŮ	47
3.1. Základní rámec	47
3.2. Primární a sekundární bariéry	54
3.3. Neefektivita nástrojů	62
4. SHRNUÍ A ZÁVĚR.....	64
5. ENGLISH SUMMARY	68
6. SEZNAM PŘÍLOH A SCHÉMAT	73

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1 - Pokrytí agristruktur nástroji.....	78
PŘÍLOHA 2 – Analytické karty vybraných nástrojů.....	81
PŘÍLOHA 3 - Kontexty vybraných nástrojů.....	161

PŘÍLOHA 4 - Pravidla tzv. neprodukčních ploch v SZP	220
PŘÍLOHA 5 - Podmínky AEKO a dalších titulů v SZP.....	223
PŘÍLOHA 6 - Kombinovatelnost environmentálních titulů SZP	228
PŘÍLOHA 7 – Čerpání dotací ze SZP.....	230
PŘÍLOHA 8 – Čerpání dotací AOPK (přehled výzev)	233
PŘÍLOHA 9 – Čerpání dotací AOPK.....	236
PŘÍLOHA 10 – Čerpání dotací SFŽP (přehled výzev)	238
PŘÍLOHA 11 – Přehled bariér	241

1. ÚVODEM K AGRISTRUKTURÁM

Pojmem agristruktury označujeme v této studii mimoprodukční plochy na zemědělské půdě, a to trvalého i dočasného charakteru.

Tento termín jsme zvolili proto, že zatím neexistuje jiný jednotný, vhodný a jasně definovaný pojem pro tyto typy ploch. Jak vyplývá dále z textu, termínů zahrnujících tyto části zemědělské krajiny existuje v češtině mnoho – každý s trochu jiným významem, konotací, množinou zahrnutých prvků (krajinný prvek, ekologicky významný prvek, liniový prvek, mimoprodukční plocha, biopás...).

1.1. Význam

Agristruktury hrají v odolnosti zemědělské krajiny i podpoře biodiverzity zásadní roli. Výčet jejich možných prospěšných funkcí je dlouhý. Zvyšují rozmanitost krajiny a zajišťují propojení biotopů různých organismů. Zpomalují odtok vody a rychlost větru a tím brání erozi půdy. Udržují půdní vlhkost a podporují půdní organismy a tím i kvalitu a odolnost půdy. Mimo jiné podporují také opylovače zemědělských plodin a predátory organismů, které snižují výnosy ze zemědělské produkce.

Nízké zastoupení agristruktur v české krajině, dané zejména historickým vývojem, znamená, že funkce, které agristruktury plní, jsou výrazně oslabeny. Důsledkem je mimo jiné vysoká náchylnost krajiny k erozi půdy, klesající nebo velmi nízké počty polních ptáků nebo opylovačů, náchylnost ke kalamitám tzv. škůdců (např. hrabošů) či rychlý odtok vody z krajiny přispívající k výskytu sucha i povodním. S klimatickou změnou se tyto trendy nadále zhoršují. Velikost ekologického přínosu agristruktur se odvíjí nejen od jejich četnosti, umístění a podoby, ale také například managementu.

1.2. Typy

Agristruktury můžeme rozdělit na dvě základní skupiny - trvalé a dočasné. Výčet agristruktur lze najít v tabulce v příloze č. 1.

Mezi **trvalé agristruktury** řadíme zejména stabilní krajinné prvky (dále KP), které již v krajině historicky dlouhodobě existují, nebo se při jejich vzniku předpokládá, že nebudou později, v řádech desítek let, rušeny. Jedná se o různé dřevinné prvky (např. remízy, solitérní stromy), travinné prvky (např. meze, zatravněné údolnice), vodní prvky (např. mokřady, vodní toky), kamenité prvky (např. skalky, zídky), ale také prvky cestní sítě (např. nezpevněné či zpevněné cesty a jejich "zelené" okraje), některá technická opatření (např. příkopy, suché poldry) a samozřejmě rozmanité kombinace těchto prvků.

U **dočasných agristruktur** se předpokládá, že (zejména na zemědělské půdě) vznikají jen na omezený čas, většinou maximálně několik let, příp. se počítá s tím, že v případě potřeby mohou být jednoduše zrušeny a na ploše obnoveno produkční hospodaření. Jde zejména o opatření na orné půdě, která realizují zemědělci, jako jsou květnaté pásy, ochranné a přerušovací pásy, úhory atd., ale také například o neposečené plochy na travních porostech.

V praxi se trvalé a dočasné prvky z hlediska délky trvání často prolínají. Některé KP mizí (zásahem či přirozeně bez další obnovy) a naopak dočasné agristruktury se mohou stát trvalými. V některých oblastech také krajina spontánně zarůstá a KP se propojují nebo se stávají součástí větších ploch spontánně vzniklého lesního porostu nebo naopak dochází k omezování rozlohy trvalých prvků (např. odorávání vegetačních okrajů polních cest). Krajina se tedy neustále mění a v mnoha případech ji není možné škatulkovat do jasně definovaných kategorií.

1.3. Kontext studie

Tato studie vznikla v rámci projektu Agristructure LIFE - "Zelená agri-struktura pro adaptaci zemědělské krajiny". Projekt reaguje na potřebu adaptace zemědělské krajiny a hospodaření na dopady postupující klimatické změny a také na potřebu reagovat na negativní trendy ve vývoji biodiverzity v zemědělské krajině. Ústředním tématem projektu je nízké zastoupení agristruktur, neboli mimoprodukčních ploch trvalého i dočasného charakteru v zemědělské krajině České republiky. Projekt se zaměřuje na hledání cest, jak zvýšit zastoupení agristruktur v zemědělské

krajině a zajistit jejich co nejefektivnější rozmístění, a tím podpořit odolnost krajiny i společnosti jako takové, která je na produktech zemědělské krajiny závislá.

Tato studie je jedním z dílčích kroků ke komplexnímu uchopení tématu agristruktur. Zemědělská krajina a do velké míry i její ekologická odolnost a stabilita se dlouhodobě vyvíjejí v závislosti na antropomorfních zásazích uživatelů krajiny, ať už jde o vlastníky půdy, hospodáře, obce a jejich zastupitele, státní instituce nebo občanské spolky a nevládní neziskové organizace. Při úvahách o vlivu opatření na stav krajiny proto musíme zohlednit nejen environmentální úroveň problematiky, ale rovněž roviny společenské a ekonomické nebo individuální a psychologické, které ovlivňují motivace, bariéry nebo rozhodování uživatelů krajiny. V tomto projektu se přitom zaměříme zejména na zemědělce.

Při posuzování těchto komplexních vztahů je nutné mít přehled o kontextu dané země - vedle kontextu právních předpisů a ekonomických nástrojů je potřeba rozumět i historickému kontextu nebo ekonomické realitě na národní i širší úrovni. Schéma č. 1 ve zjednodušené formě ukazuje, jaké vlivy mohou zemědělce v jejich rozhodování ovlivnit.

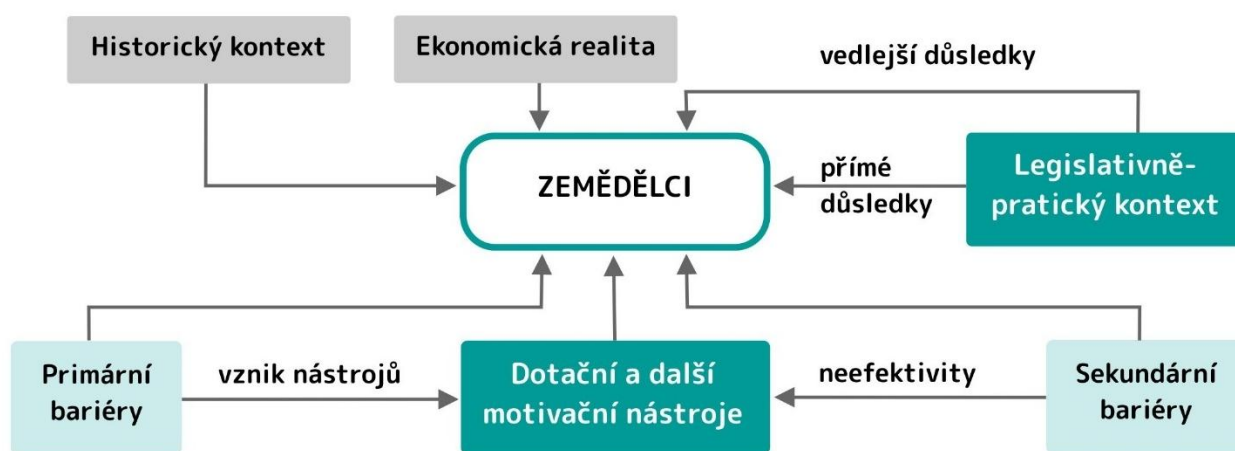

Schéma č. 1 – Postavení právních předpisů a ekonomických/dotačních nástrojů při rozhodování zemědělce (vlastní zpracování)

V rámci projektu Agristructure LIFE vzniká několik dalších odborných podkladových studií. Pro ucelenost představy o směřování projektu zde proto uvádíme jejich přehled a krátký nástin obsahu.

Studie "Sekundární analýza literatury a dobré praxe" je rešerší literárních zdrojů a zabývá se významem agristruktur pro adaptaci na klimatickou změnu nebo podporu biodiverzity.

Studie "Sekundární analýza literatury a zpracování dostupných datových zdrojů o stávajícím rozsahu krajinných prvků a struktur na zemědělské půdě v ČR" hodnotí dostupné datové zdroje a vrstvy, podle kterých je (či není) možné stanovit, kolik je v krajině krajinných prvků a dalších agristruktur a jak lze tyto zdroje použít pro hodnocení krajiny z hlediska jejího strukturního uspořádání a souvislosti s její odolností.

Studie "Bariéry a motivace při zavádění agroenvironmentálních řešení na farmách" shrnuje hlavní motivace a bariéry, kterým zemědělci čelí při zavádění agrostruktur a obecněji agroenvironmentálních řešení.

1.4. Cíl studie

Tato studie se zaměřila na současný český kontext právních předpisů a ekonomických nástrojů, který ovlivňuje postavení agristruktur v zemědělské krajině, respektive dlouhodobé i krátkodobé rozhodování uživatelů krajiny v České republice ve vztahu k agristrukturám. Takovýto přehled nebyl dosud komplexněji zpracován, a to i kvůli tomu, že problematiky agristruktur se týkají předpisy a nástroje z odlišných oblastí i ministerských gescí. Vše zároveň ztěžuje terminologická nejednotnost – tedy fakt, že stejná struktura v krajině je často nazývána jinak v závislosti na daném předpisu či nástroji.

Studie obsahuje základní popis a rozbor nástrojů a situací, které ovlivňují postavení agristruktur a motivace uživatelů krajiny, zejména zemědělců, pro jejich tvorbu či péči (kapitola 2). Dále se zaměřuje na logiku působení nástrojů vzhledem k bariérám, na které míří, ale které také následně často samy vytváří (kapitola 3).

Do studie byly zahrnuty v první řadě **nástroje, které cílí na podporu a údržbu agristruktur**, včetně odbourávání bariér nebo zvyšování motivací zemědělců. I tyto nástroje ale nemusejí být v dosahování svých cílů efektivní a dokonce mohou vedlejšími důsledky nezamýšleně vytvářet bariéry nové. Vedle toho jsou dále popsány a analyzovány **nástroje, které necílí na podporu agristruktur přímo**, ale svými vedlejšími důsledky ovlivňují - pozitivně i negativně - bariéry a motivace.

Je nutné vzít na vědomí, že legislativní i dotační podmínky jsou proměnlivé a je zřejmé, že se budou měnit i v průběhu trvání projektu. Např. v uplynulých třech letech nového období Společné zemědělské politiky (dále SZP) přibývaly každý rok nové dotační tituly, měnily se podmínky některých titulů i základních podmínek, měnila se způsobilost některých ploch pro dotace atd. Potenciálně výrazně odlišné prostředí pak můžeme očekávat s novým obdobím SZP od roku 2028. Měnit se mohou také podmínky a finanční objemy národních dotací.

Nynější výstup je proto potřeba brát jako první verzi, kterou bude nutné alespoň v některých částech průběžně aktualizovat a doplňovat, aby byla nadále relevantní.

Současné nastavení legislativy a ekonomických nástrojů (zejm. dotací) zatím bohužel nevedlo k zastavení či zvrácení negativních trendů např. v oblasti polní biodiverzity nebo kvality půdy. Poznatky z této studie i ostatních studií budou využity mimo jiné pro vylepšení či návrhy nových opatření a nástrojů. Cílem je navrhnout prvky vhodné nejen z pohledu ekologických přínosů, ale také v kontextu existujících nástrojů a v kontextu konkrétních farem, které z něho vycházejí. Bude proto důležité hledat rovnováhu mezi synergii s existujícím systémem a potřebou navrhnout vylepšení tohoto systému do budoucna.

1.5. Metodologický postup

Sepsání hlavního textu studie předcházeli sběr, výběr a rozbor jednotlivých relevantních legislativních, dotačních, ekonomických a dalších předpisů a nástrojů, které v nejširším smyslu ovlivňují postavení agristruktur v kontextu zemědělské krajiny. Takto jsme shromáždili přes 50 nástrojů a rozdělili je pro další práci na 2 skupiny.

Do první skupiny byla zařazena zejména dotační opatření poskytovaná Ministerstvem zemědělství (dále MZe) a Ministerstvem životního prostředí (dále MŽP), která mají za primární cíl zavádění agristruktur nebo péči o ně. Charakter dotačních opatření umožnil alespoň částečně jednotnou analýzu, jakkoli i dané nástroje se výrazně liší ve svém rozsahu. Pro jejich rozbor jsme vytvořili jednotný formát tzv. analytické karty a skrze ně popsali 20 nástrojů, z nichž bylo 9 zanalyzováno hlouběji s cílem komplexněji porozumět (ne)efektivitám daného nástroje a bariérám a motivacím na straně zemědělců ve vztahu k danému nástroji. Seznam nástrojů a dané rozborů lze nalézt v příloze č. 2.

V rámci druhé skupiny bylo zpracováno dalších 31 rozmanitých nástrojů, právních předpisů, daňových opatření apod., které jiným způsobem ovlivňují v České republice vztah zemědělců, příp. i dalších aktérů k agristrukturám. Vzhledem k výrazně odlišnému charakteru těchto nástrojů byla v zadání pro popis ponechána potřebná volnost se základním cílem popsat vazbu nástroje na ochotu zemědělců, příp. dalších aktérů zavádět či pečovat o agristruktury. Seznam nástrojů a dané rozborů lze nalézt v příloze č. 3.

Při analýzách bylo vedle základního popisu cílem zaměřit se na pojmenování bariér, na které nástroje reagují nebo které samy vytvářejí svými neefektivitami. Analýzy i vzhledem k nedostatku výzkumných dat vycházejí zejména z odborného názoru a zkušeností členů a členek projektového týmu. Výstupy studie proto bude v průběhu projektu potřeba dále doplňovat a zpřesňovat na základě konzultací s externími experty, zemědělci a dalšími aktéry, zejména v oblasti bariér a motivací, tak, aby bylo v dalších fázích projektu možné navrhnout co nejlepší úpravy stávajících i navrhovaných nástrojů.

Hlavní autor studie veškeré vstupy využil pro text studie, který následuje. Je zároveň zřejmé, že studie je vzhledem ke komplexnosti "ekosystému" zemědělství nutně zobecňující a v rámci dalších výstupů, zejm. při práci s individuálními farmami, bude potřeba přihlížet k lokálnímu kontextu a specifikům.

2. AGRISTRUKTURY V PRÁVNÍCH PŘEDPISECH A DOTACÍCH

V této kapitole je uveden přehled významných právních předpisů, ekonomických nástrojů a dalších konceptů, které mají v České republice vliv na zachování a ochranu stávajících a na vznik nových agristruktur. U každého nástroje je popsáno, jakým způsobem agristruktury ovlivňuje. Důraz klademe i na odlišení trvalých a dočasných agristruktur, které jsou často odlišně dotčené legislativou i dotačními nástroji a zároveň jsou odlišně vnímané uživateli krajiny, zejm. zemědělci, s ohledem na zemědělské hospodaření. Tam, kde je to relevantní, je čtenář odkázán na podrobnější detaily do rozborů v přílohách č. 2 a 3.

2.1. Evidence půdy a daně z pozemků

Česká legislativa zná v současnosti 2 způsoby evidence zemědělské půdy, které jsou na sobě do velké míry nezávislé a zároveň v odlišné míře řeší agristruktury - katastr nemovitostí a systém evidence zemědělské půdy LPIS.

Katastr nemovitostí

Katastr nemovitostí (dále KN), zakotvený v Zákoně o katastru č. 256/2013 a tzv. katastrální vyhlášce č. 357/2013, eviduje veškeré území a plochy v ČR. Každá plocha má přiřazen druh pozemku, může mít také uveden způsob využití pozemku.

Několik druhů pozemku (orná půda, trvalé travní porosty atd.¹) tvoří dohromady Zemědělský půdní fond (dále ZPF), zakotvený v Zákoně o ochraně zemědělského půdního fondu č. 334/1992.

Dočasné agristruktury v rámci KN nejsou řešeny vůbec. Trvalé prvky jsou řešeny nesystematicky a roztržštěně. Neexistuje druh pozemku pro KP a plochy s KP jsou tak často buď součástí větší parcely např. s druhem pozemku orná půda, trvalý travní porost, nebo "ostatní plocha" (např. aleje podél cest mohou být součástí větší "ostatní plochy" se způsobem využití "ostatní komunikace"), nebo jsou evidovány samostatně jako "ostatní plocha". Ve druhém případě pak mohou mít uveden způsob využití "neplodná půda", "zamokřená plocha", "mez, stráž", "zeleň" nebo "jiná plocha".

Jak upozorňuje projektantka pozemkových úprav Zuzana Skřivanová, stávající evidence je v současnosti nejednotná a zároveň úřady vykazují různou praxi při změnách, ať už jde o snahu převymezit evidenci KP (např. z orné půdy na ostatní plochu v rámci procesu pozemkových úprav) nebo tvorbu nových KP.

Zároveň panuje legislativní nesoulad mezi zákonem o ochraně ZPF, který od roku 2024 uznává KP jako součást zemědělské půdy a tedy ZPF, a katastrální vyhláškou, která pouze u TTP umožňuje rozptýlené dřeviny nebo jejich skupiny (pokud nepřevažují), ale např. orná půda by implicitně KP obsahovat neměla. Nicméně od roku 2024 není potřeba při tvorbě KP (které se vejdu do definice některého z druhů Ekologicky významného prvku - viz kapitola LPIS a EVP) na ZPF půdu vyjímát ze ZPF a nemělo by tedy být nutné absolvovat zbytečný administrativní proces a příp. i platit odvody za vynětí půdy ze ZPF. To potenciálně odbourává jednu z bariér, ačkoli je implementaci změny potřeba ověřovat nadále v praxi (např. jak realizátor projektu v procesu povolování prokáže, že v budoucnu vznikne na ploše KP).

¹ "Zemědělský půdní fond tvoří pozemky zemědělsky obhospodařované, to je orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty a půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není (dále jen „zemědělská půda“). Součástí zemědělské půdy jsou krajinné prvky podle nařízení vlády o stanovení podrobností evidence využití půdy podle uživatelských vztahů, které se na ní nacházejí, (dále jen „krajinný prvek“)." ČESKO. § 1 odst. 2 zákona č. 334/1992 Sb., České národní rady o ochraně zemědělského půdního fondu - znění od 1. 10. 2025. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010–2025 [cit. 30. 11. 2025]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-334#p1-2>

Systém evidence zemědělské půdy LPIS a Ekologicky významné prvky

Systém evidence zemědělské půdy (LPIS) slouží k přesné evidenci a správě zemědělských podpor v rámci Evropské unie. V České republice byl spuštěn v roce 2004. Eviduje pouze půdu, na kterou jsou (nebo někdy od roku 2004 byly) pobírány dotace ze SZP, přičemž místo parcel, druhu nebo způsobu využití v KN eviduje půdní bloky, díly půdních bloků (definované v Zákoně o zemědělství) a zemědělské kultury (definované v Nařízení vlády č. 307/2014).

Pro evidenci trvalých KP má vlastní kategorii, tzv. ekologicky významné prvky (EVP). Ty jsou definovány v Zákoně o zemědělství č. 252/1997 a v nařízení vlády č. 307/2014, o stanovení podrobností evidence využití půdy podle užívatelských vztahů. Existuje 10 druhů EVP, přičemž některé jsou definovány poměrně volně (např. mez), zatímco jiné mají úžeji vymezené parametry (více viz příloha č. 3, Definice a postavení EVP). Například EVP skupina dřevin a příkop mají jasně dané velikostní parametry max. 0,5 ha, resp. 6 m šíře. Vedle evidovaných EVP se v rámci kultur trvalý travní porost, orná půda, travní porost a úhor může na 1 ha DPB vyskytovat až 100 stromů, které nemusí být evidovány jako EVP.

Samostatné EVP mají vymezenou kulturu M (mimoprodukční plocha), nebo může být plocha EVP součástí DPB s jinou kulturou. Způsob evidence EVP kromě jiného hraje důležitou roli z hlediska dotací, jelikož kultura M není způsobilá pro přímé platby (BISS, ekoplatby...) nebo pro vyčlenění do podílu tzv. neprodukčních ploch v rámci celofaremních ekoplateb.

Jako EVP mohou být evidovány jen ty KP, které jsou obklopené, vnořené nebo přiléhají k půdě evidované v LPIS. Teprve od roku 2024 mohou být součástí DPB s jinou kulturou než M tzv. vnější KP (vnořené nebo přiléhající), avšak a) pouze pokud na vnitřním okraji DPB vzniknou nově, nebo b) byla plocha alespoň z 50 % součástí LPISu (nikoli však jako DPB s kulturou M) alespoň na nějakou dobu od roku 2004. V případě b) se tedy jedná o KP, které vznikly na evidované orné půdě, TTP atd. mezi lety 2004 a 2024 a byly poté vyčleněny jako samostatný DPB s kulturou M. V rámci nové úpravy zároveň platí omezení, pokud KP navazuje na lesní pozemky (§5a NV 307/2014)². Ostatní vnější KP mohou být evidovány pouze samostatně pod kulturou M.

Teoreticky by mělo být možné již existující KP do LPISu evidovat jako nové EVP a DPB s kulturou M, pokud přiléhají k evidované půdě (§ 3a Zákona o zemědělství), ale KP musí plnit definici některého z 10 druhů EVP. Vzhledem k některým poměrně volným definicím druhů EVP tak může

² EVP kromě krajinnotvorného sadu, solitérní dřeviny a skupiny dřevin mohou na lesní pozemek v rámci katastru nemovitostí navazovat jen kratší stranou, jinak je jako EVP nelze evidovat. Solitérní dřeviny a skupiny dřevin, které přiléhají k lesnímu pozemku, evidovat jako EVP nelze.

záležet na individuální úřední praxi, zda daný KP zaevidují, či ne. Některé KP jako např. vegetační okraje polních cest se pak do definice EVP nemusejí vejít vůbec, nelze také evidovat prvky podél vodních toků a ploch (např. břehové porosty) nebo některých pozemních komunikací (dálnice, silnice a místní komunikace, nikoli účelové komunikace) a železničních tratí.

V rámci LPIS také existují kultury pro některé dočasné agristruktury, zejm. úhor (kultura U), příp. travní porost na orné půdě (kultura G). Obě kultury se po 5 letech automaticky mění na kulturu trvalý travní porost (kultura T), pokud jimi zemědělec neplní podmínku podílu tzv. neprodukčních ploch v celofaremní ekoplatbě (a nebo pokud je nezmění zpět na ornou půdu - kultura R). Státní zemědělský intervenční fond (dále SZIF) také v rámci procesování dotací eviduje další agristruktury navázané na konkrétní dotační opatření (např. biopásy, druhově bohaté pokrytí orné půdy, ochranné pásy kolem vodních toků atd.), konkrétní plochy však nejsou přímo zakresleny (pouze příslušnost k DPB, příp. velikost plochy).

EVP může nahlásit k evidenci kdokoli, nejen vlastník či uživatel pozemku. Ačkoli to na první pohled může z hlediska vlastníka či uživatele působit zvláště a jako možný zásah do práv, z pohledu ochrany KP by to teoreticky nemělo znamenat rozdíl (DZES 8 se vztahuje i na neevidované KP, které plní definici EVP a jsou součástí nebo přiléhají k LPIS půdě) a jinak má evidence z hlediska vlastníka či uživatele spíše benefity (odpuštění daně z pozemku, v některých případech možnost čerpat přímé platby...).

Vzhledem k tomu, že evidence EVP probíhá nesystematicky a na dobrovolné bázi, jejich množství (přes 281 000) a plocha (přes 11 500 ha, tedy zhruba 0,3 % z evidované půdy v LPIS) jednoznačně neodpovídají mnohem většímu reálnému počtu KP v krajině. MZe na svém webu poskytuje veřejný export dat EVP i DPB v LPIS.³

Oproti KN se LPIS pravidelně po 2 letech celý aktualizuje, tudíž více odpovídá skutečnému stavu v terénu. V praxi to však může znamenat, že spontánní rozrůstání krajinného prvku (zejm. dřevinného) může vést na základě ortofoto snímkování k "automatickému" rozšíření v evidenci, na čemž zemědělec nemusí mít zájem. Vyžadovaná ochrana KP však může vyvolávat obavy na straně zemědělce, zda může rozrůstání omezovat. Ve výsledku tato nejistota může vytvářet jednu z bariér, která brání KP vytvářet nebo je evidovat jako EVP, a i proto byly nově v rámci

³ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Veřejné exporty dat LPIS [online]. Dostupné z: <https://agrigis.gov.cz/portal/apps/storymaps/stories/99ddc665f57a4843b878e86c23e99b31> [cit. 2025-11-30]

ochrany EVP do legislativní úpravy začleněny možnosti určitých zásahů (viz kapitola DZES 8 a ochrana EVP).

V posledních letech hrají EVP stále významnější roli, protože je s nimi spojeno vytváření provazeb na další nástroje, ať už jde o daňovou problematiku, dotační podporu pro zakládání a péči o KP nebo jejich ochranu.

Daně z pozemků s agristrukturami

Ačkoli katastrální evidence a evidence LPIS na sobě fungují do velké míry nezávisle, daňová problematika ve vztahu ke KP se postupem času začala vztahovat k oběma evidencím. Daně z pozemku se v základě odvíjí od druhu pozemku, pod kterým je plocha KP evidována v katastru, což, jak bylo napsáno výše, může být velmi různé. Při nynějším nastavení sazeb daně může být plocha KP v některých případech zatížena nižší daní a v jiných vyšší daní než např. orná půda nebo TTP (viz příloha č. 3, Daně z pozemku), což z pohledu vlastníka hraje významnou roli. Zároveň platí, že všechny evidované EVP jsou od roku 2021 zcela osvobozeny od daně z pozemku, což lze nyní vnímat jako hlavní motivační daňový nástroj pro vytváření či evidenci EVP.

Dočasné agristruktury nejsou daňově nijak zohledňovány - záleží pouze na druhu pozemku, na kterém se nachází. Jedná se pochopitelně většinou o ornou půdu. Ačkoli by daňové zvýhodnění z hlediska veřejného zájmu dávalo smysl podobně jako u trvalých KP, problematické může být to, že oproti trvalým KP se mohou často přesouvat nebo rušit, což možnosti řešení pomocí daní ztěžuje.

2.2. Ochrana agristruktur

Ochrana trvalých krajinných prvků dle standardu DZES 8

Standardy DZES (Dobrý zemědělský a environmentální stav) jsou jako součást tzv. Podmíněnosti soubor podmínek, které musí zemědělci dodržovat, aby mohli čerpat platby ze SZP. Mezi ně patří i standard DZES 8 Minimální podíl výměry zemědělské plochy vyhrazený pro neprodukční plochy, zachování krajinných prvků, zákaz ořezu keřů a stromů v období hnízdění a odchovu mláďat.

Ochranu krajinných prvků, evidovaných jako EVP, by měl zajišťovat zejména standard DZES 8 (8b - Zachování krajinných prvků). Další podmínky obsahuje DZES 8 (8c), který vyžaduje neořezávat dřeviny v období od 1. dubna do 31. října z důvodu ochrany ptáků.

Do roku 2024 byla ochrana KP skrze DZES 8b poměrně striktní, resp. byla formulována tak, že nebylo zřejmé, zda je možné do KP jakkoli zasáhnout, což vyvolávalo obavy ze strany zemědělců. V roce 2024 proběhl pokus definovat "běžné obhospodařování a využívání" KP (§ 13 odst. 2) v Nařízení vlády č. 73/2023 (více viz příloha č. 3, DZES 8b). Zatím není jasné, zda tato změna vedla ke změnám v terénu, v praxi úřadů nebo v motivacích a bariérách zemědělců. Je zřejmé, že hranice mezi poškozením a potřebným či vhodným managementem KP je velmi nezřetelná, závislá i na místním kontextu, a tím pádem obtížně formulovatelná tak, aby vedla k smysluplné péči, ale ne k redukci nebo rušení KP, resp. jejich ekologického přínosu. Jednoznačné ale je, že nesmí dojít ke zmenšení plochy EVP, což je oproti vhodnému managementu snáze ověřitelné; teoreticky by se tedy EVP ani neměly zmenšovat při aktualizacích LPISu.

Dle znění NV⁴ by také DZES 8 měl zajišťovat ochranu dalších KP, které přiléhají k evidované LPIS půdě a naplňují definici některého z druhu EVP, ačkoli nejsou jako EVP evidované. Není však známo, jak často a důkladně kontrola ochrany takových prvků probíhá.

Ochrana agristruktur dle zákona o ochraně přírody a krajiny

Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 (dále ZOPK) poskytuje 4 možné nástroje ochrany trvalých KP: ochranu dřevin rostoucích mimo les, významné krajinné prvky, územní systém ekologické stability a ochranu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Dočasné agristruktury neřeší.

Dle **ochrany dřevin rostoucích mimo les** je pro kácení větších dřevin a porostů potřeba povolení orgánu ochrany přírody (dále OOP), pokud nejde o pěstební zásah, zásah v rámci péče o zvláště chráněné živočichy nebo území atd. Dané parametry určuje vyhláška č. 189/2013 Sb. o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Zákon na jednu stranu chrání dřeviny před poškozením, na

⁴ "Žadatel zajistí ochranu krajinného prvku nebo krajinného prvku neevidovaného v evidenci využití půdy před zrušením a poškozením tak, aby nedošlo (...)" ČESKO. § 13 odst. 1 nařízení vlády č. 73/2023 Sb., o stanovení pravidel podmíněnosti plateb zemědělcům - znění od 1. 7. 2025. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2025 [cit. 30. 11. 2025]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-73#p13-1>

druhou stranu ale umožňuje pravidelnou péči o dřeviny a péče je dle zákona dokonce povinností vlastníka.

Pro laika proto může být nejasný výklad toho, kdy se jedná o péči a kdy o poškození a související hrozba pokutového řízení, další z bariér pro tvorbu KP. Při zvažování výsadby stromů u aktérů může hrát roli i to, že po dosažení daných parametrů velikosti či plochy dřevin se výsadba dostává do podmínek regulace, což může vytvářet bariéru i v rozhodování zemědělců, pokud chtějí mít pocit svobody se rozhodovat o svých výsadbách dle své vůle nebo pokud se např. obávají změny skladby pozemků a komplikací při pojezdech atd.

Krajinné prvky mohou být také chráněny, pokud jsou registrovány jako Významné krajinné prvky (dále VKP). Podobně jako u dřevin mimo les by při zacházení s VKP nemělo dojít k zásahům, které ohrozí nebo oslabí jejich stabilizační a ekologické funkce. Je pro ně proto potřeba souhlas OOP. Ačkoli by podrobnosti ochrany VKP měly být stanoveny vyhláškou, vyhláška č. 395/19925 tuto ochranu nekonkretizuje. V řízení o evidenci VKP je účastníkem mj. vlastník pozemku (uživatel nikoli a o evidovaném VKP tak nemusí vůbec vědět), kterému však z případné evidence VKP neplyne žádná finanční výhoda (oproti EVP). Zároveň neexistuje centrální evidence VKP. Evidenci zajišťují lokální OOP. Není tedy zřejmé, kolik VKP je v rámci zemědělské krajiny evidováno a o jak silný nástroj ochrany jde. Není také jasné, jaké povědomí o VKP panuje mezi uživateli krajiny a jak velkou bariéru v ochotě vytvářet nebo pečovat o KP tato regulace související s jejich ochranou vytváří, spíš ale půjde o malý vliv.

Třetím nástrojem ZOPK je **ÚSES - Územní systém ekologické stability**, rozvedený ve vyhlášce č. 395/1992. Jako součást ÚSES vyhláška definuje tzv. biocentra a tzv. biokoridory, které se stanoví v Plánu územního systému ekologické stability, vypracovaném OOP, který slouží jako podklad v rámci územního plánování nebo pro pozemkové úpravy. Krajinné prvky v zemědělské krajině většinou kvůli malé velikosti nenaplňují charakteristiku biocenter, může jít tedy v některých lineárních případech o biokoridory (zejm. podél vodních toků, polních cest, dřevinné meze propojující lesní pozemky atd.) nebo v ostatních o tzv. interakční prvky (menší prvky, které podporují působení sítě biocenter a biokoridorů, ačkoli s nimi nemusí být přímo spojeny). Zatímco biokoridory jsou teoreticky legislativně chráněny před rušením (vlastníci a nájemníci by je měli chránit, udržovat a zlepšovat), interakční prvky legislativně nejsou ukotveny, a ochranou proto nedisponují (a mnohdy ani nejsou v rámci územních plánů nebo podkladů zohledněny). Zásadním

⁵ ČESKO. Vyhláška č. 395/1992 Sb., MŽP ČR, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2025 [cit. 30. 11. 2025]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-395>

problémem však je, že prvky ÚSES zůstávají mnohdy jen na papíře nebo nejsou vymezeny s potřebnou odbornou znalostí. Zároveň je odborníky zpochybňován i teoretický základ ÚSES založený na potenciální, tedy povětšinou lesní vegetaci, která ale nemusí reflektovat reálný stav a potřeby území.⁶

Posledním nástrojem ZOPK ve vztahu ke KP je **ochrana zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů**, která zamezuje negativním zásahům vůči těmto druhům nebo jejich biotopu. Je také rozvedena ve vyhlášce č. 395/1992. Tvorbou KP nebo nevhodným zásahem do existujícího KP lze biotop nebo daný druh ohrozit, za což mohou hrozit finanční sankce. Legislativní nástroj tak může vyvolávat obavu nové KP vytvářet nebo do stávajících zasahovat, a to i s ohledem na to, že po vzniku KP se na ploše objeví zvláště chráněné druhy.

ZOPK měl v roce 2025 projít významnou novelizací, která by se dotkla mimo jiné i posledního nástroje. Novela však nakonec nebyla Poslaneckou sněmovnou projednána.

Ochrana dalších agristruktur

Dočasné agristruktury, jako jsou biopásky, úhory a podobně, jsou chráněny jen v míře odpovídající dotačním podmínkám daného titulu, který je podporuje. Na DPB s kulturou úhor (U) by se také samozřejmě neměla nacházet např. orná půda, což by případně řešil SZIF.

Ochrana trvalých prvků bez ochrany, tj. těch, které nenaplnují definici EVP, nejsou součástí ÚSES, nejsou evidovány jako VKP atd., závisí zejména na aktivitě místních aktérů - starostů, spolků atd. Častým příkladem je např. odorávání vegetačních okrajů polních cest (většinou v majetku obce) ve prospěch produkční půdy, které však nemusí být v souladu s vymezením katastrálním, společných zařízení v rámci KoPÚ atd. Hranice parcel v katastru a zakreslených DPB v LPIS vždy zcela neodpovídají, což v praxi ale může vést k úbytku zbytků zelených ploch v krajině. Bylo by

⁶ Metodika vymezení ÚSES: BÍNOVÁ, Ludmila. Metodika vymezení Územního systému ekologické stability [online]. MŽP, 2017. Dostupné z: https://opzp.cz/files/documents/storage/2024/07/17/1721201950_Metodika%20vymezovani%20USE%20S_2017.pdf [cit. 2025-11-30].

Jedna z kritik např. zde: HLAVÁČ, Václav a PEŠOUT, Pavel. Nová metodika vymezení ÚSES – promarněná příležitost. In: Ochrana přírody 4/2017 [online]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/nova-metodika-vymezovani-uses-promarnena-prilezitost/> [cit. 2025-11-30]

proto potřeba, aby SZIF nezakresloval DPB za hranice parcel KN a zároveň za hranice produkční půdy.

Problematickou právní otázkou je **ochrana polních mokřadů** vzniklých nefunkčními odvodňovacími systémy, ucpanými propustky apod. Takové plochy se velmi často stávají stanovištěm zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a požívají tak ochrany podle ZOPK (viz výše). Zároveň však platí povinnost vlastníka pozemku udržovat odvodňovací zařízení ve funkčním stavu, což může v konečném důsledku znamenat odvodnění plochy a tedy negativní zásah do biotopu, přirozeného vývoje nebo i úhyn těchto chráněných druhů. Teoreticky by mohly být tyto plochy také zaregistrovány jako VKP nebo EVP a opět by bylo jejich odvodnění hodnoceno jako poškození. V takových případech dochází ke střetům mezi povinnostmi vyplývající z jednoho právního předpisu a zákazem dle druhého právního předpisu (viz mediálně známý případ polního mokřadu Žabák u Lysé nad Labem). Riziko vzniku podobné situace je další z bariér tvorby KP.

Nevyjasněnou otázkou jsou také dočasné ale pravidelné mokřady, které mohou vznikat zejména na jaře mimo jiné v důsledku utužení půdy na zoraném poli roztáním sněhu nebo po větších deštích a přes teplejší a sušší měsíce zanikají a běžně se na nich hospodaří. Lze předpokládat, že takové prvky by SZIF jako EVP neevidoval, jelikož nutnost aplikovat ochranu plynoucí z DZES 8a by neumožňovala dále pole obhospodařovat. Individuálně pak bude nutné posoudit případný negativní zásah dle ochrany zvláště chráněných druhů dle ZOPK, které se na plochu, kterou má zemědělec zájem obhospodařovat, mohou dočasně nastěhovat.

2.3. Dílčí shrnutí - evidence půdy, daně z pozemků, ochrana agristruktur

Trvalé krajinné prvky

Je zřejmé, že v posledních letech se hlavním prostředím pro řešení problematiky KP stal Strategický plán SZP a na něj navázané legislativy. Důvodem je pravděpodobně mimo jiné to, že oproti poměrně stabilnímu a rigidnímu katastru poskytuje každoročně aktuální a ekonomicky důležitá SZP mnohem flexibilnější prostředí, které je možné rychleji měnit a uzpůsobovat tomu další nástroje včetně EVP nebo dotačních pobídek. Uznává se tím jak zásadní role zemědělců ve

správě krajiny, tak také potřeba napřít výraznější úsilí v rámci podpory biodiverzity nebo adaptace krajiny právě do zemědělsky obhospodařovaných ploch.

Nižší pozornost je věnována prvkům, které nepřiléhají k evidované půdě v LPIS nebo nesplňují definici některého z druhu EVP. Některé takové vyjmenované krajinné prvky mohly být do roku 2025 osvobozeny od daně, ale nyní je daňové osvobození vázáno čistě na EVP. Určitou kompenzací je, že došlo ke snížení daňového zatížení pro "nevyužitelnou ostatní plochu", a to více než o polovinu. I tak může být v určitých případech stále plocha KP daněna více než např. orná půda.

Motivace evidovat nové EVP je nyní zejména na straně vlastníka, pokud si chce zajistit odpuštění daně z pozemku. Na druhou stranu je KP po evidenci jako EVP více pod dohledem ohledně možného poškozování a případných sankcí. Lze předpokládat, že evidovaný EVP je více pod dohledem než ostatní KP přiléhající k evidované půdě v LPIS, ačkoli i ty by měly podléhat ochraně v rámci DZES 8. Zemědělec může být k evidenci motivován u těch KP, na které je možné (nově) čerpat přímé platby, resp. nemusí se nyní obávat, že o platby přijde, pokud založí a eviduje nový KP na evidované zemědělské půdě. Zároveň ho může motivovat možnost domluvit si snížení pachtu s vlastníkem na základě odpuštění daně z pozemku.

Nakolik hrají roli v uvažování nebo rozhodování krajinných aktérů, resp. zemědělců nástroje ochrany dle ZOPK, není jasné a vyžadovalo by to průzkum. Zároveň nelze z dostupných dat zjistit, jak často jsou tyto nástroje ochrany na zemědělských plochách a KP uplatňovány; ze zkušenosti odborníků jsou ale využívány běžně. Pravděpodobně však bude velmi záležet na konkrétní praxi a aktivitě jednotlivých úřadů a úředníků. Zároveň je potřeba brát v potaz, že uvažování nebo rozhodování zemědělců nemusí být ovlivněno jen fakty a literou, ale - a možná i zásadněji - i "mýty", tradovanými případy o státní správě atd.

Ochrana EVP je často závislá na výkladu jednotlivých kontrolorů. Je tedy otázkou, do jaké míry bude úspěšný pokus zvýšit možnosti smysluplných zásahů a snížit obavy zemědělců lepší definicí podmínek "běžného obhospodařování" KP v rámci DZES 8.

Dočasné agristruktury

Dočasné agristruktury se do KN vůbec nepromítají. Z hlediska daňového zatížení tedy dočasné neproduktivní plochy nehrají žádnou roli. Související výpadek příjmů z přímé produkce na dané části

pozemku tak může vytvářet finanční bariéru, která by měla být kompenzována zemědělcům dotacemi.

Ochrana těchto ploch je navázána na dotační podmínky a v jiné legislativě nefiguruje.

2.4. Územní plánování a Komplexní pozemkové úpravy

Územní plánování

Územní plánování je definováno Stavebním zákonem č. 283/2021 Sb. Péče o krajinu a KP je jeho povinnou součástí jen okrajově skrze vymezení tzv. "zelené infrastruktury" včetně ÚSES, a to v "územně plánovací dokumentaci" (zásady územního rozvoje, územní plán, regulační plán atd.). Zelená infrastruktura⁷ byla do zákona definována až v roce 2021 s účinností od roku 2024 a rozšiřuje pojetí zelených a modrých ploch nad nově podřazený ÚSES. ÚSES, jak je uvedeno výše, zůstává často načrtnut jen na papíře, často není odborně vymezen a nepokrývá potřebnou škálu ekosystémových funkcí. Zůstává však stále nejvíce rozpracovaným aspektem zelené infrastruktury a má zároveň přesah do dalších nástrojů, zejm. Komplexních pozemkových úprav (ÚSES je součástí plánu společných zařízení). Z hlediska odborníků územní plánování zatím ale nenaplnuje potenciál, který by nástroj mohl mít.⁸

Nový Stavební zákon (účinný od roku 2024) se pokouší více sjednotit jednotlivé Územní plány nebo Zásady územního rozvoje např. skrze část Koncepce uspořádání krajiny, která má vymezit podmínky pro zelenou infrastrukturu.

⁷ "zelená infrastruktura, kterou je plánovaný, převážně spojitý systém ploch a jiných prvků vegetačních, vodních a pro hospodaření s vodou, přírodního a polopřírodního charakteru, které svým cílovým stavem umožňují nebo významně podporují plnění široké škály ekosystémových služeb a funkcí; součástí zelené infrastruktury je také územní systém ekologické stability krajiny". ČESKO. § 10 odst. 1 písm. c) zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon - znění od 1. 10. 2025. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010–2025 [cit. 30. 11. 2025]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-283#p10-1-c>

⁸ Viz např. Politika krajiny, str. 37: ČESKO. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Politika krajiny České republiky [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2025. Dostupné z: <https://www.politikakrajiny.cz/ke-stazeni> [cit. 2025-11-30]

Pro vymezení zelené infrastruktury v Územním plánu existuje certifikovaná metodika⁹, avšak Koncepce uspořádání krajiny není pro obce většinou prioritní a vymezení ploch se jen přejímá z jiných podkladů (často jen v podobě ÚSES) a zůstávají na papíře.

Ačkoli existují nástroje jako např. územní studie krajiny, které mají ambici rozvoj krajinných struktur do územního plánování zahrnout, nejsou při zpracovávání územního plánu povinné, jsou využívány jen málo, jejich implementace je závislá na politické vůli, která je většinou nízká, a chybí i odborné kapacity pro zpracování těchto "územně plánovacích podkladů". Ambici situaci změnit si klade i v roce 2025 schválená strategie Politika krajiny a na ní navázaná metodika krajinného plánování s konceptem Krajinného plánu, který by měl více mířit na podporu konkrétních realizací opatření v krajině.

Vzhledem k vlastnické struktuře, rozložení politické a rozhodovací moci v území (velcí vlastníci, velké agropodniky atd.) nicméně různé nástroje pro rozvoj krajiny nemají bez výrazné politické vůle nebo ochoty a snahy občanů větší šanci být důsledně zpracovány, natož důsledně zapracovány do územního plánu a implementovány.

Územní plánování zároveň není nijak vázáno např. na EVP a dotační politiku, natož na dočasné agristruktury. S těmito nástroji pravděpodobně příliš nepracují ani zpracovatelé krajinných územně plánovacích podkladů, což může vést k užšímu zaměření se na krajinné struktury mimo zemědělskou půdu, resp. půdu evidovanou v LPIS.

Komplexní pozemkové úpravy

Dalším nástrojem, ovlivňujícím uspořádání krajiny a vznik nových KP, jsou Komplexní pozemkové úpravy (dále KoPÚ). Ty mohou unikátním způsobem přeskupit vlastnická práva a pozemky a vytvořit prostor pro nová tzv. společná zařízení, včetně krajínotvorných prvků. Mohou tím tak částečně řešit problémy vlastnické struktury i rozložení politické a rozhodovací moci (např. skrze zpřístupnění pozemků pro malé vlastníky nebo skrze vyčleněné prostory pro "zelená" opatření v rámci návrhů společných zařízení).

⁹ KUČERA, Petr (ed.). Metodika vymezení zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci, zejména v územním plánu [online]. Mendelova univerzita v Brně, 2023. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getmedia/e581c515-d751-4499-8200-d92cc6996f7f/02-Metodika-vymezovani-zelene-infrastr.pdf.aspx?ext=.pdf> [cit. 2025-11-30]

Celý systém územního plánování nebo KoPÚ se vztahuje téměř výlučně k trvalým krajinným prvkům, které zpravidla nezůstávají ve vlastnictví zemědělců, ale např. obcí. Dočasné prvky řešeny nejsou (potenciálně leda v rámci agrotechnických opatření doporučených zpracovatelem a schvalovaných v Plánu společných zařízení pro dané půdní bloky; tato opatření však nejsou vymahatelná).

I KoPÚ ale narážejí na mnoho problémů. Prvně, KoPÚ probíhají postupně již od roku 1991, kdy nebyly priority kladeny např. na adaptaci na klimatickou změnu. Z hlediska současných požadavků tak mnohé KoPÚ již nevyhovují.

KoPÚ v číslech

K únoru roku 2025 KoPÚ zatím proběhly na 42 % ZPF a na 11 % probíhají, přičemž vodohospodářských, ekologických nebo protierozních opatření bylo vybudováno 3920 ha, což by znamenalo 0,2 % plochy nových opatření na ZPF. Polních cest bylo zhotoveno 4123 km, avšak pravděpodobně jen menší část jsou cesty nezpevněné nebo mají realizovanou doprovodnou zeleň. Není ani zřejmé, kolik společných zařízení z dokončených KoPÚ se do dneška realizovalo a kolik zůstává zatím pouze na papíře. Po dokončení KoPÚ běžně kvůli nedostatku financí následuje realizace jen několika prioritních opatření a realizace dalších je pak závislá na aktivitě obcí, které mohou žádat o realizaci SPÚ nebo realizovat vlastními projekty. Vzhledem k podfinancování a nestabilnímu financování nebo délce celého procesu bude dokončení KoPÚ na zbytku území trvat minimálně několik desítek let.¹⁰

Dále, finální podoba KoPÚ často plně nenaplní ekologické potřeby daného území. Důvody jsou různé, např. chybí dostatek státní nebo obecní půdy na potřebné směny, zájem obcí a vlastníků nebo uživatelů půdy (zpevněné silnice, výnos z půdy, nízké kapacity na následnou péči o opatření atd.) je často odlišný od ekologických potřeb území, velcí vlastníci mohou blokovat prospěšná opatření (finální podobu KoPÚ musí odsouhlasit vlastníci s více než 60 % výměry řešených pozemků), nejsou zpracovány relevantní podklady (např. studie odtokových poměrů) atd. Až

¹⁰ Viz např. NKÚ. NKÚ: Na dokončení pozemkových úprav bude třeba ještě téměř 150 mld. Kč a 50 let. Náklady přitom plně hradí stát. Tisková zpráva [online]. Praha, 13. ledna 2025. Dostupné z <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/nku:-na-dokoncení-pozemkovych-uprav-bude-treba-jeste-temer-150-mld--kc-a-50-let--naklady-přitom-plne-hradí-stat-id14479/> [cit. 2025-11-30]

v posledních letech jsou díky nové Koncepti pozemkových úprav 2021–2025¹¹ prioritizovány realizace ekologických, protierozních atd. opatření oproti např. cestní síti, ale nedostatek financí, potřebné půdy, obavy obcí o financování péče o prvky atd. trvá.

V současnosti nejsou KoPÚ z mnoha důvodů dostačujícím krajinotvorným řešením z celostátního hlediska. Z hlediska konkrétního katastrálního území však mohou být významným impulzem pro obnovu krajinné struktury, pokud jsou vhodně provedeny a je dostatečná politická vůle navržená opatření realizovat (realizaci je možné financovat přímo z peněz SPÚ nebo využít i další dotační tituly, např. z MŽP).

2.5. Vlastnické vztahy

Pro obnovu či tvorbu nových agristruktur jsou podstatné vlastnické a pachtovní vztahy. Síť těchto vztahů v určitém území může být velmi komplexní (viz příloha č. 3, Vlastnické vztahy), mimo jiné v závislosti na podobě a uspořádání vlastnických práv nebo na motivacích vlastníka či pachtýře. Může se tedy výrazně lišit území od území.

Všeobecným problémem je vysoká fragmentace vlastnických vztahů, která vede k vysokému počtu vlastníků a parcel a tím i k vysokému podílu propachtované půdy a rozsáhlým homogenním blokům polí. Tato fragmentace může významně komplikovat tvorbu trvalých KP.

Při analýze území z pohledu možností obnovovat či tvořit krajinnou strukturu je dobré prozkoumat:

- zda již byly na území realizovány KoPÚ, kde jsou rozvržena společná zařízení a která (ne)byla zrealizována
- množství a rozložení státní či obecní půdy
- fragmentaci dalších vlastnických parcel a typ vlastníků (fyzické osoby, církve atd.)
- uspořádání vlastnických parcel z hlediska terénu (po spádnicí atd.)
- fragmentaci, velikost a typ pachtýřů/uživatelů půdy
- bonitu/výnosnost půdy

¹¹ SPÚ ČR. Koncepte pozemkových úprav na období let 2021–2025 [online]. Praha, 2021. Dostupné z: https://www.zememeric.cz/wp-content/uploads/2021/02/spu-koncepcie_pozemkovych_uprav_2021_2025.pdf [cit. 2025-11-30]

Podobně důležité ale mohou být i motivace daných aktérů a postoje ke krajině a krajinným strukturám. Ty mohou být utvářeny mimo jiné i nástroji, jako je daňová nebo dotační politika, ale také celou řadou dalších faktorů, jako jsou např. osobní postoje, zkušenosti a historie.

Problémem paradoxně může být záměr vytvářet KP na státní půdě, zejm. majetku SPÚ, pokud se o to snaží nestátní aktér (viz příloha č. 3, Realizace na majetku státu). Pokud nejde o KoPÚ a společné zařízení, stát, resp. SPÚ tvorbu KP na svých pozemcích nedovoluje a pozemky je potřeba směnít za jiné, a to v nevýhodném poměru pro žadatele. SPÚ totiž realizaci KP vnímá jako znehodnocení pozemku, a tedy majetku státu. Proces navíc trvá dlouho. Podobně je potřeba vykupovat stavby, např. některá vodní díla nebo meliorační zařízení, a to i pokud je v zájmu krajiny je zrušit. Výkup je finančně náročný a obnově krajiny tak brání.

Zaznamenány jsou také případy, kdy se zemědělec vzdal propachtované obecní půdy v případě, kdy na ní obec chtěla zřídit např. alej, aby se o ni nemusel starat a nehrozily mu sankce. Je otázkou, zda nová možnost na tyto "vnější" KP čerpat přímé platby nebo ekoplatby ze zemědělských dotací, povede ke změně.

V roce 2024 stát získal téměř 25 tisíc hektarů půdy jako důsledek uplynutí lhůty pro přihlášení se k pozemkům s nesprávně zapsaným vlastníkem. SPÚ získal přes 64 tisíc pozemků o velikosti téměř 17 tisíc ha zemědělské půdy. Jedná se potenciálně o výraznou příležitost pro obnovu krajiny, ale není známo rozložení těchto pozemků (např. katastry bez realizovaných KoPÚ) ani strategie, jak s těmito pozemky SPÚ hodlá nakládat.

2.6. Dílčí shrnutí - územní plánování, komplexní pozemkové úpravy, vlastnické vztahy

Trvalé krajinné prvky

Systém územního plánování pracuje zejména s katastrem nemovitostí a svými vlastními koncepty, jako je ÚSES nebo "zelená infrastruktura", aktivně však neřeší LPIS a nástroje, jako je EVP. Je zaměřen na úroveň obecní či krajskou, řeší se tedy i na jiných platformách (zejm. obecní zastupitelstvo).

Ačkoli legislativa klade na územní plánování i nároky z pohledu krajinné struktury, praxe naráží na mnohé problémy, jako je nedostatek politické vůle a důraz na jiné priority, opomíjení nezávazných krajinotvorných podkladů (územní studie krajiny, studie odtokových poměrů), neodborné zpracování nebo setrvání návrhů pouze na papíře.

KoPÚ mohou být díky své komplexnosti a přímé implementaci včetně přeuspořádání vlastnických práv (za podmínky souhlasu většiny vlastníků) potenciálně významným a účinným nástrojem pro obnovu krajiny, ale i tento nástroj trpí mnoha problémy a v současnosti na něj nelze z mnoha důvodů spoléhat jako na všespásný nástroj.

Situaci neulehčují ani komplikované realizace trvalých KP na státní půdě, významnou překážkou jsou také vysoce fragmentované vlastnické vztahy.

Dočasné agristruktury

Dočasné agristruktury v rámci systému územního plánování nebo KoPÚ nefigurují a nejsou brány jako součást "zelené infrastruktury" nebo "společných zařízení". V rámci těchto procesů je tedy opomíjena možná funkce dočasných agristruktur v uspořádání krajiny, např. konektivita mezi trvalými KP a těmito plochami.

2.7. Protierozní vyhláška a standard DZES 5

Tzv. protierozní vyhláška (dále PEV; č. 240/2021 Sb. o ochraně zemědělské půdy před erozí) a standard DZES 5 (Dobrý zemědělský a environmentální stav půdy) v rámci dotací ze SZP jsou nástroje k ochraně půdy před vodní erozí, které mohou nepřímo motivovat k tvorbě KP.

PEV vychází ze zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu a funguje na podkladu Monitoringu eroze¹², do kterého se zaznamenávají erozní události. Při opakované erozní události, za kterou je zemědělec "vinen" (konkrétnější podmínky viz příloha č. 3, Ochrana půdy před erozí - protierozní vyhláška), zemědělec vstupuje do tzv. aktivního režimu vyhlášky,

¹² VÚMOP. Monitoring eroze zemědělské půdy [online]. Dostupné z <https://me.vumop.cz/app/> [cit. 2025-11-30]

kdy musí pro dané území zpracovat plán hospodaření podle Protierozní kalkulačky¹³ tak, aby hospodařil v rámci přípustné ztráty půdy erozí, jinak mu hrozí finanční sankce. Možností při vytváření plánu je více, včetně dělení pole na menší parcely nebo budování dočasných či trvalých krajinných struktur. V tomto režimu pak zemědělec hospodaří neustále a plány musí aktualizovat. Jedinou možností, jak se z aktivního režimu natrvalo vymanit, je vybudovat trvalé technické opatření, mezi které patří i krajinné prvky, a dostat se v rámci pole trvale do mezí přípustné míry erozního ohrožení.

Hrozba aktivního režimu vyhlášky i motivace se z něj dostat tedy mohou sloužit jako motivace k tvorbě KP na erozně ohrožených místech. PEV se však stále teprve zavádí do praxe, navíc se do Monitoringu eroze dle odhadů Výzkumného ústavu monitoringu a ochrany půdy dostává jen zlomek skutečných erozních událostí. Dopad na motivaci k tvorbě KP tedy může být na různých místech jiný. Zároveň aplikaci Protierozní kalkulačka zatím nelze využít pro samotný návrh krajinných prvků, aby si uživatel mohl zjistit, kdy už by bylo zvažované opatření v dané situaci funkční.

V současné době (září 2025) se projednává novelizace PEV, která by zakotvila také ochranu půdy před větrnou erozí, a to na podobné bázi jako u vodní eroze (opakovaná eroze -> zpracování plánu hospodaření). Monitoring eroze byl nově zakotven do zákona č. 503/2012 o Státním pozemkovém úřadě a vzniká také vyhláška o monitoringu eroze, která zakotví kompetence a povinnosti SPÚ vzhledem k monitoringu do legislativy (doposud vycházely kompetence jen z pověření ministra).

DZES 5, nástroj podmiňující příjem řady dotací ze SZP, do roku 2025 fungoval (oproti PEV) jako čistě preventivní nástroj, určoval tedy na erozně ohrožených plochách podmínky hospodaření bez ohledu na skutečné erozní události. V roce 2025 proběhl pokus předělat DZES 5 do podobného režimu jako PEV, tedy postihovat jen nastalé eroze. V současné době od září 2025 se nakonec jedná o kombinaci preventivních podmínek a postihování erozních událostí, ale zejm. postihování erozních událostí zatím není jednoznačně zakotveno.

Mezi možnostmi, jak DZES 5 naplňovat, jsou i některé dočasné agristruktury, jako jsou ochranné pásy nebo ozeleněné kolejové řádky. Jelikož se jedná o DZES, není za tyto činnosti zemědělec finančně kompenzován, respektive kompenzace za plnění DZES je obsažena v přímých platbách).

Podobně jako PEV by i DZES 5 mohl sloužit jako motivace pro tvorbu KP, jelikož vhodným umístěním KP je možné zajistit přerážení dílu půdního bloku (DPB) do nižší kategorie erozní

¹³ VÚMOP. Protierozní kalkulačka [online]. Dostupné z <https://kalkulacka.vumop.cz/?core=account> [cit. 2025-11-30]

ohroženosti, na kterou se pak vztahují nižší (nebo žádné) nároky na hospodaření. Existují však i jiné možnosti, jak přerážení zajistit (např. pěstování plodin na menších parcelách), tudíž motivace k tvorbě KP zde může být nižší. Obecně lze ale říci, že zjemňování krajinného zrna funguje jako efektivní opatření pro snížení erozní ohroženosti.

2.8. Nástroje Společné zemědělské politiky

Společná zemědělská politika (SZP) je soubor pravidel a nástrojů Evropské unie na podporu zemědělství, venkova a krajiny, v rámci kterého se mimo jiné rozdělují výrazné finanční prostředky formou dotačních programů. Měla by probíhat v sedmiletých cyklech v rámci tzv. víceletých finančních rámců. Současné období však začalo platit s dvouletým odkladem od roku 2023 a mělo by běžet do roku 2027. Tzv. první pilíř je financován čistě z evropského rozpočtu, tzv. druhý pilíř (Program rozvoje venkova) může stát kofinancovat z národních peněz. V době psaní textu je však na evropské úrovni představen návrh rozpočtu, který SZP od roku 2028 významně předělává včetně nižšího objemu finančních prostředků.

O všechny relevantní dotace mohou žádat pouze zemědělci, tedy uživatelé dané evidované zemědělské půdy v LPIS. Výjimkou je opatření Pozemkové úpravy, kde jsou žadatelem krajské pobočky SPÚ.

Podmínky DZES

Vedle již dříve popsaných DZES 5 (ochrana půdy před vodní erozí) a DZES 8b a 8c (ochrana KP) existuje ještě několik dalších nástrojů podmiňujících řadu dotací ze SZP, které mohou do určité míry nepřímo ovlivňovat motivaci vytvářet zejména dočasné agristruktury nebo krajinnou strukturu celkově.

DZES 2 "Ochrana půd bohatých na uhlík" zakazuje na TTP rozorání vymezených ploch a na orné půdě zachování pokryvu alespoň do 31. 12., pokud se jedná o vymapované plochy větší než 1 ha (od 2026 nejspíš 2 ha). Jednou z možností plnění jsou i meziplodiny. Vliv podmínky na rozhodování o jiných agristrukturách je pravděpodobně minimální, leda u některých, např. méně výnosných ploch může zemědělec vyhodnotit, že plochu bude jednodušší evidovat jako EVP Mokřad, pokud k tomu bude plnit podmínky, příp. jako úhor.

DZES 4 “Zřízení ochranných pásů u útvarů povrchových vod” vyžaduje neaplikovat pesticidy nebo hnojiva až 3 m od břehové čáry. Ačkoli by teoreticky mohla podmínka motivovat zemědělce na ploše vytvářet ochranné travinné či jiné pásy, není známo, že by v praxi (kvůli úzké šíři i obtížné kontrolovatelnosti) takto fungovala. K tomu napomohla až podmínka v rámci celofaremní ekoplatby (viz dále).

DZES 6 „Minimální pokryv půdy“ vyžaduje, aby na 80 % plochy orné půdy byl alespoň do 31. 10. zajištěn pokryv půdy. Jednou z možností plnění jsou i meziplodiny. Vliv podmínky na motivaci vytvářet jiné agristruktury je minimální.

DZES 7a „Střídání plodin“ vyžaduje, aby na alespoň 40 % plochy orné půdy byla pěstována jiná plodina než v předchozím roce. Za splnění podmínky se však považuje i pěstování meziplodiny mezi stejnými hlavními plodinami. Vliv podmínky na motivaci vytvářet jiné agristruktury je minimální.

DZES 7b “Omezení plochy jedné plodiny” vyžaduje, aby na veškerých plochách orné půdy byla pěstována plodina max. na souvislé ploše 30 ha. Na DPB vymezených jako tzv. “silně erozně ohrožené plochy” (SEO) se pak nesmí nacházet plodina na souvislé ploše větší než 10 ha, pokud daná plocha splňuje definici SEO (více než 2 ha nebo více než 50 % plochy silně erozně ohrožené). Možností, jak plochy souvislé plodiny oddělit je více, jednou z nich je krajinný prvek nebo také ochranný pás (složený z vybraných plodin, přičemž zde ale nefigurují omezení ohledně aplikace pesticidů nebo hnojiv) o šířce min. 22 m. Tento DZES tedy může nepřímou motivovat k tvorbě dočasných či trvalých agristruktur. Navíc podmínku není potřeba dodržet a) u DPB do 40 ha, pokud se na ploše plní podmínky některých dotačních titulů (biopásy, ochrana čejky chocholaté, agrolesnictví) a b) na DPB bez omezení, pokud plochy z daných dotačních titulů tvoří alespoň 5 % plochy DPB.

V roce 2023 existoval také **DZES 8a** “Vyčlenění neproduktivních ploch”, podle kterého měl být zemědělec povinen vyčlenit z orné půdy určitý podíl tzv. neproduktivních ploch: a) 4 % KP, úhorů nebo ochranných pásů, nebo b) 7 % včetně meziplodin a plodin vázajících dusík, z nichž min. 3 % musely být KP, úhory nebo ochranné pásy. Různé plochy navíc měly a stále mají v rámci požadavku celofaremní ekoplatby (viz dále) různé váhové koeficienty, kterými se plocha násobí pro započtení do daného podílu (např. plocha meziplodiny se násobí x 0,3, plocha skupiny dřevin x 2, nový krajinný prvek po roce 2025 x 3). Zároveň do podílu šlo započítávat i plochy z některých dotačních titulů (biopásy, ochrana čejky chocholaté, druhově bohaté pokrytí půdy atd.). V plném znění nebyla podmínka kvůli výjimce na evropské úrovni aplikována ani v roce 2023, nicméně spolu s podmínkou celofaremní ekoplatby vedla ke vzniku desítek hektarů úhorů, které ale

se zrušením DZES 8a a oslabením podmínky v celofaremní ekoplatbě opět ubývají: v roce 2022 bylo evidováno 13600 ha, v roce 2023 89400 ha, v roce 2025 57400 ha a lze očekávat spíše další pokles. DZES 8a měl spíše malý vliv na motivaci k tvorbě trvalých krajinných prvků (vykazovat lze jen EVP).

Na jednu stranu mohou jednotlivé DZESy více či méně ovlivňovat pozitivně motivaci pro tvorbu agristruktur. Tento účinek může být posilován i synergicky v kombinaci některých DZES (např. DZES 5 a 7b). Na druhou stranu může množství podmínek a např. nedomyšlení jejich kombinací motivaci snižovat a vytvářet bariéry, také v kombinaci s pojetím kontrol a navazujícími sankcemi.

Zemědělci DZESy považují spíše za povinnosti, které na ně klade stát nebo Evropská unie, méně již jako motivační opatření v rámci dotací pro přechod k šetrnějšímu hospodaření. A to zejména v okamžiku, kdy se tyto podmínky “zprísňují”, avšak nenavýšuje se objem financí v dotacích.

V návrhu pro budoucí SZP 2028+ Evropská komise navrhuje nahradit systém Podmíněnosti systémem tzv. Farm Stewardship, které má množství podmínek snížit a zároveň delegovat více pravomocí na členské státy při jejich designování. Ekologické organizace se obávají, že bez konkrétněji uchopených evropských standardů hrozí tzv. závod ke dnu, kdy si státy budou podmínky nastavovat co nejjednodušeji a neambiciózně, aby neznevýhodňovaly své zemědělce oproti zemědělcům z jiných zemí.

Úhory

Před přechodem k dotačním opatřením je potřeba popsat také specifické postavení úhorů a jeho druhů jako specifické formy dočasné agristruktury. Úhor jako kultura je pro evidenci LPIS definován v Nařízení vlády č. 307/2014, v LPISu má označení “U” a je spolu se “standardní ornou půdou” (“R”) a “travním porostem na orné půdě” (“G”) podmnožinou “orné půdy”. Pokud není změněn na “R” během 5 let, transformuje se v evidenci do “trvalého travního porostu” (“T”). Může mít různé podoby i způsoby obhospodařování včetně chemické likvidace (viz příloha č. 3, Definice zemědělské kultury Úhor), jeho přínos pro biodiverzitu, zadrž vody či ochranu půdy tedy závisí na konkrétním managementu.

Situace se liší, pokud mají být úhory vykazatelné pro plnění podílu neprodučních ploch v rámci bývalého DZES 8a nebo podmínky celofaremní ekoplatby (viz dále). Možné je vykazovat jen “zelené” nebo “nektarodárné” úhory, definované v Nařízení vlády č. 83/2023. Na těchto plochách nelze od 1. února do 15. srpna aplikovat pesticidy nebo hnojiva a od 1. června do 15. února se na

ploše musí nacházet souvislý porost pro daný druh úhoru. Plochy je potřeba alespoň jednou ročně zmulčovat, posekat či spást. Pro plnění podmínky tedy nelze vykazovat všechny DPB s kulturou U. Pokud je úhor vyčleněn pro plnění podmínky neproduktivních ploch, neaplikuje se také převod na "T" po 5 letech.

Ekoplatby

Ekoplatby jsou dotačním nástrojem zavedeným nově v současném období SZP 2023–2027 v rámci prvního pilíře a nahradily tzv. Greening (ozelenění). Mají podporovat environmentální cíle SZP a většina z nich v současné době více či méně podporuje tvorbu nebo péči o agristruktury, trvalé i dočasné. Jsou definovány v Nařízení vlády č. 83/2023 a v roce 2025 mezi ně patří celofaremní ekoplatby základní a prémiová, ekoplatby na podporu údržby a podporu tvorby nových krajinných prvků nebo ekoplatba na podporu pásového střídání plodin.

Hlavní ekoplatbou je **základní celofaremní ekoplatba**, která zabírá většinu rozpočtu ekoplateb a vztahuje se ke všem kulturám. Každá kultura má konkrétní podmínky, které je potřeba na všech hektarech plnit, aby bylo možné jednotnou sazbu na hektar pobírat.

Z podmínek, které se týkají agristruktur, je zásadní zejména podmínka podílu neproduktivních ploch, která navazuje na (od 2024 zrušený) DZES 8a. V roce 2023 byly podmínky nastaveny o 1 % výše než v DZES 8a, tedy buď a) 5 % KP, (zelených nebo nektarodárných) úhorů nebo ochranných pásů, nebo b) 8 % (a od roku 2026 mělo být 9 %) včetně meziplochin a plodin vázajících dusík, z nichž min. 3 % musely být KP, úhory nebo ochranné pásy. V roce 2025 je podmínka vyčlenit alespoň 5 % neproduktivních ploch bez omezení, pouze meziplochy mohou plnit max. 60 % podílu. Podmínka je tedy výrazně volnější než předtím a výrazně se snížila motivace vytvářet úhory. Motivaci k tvorbě KP mohlo napomoci navýšení váhového koeficientu ze 2 na 3.

Co vše lze počítat mezi neproduktivní plochy, je definováno v Nařízení vlády č. 73/2023 § 2 odst. 2. Každý prvek má svá vlastní pravidla definovaná v § 12. Podmínky jsou zachyceny v tabulce v příloze č. 4. Univerzálními podmínkami je zákaz aplikace pesticidů a hnojiv a zákaz produkce, pastvy nebo seče s odklizením biomasy (druhá podmínka neplatí pro plodiny vázající dusík) mezi 1. červnem a 15. červencem.

Další významnou podmínkou základní ekoplatby je ponechat min. 6 m široký travinobylinný ochranný pás (ve stejné podobě jako zelený úhor) na DPB okolo útvarů stálých povrchových vod, pokud je hranice DPB blíže než 6 m od vodního útvaru. Na plochách se také ode dne podání žádosti

do 31. října nesmí aplikovat pesticidy či hnojiva. Kde zemědělec musí pás vytvořit, lze vidět v LPIS (i ve veřejné verzi). Zemědělec může ale místo ochranného pásu vytvořit např. biopás v rámci AEKO, nebo úhor jako DPB s vlastní kulturou.

Jinou podmínkou týkající se agristruktur je povinnost na DPB u kultury T nebo G větších než 12 ha ponechat při první seči (do 31. července) neposečené plochy na 3-15 % rozlohy DPB.

Pro možnost čerpat další ekoplatby je nezbytné čerpat a splňovat podmínky základní celofaremní ekoplatby.

Další významnou ekoplatbou podporující agristruktury je **prémiová celofaremní ekoplatba**. Ačkoli se jmenuje "celofaremní", ve skutečnosti se týká jen orné půdy nebo EVP, zároveň je vyplácena pouze na některé hektary (oproti celofaremní, která je po splnění podmínek vyplácena na všechny hektary). Pro získání je potřeba splnit 2 podmínky:

1) zemědělec musí vyčlenit alespoň 7 % neprodučních ploch z plochy orné půdy, přičemž nelze započítat meziploidy nebo plodiny vázající dusík. Z těchto 7 % musí být alespoň 2 % tzv. liniové nektarodárné úhory, ochranné pásy (ve směsi alespoň 3 plodin), EVP nebo plochy z některých dotačních titulů (biopásy, ochrana čejky chocholaté, druhově bohaté pokrytí půdy atd.). Sazbu je možné získat na 2-10 % těchto vybraných ploch. Liniové nektarodárné úhory musí být alespoň 50 m od sebe, což může v některých případech vytvářet překážku pro rozmístění, zároveň však podmínka zajišťuje větší rozprostření ploch v krajině.

2) zemědělec musí ponechat min. 12 m široký ochranný pás (ve stejné podobě jako zelený úhor) na DPB okolo útvarů stálých povrchových vod, pokud je hranice DPB blíže než 12 m od vodního útvaru. Podmínky platí stejné jako u ochranných pásů v základní ekoplatbě. Platba je získána i za všechny hektary těchto pásů.

Od roku 2025 existují také dvě nové ekoplatby na podporu krajinných prvků, které měly politicky kompenzovat oslabení podmínek základní celofaremní ekoplatby. První je **ekoplatba na podporu nových krajinných prvků**, dle které jsou podpořeny paušální sazbou na hektar nové EVP založené na evidované půdě v LPIS po 1. lednu 2025. Jedná se však jen o KP založené na orné půdě (kultury R, U, G). KP může vzniknout umělým zásahem, ale i samovolně. Sazba je kompenzací za ušlé příjmy a nejedná se o investiční náklady, nekoliduje tedy s případnými dotacemi na tvorbu KP např. z dotací MŽP.

Druhá je **ekoplatba na podporu údržby krajinných prvků**. Vztahuje se také pouze na EVP evidované v LPIS, které jsou způsobilé pro přímé platby a na které má uživatel právní důvod

k užívání. Na jiné EVP v současnosti běží komplementární výzva z dotací MŽP (viz Výzva č. 15/2024 Péče o krajinné prvky, kde je poskytnuto i větší porovnání těchto dvou výzev), která se však z důvodu garance jiných resortů a legislativních limitů ve svých podmínkách liší. Ekoplatbu lze čerpat na EVP na orné půdě i na TTP. Pro každý druh EVP jsou stanoveny podmínky údržby (viz příloha č. 2, SZP – Ekoplatba na podporu nových krajinných prvků), které je potřeba do 30. září vykonat; tyto zásahy se nepovažují za porušení DZES 8b nebo za porušení podmínky neprodukce. Sazba na hektar KP je stanovena paušální.

Poslední relevantní ekoplatbou je **ekoplatba na podporu pásového střídání plodin**, zavedená také až v roce 2025. Dle metodiky¹⁴ by se na řešeném DPB, kde se střídají ochranné a chráněné produkční pásy, mělo vyskytovat také 5-30 % tzv. stabilizačních ploch, které slouží jako agristruktury a mohou být tvořeny trávami (mulčují se alespoň 1x mezi 1. červnem a 30. září), ale také směsmi pro biopásy či druhově bohaté pokrytí půdy (management se řídí podmínkami příslušného AEKO).

Agroenvironmentálně-klimatická opatření a Agrolesnictví

V rámci druhého pilíře SZP (Program rozvoje venkova) existuje soubor dotačních titulů, nazvaných Agroenvironmentálně-klimatická opatření (dále AEKO) a definovaných v Nařízení vlády č. 80/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření. Vedle AEKO nalezneme v Programu rozvoje venkova také nové dotační tituly k agrolesnictví, definované v Nařízení vlády č. 140/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění opatření agrolesnictví. Některé z titulů se zaměřují na podporu trvalých opatření (agrolesnictví, zatravňování orné půdy), některé na dočasná opatření v rámci pětiletých závazků.

Dále je uvedena stručná charakteristika jednotlivých titulů. Jejich podmínky jsou shrnuty v tabulce v příloze č. 5.

AEKO Zatravňování orné půdy obsahuje několik podtitulů, které se zaměřují např. na zatravňování erozně ohrožených půd, půd podél vodních útvarů, v infiltračních oblastech nebo drah soustředěného odtoku (dále DSO). Z hlediska této analýzy je důležitý zejména podtitul Zatravňování DSO, příp. Zatravňování orné půdy podél vodního útvaru, které mohou pomoci

¹⁴ ÚSTAV VODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ KRAJINY FAST VUT. Technický postup. Stanovení základních parametrů pro návrh, realizaci a kontrolu pásového střídání plodin [online]. Brno, 2025.

Dostupné z: <https://www.spucr.cz/pudni-sluzba/pasove-stridani-plodin/videonavody> [cit. 2025-11-30]

vytvořit (liniové) trvalé travní porosty (daná plocha změny kultury z O na T) v místech prioritních z hlediska adaptace krajiny. Zatravňování DSO má určenou vlastní zatravňovací směs a míří na místa, kde se soustředí odtok vody z polí a jsou proto erozně nebezpečná. Zatravňovaný DPB musí mít alespoň 0,5 ha.

Založení agrolesnického systému slouží pro jednorázovou investici na realizaci liniové výsadby s doprovodným vegetačním pásem na orné půdě (tzv. silvoorebný systém) nebo výsadby na TTP (tzv. silvopastevní systém). Vysadit je potřeba přesně 100 stromů na hektar na DPB s velikostí alespoň 0,5 ha, min. 50 % musí být tzv. lesní dřeviny. Sazba by měla pokrýt i vstupní náklady na materiál atd. Žadatel musí dodat vypracovaný vlastní projekt (nemusí být od externího odborníka). **Péče o agrolesnický systém** nabízí nižší dotaci na následnou péči o založený agrolesnický systém po dobu 5 let, kdy je potřeba provádět dosadby a ochranu dřevin, řez ovocných dřevin či údržbu ochranného pásu. Na již dříve existující agrolesnický systém žádat o péči nelze, leda skrze jiné nástroje (např. evidovat výsadby jako EVP a čerpat ekoplatbu na podporu údržby KP), čímž si však může problematizovat budoucí produkční využití stromů.

AEKO Podpora biodiverzity na orné půdě obsahuje několik titulů na podporu dočasných agristruktur v rámci pětiletých závazků na kultuře O. **Krmné, nektarodárné a kombinované biopásy** slouží k vytvoření liniových pásů s různými směsmi plodin. Na jednom DPB nelze tituly kombinovat a je potřeba vstoupit alespoň s 0,5 ha. Biopásy se nesmí nacházet do 50 m od dálnic či silnic 1. a 2. třídy, musí být 6-30 m široké a min. 50 m dlouhé. Krmný biopás je tvořen min. 6 plodinami a vysévá a zapravuje se každý rok. Nektarodárný biopás je tvořen min. 7 plodinami a ponechává se bez zapravení po 2-3 roky, pouze se seče. Kombinovaný biopás se skládá z krmného pásu a jetelotravního pásu; jetelotravní pás je tvořen min. 11 plodinami a ponechává se bez zapravení po celou dobu závazku, pouze se seče.

Ochrana čejky chocholaté je plošné opatření a lze ho realizovat pouze na konkrétních plochách vymezených v LPIS na kultuře R (nyní okolo 6300 hektarů). Opatření primárně slouží k ochraně hnízdišť v době hnízdění tím, že zamezuje přejezdům techniky v kritické době (do 15. června), sekundárně podporuje biodiverzitu vysetím krmné směsi (směs 3 plodin) či směsi pro opylovače (směs 5 plodin) pro druhou polovinu roku.

Druhově bohaté pokrytí orné půdy je také plošné opatření, které lze však realizovat kdekoli na kultuře R. Směs je tvořena min. 6 plodinami, porost je možné do 15. června zmulčovat, nutné do 14. září ponechat bez zásahu, do 31. října poséct či zmulčovat a do 30. dubna zapravit a poté opět založit.

AEKO Krajinotvorné sady slouží k péči o extenzivní staré sady (ideálně se starými odrůdami), neslouží k výsadbě sadů nových. Hlavním cílem jsou mimoprodukční funkce, ačkoliv produkci ze sadů lze prodávat. Sad musí být zaevidován jako EVP a v rámci LPIS musí mít daný DPB kulturu J ("jiná trvalá kultura"). V rámci podmínek se vyžaduje pečovat o bylinný pokryv jednou sečí či pastvou, přičemž je ale potřeba ponechat část ploch neposečených; dále je podmínkou provést jednou za závazek udržovací řez stromů. V roce 2024 bylo evidováno 1319 ha EVP Krajinotvorný sad, přičemž AEKO bylo v 2023 žádáno na 536 ha, tedy zhruba na 40 %. Od roku 2023 není potřeba obhospodařovat sad v režimu ekologického zemědělství. Tento druh EVP však nelze vykazovat v rámci podílu neprodukčních ploch v základní i prémiové celofaremní ekoplatbě.

V rámci **AEKO Ošetřování extenzivních travních porostů** na většině titulů včetně základního titulu Obecná péče o extenzivní louky a pastviny figuruje podmínka, která navazuje na podmínku ponechávání nepokosených ploch na TTP v rámci celofaremní ekoplatby. Na DPB větších než 10 ha je povinné ponechat při první seči (povětšinou do 31. července a netýká se pasených ploch) neposečené plochy na 3-15 % rozlohy DPB. Zároveň však žadatel získává za takto ponechané plochy bonus 15 eur/ha (pouze u DPB nad 12 ha bonus nedostane, pokud zároveň čerpá celofaremní ekoplatbu). Žadatel může zároveň ponechat neposečené plochy i na menších DPB a i na tyto pak může čerpat bonus.

AEKO Pěstování mezipločin obsahuje dva tituly, **Proti utužení půdy** a **Pro zlepšení struktury půdy**. První je možné čerpat jen na vymezených DPB, druhý lze čerpat kdekoli na kultuře O. Porost musí obsahovat alespoň 2 plodiny ze seznamů, musí být založen mezi 20. červnem a 30. zářím, ponechán bez zásahu do 31. ledna a zapraven do 30. dubna.

V rámci SZP je také podporováno poradenství (popsáno dále) nebo komplexní pozemkové úpravy (popsáno výše).

Kombinovatelnost dotačních titulů ze SZP

Ne všechny dotační tituly ze SZP lze čerpat na jednom DPB. Kombinovatelnost titulů pro rok 2025 ukazuje tabulka v příloze č. 6, poskytnutá z MZe. Pokud tituly na jednom DPB kombinovatelné jsou, v některých případech se vyplatí obě sazby (např. základní ekoplatba a zatravňování orné půdy, nebo biopásy a silvoorební agrolesnictví), v některých dochází k tzv. odpočtu sazeb, aby nedocházelo k tzv. dvojímu financování (např. základní ekoplatba a biopásy), v některých je vyplacena jen jedna sazba (např. biopásy a ekologické zemědělství). V současném

nastavení se pravděpodobně není možné podobnému systému vyhnout, přesto to pro zemědělce může vytvářet určitou bariéru se v systému vyznat.

Data k čerpání titulů ze SZP

Do různých titulů také vstupuje různé množství zemědělců a hektarů, což ovlivňuje jejich celkový přínos. Pokud přijmeme premisu, že z hlediska podpory biodiverzity je zásadním kritériem rozmanitost biotopů, ideálem by bylo vytváření více biotopů v rámci jednoho území, k čemuž však současná podoba dotačního systému např. prémie za čerpání více specializovaných titulů nemotivuje.

V tabulce v příloze č. 7 lze vidět, jaké jsou sazby dotací a kolik žadatelů a hektarů do ekoplateb a AEKO vstupuje.¹⁵ Zatímco do základní ekoplatby vstupuje většina zemědělců a ploch, výrazně náročnější dílčí ekoplatby dosahují jen max. stovek zemědělců, některé nové však jen jednotky zemědělců. O prémiovou ekoplatbu i díky zvyšování sazby postupně zájem roste a placené plochy v roce 2025 dosáhly již více než 5000 ha, což je však stále jen 0,2 % orné půdy. Ekoplatba na údržbu KP přilákala stovky zemědělců již v prvním roce, pravděpodobně díky vysoké dotaci a nepříliš složitým podmínkám.

V rámci AEKO titulů jsou kromě široce využívaného titulu na ošetřování extenzivních TTP tituly také využívány jen nižšími stovkami zemědělců (z celkového počtu okolo 30 tisíc zemědělců) a zasahují nižší tisíce hektarů. Nejúspěšnější je v tomto ohledu AEKO Podpora biodiverzity na orné půdě, která se svými 5 podtituly zasahuje okolo 9000 ha. Původně očekávanou míru zapojení překonaly poměrně významně i dotace na agrolesnictví. Za pozitivní lze považovat, že počty zapojených zemědělců i ploch pomalu rostou a zároveň se zvyšuje nabídka dotačních titulů. Otázkou je však podoba dotační politiky v dalším programovém období, kde environmentální tituly v prvním návrhu nemají žádnou určenou finanční obálku.

¹⁵ Dostupná data nemusí být zcela finální, čísla je proto potřeba brát orientačně.

2.9. Dotační nástroje Ministerstva životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí a jemu podřízené organizace (Agentura přírody a krajiny ČR - dále AOPK, Státní fond životního prostředí - dále SFŽP) spravují několik dotačních programů, z kterých lze financovat tvorbu agristruktur či péči o ně. V rámci zemědělské krajiny se jedná zejména o podporu trvalých KP. Dotační programy jsou hrazené z evropských i národních financí.

Přehled výzev a poskytnutá data danými institucemi z čerpání titulů (včetně informací o žadatelích - zemědělci) lze najít v tabulkách v přílohách č. 8, 9 a 10.

Oproti SZP, kde o většinu dotačních opatření žádají zemědělci spolu s dalšími dotacemi pravidelně v rámci podávání Jednotné žádosti, probíhají dotační programy MŽP formou dotačních výzev, které jsou někdy více pravidelné, někdy zcela nepravidelné. To může zvyšovat bariéry pro vstup, jelikož nepředvídatelnost a nepravidelnost může zvyšovat transakční náklady u aktérů, kteří na systém výzev nejsou zvyklí. Pro podávání různých žádostí navíc slouží různé dotační portály: v rámci SZP Portál farmáře SZIF¹⁶, v rámci dotací SFŽP Agendový informační systém SFŽP ČR¹⁷, dotace spravované AOPK je nutné podávat skrze Jednotný dotační portál pod záštitou Ministerstva financí¹⁸. AOPK mimo jiné shromažďuje podpořené projekty v rámci svých výzev na mapovém portálu ISOP v aplikaci Krajínovotvorné programy¹⁹, který je však pro čerpání relevantních dat velmi omezený.

Standardy péče a Náklady obvyklých opatření (NOO)

Pro činnosti v rámci programů administrovaných AOPK (viz dále) existují a dále vznikají pod vedením AOPK jednotné metodiky, tzv. **Standardy péče o přírodu a krajinu** (více viz daný rozbor v příloze č. 3), dle kterých se financované projekty musí řídit. Standardů má být finálně celkem

¹⁶ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Portál farmáře SZIF [online]. Dostupné z:

<https://mze.gov.cz/public/portal/mze/farmar/portal-farmare-szif> [cit. 2025-11-30]

¹⁷ STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. AIS SFŽP ČR [online]. Dostupné z:

<https://zadosti.sfzp.cz/AISPortal> [cit. 2025-11-30]

¹⁸ MINISTERSTVO FINANCÍ. Jednotný dotační portál pod záštitou Ministerstva financí [online].

Dostupné z: <https://jdp.mf.gov.cz/rispf> [cit. 2025-11-30]

¹⁹ AOPK ČR. Krajínovotvorné programy [online]. Dostupné z:

<https://aopkcr.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=f7f0fd2844bf4f9aa608759ac3e53503> [cit. 2025-11-30]

přes 50. Poskytují detailní návody, jak celou činnost provádět, zároveň mají často desítky stran, což může působit jako další bariéra zejména ale nejen pro zemědělce, kteří tyto činnosti nevnímají jako zásadní a mohou se navíc obávat možných sankcí a krácení peněz za porušení podmínek.

Vedle Standardů také existují **Náklady obvyklých opatření** (více viz daný rozbor v příloze č. 3), které stanovují jednotkové finanční sazby pro všechny rozmanité činnosti v rámci Standardů i mimo ně. I těmito sazbami by se měly žádosti o projekty z různých dotačních programů MŽP řídit. U některých činností je dle odborníků z NNO výše sazeb vyhovující, u některých podhodnocená. Tabulky mohou pomoci jednodušeji vyčíslit náklady těm, kteří opatření vytvářejí poprvé. Výhodou je, že žadatel poté nemusí dokládat jednotlivé faktury za náklady, ale kontroluje se pouze reálný výsledek v terénu. To snižuje administrativu, nicméně pokud nejsou NOO vhodně naceněny, může být dotace nedostatečná pro pokrytí reálných nákladů. Udržitelnost v rámci projektů, ze kterých vznikají nové agristruktury, je většinou požadována po 5 let, u stavebních akcí (např. protierozní meze, tůně atd.) 10 let.

Program péče o krajinu (PPK)

Program financovaný z národního rozpočtu slouží především k financování činností souvisejících s péčí o přírodu. Z hlediska volné zemědělské krajiny je relevantní podprogram PPK B – “Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí”, který slouží zejména k péči o vzácné biotopy mimo ZCHÚ, a to při menších projektech do 250 tisíc Kč. V rámci programu však nelze vytvářet nové KP, jedná se o péči o již stávající prvky. Probíhá většinou jedna výzva za rok v řádu nižších desítek milionů Kč (v letech 2022-2025 se alokace pohybovaly mezi 27 a 41 miliony Kč), výše podpory je poskytována až do výše 100 % celkových způsobilých výdajů. Program je tradičně zavedený, ale jeden z nejmenších. Administraci zajišťuje AOPK.

Ve výzvě č. 1/2024 v PPK B bylo podpořeno z 424 žádostí za 30,3 mil. Kč nakonec 381 žádostí za 26 mil. Kč (průměrně 68 tis. Kč na projekt). Z názvů akcí podpořených projektů je očividné, že se jedná zejm. o projekty kosení luk, ošetření stromů, péče o VKP atd.²⁰

²⁰ AOPK ČR. V Programu péče o krajinu 2024 uspěly projekty za více než 26 mil. korun [online]. Praha, 14. května 2024. Dostupné z: <https://dotace.aopk.gov.cz/-/v-programu-pece-o-krajinu-2024-uspely-projekty-za-vice-nez-26-mil-korun> [cit. 2025-11-30]

Ačkoli by program mohl být potenciálně vhodný i pro zemědělce např. díky možné menší velikosti projektu a jednodušší žádosti, z dat poskytnutých AOPK (viz příloha č. 9) vyplývá, že z podpořených projektů tvoří žadatelé, kteří jako svou hlavní ekonomickou činnost uvádí zemědělství²¹, 15-20 % projektů. Pokud už zemědělci dotaci čerpají, je to často na popud AOPK, která aktivně oslovuje zemědělce, kteří např. hospodaří vedle vhodných lokalit. Nízký překryv činností podporovaných z PPK (tedy údržbu a péči o biotopy) s půdou evidovanou v LPIS našla analýza Hnutí DUHA (viz níže).

Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK) a Národní plán obnovy (NPO-POPFK)

POPFK je další tradiční dotační program pro menší projekty a narozdíl od PPK z něj lze financovat i tvorbu KP. Obvykle je financován z národního rozpočtu, v letech 2022-2025 byl však za podobných podmínek financován evropskými financemi z NPO. V dalších letech by měl být POPFK nahrazen podobným programem, Programem obnovy krajiny, který by měl fungovat na podobné bázi a s podobným obsahem financí.

V rámci POPFK byly relevantní zejm. programy **Adaptace vodních ekosystémů na změnu klimatu (115 174)** a **Adaptace nelesních ekosystémů na změnu klimatu (115 175)**. V prvním případě šlo o projekty do 1 mil. Kč, ve druhém do 250 tisíc Kč. Dotace byla poskytována na jednoleté i víceleté akce a i zde mohla výše podpory dosáhnout až 100 % uznatelných nákladů akce.

V rámci NPO-POPFK byly zmíněné podprogramy spolu s podprogramem pro lesy sjednoceny do jednoho **podprogramu 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu**, s omezením na projekty do 250 tisíc Kč. Podobně jako v PPK probíhala jedna výzva za rok ale v rozpočtu vyšších desítek milionů Kč (60-135 milionů Kč). V rámci programu proběhly také dvě výzvy na zpracování Komplexních vodohospodářských studií, které mají za cíl posoudit problémy a potenciál ucelených území a zároveň bylo potřeba část opatření následně realizovat. Proto proběhly i tři výzvy na realizaci opatření z těchto studií.

²¹ Jedná se o ekonomické subjekty exportované z Registru ekonomických subjektů, kteří jako "Hlavní ekonomickou činnost" uvádí kategorii "01 - Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a souvis. činnosti" a jí podřazené podkategorie. Viz ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Export [online]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/res/export> [cit. 2025-11-30]

Administraci u POPFK i NPO-POPFK zajišťuje AOPK. Podobně jako u PPK platí, že program by mohl být potenciálně vhodný i pro zemědělce, ale žadatelé, kteří jako svou hlavní ekonomickou činnost uvádí zemědělství, tvoří jen 10-20 % žadatelů z podpořených projektů (viz příloha č. 9). Zemědělci přitom očekávaně nežádají v rámci výzev na zpracování vodohospodářských studií a jejich následných realizací. Oproti PPK projekty z POPFK, které souvisí s tvorbou KP, vykazují vyšší překryv s půdou evidovanou v LPIS (viz níže).

Analýza dat z vybraných dotačních programů v letech 2018-2022

V roce 2023 provedlo Hnutí DUHA (Martin Střelec a Martin Rexa) na základě dat poskytnutých MŽP po žádosti o informace analýzu dotačních programů PPK B, POPFK a NPO-POPFK za roky 2018-2022 (data pro jiné dotační programy Hnutí DUHA od MŽP neobdrželo). Analýza nebyla nakonec publikována, její závěry byly pouze prezentovány na pracovní skupině MŽP na podporu KP v březnu 2024.

Cílem analýzy poskytnutých dat, která však pro účely analýzy nebyla kompletní a závěry jsou proto orientační, bylo zjistit, nakolik se opatření a činnosti v rámci těchto titulů týkají zemědělské krajiny, nakolik z nich vznikají nové KP a nakolik tituly využívají zemědělci.

Činnosti související s tvorbou KP se týkaly zhruba 530 ha, zatímco činnosti související s údržbou krajiny (pastva, kosení, kácení atd.) zhruba 4500 ha. Objem finančních prostředků v rámci těchto dvou kategorií byl však podobný. V činnostech souvisejících s tvorbou KP dominovala výsadba zeleně (390 ha), ve které byly nejaktivnější obce. Struktura dat také neumožnila jednoduchým způsobem identifikovat zemědělce, jelikož ti jsou součástí různých kategorií subjektů (fyzické osoby, podniky atd.) a museli by být identifikováni jednotlivě manuálně.

Porovnáním poskytnutých geoprostorových informací s evidovanou půdou v LPIS bylo zjištěno, že na evidovanou půdu v LPIS v roce 2017 byla mířena více než polovina činností souvisejících s tvorbou KP (zhruba 290 ha) a méně než desetina činností souvisejících s údržbou a péčí. Zhruba 90 % tvorby KP na LPIS půdě byly výsadby (zhruba 260 ha), necelá desetina zatravnění (24 ha), ostatní (např. meze nebo mokřady) tvořily jednotky hektarů. Z 260 ha výsadeb mířila větší část (185 ha) na standardní ornou půdu (kultura R). 290 ha KP vzniklých na LPIS půdě však tvoří jen 0,008 % LPIS půdy. Z analýzy je tedy očividné, že v letech 2018-2022 byly dané dotační programy MŽP využívány zemědělci na evidované LPIS půdě zcela minimálně. Zároveň čtvrtina výsadeb na LPIS půdě v roce 2017 již v roce 2023

v LPIS evidována nebyla, což je způsobeno pravděpodobně výsadbou obcí (např. v rámci společných zařízení z KoPÚ) na zemědělské půdě, která byla poté vyjmuta z LPIS.

Překryv s vrstvou EVP pak ukazuje nízkou provazbu programu na EVP, jelikož údržba i tvorba EVP se rozkládala jen na zhruba 50 ha.

Národní program Životní prostředí (NPŽP)

NPŽP podporuje projekty a aktivity přispívající k ochraně životního prostředí. Je navržen jako doplňkový dotační program k jiným dotačním titulům, především Operačnímu programu Životní prostředí, a nedisponuje proto pravidelnými výzvami. Je financovaný z národních financí a administruje ho SFŽP. Z hlediska zemědělské krajiny a KP jsou v poslední době relevantní zejména dvě výzvy započaté na konci roku 2024: **výzva č. 13/2024 Tvorba a obnova krajinných prvků** (běžela do poloviny roku 2025) a **výzva č. 15/2024 Péče o krajinné prvky** (běží do konce března 2026). Obě výzvy míří na KP v rámci zemědělské krajiny a vznikly v rámci komunikace mezi MŽP a MZe, druhá výzva jako komplementární s novou ekoplatbou na podporu údržby krajinných prvků.

V rámci první výzvy²² s rozpočtem 400 milionů Kč byly způsobilé primárně projekty nad 200 000 eur a pravidla jsou stejná jako u tzv. velkých výzev Operačního programu životního prostředí (dále OPŽP; viz dále). Výzva se týkala jen některých regionů, tzv. "přechodových"²³. Vedle tvorby KP v krajině či sídlech byly způsobilé i projekty k odvodňovacím zařízením v krajině. Výše podpory dosahovala 80-100 % uznatelných nákladů akce. Paralelně s touto výzvou běží výzva pro tzv. méně rozvinuté regiony²⁴ v rámci OPŽP (73. výzva) se stejným rozpočtem a pravidly. Zároveň na výzvu navazuje 100. výzva OPŽP s rozpočtem 200 milionů, která skončí stejně jako (prodloužená) 73. výzva OPŽP (podávání žádostí končí 17.12.2025).

Reálně však tato výzva není použitelná pro zemědělce, jelikož se jedná o velké projekty a podle "tradičních" pravidel OPŽP, jedná se tedy oproti PPK nebo POPFK o administrativně velké a

²² STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. Výzva č. 13/2024: Tvorba a obnova krajinných prvků [online]. Dostupné z: <https://www.narodniprogramzp.cz/nabidka-dotaci/detail-vyzvy/?id=144> [cit. 2025-11-30]

²³ Středočeský kraj, Plzeňský kraj, Jihočeský kraj, Jihomoravský kraj, Kraj Vysočina.

²⁴ Ústecký kraj, Karlovarský kraj, Pardubický kraj, Liberecký kraj, Královéhradecký kraj, Moravskoslezský kraj, Olomoucký kraj a Zlínský kraj.

složité projekty. V rámci výzvy bylo podpořeno 10 projektů, většina od obcí a na obnovy rybníků a podobné projekty. Zemědělci o tyto dotace nežádali.

Druhá výzva, Péče o krajinné prvky²⁵, je komplementární s ekoplatbou na podporu údržby krajinných prvků. Ekoplatbu lze čerpat na EVP, které jsou způsobilé pro přímé platby (viz podkapitola LPIS a EVP), výzvu z NPŽP na ostatní EVP. Jedná se tedy zejm. o přiléhající již existující, historické KP, které nebyly dříve evidovány v rámci LPIS a půjde o DPB s kulturou M nebo (D)PB bez zemědělské kultury.²⁶ Příprava podmínek péče obou titulů vycházela z návrhu AOPK, avšak v rámci ekoplatby byla pravidla "zjednodušena" a upravena pro jednoletý režim ekoplateb, a podmínky se proto mezi tituly liší. V rámci ekoplatby je také nastavena fixní sazba na hektar EVP, zatímco u NPŽP musí žadatel podávat projekt napočítaný dle NOO (výše podpory je 10 tisíc - 1 milion Kč), přičemž jako doporučení může využít vhodný soubor opatření pro jednotlivé druhy EVP (oproti striktním podmínkám ekoplatby, které vyžadují konkrétní operace bez flexibility a jiné naopak zcela opomíjí). Výše podpory je 100 % z celkových způsobilých výdajů a na stejnou plochu nelze čerpat dotace z jiných zdrojů. Rozpočet výzvy je 100 milionů Kč.

Žádost o dotaci v rámci této výzvy je podobně jednoduchá jako u PPK či POPFK a je vhodná i pro drobné projekty. Je tudíž potenciálně vhodná i pro zemědělce, kteří mají v užívání přiléhající EVP, které nejsou způsobilé pro přímé platby. Bariérou může být, že ekoplatba a NPŽP fungují na odlišných principech a podmínkách, což může působit nelogicky a odrazovat od vstupu (potřeba studovat odlišné podmínky). Na druhou stranu oproti striktně daným podmínkám "one fits all" v ekoplatbě umožňuje tato výzva lépe reflektovat individuální podmínky a dle toho navrhovat potřebné zásahy, což může zachovávat více pocit autonomie. Podrobněji srovnat tyto 2 odlišné modely a jejich vliv na motivace zemědělců by mohlo být přínosné.

Jinou otázkou je také budoucnost výzev v NPŽP (ale také ekoplateb v dalším období SZP).

Dle Rámce NPŽP 2024-2026 se další výzva na tvorbu KP nechystá, výzva na péči o KP běží až do konce Rámce.²⁷ Zároveň mezi 16. 12. 2024 a 30. 9. 2025 byly podány jen 3 projekty v celkové

²⁵ STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. Výzva č. 15/2024: Péče o krajinné prvky [online]. Dostupné z: <https://www.narodniprogramzp.cz/nabidka-dotaci/detail-vyzvy/?id=147> [cit. 2025-11-30]

²⁶ V rámci historického vývoje LPIS je možné takové situace stále najít.

²⁷ STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. Rámec Národního programu Životní prostředí 2024-2026 [online]. Dostupné z: <https://www.narodniprogramzp.cz/dokumenty/detail/?id=3841> [cit. 2025-11-30]

hodnotě 1 milion Kč a je tedy otázka, jaký zájem o dotaci bude. Z 3 projektů byla jedním žadatelem zemědělská společnost.

Operační program Životní prostředí - Projektové schéma AOPK

Operační program Životní prostředí je financován z evropského rozpočtu a v ČR je využíván zejména k větším projektům. Od roku 2021 díky snaze o zjednodušení procesů a zaměření se více na výsledek se v rámci Projektového schématu AOPK využívá tzv. zjednodušené metody vykazování (ZMV). Hlavním principem ZMV je výpočet nákladů na základě tzv. Nákladů obvyklých opatření MŽP, bez nutnosti dokládat faktury, tedy podobně jako v PPK a POPFK. Dotační program **OPŽP ZMV** administruje AOPK a zaměřuje se na projekty od 250 tisíc Kč bez DPH do 200 tisíc eur s DPH (zhruba 4,5 milionu Kč). Žadatel napočítává realizační rozpočet projektu dle NOO a přičte fixní částku 7 % na nepřímé výdaje (a příp. DPH). Podobně jako v PPK a POPFK pak nemusí dokládat faktury atd., ale ručí jen za dosažení reálných výsledků. Míra podpory může tvořit až 100 % způsobilých výdajů.

OPŽP ZMV probíhá také skrze dotační výzvy, od konce roku 2022 jich proběhlo 14 a výzvy na sebe většinou ihned navazují. Rozpočty výzev se pohybují v nižších stamilionech. Na péči o ekosystémy a biotopy jsou zaměřeny výzvy v rámci Specifického cíle (SC) 1.6 Příroda a znečištění, na tvorbu nových prvků, včetně vegetačních KP nebo odstraňování odvodňovacích zařízení pak výzvy v rámci SC 1.3 Adaptace na změnu klimatu. V rámci některých výzev lze také žádat o dotace na zpracování studií a plánů včetně územních studií krajiny, plánu ÚSES atd.

OPŽP ZMV je tak vhodné pro tematicky podobné, ale větší projekty než PPK a POPFK. Ačkoli funguje na podobných principech jako tyto programy, má větší administrativní nároky. Žadatelé, kteří jako svou hlavní ekonomickou činnost uvádí zemědělství, tvoří v současnosti jen nízké jednotky procent žadatelů (a tedy jednotky případů) z podpořených projektů, a to jen u výzev v rámci SC 1.3.

Operační program Životní prostředí mimo projektové schéma AOPK

Na velké, komplexní projekty nad 200 tisíc eur včetně DPH (zhruba 4,5 milionu Kč) existují výzvy mimo Projektové schéma AOPK a ZMV a administruje je SFŽP. V těchto výzvách platí "tradiční" způsob, kdy se náklady řídí reálnými výdaji, které je ale nutno jednotlivě dokládat a je potřeba

dávat pozor na uznatelnost nákladů. Relevantní jsou výzvy okolo Specifického cíle 1.3 (např. výzvy Vodní a vegetační krajinné prvky, Ochrana půdy...), které mají většinou rozpočty ve výši stamilionů (viz příloha č. 10). Vzhledem ke komplexnosti a velikosti projektů lze takřka vyloučit, že by o dané finance žádali sami zemědělci.

V datech poskytnutých SFŽP k projektům podpořeným z OPŽP mimo Projektové schéma AOPK byl až na 66. výzvu nalezen pouze jediný projekt podávaný zemědělskou akciovou společností. 66. výzva byla zaměřena na nákup protierozních technologií, takže o tu logicky žádali právě zemědělci. V rámci 73. výzvy "Vodní a vegetační krajinné prvky", tedy výzvy paralelní k výzvě č. 15/2024 v NPŽP (viz výše) a zaměřené mj. na tvorbu trvalých KP, bylo ke dni 26.9. v rámci alokace 400 mil. Kč podáno 18 projektů za 126 mil. Kč a z nich schváleno 5 projektů za 36 mil. Kč, přičemž o žádný podpořený nežádal zemědělec.

Stav čerpání jednotlivých výzev SFŽP průběžně zveřejňuje včetně počtu podaných a počtu úspěšných projektů.²⁸

Další dotační podpory

Vedle celonárodních podpor existují také různé výzvy na úrovni krajů a dalších samosprávných jednotek a také výzvy od soukromých nadací, jako je např. Nadace Partnerství, Nadace ČEZ nebo Nadace Via. Takové výzvy mohou mnohdy vykazovat jednodušší administraci a podporovat menší projekty, mohou být tedy vhodným nástrojem, který mohou využít i zemědělci.

2.10. Dílčí shrnutí - Ochrana půdy a dotace

Trvalé krajinné prvky

Motivaci ke tvorbě trvalých KP mohou vytvářet nástroje ochrany půdy proti erozi, tedy tzv. protierozní vyhláška a podmínka DZES 5 v rámci SZP. Protierozní vyhláška je v tomto potenciálně silnějším nástrojem, jelikož tvorba vhodně umístěných KP může vymanit zemědělce z aktivního režimu vyhlášky a je také prevencí před vstupem do tohoto režimu. Oproti tomu DZES 5 lze

²⁸ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Stav čerpání výzev z OPŽP 2021-2027 [online].
<https://opzp.cz/dokument/2991> [cit. 2025-11-30]

naplňovat i jinými, např. pěstebními postupy a motivace ke tvorbě trvalých KP je tedy nižší. Oba nástroje nyní trpí na neefektivní monitoring eroze a nízké kapacity SPÚ, DZES 5 zároveň prochází výraznými změnami z preventivního nástroje s povinnými podmínkami na kombinaci jednodušších povinných podmínek a postihování erozních událostí. Osud DZES 5 je pak také nejistý v rámci posledních 2 let současné SZP (v době psaní studie probíhají na evropské úrovni diskuze o jeho zrušení) i budoucí SZP, ve které má být systém DZES nahrazen jiným systémem.

Nejistý osud se týká i dalších podmínek DZES a vzhledem k možným výrazným změnám v budoucí SZP nakonec všech motivačních dotačních nástrojů SZP. Z podmínek DZES má po zrušení DZES 8a, který vyžadoval určitý podíl neproduktivních ploch na orné půdě, jistý vliv na podporu agristruktur jen DZES 7b k omezení maximální velikosti ploch jedné plodiny, motivace k trvalým KP je však minimální. Další DZESy mohou pak z hlediska agristruktur motivovat jen k pěstování mezipločin.

V rámci ekoplateb jsou na trvalé KP zaměřeny dvě nové ekoplatby na tvorbu a na údržbu KP. První slouží jako neinvestiční příspěvek na plochu pro nové EVP a může být pozitivním motivačním faktorem, který nejen přinese zemědělci finance, ale svou pozicí v SZP v rámci prvního pilíře upozorňuje na důležitost a roli KP, čímž může posilovat uvědomění a směřovat pozornost zemědělců. Druhá slouží jako dotace na péči o EVP způsobilé pro přímé platby a plní podobnou roli směrem k existujícím KP. V prvním roce o první nebyl velký zájem, do druhé se přihlásilo okolo 800 žadatelů.

V rámci druhého pilíře SZP, Programu rozvoje venkova, figuruje také několik titulů, které podporují trvalé KP. AEKO Zatravnění orné půdy může vedle zatravnění celých polí vést i k trvalému zatravnění údolnic (a následné registrace jako EVP) nebo okrajů vodních toků. AEKO Krajinnotvorné sady podporuje péči o staré, extenzivní sady. Nové tituly na tvorbu a péči o agrolesnické systémy podporují výsadby stromů na orné půdě či TTP, které jsou ale většinou (ca z 50%) zamýšleny pro produkční využití; v krajině by nicméně měly desítky let stát a lze je tedy považovat za víceméně trvalé KP.

Až do současného období SZP k tvorbě a péči o trvalé KP až na výjimky nemotivovala. V současném období však přibýlo několik dotačních titulů, které mají potenciál roli trvalých KP zvýraznit alespoň u části zemědělců, jakkoli jsou zatím využívány jen jejich zlomkem. V rámci systému DZES jsou však některé podmínky, které jistý potenciál k motivaci k tvorbě KP mají, rušeny nebo je jejich osud nejasný.

V rámci dotací pod MŽP jsou naopak trvalé krajinné prvky prioritními oproti dočasným agristrukturám, ale z hlediska zemědělců a ploch evidovaných v LPIS jsou využívány jen minimálně nebo vůbec. Nejvíce využívány jsou programy PPK nebo POPFK, kde zemědělci tvoří okolo 10-20 % žadatelů podpořených projektů. Důvodů je pravděpodobně několik - jedná se o menší projekty, s menší administrativou, zemědělci jsou často také oslovováni AOPK a jedná se o tradiční programy, kde může jít i o opakovanou a zaběhlou spolupráci. Oproti tomu velké projekty pod OPŽP spravované SFŽP zemědělci nevyužívají. Potenciál může mít OPŽP ZMV, nové projektové schéma, které nabízí jednodušší administrativu a zároveň podporu větších projektů, ale zatím je využíván jen jednotkami zemědělců.

Důležité je zde také zdůraznit výrazný rozdíl mezi dotacemi MZe a MŽP, kdy dotace MZe většinou požadují striktní podmínky, které je potřeba dodržet, zatímco dotace MŽP umožňují projekty více šité na míru dané lokality. Dotace MZe jsou z tohoto pohledu jednodušší, zatímco MŽP dotace vyžadují větší časovou investici např. na prostudování Standardů péče atd. Z pohledu zemědělců, pro které krajinaotvorba není prioritou, však dotace MŽP stojí pravděpodobně mimo jejich zorné pole. Je otázkou, zda to může změnit větší důraz na trvalé KP v rámci SZP.

Celkově se ukazuje, že v národním měřítku je objem tvorby nových trvalých KP ve srovnání se skutečnou potřebou velmi nízký a stávající nástroje politiky přispívají k jejich budování nedostatečně.

Dočasné agristruktury

Dočasné agristruktury jsou podporovány jen v dotacích MZe ze SZP. Nabídka kombinuje flexibilní opatření, jako je podmínka podílu neprodučních ploch v základní ekoplatbě, kde si zemědělec může sám vybrat, čím daný podíl bude plnit, a cílená opatření zejm. v rámci AEKO, která podporují konkrétní opatření zejm. na orné půdě.

Zájem o AEKO opatření pomalu ale jistě roste, ačkoli stále pokrývají jen zlomek zemědělské půdy. Výraznější "zásah" do krajiny měla podmínka DZES 8a a navazující podmínka v základní ekoplatbě, které však od zavedení v roce 2023 procházely dynamickým vývojem a byly mnohými zemědělci odmítány. I přesto zatím v krajině v roce 2025 přetrvává několik desítek tisíc hektarů úhorových ploch, které s podmínkami vznikly; jejich osud je ale nejasný. Postupně se také zvětšují plochy pod prémiovou ekoplatbou, která jako jediná dotace podporuje systematictější pohled na krajinu, kam se snaží zavést lineární prvky.

I u dočasných prvků v krajině lze konstatovat, že stávající nástroje politiky dosud nezajišťují dostatečné naplňování předpokládané potřeby ohledně adaptace krajiny nebo podpory biodiverzity.

Zásadní tak bude, zda se zaběhlé i nové platby podaří udržet i v rámci nového programového období SZP po roce 2027. Je zřejmé, že předvídatelnost a zavedená spolupráce jsou důležitým faktorem, a proto by měla být snaha zavedené tituly udržet a zkoumat, jak podpořit větší rozšíření mezi zemědělskou veřejnost tak, aby měla opatření plošnější dopad na podporu biodiverzity nebo adaptaci v rámci celé krajiny nebo prioritních míst.

2.11. Pokrytí různých agristruktur nástroji

V této kapitole popsané nástroje podporují různé formy agristruktur, někdy více definované, někdy méně. Agristruktury mohou nabývat rozmanitých podob a tyto podoby se pokusili řešitelé projektu shromáždit do kompletního seznamu. V tabulce v příloze č. 1 jsme se pokusili zaznamenat, jak dané nástroje tyto rozmanité agristruktury pokrývají a zda některé agristruktury nejsou nástroji podchyceny a systému tak "unikají".

Většina agristruktur je danými nástroji pokryta. U trvalých KP obecné pokrytí je, tabulka však není schopna postihnout to, že u KP záleží na tom, zda jsou konkrétní KP např. evidovatelné jako EVP nebo jaký druh pozemku a způsob využití mají v KN - typově stejné KP tak mohou být ve velmi odlišné situaci z hlediska např. dotačního pokrytí či daňového zatížení. Některé EVP také podléhají velikostním limitům (např. max. šíře příkopu 6 m) a záleží pak, zda větší prvky je možné podchytit jiným způsobem (např. rozdělení na příkop a mez) nebo ne; praxi úřadů ale v těchto případech nyní nejsme schopni zhodnotit. Podobně tabulka nezachycuje to, že některé agristruktury mají danými nástroji nastaveny jasné parametry a limity (zejm. AEKO), jiné mohou nabývat volnějších podob.

Ty prvky, které nejsou či jsou pokryty jen málo, jsou nepřekvapivě vodní toky ve všech podobách, větší vodní plochy, zalesněné plochy, nebo cestní síť. Z dočasných agristruktur nejsou pokryty např. černé úhory (neoseté plochy řízeně udržované v raných sukcesních stádiích) nebo dočasné polní mokřadní plochy vznikající na poli jen dočasně. Nejednoznačné jsou vegetační okraje cest, u kterých opět záleží, jestli jsou evidovatelné jako EVP nebo zůstávají nechráněnou součástí cest, citlivé např. k odorování.

Obecně však lze říci, že vlastník či zemědělec, který chce rozmanité agristruktury vytvářet, má potenciálně dostupnou finanční podporu. Jinou otázkou je, na kolik je tato podpora vhodně nastavena atd.

2.12. Další nástroje

Podpora poradenství ve vztahu k podpoře agristruktur

Jak je vidět z předchozího textu, množství právních předpisů a dotací, které nějakým způsobem ovlivňují (nejen) agristruktury, je velké a zorientovat se v nich tedy nemusí být snadné. Proto je zapotřebí kvalitního poradenského systému, který zemědělcům pomůže zorientovat se v tématu a podpoří např. i větší zavádění trvalých i dočasných agristruktur.

V rámci SZP existuje nově dotační **Podpora poradenství: Záměr a) individuální poradenství**, které mohou poskytovat certifikované organizace od ÚZEI skrze své poradce. Certifikovaných organizací je nyní 17. Zemědělec platí 20 % nákladů poradenské služby, kterou od certifikované organizace poptává, což ale v případě životního prostředí může být náklad, který zemědělec nebude ochoten zaplatit. V přehledu poradců na Portálu poradce je uvedeno 160 poradců pro celou ČR, nicméně jen 11 má jako podoblast akreditace "zemědělství a ochrana přírody a krajiny", do které podpora mimoprodukčních funkcí patří.

Existují i mnohé další nástroje, které zemědělec může využít. Existují např. demonstrační farmy (v roce 2025 registrováno 22), ale až na výjimky se nezaměřují ve větší míře na tvorbu agristruktur.²⁹ Zemědělec má dostupné např. brožury k jednotlivým AEKO titulům, které ale mají desítky stran, příp. metodiky, které mohou být ještě delší. Dále existují také různé online aplikace a mapové podklady, jako je protierozní kalkulačka, vrstvy v LPIS atd., které může sám zemědělec i další aktéři využít pro individuální posouzení a návrhy, vznikají i různé nástroje při vědeckých projektech, ale tyto nástroje jsou roztříštěné a obtížné využitelné pro komplexnější celofaremní plánování.

²⁹ DVP Agro, a.s. se zaměřuje na pěstování meziplovin nebo biopásů. Agra Řisuty, s.r.o. nebo Statek Bureš se zaměřují na ozeleněné kolejové řádky. Biofarma Sasov se zaměřuje na ekologické zemědělství. EKOFARMA PROBIO s.r.o. se vedle ekologického zemědělství aktivně zabývá i krajinnou strukturou, viz např. <https://www.ekofarmaprobio.cz/post/implementace-prostorov%C3%A9-optimalizace-na-farm%C4%9B>

V rámci národních dotací existují tituly 9.F.e „Regionální přenos informací“ a 9.F.i „Odborná konzultace“, kdy v prvním případě o dotaci žádají zemědělské organizace nebo Komora zemědělských poradců, v druhém případě různé výzkumné ústavy atd. a zemědělcům poté poskytují bezplatné konzultace pro jednotlivé dotazy. V obou případech ale konzultace nejsou dostatečně využívány pro environmentální poradenství.

V Česku je tedy poradenský systém v oblasti podpory mimoprodukčních funkcí velmi omezený a nedostatečný zejména kvůli nedostatku poradců, bez kterých nabízené nástroje nemohou dobře fungovat (více viz fiche Podpora poradenství). Zároveň ale chybí i poptávka ze strany zemědělců po nezávislém poradenství a vytváří se tak „začarovaný kruh“. Hlavním online rozhraním pro zemědělce a poradce je stránka agronavigator.cz³⁰, ale mnohé informace je potřeba hledat na stránkách MZe, AOPK ad.

Strategické dokumenty

V rámci strategických dokumentů (viz příloha č. 3, Strategické dokumenty) je podpora mimoprodukčních funkcí a ploch v zemědělské krajině více či méně konkrétně podchycena, a to nejen v dokumentech v garanci MŽP. Lze tedy říct, že na úrovni strategií je podpora agristruktur univerzálně přijímanou potřebou a přenáší se i do aktualizací stávajících dokumentů či tvorby nových (např. Politika krajiny, Národní plán obnovy přírody). Jde však primárně o trvalé krajinné struktury, dočasné spíše tematizovány nejsou. V rámci dokumentů ale chybí kvantifikace a konkrétnější uchopení v rámci navrhovaných opatření a zároveň nejsou dokumenty závazné. Úspěšnost implementace těchto dokumentů v tomto ohledu nelze měřit, ale stávající nízký rozsah tvorby agristruktur napovídá, že jejich účel není dostatečně naplňován.

Místní akční skupiny (MAS)

MAS sdružují veřejný, podnikatelský a neziskový sektor na lokální úrovni a podporují komunitně vedený místní rozvoj. V ČR jich působí přes 180 a pokrývají většinu venkovského prostoru. Zpracovávají a realizují Strategie komunitně vedeného místního rozvoje, zprostředkovávají dotace, mohou působit poradensky a sloužit jako facilitátoři mezi různými zájmy v krajině.

³⁰ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ. Agronavigátor [online]. Dostupné z: <https://agronavigator.cz/> [cit. 2025-11-30]

Potenciálně tak mohou být aktérem, který pomáhá dalším uživatelům krajiny překonávat bariéry i ohledně KP a dočasných agristruktur. V rámci intervence LEADER ze SZP, z které MAS přerozděluje dotace, lze v rámci Fiche 6 hradit i investiční náklady na realizaci ÚSES nebo protierozních opatření, ale děje se tak málo. MAS může také potenciálně nastavovat další pravidla u přerozdělování jiných dotací; např. v rámci jedné MAS byly u dotace na zemědělské stroje bonusové body za vyšší procento tzv. neprodukčních ploch. Je otázkou, zda MAS neskýtá větší potenciál pro obnovu krajiny, pro jehož naplnění ale zatím nejsou nastaveny podmínky.

3. BARIÉRY ZEMĚDĚLCŮ A NEEFEKTIVITY NÁSTROJŮ

Cílem této kapitoly je nastínit problematiku neefektivit nástrojů na podporu agristruktur a bariér zemědělců, na které nástroje reagují, ale které následně samy mohou také vytvářet. Není v kapacitách této základní studie analyzovat podrobně jednotlivé existující nástroje, jelikož to by vyžadovalo důkladné a časově náročné výzkumy. Cílem je tak spíše ukázat rámec, kterým se na danou problematiku lze dívat a který může posloužit do dalších fází projektu. Odborné odhady vycházející ze zkušeností zpracovatelů projektů jsou zde zohledněny, ale nemohou nahradit cílené výzkumy. Právě i nedostatek takových výzkumů, které vyhodnocují efektivitu nástrojů, byl jeden z důvodů pro vznik Agristructure LIFE. Je přitom zřejmé, že vznik a implementace nástrojů by měly být provázeny důkladnou a co nejvíce podloženou rozvahou, jelikož nevhodné či nevhodně implementované nástroje mohou způsobit i škody, které mohou být obtížně napravitelné.

3.1. Základní rámec

Obecně řečeno, nástroje vznikají s cílem řešit problémy, které vznikají v rámci předchozí neřešené situace. Nástroj může daný problém efektivně (vy)řešit, může ale také z různých důvodů nefungovat dostatečně účinně a může také svým působením vytvářet nové, druhotné bariéry.

V rámci řešeného projektu nás zajímá zejm. problematika agristruktur ve vztahu k uživatelům krajiny, a to zejm. k zemědělcům. Základní teoretický rámec, který zde budeme používat, je následující řetězec:

a) problém + b) "primární" bariéry → c) vznik nástrojů mířících na bariéry →
d) neefektivity nástrojů → pokračování problému + e) vznik "sekundárních" bariér . →
f) úprava nástrojů mířících na "primární" i "sekundární" bariéry, příp. vznik nových nástrojů.

V rámci schématu č. 1 z první kapitoly nás tak zajímá jeho spodní část, kterou můžeme rozvést takto:

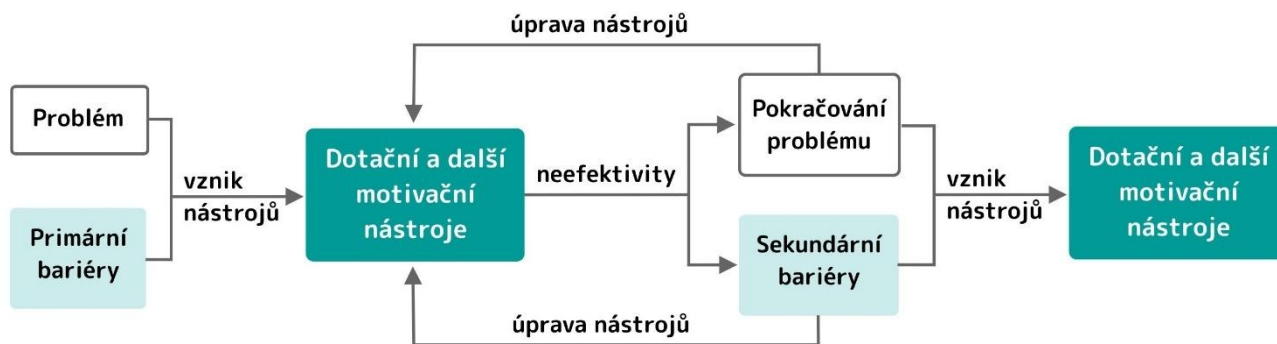

Schéma č. 2: Řetězec působení nástrojů (vlastní zpracování)

Toto schéma si nyní rozebereme na konkrétním příkladu:

Na počátku je **a) problém**, např. v zemědělské krajině není a nevzniká dost remízů.

Z pohledu různých zemědělců mohou existovat bariéry, které je vedou k tomu, že remízy nevytvářejí nebo dokonce jejich vzniku aktivně brání. Jedná se o tzv. **primární bariéry (b)**, které si lze představit v situaci, kdy neexistují žádné cílené nástroje/státní intervence. Tyto bariéry mohou být reálné ale i domnělé. Např. „remíz přináší finanční ztrátu nebo menší finanční zisk než produkční plocha“, „z remízu se šíří plevel“, „remíz narušuje pravidelné obhospodařování pole“, mindset „zemědělec má hlavně produkovat, ne se starat o přírodu“ atd. Bariéry lze kategorizovat např. na postojové, finanční, organizační, znalostní a administrativní.

Stát/společnost chce daný problém řešit skrze motivaci zemědělců jako důležitých uživatelů krajiny, a proto vytváří a zavádí **c) nástroje/intervence** mířící na odstranění primárních bariér. Např. dotační titul může mířit zejména na finanční bariéru „remíz přináší finanční ztrátu nebo menší finanční zisk než produkční plocha“, komunikační kampaň může mířit zejména na bariéru „zemědělec má hlavně produkovat, ne se starat o přírodu“ atd.

Daný nástroj/intervence může být více či méně efektivní. Pokud v něčem selhává, může být **d) neefektivní mimo jiné v řešení primárních bariér** nebo může dokonce vytvářet nové, **e) sekundární bariéry**, které vychází z nevhodného nastavení nástroje. Neefektivní v řešení primárních bariér bude např. když sazba dotace bude moc nízká, aby pokryla výpadek příjmů za poskytnutí produkční plochy pro remíz. Jako sekundární bariéra může vzniknout např. obava ze sankcí za nedodržení podmínek, pokud jsou sankční systém a kontroly nevhodně nastaveny. Takové bariéry

mohou bránit zavádění opatření podobně jako ty primární. Sekundární bariéry jsou znakem jistého stupně neefektivity nástroje.

Stát může poté nedostatky nástroje reflektovat a **f) upravit nástroj** tak, aby neefektivity nebo sekundární bariéry odstranil, příp. může také **vytvořit nástroje nové**, které na situaci reagují. Může např. navýšit sazbu dotace nebo upravit sankční systém, nebo může např. vytvořit poradenskou podporu, která sníží obavu ze sankčního systému.

Pozor - nemíníme zde situaci, kde neexistuje stát a základní státní a společenské mechanismy. Proto pro účely této studie bariéry spojené např. s existencí soukromého vlastnictví (např. potřeba získat souhlas vlastníka, výše pachtu), s existencí aktérů, jako jsou obce, orgány ochrany ZPF nebo přírody, s existencí nástrojů, jako jsou stavební povolení, souhlas orgánu ochrany atd., nebo s existencí evidence půdy v KN nebo LPIS považujeme za primární bariéry. Sekundární bariéry zde vztahujeme zejm. k nástrojům/intervencím, které přímo cílí na agristruktury, tedy zejm. nástrojům specifickým pro MZe a MŽP.

Hlubším pohledem do tématu bariér v tvorbě agristruktur se podrobněji zabývá další studie v rámci projektu Agristructure LIFE.

Neefektivity a bariéry v kontextu

Představené schéma je samozřejmě zjednodušením složitějšího procesu a je potřeba brát v potaz i další aspekty:

- Různé nástroje trpí různými neefektivitami a je tedy potřeba zaměřit se na ně jednotlivě. Zároveň některé bariéry budou univerzálnější a působit napříč nástroji (typicky postojové, jako je např. „produktivistický mindset“) a některé bariéry budou konkrétnější a týkat se jednotlivých nástrojů či agristruktur. Některé bariéry se budou týkat jen trvalých KP, některé těch dočasných.
- Neefektivity a sekundární bariéry v rámci jednoho nástroje se mohou přenášet napříč nástroji (např. špatná zkušenost s jedním nástrojem může vést k neochotě zapojit se do jiného nástroje) a tím se ovlivňovat navzájem, což může mimo jiné komplikovat pokusy o nápravu.
- "Sekundární" bariéra může převážet nad "primárními" - např. špatně nastavené podmínky managementu úhorů v rámci dotačního titulu mohou ovlivnit vnímání zemědělce o úhorech

jako takových; sankce za drobné porušení u biopásu může ovlivnit vnímání zemědělce o biopásech jako takových.

- Působení celkového legislativně-dotačního kontextu svou rozsáhlostí může způsobovat další samostatné neefektivity a sekundární bariéry (např. nízké porozumění souvislostem v rámci systému, neznalost některých nástrojů, neochota zkoumat nástroje atd.)
- Nové nástroje přicházejí do existujícího systému. Bez ohledu na jejich sebelepší design tak může být jejich vnímání ovlivněno předchozími zkušenostmi zemědělců s jinými opatřeními nebo systémem jako celkem.
- U nových nástrojů také může trvat i několik let, než je zemědělci zaregistrují a “vstřebají” (proces zde může fungovat podobně jako v teorii difuze inovací³¹). Roli zde může hrát více faktorů - jakými aktéry byl nástroj připraven (pravděpodobně lépe bude nástroj přijímán, pokud vzešel od samotných zemědělců), jak byl komunikován, zda přišel ve stabilnější době nebo době, kdy se proměňuje více jiných věcí okolo atd.

Tvorba politik v rámci formálních a neformálních pravidel

(J. Pražan, ÚZEI)

Podpory tvorby nebo péče o agristruktury mají podobu kontraktu mezi státem a zemědělcem. Aby bylo možné zjištění ohledně nástrojů politiky v této studii (často zjištěná od zemědělců z různých zdrojů) chápat vyváženě, je nezbytné vzít v úvahu, v jakém (institucionálním) prostředí se nástroje politiky tvoří a zavádějí a v jakém na ně zemědělci reaguji. Myslí se tím prostředí psaných/formálních pravidel (např. zákony, pravidla v SZP) a nepsaných/neformálních pravidel (např. důvěra, reputace, společenské normy). Zákony lze měnit řádově v rocích, ale nepsané normy a pravidla se mění dlouhodobě (někteří uvádějí 30-250 let³², jiní 100-1000 let³³). Např. budovat důvěru mezi zemědělci v Českých zemích trvalo od 2. poloviny 19. stol.

31 WIKIPEDIE: OTEVŘENÁ ENCYKLOPEDIE. Difuze inovací [online]. Dostupné z https://cs.wikipedia.org/wiki/Difuze_inovac%C3%AD [citováno 30. 11. 2025].

32 Slangem, L.H.G., Loucks, L., Slangen A. Institutional Economics and Economic Organisation Theory. Wageningen academic publisher. Wageningen. 2008.

33 Williamson, O.E. The new Institutional Economics: Taking Stock, Looking Ahead. Journal of Economic Literature. 2000. XXXVIII: 595-613

do čtvrtiny 20 stol (tedy přibližně 70-80 let) ³⁴. Tato důvěra byla v období od 1950-1990 prakticky vymazána a stala se nedůvěrou a nyní se opět pomalu buduje.

Jaký má uplatňování pravidel v ČR na nástroje politiky vliv? (ukázka jednoho vlivu z mnoha možných níže)

Psaná pravidla (např. zákony, pravidla v SZP) jsou tvořena v ČR posledních 35 let tak, aby vyhovovala začlenění se do společenství zemí, jejichž demokracie má dlouhou nebo delší historii než v ČR (většina zemí tzv. EU 15). Jejich nárokům ale zdaleka neodpovídá stupeň zralosti nepsaných pravidel v ČR (např. stupeň důvěry a důvěryhodnosti, hodnota reputace, společenské normy). Např. obecná důvěra byla v ČR od 90. let viditelně nižší než v EU 15³⁵. V důvěře ve vládu jsme na tom nejhůře ze sledovaných zemí i nyní³⁶.

Dramatický rozdíl v rozvoji formálních pravidel a stupněm rozvoje neformálních pravidel vytváří rozsáhlé kolize, které se projevují mj. při tvorbě a implementaci politiky v ČR (včetně SZP). Tyto kolize sice bolestivým způsobem vedou k pokroku, ale pro mnohé ze zúčastněných stran (zemědělci i zástupci státní správy) mohou být (a jsou) nepochopitelné a frustrující.

Zmíněné kolize vedou např. k obtížím vytvořit pravidla, která není snadné obejít. V zemi, kde je nízká důvěra (včetně ČR!) a tomu odpovídající společenské normy, bývá právě velká tendence k tzv. strategickému chování obou stran kontraktu (např. podvádění v AEKO).

Např. riziku podvádění čelí často i „nepružné“ dodržování pravidel ze strany státu. A tendence k podvádění je v úzkém vztahu k nízké důvěře. V kontraktu se takovému zneužití postavení říká „morální hazard“³⁷.

Politická kultura v ČR také stojí na nepsaných pravidlech. Umožňuje např. neoprávněně ukazovat na „personálně přebujelou administrativu“, která je díky tomu ve skutečnosti v některých směrech neadekvátně podhodnocená (např. v ČR se zabývá AEKO max. 5 lidí na MZe

³⁴ Feierabend L.K. Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952 (2007)

³⁵ Uslander, E., (2003) Trust and civic engagement in East and West, in Social Capital and the Transition to Democracy, Badescu, Gabriel, Uslander (Eds.). 2003, London: Routledge

³⁶ Důvěra v instituce: Dostupné na <https://www.evropavdatech.cz/clanek/116-duvera-v-institute/#article-content> (staženo 9.12.2025).

³⁷ Slangen, L.H.G., Loucks, L., Slangen A. Institutional Economics and Economic Organisation Theory. Wageningen academic publisher. Wageningen. 2008

a dříve jen 1, v Irsku mimo MZe podporuje implementaci AEKO 837 poradců³⁸, v jiných zemích mohou tuto práci zastávat i státní zaměstnanci nebo třeba najaté nevládní organizace).

Z této perspektivy může být zřejmé, že se jak stát tak i zemědělci učí, jak politiku tvořit a naplňovat, protože se jedná o dlouhodobý proces společenského zrání. Současně pochopení těchto východisek (zde prezentován zlomek důležitých principů) může pomoci efektivněji přispívat k pokroku v tvorbě a implementaci nástrojů politiky a zachovat si dostatečně dlouhodobou perspektivu odpovídající práce.

Vedlejší efekty necílených nástrojů

V rámci systému existují mnohé nástroje a intervence, které nejsou cílené na agristruktury, ale nepřímou či přímou je mohou ovlivňovat. Nemluvíme zde pak o (ne)efektivitách nástrojů, ale vedlejších negativních či pozitivních dopadech na motivace a bariéry. Např. rozložení zátěže u daně z nemovitostí nevzniklo primárně s cílem řešit agristruktury, ale má na motivace a bariéry uživatelů krajiny vzhledem k agristrukturám zřejmý vedlejší dopad. Samozřejmě je možné následně cíleným zásahem upravit daňový systém, aby agristruktury zvýhodnil např. odpuštěním daně z pozemků, jako se to stalo u EVP. Podobně některé nástroje (typicky regulační) mohou mít pozitivní vedlejší efekt tím, že navyšují náklady jinde – např. důkladné postihování eroze může "donutit" zemědělce překonat své bariéry pro tvorbu KP a vytvořit protierozní mez, aby se vyhnul postihům za erozi.

Různorodost motivací a dilemata v tvorbě politik

Zemědělci nejsou homogenní skupinou, liší se i ve vztahu k zavádění krajinotvorných opatření. Na různě motivované skupiny zemědělců budou působit jiné bariéry, na které se musí tvůrci politik zaměřit. Této problematice se v rámci českého kontextu věnuje disertační práce Tamary Meierové³⁹, která rozděluje zemědělce na základě kvalitativního výzkumu na 3 skupiny:

³⁸ Příručka pro AEKO a databáze poradců, které zemědělci povinně musejí pro vypracování plánu farmy oslovit. Dostupné na: <https://www.gov.ie/en/department-of-agriculture-food-and-the-marine/publications/acres-advisors/> (staženo 10.12.2025)

³⁹ MEIEROVÁ, Tamara. Motivace českých zemědělců k adaptaci na dopady klimatické změny pomocí krajinotvorných opatření [online]. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2022. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/nbq2f/> [citováno 30. 11. 2025]

zemědělce motivované krajinotvorná opatření realizovat, zemědělce s bariérami a zemědělce demotivované k implementaci krajinotvorných opatření.

Tvůrci politik zde stojí ve složité situaci. Designovat jednotné nástroje pro takto různorodé a odlišně motivované skupiny je obtížné. Zároveň (zejm. u dotačních nástrojů) se tak děje v prostředí s legitimním společenským nárokem na efektivně a transparentně vynaložené veřejné prostředky. Narážíme zde tak na jeden ze základních problémů - jak nastavit dotační pravidla tak, aby dávala dostatečnou volnost těm, kteří se snaží o šetrné hospodaření a jsou k němu vnitřně motivováni, a zároveň zajistila, že pravidla nebudou obcházena a finance zneužívány těmi, kdo takto motivováni nejsou.

Jak konstatuje Meierová, "je patrné, že zaměřovat úsilí pouze na několik intervenujících či kontextových podmínek – například upravovat pravidla finančních pobídek podporujících adaptace, jakými je AEKO – pravděpodobně nepovede ke změně motivační dynamiky takového rozsahu, aby zemědělci mimo skupinu motivovaných skutečně začali více obnovovat meze, vytvářet mokřady či zavádět agrolesnické systémy hospodaření".⁴⁰ Význam dále popsanych bariér a neefektivit v rozhodování zemědělce o krajinotvorných opatření je tedy potřeba posuzovat v kontextu jeho širšího života. Může se proto stát, že ani jednotlivé zefektivňující úpravy nástrojů nepovedou k reálné okamžité změně ve využívání nástrojů, jelikož v rozhodování budou hrát důležitější roli jiné faktory mimo jednotlivé nástroje. Zde přitom mluvíme jak o širší společenské nebo institucionální rovině, tak o individuální životní situaci a potřebách. A jak konstatuje Meierová, "motivační dynamika se vyvíjí spíše pomalu".⁴¹

Vedle různorodosti motivací na straně zemědělců existuje také různorodost podmínek, ve kterých hospodaří. Např. dotační tituly v rámci SZP by bylo efektivní designovat regionálně místo jednotných podmínek pro celou ČR od hornatých oblastí po nížiny. To by však mohlo znamenat významné navýšení transakčních nákladů na přípravu a implementaci takového systému, které v politické kultuře ČR není přijímáno kladně, ačkoli by v důsledku efektivita a dopad takto vynaložených prostředků mohly být vyšší. Plošné podmínky totiž mohou vést k nevhodnému zjednodušení podmínek a následnému neporozumění jejich účelu, což může vytvářet sekundární bariéry a zároveň snižovat potenciální environmentální přínos opatření. Zároveň do titulů s plošnými podmínkami pak vstupují především ti zemědělci, kteří mají díky konkrétním místním podmínkám menší finanční ztrátu při stejné platbě než ti, kteří mají ztrátu vyšší.

⁴⁰ MEIEROVÁ, Tamara. Tamtéž, str. 146

⁴¹ MEIEROVÁ, Tamara. Tamtéž, str. 147

3.2. Primární a sekundární bariéry

Cílem této sekce není vytvořit vědecky přesnou a vyčerpávající kategorizaci primárních a sekundárních bariér, ale spíše praktický seznam shromážděných bariér, proti kterému bude možné v dalších fázích projektu Agristructure LIFE poměřovat jednotlivé nástroje při jejich hlubším zkoumání. Tabulka v příloze č. 11 bude moci být nadále zároveň průběžně doplňována, protože je pravděpodobné, že nebyly zachyceny všechny možné bariéry.

Primární i sekundární bariéry jsou rozděleny do několika kategorií: finanční, organizační, administrativní, znalostní a postojoyé. Jednotlivé bariéry se mezi sebou ovlivňují a navazují na sebe (např. potřeba pracovní operace navíc je zároveň finanční i organizační bariérou) a není tedy vždy možné jednoznačně říci, do jaké kategorie bariéra patří, ale pro základní přehled je rozřazení dostačující.

Tato studie v rámci svého rozsahu nemohla mít ambici důkladněji prozkoumat reálné působení bariér v rámci současných nástrojů v ČR. Nabízíme zde proto spíše teoretické úvahy a odborné odhady, které je možné nadále ověřovat v praktické komunikaci se zemědělci a dalšími uživateli krajiny, v průzkumech atd.

Finanční bariéry

Mezi hlavní primární finanční bariéry patří zejména ušlý příjem z produkční plochy, na které vzniká agristruktura, a dále také náklady na vznik a péči o agristruktury. S obojím také souvisí vyšší transakční náklady na operace, organizaci práce, administrativu atd. Dočasné agristruktury mohou také konkurovat produkci krmiv na farmách s živočišnou výrobou.

Dotační tituly ze své definice míří zejména na primární finanční bariéry, kdy by se měly snažit vykompenzovat ušlý příjem, potřebné náklady navíc na organizaci, administrativu atd. Dlouhodobější závazky (např. AEKO) na jednu stranu poskytují jistotu stabilního příjmu po několik let, ale na druhou stranu právě stabilitou mohou odrazovat v okamžiku, kdy by se ceny pohybovaly "nepříznivě" (např. růst výkupních cen plodin atd.).

U dočasných agristruktur se počítá s tím, že je po čase může opět nahradit produkční plodina, tudíž obava o ušlý příjem bude pravděpodobně nižší. Motivaci zde však ovlivňuje i to, zda zemědělec vnímá daný dotační nástroj jako dobrovolný (např. prémiová ekoplatba, AEKO, MŽP

dotace), nebo vynucovaný (tak mohou být vnímány např. DZES 8 nebo základní ekoplatba, které zemědělci mohou vnímat jako požadavky navíc bez kompenzace).

U KP hrozí v souvislosti se stávající legislativou, která KP (EVP) chrání před zrušením a poškozením, ztráta produkční půdy trvale, z čehož může vznikat sekundární bariéra a obava o trvalý ušlý příjem zde může být silnější. Navíc další sekundární bariérou může být, když daná plocha přestane být způsobilá pro přímé platby. Změny ve způsobilosti tzv. vnějších KP, kdy některé existující nebo nové KP na LPIS půdě mohou být nyní pro přímé platby způsobilé, jsou proto důležitým krokem pro snížení nebo odbourání této sekundární bariéry. Důležité je, aby se však zemědělci neobávali, že se legislativa bude měnit. Zároveň mnohé existující KP stále evidovatelné jako EVP nejsou a hrozí u nich i vyšší daň z nemovitosti a nabízí se tedy hledat zvýšení motivace i pro tyto prvky (např. možnost evidovat jako EVP i KP, které jsou od evidované LPIS plochy vzdálené do určité vzdálenosti; vytvoření v katastru druhu pozemku "krajinný prvek" a snížení daně z nemovitosti atd.).

Vznik dotačních titulů, které financují nejen investice do vzniku KP, ale i následnou péči o ně (např. ekoplatba na údržbu KP), může také primární bariéry související s ušlým příjmem atd. snížit. U dotačních titulů však vždy hrozí i vznik různých sekundárních bariér, navíc není zatím jisté, zda jsou tyto nové dotační tituly jen krátkodobé, nebo se stanou stabilním nástrojem. Nestabilita financování podobně jako časté změny legislativy může také hrát důležitou roli v okamžiku, kdy jde o ekonomickou udržitelnost zemědělského podnikání.

Další možné sekundární finanční bariéry jsou vcelku rozmanité. Důležitými jsou zajisté ty spjaté s možnými sankcemi (např. snížení dotace) za nedodržení nebo porušení podmínek dotačních titulů. Typicky se uvádí obava ze sankcí za přejezdy ploch např. biopásů, které ani zemědělec nemusel zavinit, ale přesto mu hrozí pokuta ze strany SZIF. Jak už bylo zmíněno výše, takové z pohledu zemědělce nespravedlivé snížení dotace může vést k tomu, že znovu do stejného titulu nebude ochoten vstoupit a sekundární bariéra může přebít i ty primární. Přitom z hlediska hlavního účelu, přínosu pro biodiverzitu, může být lokální narušení pokryvu biopásu někdy i přínosné. Tyto případy zároveň mohou mít tendenci se šířit zemědělskou komunitou a negativně ovlivňovat i jiné zemědělce bez přímé zkušenosti. Ze strany některých zemědělců celkově zaznívá kritika příliš formálního přístupu pracovníků SZIF, který je ke vstupu do různých opatření odrazuje; pracovníci SZIF však mohou přitom jen naplňovat interní postupy. Je tedy potřeba se zamýšlet, jak kontrolně-sankční systém nastavit lépe, aby tyto bariéry minimalizoval.

Někteří zemědělci zmiňují, že vidí nutnost pořizovat certifikované směsi osiv jako bariéru, včetně obtížné dostupnosti některých osiv. Podobně může fungovat přesouvání financí v rámci řetězce, kdy např. vlastníci mohou žádat po pachtýři odpovídající navýšení pachtu, pokud se o vyšší dotaci pro zemědělce dozvědí, což je však faktor, který je mimo dosah nástrojů politiky. Naopak snížení daně z nemovitosti za trvalé EVP může být příležitostí i pro zemědělce domluvit si s vlastníkem nižší pacht za takovou plochu, pokud vlastník nově ušetří na dani.

Princip odpočtů plateb kvůli dvojímu financování např. kombinováním AEKO titulů a celofaremních ekoplateb může být také matoucí. Zároveň čím více titulů zemědělec čerpá, tím narůstají transakční náklady za jejich administraci, kombinování atd. To však současný dotační systém nereflektuje, ačkoli z hlediska např. biodiverzity je kombinování různých agristruktur na jednom poli či farmě jednoznačně přínosné. Možným řešením by mohlo být zavedení finančních bonusů za plnění více opatření najednou - např. pokud zemědělec na své farmě nerealizuje 4 biopásy, ale biopás, plochu na podporu čejky, druhově bohaté pokrytí půdy a nektarodárný úhor a má tam i trvalé KP, získal by o určité procento či množství financí navíc, které může být motivační nebo i čistě pro pokrytí transakčních nákladů za víc různých operací, administrativy atd. Podobně by takto mohly být zvýhodněny prospěšnější plochy v rámci podílu neproduktivních ploch v základní nebo prémiové ekoplatbě - pokud by se vyplatilo plnit podíl neproduktivních ploch účinnějšími environmentálními opatřeními (tzn. zemědělci by se finančně vyplatilo raději udělat biopás než např. zelený úhor), mohlo by to motivovat k většímu vstupování do AEKO titulů a realizování přínosnějších agristruktur. Navýšená platba by odrážela zvýšené transakční náklady, spojené s kombinováním různých opatření.

U trvalých KP může vznikat sekundární bariéra, pokud je potřeba investiční náklady v rámci dotace předfinancovat, u větších projektů také vynikne, pokud nejsou uznatelné náklady na administrativu dotací. Proto je důležité, že např. projektové schéma AOPK umožňuje fixním procentem tyto náklady započítat.

Organizační bariéry

Mezi primární organizační bariéry patří omezení v managementu půdy oproti stavu bez agristruktur. Agristruktury mohou znamenat více komplikovanějších a celkově více pojezdů, více ploch souvratí, na agristruktury může být potřeba zajižďet speciálně kvůli nim. Podniky, které pracují s technikou s velkým záběrem mohou mít potíž případná menší pole obhospodařovat (tzv. technologický lock-in). Zejména členitější trvalé KP mohou vyžadovat ruční práci (ruční seč,

ořezy dřevin atd.). K tomu všemu jsou potřeba nejen finance navíc (viz finanční bariéry), ale také čas, pracovní kapacity, koordinace prací atd. Dočasné agristruktury dotované v rámci AEKO mají výhodu, že většinou stačí zásahy stávající technikou. Při navrhování nových agristruktur je tak třeba hledat rovnováhu a ideálně "win-win" pozice a podobu agristruktur tak, aby zajišťovaly potřebný environmentální přínos v rámci území (konektivita, typ biotopu atd.) a zároveň co nejméně komplikovaly zemědělské hospodaření (velikost a tvar pozemku, méně výnosné plochy atd.).

Dalším často citovaným problémem, který může fungovat jako primární i sekundární bariéra, je, že na plochách či z ploch agristruktur se mohou šířit rostliny pro zemědělce nechtěné (tzv. plevele) a mohou se zde hromadit zásoby semen, které komplikují produkci i po rozorání dočasných agristruktur. Již samotná obava ze zaplevelování je významnou bariérou. Některé prvky managementu (např. nemožnost včasné seče) mohou snižovat zemědělcům možnosti vzniklý "problém" řešit. Zejména u dlouhodobějších ale dočasných opatření (např. biopásy) je potřeba zkoumat, jaké směsi plodin jsou vhodné, příp. jakými zásahy problém řešit, ale tak, aby zároveň nebyl umenšen environmentální přínos.

Dalšími bariérami může být vlastnická struktura parcel a potenciální či reálný nesouhlas vlastníků s tvorbou agristruktur. U dočasných by tento problém měl nastávat sporadicky (zemědělec nepotřebuje formální souhlas, nicméně vlastník může aktivně nechtít agristrukturu na svých pozemcích např. z obavy znehodnocení, zaplevelení, estetických důvodů, snahy o striktní dodržování účelu pronájmu – k produkci atd.). U trvalých KP může skladba parcel odrazovat od pokusů tvořit KP už i preventivně, čím více souhlasů je potřeba získat; typickým případem je protierozní mez, která protíná parcely jdoucí po spádnici, což může být i důsledek Komplexních pozemkových úprav skládajících parcely z důvodu nutnosti parcely zpřístupnit k cestám pod svahy.

Mezi sekundární bariéry můžeme zařadit také např. nedostatek času a energie na studování nástrojů včetně všech podmínek atd. Čím více nástrojů a čím častěji se měnících, tím větší bariéra, zejména pokud není dostupné kvalitní poradenství a zemědělec je na to sám. Pokud mají brožurky a metodiky při prvním pohledu desítky stran, je to samo o sobě také odrazující, a je proto potřeba hledat způsoby, jak zejména zemědělce, kteří o podpoře krajiny uvažují, neodradit v prvním kontaktu s nástroji.

Mezi další sekundární bariéry pak patří obavy z kontrol a jejich počtu, což se stalo jedním z hlavních motivů zemědělských protestů v roce 2024 v souvislosti s pocitem příliš vysoké administrativní zátěže, dále obavy z nedodržení různých termínů a podmínek (opět čím více nástrojů s odlišnými podmínkami, tím větší pravděpodobnost opomenutí nebo chyby a příp. sankce) a celkově obavy z nízké flexibility podmínek např. v případě špatného počasí (osivo nevzejde kvůli suchu, do polí nejde vyjet kvůli nasycené půdě atd.). Lze předpokládat, že státní správa stojí před dilematem, jak navrhnout pravidla vstřícná zemědělcům a současně odolná vůči těm, kteří aktivně hledají způsob, jak v pravidlech nalézt prostor pro manévrování ve svůj prospěch. Posun v této oblasti lze očekávat jen dlouhodobě, neboť neformální instituce, na nichž tento problém stojí (např. důvěra, hodnota reputace) se mění ve společnosti jen pozvolna (Slangen et. al 2008, OECD nebo Eurostat⁴²). Současně je obtížné vyhovět různorodosti podmínek a při tom mít co nejpriléhavější management každému místu.

Administrativní bariéry

Primární administrativní bariéry se týkají zejména trvalých KP, pokud jejich realizace vyžaduje např. stavební povolení, vynětí ze ZPF atd. Vynětí ze ZPF by se po změně zákona o ochraně ZPF, kdy jsou EVP považovány za součást ZPF, mělo týkat jen KP, které se nevejdou do definic některého druhu EVP, tedy např. revitalizace toku, pravděpodobně větší tůň, polní cesty atd., nicméně tuto inovaci je potřeba ještě ověřit úřední praxí. V případě propachtované půdy mohou být další bariéry také získání souhlasů vlastníků nebo úprava pachtovní smlouvy, které mohou ve svých formulacích vylučovat neproduktivní využití.

Tyto bariéry mohou být samozřejmě i sekundárními v případě žádostí o investiční dotace na tvorbu KP, kde mohou přibýt požadavky na zpracování (odborných) projektů nebo potřeba získat povolení před podáváním žádosti. Zejména pro zemědělce může být formát podpory z dotací MŽP velmi odlišný od toho, na co jsou zvyklí v rámci SZP (viz např. srovnání ekoplatby na údržbu KP a paralelní dotace z NPŽP) a žádosti se podávají skrz odlišné dotační portály, což vytváří další sekundární bariéry. I zde se nabízí prostor pro jednotnější komunikaci a administrativu. Dvojí systém (jeden velmi unifikovaný v SZP a druhý projektový z MŽP) tedy vyžaduje integraci implementace politik a nalezení společného řešení např. v podobě společného poradenského systému.

⁴² <https://www.evropavdatech.cz/clanek/116-duvera-v-institute/#article-content>

U dočasných agristruktur primárních administrativních bariér příliš nenajdeme, jelikož zemědělec má většinou právo takové plochy vytvářet a nepotřebuje k tomu souhlasy jiných aktérů. Určité obavy mohou vznikat ohledně vytváření např. travnatých pásů, aby šly po čase převést zpět na ornou půdu.

Významné sekundární bariéry souvisejí s celkovou administrativou dotací. Tyto bariéry přitom nesouvisejí pouze s žádostmi o dotace, ale také s celkovou administrativní zátěží zemědělců, kteří ji obecně považují za vysokou, a s požadavky ohledně udržitelnosti (např. povinnost uchovávat doklady o osivech po 10 let). Pokud dotace zohledňují jen práce v terénu, ale nezapočítávají nebo nepovažují za uznatelné náklady na administrativu, mohou se dotace méně vyplatit finančně, pokud by zemědělec za zpracování administrativy vynaložil prostředky za poradenskou službu.

Jednou z možností, jak administrativní bariéry snížit, je aktivní přezkoumání administrativních požadavků ze strany státu a jejich zjednodušení tam, kde je to účelné. Vedle toho je nezbytná poradenská podpora, která by jednodušeji pomohla (nejen) administrativní bariéry snížit, avšak v souvislosti s agristrukturami je nízká, zejm. pokud ji zemědělec aktivně nevyhledává.

Znalostní bariéry

Primárními znalostními bariérami mohou být neznalost potřebnosti a funkcí agristruktur jako takových, z čehož mohou pak vyplývat i negativní postoje (a na ně navázané bariéry). V tradici intenzivního průmyslového jednoduchého zemědělství, závislého na vnějších vstupech, tato znalost může zcela chybět. Pokud už teoretickou potřebnost agristruktur v agroekosystému aktéři znají, mohou chybět znalosti, jak při tvorbě nebo péči o agristruktury postupovat z hlediska organizačního atd. Tyto znalosti dnes do velké míry poskytují Standardy péče pro trvalé KP a do určité míry metodiky a brožury k AEKO pro některé dočasné agristruktury, chybí však jednodušší, atraktivnější a stručnější materiály, které by byly zároveň zemědělcům aktivně nabízeny.

Pokud zemědělec nerozumí potřebnosti a funkcím agristruktur, nebude rozumět ani smyslu nabízených dotačních opatření, čímž vzniká sekundární bariéra. Kromě samotné neznalosti nástrojů v rámci celého komplexního dotačního systému jsou sekundární bariéry vytvářeny také často se měnícími podmínkami opatření v kombinaci se složitostí podmínek jednotlivých titulů, která se násobí při používání více titulů.

Lze předpokládat, že u nástrojů SZP bude u zemědělců panovat povědomí o jejich existenci a bariérami spíše bude neporozumění jejich smyslu, příp. neznalost podmínek a z toho vyplývající obavy. U nástrojů MŽP, příp. některých poradenských nástrojů (protierozní kalkulačka atd.) může převažovat neznalost nástrojů jako takových, jelikož s nimi zemědělci pravděpodobně v rámci běžných aktivit i vzdělávacích akcí přijdou v kontakt jen minimálně.

I zde by pro snížení těchto bariér pomohla mimo jiné větší dostupnost poradenství k agristrukturám. Nástroje je zde nicméně potřeba více cílit dle různě znalých a motivovaných skupin zemědělců. Vhodné by bylo i větší propojení komunikace nabídky MZe a MŽP v online i offline podobě. Potenciálně zajímavým nástrojem je zřízení pozic regionálních koordinátorů pro biodiverzitu, kteří by tuto nabídku lokálně zajišťovali a zároveň aktivně nabízeli a mohli by také sbírat zpětnou vazbu od zemědělců k nabízeným nástrojům a podněty ke zlepšení. V rámci různých vědeckých projektů také vznikají rozmanité mapové a jiné aplikace, které umožňují pracovat např. s výnosností ploch, rozvržením pojezdů pro racionalizaci hospodaření, návrhy agristruktur pro řešení eroze atd. a bylo by vhodné se snažit tyto nástroje co nejvíce sjednotit a poté komunikovat, aby zejména vzhledem k nedostupnosti individuálního poradenství byl zemědělcům i dalším uživatelům krajiny co nejvíce usnadněn přístup k poradenské platformě, který mohou alespoň orientačně použít i bez živého poradce.

Postojové bariéry

Postojové bariéry jsou z daných kategorií nejhůře uchopitelné a zároveň mohou být těmi klíčovými. Většinou se také netýkají jednotlivých opatření či nástrojů, ale vztahují se k celkovému postoji ať už k agristrukturám, ke způsobu hospodaření nebo ke státu. Takové postoje také budou od sebe oddělovat různé skupiny zemědělců včetně jejich motivací a i s tím je potřeba při tvorbě nástrojů pracovat.

V literatuře je široce popsán tzv. "produktivistický mindset", ve kterém je cílem maximalizace zemědělské produkce a krajina je vnímána jako pouhý prostředek, ve kterém agristruktury nemají funkční roli. S tím může být pak spojená i neochota či nechť o takové plochy pečovat nebo je vytvářet. Oproti tomu stojí "postproduktivistický mindset", který krajinu vnímá jako multifunkční. Reálně jsou však postoje komplikovaným a mnohorozměrným systémem. Nelze tedy vnímat mezi těmito mindsety ostrou hranici, která by zemědělce dělila na dvě skupiny, naopak

oba mindsety mohou existovat i jako součást myšlení jednoho zemědělce.⁴³ S tím je třeba zdůraznit, že postoje samotné nemusí být rozhodujícím faktorem reálného chování zemědělce, do kterého vstupuje mnohem více faktorů včetně ekonomické situace, dostupnosti zdrojů a kapacit atd.

Lze však říci, že podoba tohoto postoje ovlivňuje, jak ke krajině a k případným dotačním opatřením zemědělci přistupují. Dotační opatření mohou být "produktivistickými" zemědělci čerpány primárně z finančních důvodů a bez prokrajinné motivace, z čehož může plynout např. obava kontrolních orgánů ze zneužívání dotací nebo snaha takových zemědělců či jejich zástupců o nastavení podmínek co nejjednodušších z hlediska zemědělského obhospodařování, ale bez ohledu na environmentální přínos.

Dalším faktorem je to, že dotace jako takové mohou během času nahradit vnitřní motivaci tou vnější a vést ke vzniku pocitu, že "dotace jsou naším právem", a k menší ochotě realizovat mimoprodukční činnosti bez finanční podpory. Zde pak může také vzniknout rozpor mezi vnímáním zemědělců, kteří jakékoli navyšování dotačních požadavků bez odpovídajícího navýšení finančních prostředků vnímají jako nespravedlivé a vynucované, a státu/společnosti, která dotace vnímá jako nástroj pro řešení problémů, který má být využit účelně bez ohledu na jejich historické využití.

Mezi další primární postojové bariéry patří i zažitá estetika, jak má krajina vypadat, kdy agristruktury mohou být vnímány jako neupravená a neobhospodařovaná plocha, což se nemusí líbit jen samotnému zemědělci, ale může být za to zemědělec "souzen" jinými zemědělci nebo společností v rámci komunity.

Z hlediska vstupování do dotačních opatření patří mezi významné bariéry i nedůvěra ke státu a s tím související obava z dohledu svrchu a ztráty autonomie. Zemědělci, kteří agristruktury chtějí tvořit, je pak mohou chtít raději realizovat bez využití dotací, kde pak ale mohou převážít jiné bariéry jako finanční nebo organizační.

Významnou sekundární bariérou může být také negativní zkušenost se sankčním systémem, která může trvale či na delší dobu výrazně snížit motivaci do podobných dotačních titulů vstupovat znovu. I proto je potřeba se zamýšlet nad podobou sankčního systému tak, aby působil

⁴³ REXA, Martin. Mladí zemědělci v České republice: agroenvironmentální dotace, postoje a praxe [online]. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2019. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/nh1a4/> [cit. 2025-11-30]

smysluplně a účelně vzhledem k cílům daných opatření. Např. sankce by nemusela následovat okamžitě při prvním porušení podmínek, ale mohla by ji nahradit poradenská podpora.

Ačkoli postojové bariéry mohou být zcela zásadními pro tvorbu a péči o agristruktury, v současnosti nelze říct, že by existovaly účinné nástroje pro jejich snižování. Výše zmíněné zdroje neefektivit politiky mohou také negativně ovlivnit postoje zemědělců.

V rámci SZP může být nadějí v současnosti testovaná (a v jiných zemích již zavedená) platba na výsledek, která dává zemědělcům větší volnost, jak dosáhnout požadovaného výsledku, a která je doprovázena i odbornou podporou AOPK. Do jisté míry se tato orientace na výsledek podobá principu aplikovanému v rámci národních dotací MŽP nebo Projektového schématu AOPK v OPŽP. Opět zde však platí, že zemědělci potřebují dostupnou poradenskou podporu, aby si mohli být jistí, že potřebných výsledků dosáhnou, a aby sankční a kontrolní systém zbytečně nepodporoval obavy z trestů za nezáměrné chyby. Pro zavedení tohoto typu kontraktu bude potřeba také pracovat na růstu důvěry mezi státem a zemědělci a přípravu pravidel stupni důvěry přizpůsobit.

3.3. Neefektivita nástrojů

Jak bylo řečeno dříve, cílem nástrojů je efektivně řešit definované problémy, v našem případě přispět k podobě odolné krajiny adaptované na dopady klimatické změny, podporující biodiverzitu, zadržující vodu atd. formou obnovy a tvorby trvalých nebo dočasných agristruktur. Pokud nástroje nenaplňují cíl dostatečně, nejsou dostatečně efektivní. Mnohé příčiny těchto neefektivit vedou ke vzniku sekundárních bariér u zemědělců, jak bylo popsáno výše.

Důsledkem je pak potenciální selhávání nástrojů ve svých hlavních cílech - např. do opatření se nehlásí dostatečný počet zemědělců a nevstupuje do nich dostatečný počet ploch, aby změnila celkovou situaci v krajině (různá AEKO na podporu dočasných agristruktur na orné půdě, prémiová ekoplatba, dotace MŽP atd.).

Vedle vzniku sekundárních bariér, které naplňování těchto hlavních cílů brání, jsou i další příčiny neefektivit, které mohou celkový výsledek ovlivňovat. Např. pokud nejsou nástroje dostatečně propagovány, zemědělci o nich zkrátka nemusí vědět, i kdyby jinak mohly být velmi efektivní.

Dále, jak už bylo načrtnuto výše, pokud se jedná o finanční veřejné zdroje, stát v demokratické společnosti (a v případě SZP i vzhledem k evropským orgánům) musí obhájit legitimitu a efektivitu jejich použití a stojí v dilematu, nakolik svázat striktně podmínky opatření a kolik zdrojů vynaložit na kontrolu a dohled nad vynaloženými financemi a výsledky, aby nebyly finance zneužívány a aby ale zároveň systém nevedl ke vzniku sekundárních bariér včetně těch silných postojových. Špatně nastavená rovnováha může vést k neefektivitě nástroje. Nezanedbatelný demotivující efekt na zemědělce může mít zneužití podpor některými zemědělci, které by nebylo postiženo. V neposlední řadě lze předpokládat, že je efektivní využití veřejných zdrojů pod veřejnou kontrolou politické opozice.

Stát může také selhávat v integraci nástrojů mezi rezorty, což může vytvářet příliš složitý systém, který se poté ani vhodně nekomunikuje a potenciál nástrojů tak není plně využit.

Nástroje také nemusí být dostatečně efektivní zkrátka tím, že stát daný problém nepovažuje za dostatečně prioritní a nealokuje dostatečné množství zdrojů na jejich přípravu, testování, implementaci, propagaci a vyhodnocení.

4. SHRnutí A Závěr

Tato pracovní studie vznikla na počátku víceletého projektu Agristructure LIFE, bude proto snaha s touto studií pracovat i nadále a zároveň ji doplňovat a aktualizovat, a to i vzhledem k tomu, že problematika, na kterou se zaměřuje, se v mnohých věcech mění rok od roku. Obsahuje základní popis a rozbor nástrojů a situací, které ovlivňují postavení agristruktur a motivace uživatelů krajiny, zejména zemědělců, pro jejich tvorbu či péči (kapitola 2). Dále se zaměřuje na logiku působení nástrojů vzhledem k bariérám, na které míří, ale které také následně samy vytváří (kapitola 3). Ambicí ale nebylo prozkoumat detailně působení jednotlivých nástrojů, spíše poskytnout teoretický rámec a zároveň kategorizaci a výčet bariér, s kterými lze v projektu dále pracovat. V rámci studie jsme se také pokusili vypracovat různé přehledy dotačních opatření a jejich podmínek a čerpání, které běžně nejsou souhrnně k dispozici a mohou posloužit mimo jiné k porovnání podmínek různých titulů a jejich případné revizi. Lze je najít v přílohách této studie.

Je zřejmé, že v posledních letech se podmínky zejména pro tvorbu a péči o trvalé KP zlepšily a stát učinil hned několik kroků, kterými se podařilo snížit některé bariéry pro KP, které jsou evidovatelné jako EVP. V první řadě jde o daňové zvýhodnění EVP, trvalých KP evidovaných v evidenci půdy LPIS, které mohou být osvobozeny od daně z pozemku. Dále je možné na některé tzv. vnější EVP včetně těch nově vytvářených pobírat přímé platby ze Strategického plánu SZP. V rámci podmínky DZES 8b pro ochranu KP proběhl pokus nastavit podmínky pro “běžné obhospodařování a využívání” KP tak, aby byly sníženy bariéry spojené s obavami ze sankcí za menší zásahy do KP a sníženo vnímané striktní rozdělení produkční-neprodukční. Vedle tradičnějších dotací na tvorbu KP v gesci MŽP (POPFK, OPŽP atd.) také vznikají nové dotační tituly na podporu tvorby a péče o EVP i v rámci prvního pilíře SZP, což je oproti dřívější době významný posun pozornosti. Pro nové KP byl v rámci vyčleňování tzv. neprodukčních ploch v základní ekoplatbě pro zvýšení motivace také navýšen váhový koeficient.

Stát tak zatím jde cestou zvýhodňování a motivačních kroků na bázi dobrovolnosti. Naopak k jakýmkoli významnějším krokům, kterými by určoval, jak má odolná krajina vypadat, se neuchyluje. Celoevropské pokusy v rámci SZP po odporu části zemědělské veřejnosti a politické reakci selhaly, když byl zrušen DZES 8a. Určité požadavky může potenciálně přinést připravovaný Národní plán obnovy přírody. Na pomezí dobrovolnosti a požadavku (podle toho, jak to který aktér vnímá) zůstávají požadavky základní celofaremní ekoplatby (podíl tzv. neprodukčních ploch, vegetační pásy okolo vodních toků). K tvorbě KP do jisté míry mohou také motivovat prvky,

jako je protierozní legislativa (PEV má však výrazné mezery, zejména málo účinný monitoring eroze, a DZES 5 lze plnit i jinými opatřeními) nebo omezování velikosti monokultur (DZES 7b).

Každopádně je otázkou, zda budou učiněné motivační a pobídkové kroky, mířící zejména na finanční ale i některé postojové bariéry, dostatečné pro dosažení potřebné změny krajiny. Kroky mohou pomoci zejména již těm “přesvědčeným”, kteří opatření pro krajinu činí již nyní. Je však nejisté, zda budou dostatečné i pro to, aby motivovaly zemědělce orientované převážně na produkci nebo uvázané v ekonomické realitě krátkodobé ziskovosti, a to i bez výslovných požadavků na kvantitu agristruktur. V současnosti jsou totiž např. dotační tituly na tvorbu trvalých KP poskytovaných MŽP i MZe využívány jen minimem zemědělců a nárůst trvalých KP je z pohledu celkového stavu krajiny zcela nedostatečný. Bude velmi záležet také na tom, zda se tyto nové kroky stanou stabilním prvkem legislativně-dotační krajiny a zda budou dostatečně “konkurovat” krátkodobým produkčním ziskům tak, aby pro zemědělce neznamenal (přílišné) ekonomické ztráty.

Inspiraci k možné odpovědi na danou otázku lze hledat v situaci dočasných agristruktur. Ty jsou z hlediska podpory státu nicméně čistě doménou SZP a zemědělců, ale nijak se nepropisují do KN, daňové problematiky nebo územního plánování. V posledních letech vidíme postupný nárůst některých ploch, přičemž část nárůstu je spojena s podmínkami, které zemědělci vnímají spíše jako vynucované (zejména zrušený DZES 8a a základní ekoplatba, díky kterým vznikly desetitisíce hektarů úhorů), část pak s menšími dotačními tituly, na kterých nejsou zemědělci závislí a vybírají si je tak více dobrovolně (AEKO, prémiová ekoplatba, agrolesnictví atd.). Není zřejmé, co je přesně příčinou těchto změn. Ačkoli mnoho ploch úhorů po oslabení podmínek podílu neprodučních ploch ubylo, zůstává jich v krajině zatím mnohem více, než podmínky vyžadují. Po určité stagnaci narůstají plochy biopásů a i do nových titulů, jako jsou Druhově bohaté pokrytí půdy nebo Agrolesnictví, vstupují tisíce hektarů a stovky zemědělců. Příčin může být mnoho - postupná změna postojů zemědělců k mimoprodukčním funkcím krajiny, reakce na dotační podmínky a legislativu (např. protierozní legislativa), ekonomická situace (např. vytvoření úhorových ploch na méně výnosných plochách se mohlo osvědčit i ekonomicky, zejm. v kombinaci s tituly, jako je prémiová ekoplatba), úprava některých dotačních podmínek a s tím spojená menší obava ze sankcí atd. Tuto situaci by bylo vhodné se snažit rozklíčovat, jelikož může pomoci ukázat na další potenciálně vhodné kroky. Nicméně je nutné podotknout, že tyto nárůsty dočasných agristruktur jsou podobně jako u trvalých KP stále zcela nedostatečné z pohledu celkového stavu krajiny a týkají se jen malé části zemědělců.

Ačkoli finanční bariéry zajisté hrají významnou roli v rozhodování zemědělců a výše zmíněné kroky tedy mohou napomoci je překonat, nelze opomíjet jiné existující bariéry, ať už jde o organizační, administrativní, znalostní či postojové. Z přehledu bariér je zřejmé, že jednou z možností, jak jejich větší množství snížit či omezit, je dostupná a kvalitní poradenská podpora, která bude nejen dostupná dle poptávky (k odstranění administrativních, organizačních či znalostních bariér), ale bude se i aktivně nabízet (ke snížení postojových bariér), jako to např. občas dělá AOPK při vyhledávání pečovatелů o KP. Environmentální poradenství totiž není v současnosti samo příliš poptáváno, čímž se vytváří začarovaný kruh, jejímž důsledkem je absence či nízký objem nezávislého a dostupného environmentálního poradenství, které vedle nedostatečné propagace a osvěty může blokovat větší rozšíření a rozvoj dotačních titulů a agristruktur celkově. Poradenství je oproti jiným nástrojům potenciálně šité na individuální míry a může tedy pomoci odstraňovat více bariér najednou. Potenciální zájemce o dotace přitom často narazí na metodiky a návody dlouhé desítky stran, které může bez externí pomoci jen těžko nastudovat, přičemž lze očekávat, že už jen samotné zdání komplikovanosti mnoho zájemců odradí.

Poradenská podpora je důležitá zejména v situaci, kdy státní kontrolní systém (např. SZIF) z různých důvodů (např. snaha o efektivní kontrolu veřejných financí) zřejmě nenachází dost způsobů, jak tyto bariéry snížit. Pokud je zájmem státu, jak vyjadřují rozmanité národní strategie, zemědělskou krajinu o agristruktury obohatit, nelze spoléhat na aktivní zájem ze strany zemědělců, ale je potřeba tento zájem aktivně podporovat. Zároveň je potřeba hledat možnosti, jak sankční a kontrolní systém nastavit tak, aby nadále neodrazoval zemědělce k čerpání i jinak dobře nadesignovaných titulů.

Chybí také koncepčnější pohled na území celých farem skrze celofaremní plánování, ale chybí i koncepčnější pohled na území větších celků mimo doménu samotných zemědělců. To jsou schopny částečně obsáhnout KoPÚ nebo části územního plánování (některé územně plánovací podklady, Koncepce uspořádání krajiny atd.), ale tyto nástroje kromě mnoha implementačních a plánovacích nedostatků zase nepracují s dočasnými agristrukturami nebo farmami jako takovými. Na komplexnější pohled v plánování krajiny, který by toto výrazné oddělení různých nástrojů přiblížil, aspiruje Politika krajiny s pojmenováním potřeby komplexního krajinného plánování. Tento komplexnější pohled a zároveň větší propojování různých uživatelů krajiny jsou důležité i kvůli nevhodným vysoce fragmentovaným vlastnickým vztahům, které mnohé realizace agristruktur komplikují.

V rámci celkové dotační podpory lze říct, že existuje vcelku široká paleta titulů, které přímou podporou pokrývají spektrum krajinotvorných opatření od trvalých KP po dočasné prvky. Příčiny nízkého čerpání těchto titulů a nedostatečné krajinotvorby je tak potřeba hledat jinde. Existuje přitom mnoho cest, kterými je možné se vydat. Je možné analyzovat jednotlivé tituly a hledat a vyřešit aspekty, které zemědělcům brání tyto tituly více využívat. Sama o sobě ale stačit nejspíš nebude. Další cestou je podpořit komplexní environmentální poradenství, které zemědělcům co nejvíce usnadní analýzu situace i implementaci různých řešení. Šíře titulů, institucí, dotačních portálů atd. může být odrazující a je potřeba se snažit hledat cesty o co největší zpřístupnění a zjednodušení při zachování nabízené pestrosti. Další cestou je dlouhodobá soustředěná snaha na změnu postojů zemědělců spolu se zajištěním finanční stability. Dále je možné pojmenovat žádoucí stav v rámci veřejného zájmu o klimaticky odolnou krajinu podporující biodiverzitu a nastavit celkové dotační požadavky dle něj, tedy cesta více prikazující. Další cestou je pak zaměřit se více na krajinné plánování jako celek a propojovat nástroje, které dnes existují, ale s tím i různé uživatele krajiny.

5. ENGLISH SUMMARY

Non-productive landscape features in the Czech Legal and Subsidy Framework

Working Study | December 2025 | Agristructure LIFE Project

This working paper provides a comprehensive analysis of the current regulatory and subsidy framework for implementation of non-productive landscape features („agristructures”) in Czech farmland and identifies key barriers to their restoration.

Non-productive landscape features include (i) permanent structures (such as hedgerows, solitary trees, permanent grass strips, wetlands and farm roads as well as (b) temporary measures established for a limited time (typically including flowering, buffer or fallow strips). Historically, large-scale intensive farming has led to the removal of these elements, making agricultural landscapes significantly more vulnerable to climate change.

Status of non-productive landscape features

Conditions for restoration of non-productive landscape features have improved in recent years. Government has taken significant steps to reduce barriers farmers face, particularly when implementing landscape features formally registered as 'ecologically significant features' (ESF). Key recent measures include:

- Tax incentives for ESF and a reform of CAP direct payments so that they cover some ESF situated – or created – along field margins.
- Conditions for the integration of 'normal management and use' of landscape features into the GAEC 8b in order to reduce fear of sanctions for minor interventions in the features and to reduce the perceived strict division between farm production and non-productive land.
- In addition to the more traditional subsidies for the creation of permanent landscape features operated by the Ministry of the Environment, new subsidy schemes are also being created within the first pillar of the CAP, a significant shift in focus compared to

the past. For new features, the weighting coefficient has also been increased for allocation of non-productive areas in the basic ecoscheme to increase motivation.

Furthermore, indirect measures such as the 2021 Erosion Ordinance (despite its deficiencies, in particular in erosion monitoring), GAEC 5 (erosion prevention criteria for direct subsidies) and GAEC 7b (criteria for the maximum area of monocultures) can also motivate the creation of landscape features.

Similarly, implementation of temporary features has also gradually increased in some areas in recent years. This is partly due to what farmers perceive as effectively mandatory measures (the abolished GAEC 8a and the basic whole-farm ecoscheme, both of which have resulted in 10,000s of hectares of fallow land). However, they are also incentivised by targeted voluntary schemes (AECMs, premium ecoscheme etc.). Although many areas of fallow land have been returned to production after the weakening of the conditions for the share of non-productive areas, many more of them remain than the current CAP rules require. The area of flower strips is also growing after a period of stagnation, and hundreds of farms have committed thousands of hectares to new schemes such as AECM Species-rich Arable Land Cover or Agroforestry. There may be many reasons for this: a gradual change in farmers' attitudes, a response to subsidy conditions and regulations (e.g., the Erosion Ordinance), the economic context (e.g., the fallow land on less profitable land may have become economically viable locally, particularly in combination with schemes such as the premium ecoscheme), gradual reforms of subsidy criteria leading to reduced fear of sanctions, etc.

It remains unclear whether the existing measures, aimed primarily at financial but also some attitudinal barriers, will be sufficient to achieve the necessary change. The measures may be particularly helpful to farmers who are already 'convinced' and are already taking action. However, they may not suffice to support farmers who are primarily focused on production or tied by short-term economic constraints. For example, subsidy schemes that support new permanent landscape features are used by only a small number of farmers.

Governance framework

More than 50 specific instruments (regulations, subsidy schemes, and guidelines) directly or indirectly affect implementation of non-productive landscape features in Czech farmland. They include land registration systems (Land Parcel Identification System and the real estate register), taxation (land taxes), planning (land use planning, land consolidation schemes),

environmental regulations (soil protection laws and the legal protection of landscape features), funding schemes (Common Agricultural Policy subsidies and schemes operated by the Ministry of the Environment) and the wider legal frameworks (e.g. ownership and tenancy rules under civil law).

Some of the key findings are:

- Land registration data: There is a significant disconnect between the real estate register (cadastre) and the Land Parcel Identification System (LPIS) used by farmers. This discrepancy creates administrative friction for farmers and can lead to confusing or contradictory tax obligations.
- Land consolidation: Complex land consolidations are considered the most effective tool for landscape restoration, particularly for an effective implementation of permanent features. However, progress is frequently hindered by a scarcity of available land, insufficient funding, and a lack of local political will to implement proposed landscape features in municipalities.
- The role of the CAP: The Common Agricultural Policy remains the primary funding source for the agricultural sector. Current CAP schemes have successfully increased the uptake of temporary structures such as flowering strips, while they have targeted restoration of permanent features less intensively.
- Environmental schemes: While schemes managed by the Ministry of the Environment are available for permanent features, only 10–20% of applicants are active farmers. The low participation rate appears to be driven primarily by administrative burden and the fact that these programs operate separately from, and under a different logic, than agricultural payments.

Several critical barriers — organisational, administrative, knowledge-related, or attitudinal — were identified that hinder the adoption of landscape features:

- Economic constraints: Financial barriers certainly play a significant role in farmers' decision-making, and the current measures can help to overcome them. Nevertheless, farmers may still perceive the opportunity cost associated with taking land out of production as too significant. Also, high long-term maintenance costs for features like wetlands and trees often outweigh the available financial incentives.

- Operational and logistical challenges: Modern agricultural machinery is designed for efficiency on large scales. Landscape features create maneuverability issues, making field operations more complex and time-consuming.
- Fragmented ownership: Complex tenancy agreements are a major hurdle. Since a large portion of Czech farmland is under land tenure, farmers are often reluctant—or legally unable—to implement permanent landscape features on land they do not own.
- Administrative burdens: The process for applying for and managing the relevant subsidies is seen as prohibitively complex, requiring a level of paperwork that many farmers find unmanageable.
- Fear of sanctions: A pervasive 'fear of the inspector' exists. Farmers risk financial penalties for minor, unintentional deviations in implementing subsidised measures, which often leads them to avoid the schemes entirely to mitigate risk.
- Knowledge and cultural barriers: There is often insufficient awareness of the long-term ecological and even economic benefits of landscape features. This is compounded by a persistent 'production-first' mindset, where non-cropped land is often viewed as 'wasted' or 'untidy'. Furthermore, even 'willing' farmers often lack the specific technical expertise required for successful implementation.

Some of the potential solutions identified include:

- Specialised advisory services: Providing advisory services to support farmers in navigating complex subsidy frameworks and implementing best practices for landscape management. Accessible, high-quality advisory services would be not only available on demand but also proactively offered. Currently, the vicious circle of low supply of and low demand for independent and accessible environmental advisory services, in addition to weak promotion and awareness, prevents wider uptake of subsidy schemes and landscape features in general. Compared to other tools, advisory services are potentially tailored to individual needs and can therefore remove multiple barriers at once. Potential users of subsidy schemes often encounter guidelines and criteria that are dozens of pages long and difficult to understand without external assistance, and the mere appearance of complexity probably discourages many farmers.

- Flexible compliance rules: A greater emphasis on guidance, cooperation, and rewarding positive environmental outcomes, shifting from a sanctions model to a motivational one, with sanctions as a measure of last resort.
- More localised criteria for subsidy schemes, tailored to the specific ecological and farm management needs of different Czech regions.
- Win-win solutions: Focusing on 'low-friction' design of measures that deliver high environmental value (e.g., biodiversity and soil health) without significantly disrupting farming operations or machinery workflows.
- Planning approaches: Farm planning and, equally importantly, a more strategic approach to wider areas including non-farm land (e.g. catchments) can support implementation. Land consolidation measures and aspects of spatial planning already support these approaches. However, in addition to some planning and implementation gaps, they do not involve temporary landscape features. A more comprehensive strategy and an emphasis on cooperation between different landscape users are also important because of the highly fragmented land ownership.
- Cross-ministerial policy alignment: Unifying the regulatory requirements and subsidy criteria of the Ministry of Agriculture and the Ministry of the Environment. This would decrease the burden of farmers having to satisfy conflicting conditions for the same landscape feature under two different subsidy providers.

6. SEZNAM PŘÍLOH A SCHÉMAT

Schémata

Schéma č. 1 - Mapa vlivů na rozhodování zemědělce (str. 3)

Schéma č. 2 - Řetězec působení nástrojů (str. 48)

Přílohy

P1 - Pokrytí agristruktur nástroji

Tabulka je indikativním ukazatelem toho, které nástroje řeší nebo mohou řešit danou agristrukturu.

P2 - Analytické karty vybraných nástrojů

Příloha obsahuje jednotlivé rozборы první skupiny vybraných nástrojů formou analytických karet.

P3 - Kontexty vybraných nástrojů

Příloha obsahuje jednotlivé rozборы druhé skupiny vybraných nástrojů.

P4 - Pravidla tzv. neprodukčních ploch v SZP

V tabulce jsou zachyceny tzv. neprodukční plochy z Nařízení vlády č. 73/2023, kterými lze (po zrušení DZES 8a) plnit podmínka podílu neprodukčních ploch v základní celofaremní ekoplatbě, a jejich podmínky (podrobněji přímo v Nařízení vlády).

P5 - Podmínky AEKO a dalších titulů v SZP

V tabulce jsou zachyceny podmínky jednotlivých AEKO a další titulů z PRV z Nařízení vlády č. 80/2023 a 140/2023 a příslušných metodik.

P6 - Kombinovatelnost environmentálních titulů v SZP

Tabulka ukazuje, jak bylo v roce 2025 možné kombinovat environmentální tituly v SZP.

P7 - Čerpání dotací ze SZP

V tabulce jsou zachyceny vyhledaná data k čerpání jednotlivých environmentálních dotačních titulů ze SZP.

P8 - Čerpání dotací AOPK - přehled výzev

Tabulka zachycuje přehled a čerpání dotačních výzev spravovaných AOPK za roky 2022-2025. Data poskytla AOPK.

P9 - Čerpání dotací AOPK - počty podpořených projektů

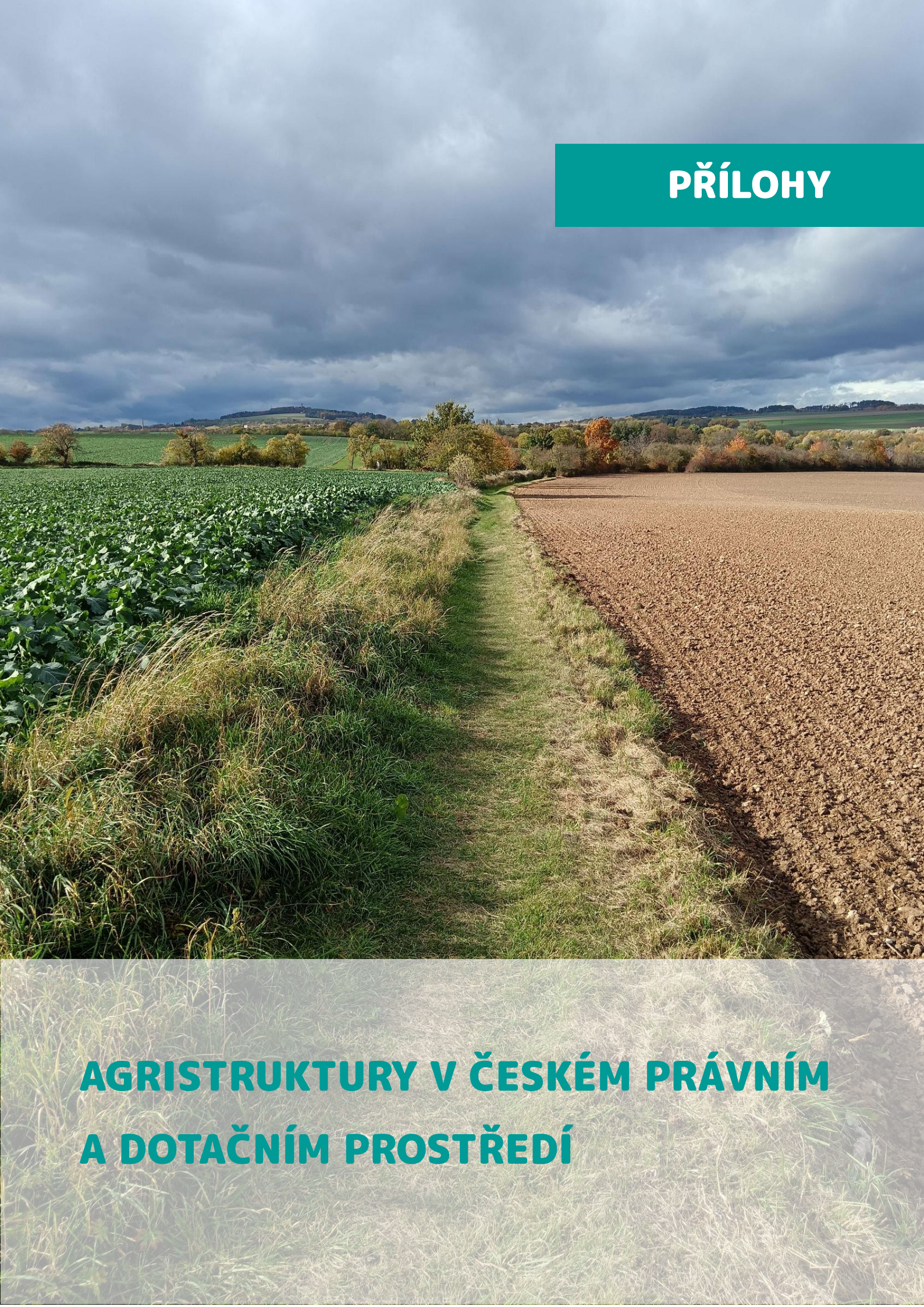
Tabulka zachycuje počty projektů v rámci výzev AOPK včetně počtů a podílů projektů, které byly podány subjekty, kteří jako svou hlavní ekonomickou činnost uvádí zemědělství.* Data poskytla AOPK.

P10 - Čerpání dotací SFŽP - přehled výzev

Tabulka zachycuje přehled a čerpání dotačních výzev spravovaných SFŽP za roky 2022-2026.

P11 - Přehled bariér

Tabulka zachycuje primární a sekundární bariéry, které mohou působit na rozhodování zemědělců o zavádění či pečování o agristruktury nebo využívání legislativních či ekonomických nástrojů.

PŘÍLOHY

**AGRISTRUKTURY V ČESKÉM PRÁVNÍM
A DOTAČNÍM PROSTŘEDÍ**

PŘÍLOHY - OBSAH

PŘÍLOHA 1 - Pokrytí agristruktur nástroji	78
PŘÍLOHA 2 – Analytické karty vybraných nástrojů.....	81
2-1 SZP – Základní celofaremní ekoplatba	82
2-2 SZP – Prémiový stupeň Celofaremní ekoplatby	88
2-3 SZP – Ekoplatba na podporu nových krajinných prvků	94
2-4 SZP – Ekoplatba na podporu údržby krajinných prvků	98
2-5 SZP – AEKO podpora biopásů.....	102
2-6 SZP – AEKO Ochrana čejky chocholaté.....	106
2-7 SZP – AEKO druhově bohaté pokrytí orné půdy	111
2-8 SZP – AEKO Meziplodiny	113
2-9 SZP – AEKO ošetřování extenzivních travních porostů	115
2-10 SZP – AEKO Zatrávňování orné půdy	117
2-11 SZP – Založení agrolesnického systému (42.73)	120
2-12 SZP – Péče o založený agrolesnický systém (26.70).....	124
2-13 SZP – Krajinotvorné sady	128
2-14 SZP – Společná zařízení v rámci KoPÚ	130
2-15 SZP – Podpora poradenství: Záměr a) individuální poradenství	133
2-16 OPŽP Zjednodušené metody vykazování v Projektovém schématu AOPK ČR.....	143
2-17 OPŽP - financované ze SFŽP, tzv. "velké operáky".....	147
2-18 Národní program Životní prostředí (NPŽP) - Tvorba a obnova krajinných prvků	151
2-19 Národní program Životní prostředí (NPŽP) – Péče o krajinné prvky	155
2-20 Program péče o krajinu - podprogram PPK B	158
PŘÍLOHA 3 - Kontexty vybraných nástrojů.....	161
3-1 ZPF - Zemědělský půdní fond.....	163
3-2 Druh a Způsob využití pozemku - nástroje evidence v katastru nemovitostí.....	164
3-3 Definice a postavení EVP / mimoprodukční plochy / jiné kultury	168
3-4 Stromy na orné půdě /TTP.....	170
3-5 Definice zemědělské kultury Úhor	171
3-6 Definice rychle rostoucích dřevin ve výmladkových plantážích	173
3-7 Systém nástrojů územního plánování a jejich vazba na krajinné prvky	174
3-8 ÚSES - územní systém ekologické stability.....	176
3-9 Stavební zákon	177
3-10 Daně z pozemků (EVP + ostatní).....	178
3-11 Vlastnické vztahy.....	182
3-12 Vazba problematiky KP na zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	185
3-13 Ochrana půdy před erozí - protierozní vyhláška	188

3-14 Standard DZES 5	191
3-15 DZES 6 – Minimální pokryv půdy.....	192
3-16 DZES 7a – střídání plodin a 7b - omezení plochy jedné plodiny.....	193
3-17 DZES 8a - podíl neproduktivních ploch na orné půdě.....	194
3-18 DZES 8b – zachování KP	196
3-19 Ekoplatba na podporu pásového střídání plodin	198
3-20 Financování Komplexních pozemkových úprav	200
3-21 Standardy péče o přírodu a krajinu.....	202
3-22 Náklady obvyklých opatření	204
3-23 NPO - Národní plán obnovy - výzvy na podporu KP	205
3-24 POPFK - Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny.....	207
3-25 Poradenství: národní podpora 9.F.e „Regionální přenos informací“ a 9.F.i „Odborná konzultace“	209
3-26 Místní akční skupiny (MAS)	211
3-27 Pozemky přešlé v roce 2023 do vlastnictví státu	212
3-28 Realizace na majetku státu	213
3-29 Využití/rušení odvodňovacích systémů.....	215
3-30 Kompenzace za škody v územích určených k řízeným rozlivům povodní.....	216
3-31 Strategické dokumenty.....	217
PŘÍLOHA 4 - Pravidla tzv. neproduktivních ploch v SZP	220
PŘÍLOHA 5 - Podmínky AEKO a dalších titulů v SZP	223
PŘÍLOHA 6 - Kombinovatelnost environmentálních titulů SZP	228
PŘÍLOHA 7 – Čerpání dotací ze SZP	230
PŘÍLOHA 8 – Čerpání dotací AOPK (přehled výzev)	233
PŘÍLOHA 9 – Čerpání dotací AOPK	236
PŘÍLOHA 10 – Čerpání dotací SFŽP (přehled výzev)	238
PŘÍLOHA 11 – Přehled bariér.....	241

PŘÍLOHA 1 - Pokrytí agristruktur nástroji

Legenda: M - Přímá podpora tvorby nebo péče (monotematický nástroj) U - Přímá podpora tvorby nebo péče (umožňující nástroj) J - Jiný vliv nástroje na agristrukturu																																								
		Zastoupení v nástrojích (počet)	Celofaremní + prémiová ekoplatba	Ekoplatba na tvorbu + údržbu KP	AEKO Biopásy	AEKO Ochrana čejky chocholaté	AEKO Druhově bohaté pokrytí orné půdy	AEKO Meziplodiny	AEKO Ošetřování extenzivních travních porostů	AEKO Zatrávňování orné půdy	Agrolesnictví - Založení + Péče	AEKO Krajinotvorné sady	Komplexní pozemkové úpravy	OPŽP ZMV SC 1.3 a SC 1.6	OPŽP SC 1.3 a SC 1.6	NPŽP Tvorba a obnova KP	NPŽP Péče o KP	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	Národní plán obnovy - výzvy na podporu KP	POPFK - Podpora obnovy přírodních funkcí krajiny	Daně z pozemků (EVP + ostatní)	Definice a postavení EVP / Mimo-produkční plochy / jiné kultury	Stromy na orné půdě /TTP	Definice zemědělské kultury Úhor	Definice rychle rostoucích dřevin ve výmladkových plantážích	DZES 5	DZES 6	DZES 7a a 7b	DZES 8a	DZES 8b	Ekoplatba na podporu pásového střídání plodin	Standardy péče o přírodu a krajinu	Ochrana půdy před erozí - protierozní vyhláška	Ochrana dle ZOPK (dřeviny+VKP)	ÚSES - územní systém ekologické stability	Stavební zákon	Využití/rušení odvodňovacích systémů			
TRVALÉ PRVKY																																								
Dřevinné prvky	Solitérní stromy	18	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J	J						J	U	J		J		J					
	Stromořadí, aleje aj. linie dřevin zahrnující stromy	20	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J	J						J	U	J		J	J	J	J				
	Skupina dřevin zahrnující stromy	20	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J	J						J	U	J		J	J	J	J				
	Pás dřevin zahrnující stromy vč. větro-lamu, zasakovacích dřevinných pásů a pásů podél vodních útvarů	20	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J	J						J	U	J		J	J	J	J				
	Remízek (pás dřevin bez stromů nebo jen s občasnými stromy)	20	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J	J						J	U	J		J	J	J	J				
	Plošné, včetně trvalého zalesnění	5											U																					J	J	J	J			
Agrolesnictví	Silvoorebný systém	5	U								M												J							U					J					
	Silvopastorální systém	3						U		M													J												J					
	Plantáže rychle rostoucích dřevin	2																							J									J						
Travinnobylinné pásy/ plochy (včetně mezí)	Trvalý travní pás - protierozní, zasakovací pás: konvenční travní směs	18	U	M						U			U	U	U	U	U	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J						
	Trvalý travní pás - protierozní, zasakovací pás: regionální nebo druhově bohatá směs	19	U	M					U	U			U	U	U	U	U	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J						
	Zatrávněná údolnice: konvenční travní směs	22	U	M					U	M			U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J	?	?			J	
	Zatrávněná údolnice: regionální nebo druhově bohatá směs	22	U	M					U	M			U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J	?	?			J	
	Ochranné travnaté pásy kolem vodních toků	13	U						U	M			U	U	U	M		U	U	U										U						?	?			
	Mez s travobylinným porostem	19	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J	J	J				
	Ostatní drobné plochy s TTP (včetně strání apod.)	12							U				U	U	U	U		U	U	U									J				J		J	J				
Terasy	Terasa	20	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J	J	?	?	J		
Příkopy, průlehy	Záchytný příkop	19	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J			?	J		
	Svodný příkop	19	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J			?	J		
	Zasakovací příkop	19	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J			?	J		
	Záchytný průleh	19	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J			?	J		
	Svodný průleh	19	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J			?	J		
	Zasakovací průleh	19	U	M									U	U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J	J			?	J		
Přehrážky / hrázky	Přehrážky a hrázky na vodních útvech	8												U	U	U		U	U	U													J					J		

Legenda: M - Přímá podpora tvorby nebo péče (monotematický nástroj) U - Přímá podpora tvorby nebo péče (umožňující nástroj) J - Jiný vliv nástroje na agristrukturu																																								
		Zastoupení v nástrojích (počet)	Celofaremní + prémiová ekoplatba	Ekoplatba na tvorbu + údržbu KP	AEKO Biopásy	AEKO Ochrana čejky chocholaté	AEKO Druhově bohaté pokrytí orné půdy	AEKO Meziplodiny	AEKO Ošetřování extenzivních travních porostů	AEKO Zatravňování orné půdy	Agrolesnictví - Založení + Péče	AEKO Krajinotvorné sady	Komplexní pozemkové úpravy	OPŽP ZMV SC 1.3 a SC 1.6	OPŽP SC 1.3 a SC 1.6	NPŽP Tvorba a obnova KP	NPŽP Péče o KP	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	Národní plán obnovy - výzvy na podporu KP	POPFK - Podpora obnovy přírodních funkcí krajiny	Daně z pozemků (EVP + ostatní)	Definice a postavení EVP / Mimo-produkční plochy / jiné kultury	Stromy na orné půdě /TTP	Definice zemědělské kultury Úhor	Definice rychle rostoucích dřevin ve výmladkových plantážích	DZES 5	DZES 6	DZES 7a a 7b	DZES 8a	DZES 8b	Ekoplatba na podporu pásového střídání plodin	Standardy péče o přírodu a krajinu	Ochrana půdy před erozí - protierozní vyhláška	Ochrana dle ZOPK (dřeviny+VKP)	ÚSES - územní systém ekologické stability	Stavební zákon	Využití/rušení odvodňovacích systémů			
Kamenné prvky	Zídka, liniový kamenný snos	18	U	M										U	U	U	U	U	U	U	J	J							J	U	J		J		J	?	?J			
	Kamenný snos - hromada	18	U	M										U	U	U	U	U	U	U	J	J							J	U	J		J		J	?	?J			
	Skalka - výchoz hornin	17	U	M										U	U	M	M	U	U	U	J	J							J	U	J		J		J	?				
Vodní tekoucí	Malé vodní toky v přírodě blízkém stavu včetně renaturalizovaných	10										U	U	U	U		U	U	U														J		J		?J			
	Malé vodní toky silně upravené	8											?	?	?		?	?	?														?				?J			
	Velké vodní toky v přírodě blízkém stavu včetně renaturalizovaných	9											U	U	U		U	U	U													J		J		?J				
	Velké vodní toky silně upravené	8											?	?	?		?	?	?														?				?J			
Vodní stojaté	Trvalé vodní plochy - malé vodní nádrže bez chovu ryb	11										U	U	U	M	M	U	U	U													J		J		J				
	Rybníky, rybníčky	9										U	?	?	?		?	?	?																J		J			
	Periodické vodní plochy	16	U	M								U	U	U	M	M	U	U	U	J	J									U	J		J		?					
	Suchý poldr	9						U				U	U	U	M	M																J		?		J				
Mokřady bez stálé vodní hladiny	Podmáčená TTP/ luční prameniště /příp. rašeliniště	19	U	M				U				U	U	U	M	M	U	U	U	J	J										U	J		J		J	J		J	
	Mokřad liniový - kolem vodního toku	19	U	M								U	U	U	M	M	U	U	U	J	J										U	J		J		J	J	J	J	
	Podmáčené dřevinné porosty	18	?	?								U	U	U	M	M	U	U	U	?	?										?	?		J		J	J		J	
	Podmáčené nekultivované plochy bez dřevin (polní rákosiny apod.)	18	U	M								U	U	U	?	U	?	?	?	J	J										U	J		J		J	J		J	
Tradiční zeměd. kultury	Intenzivní sad	0																																						
	Extenzivní/krajinotvorný sad	16	U	M						M		U	U			M	U	U	U	J	J								J	U	J		J			J				
	Vinice	0																																						
	Tradiční zavlažovací (či odvodňovací) systémy	2																																				?J	J	
Kulturní prvky	Drobné sakrální stavby aj.	1																																				J		
Cesty	Nezpevněné (s holou půdou, travnaté) bez většího vegetačního okraje (širšího než nižší desítky cm)	10										U	U	U	U	U	U	U	U														J	J						
	Nezpevněné (s holou půdou, travnaté) s větším vegetačním okrajem bez dřevin	11										U	U	U	U	U	U	U	U														J	J		J				
	Nezpevněné (s holou půdou, travnaté) s doprovodem keřů a/nebo stromů	12										U	U	U	U	U	U	U	U														J	J	J	J				
	Zpevněné (šterkové, asfaltové) bez většího vegetačního okraje (širšího než nižší desítky cm)	3										U																						J			J			
	Zpevněné (šterkové, asfaltové) s větším vegetačním okrajem bez dřevin	4										U																						J		?	J			
	Zpevněné (šterkové, asfaltové) s doprovodem keřů a/nebo stromů	5										U																						J	J	?	J			

PŘÍLOHA 2 – Analytické karty vybraných nástrojů

Seznam:

- 2-1** SZP - Základní celofaremní ekoplatba (včetně hlubší analýzy)
- 2-2** SZP - Prémiová celofaremní ekoplatba (včetně hlubší analýzy)
- 2-3** SZP - Ekoplatba na podporu nových krajinných prvků (včetně hlubší analýzy)
- 2-4** SZP - Ekoplatba na podporu údržby krajinných prvků (včetně hlubší analýzy)
- 2-5** SZP - AEKO Biopásy (včetně hlubší analýzy)
- 2-6** SZP - AEKO Ochrana čejky chocholaté (včetně hlubší analýzy)
- 2-7** SZP - AEKO Druhově bohaté pokrytí orné půdy
- 2-8** SZP - AEKO Meziplodiny
- 2-9** SZP - AEKO Ošetřování extenzivních TTP
- 2-10** SZP - AEKO Zatrávňování orné půdy
- 2-11** SZP - Založení agrolesnického systému (včetně hlubší analýzy)
- 2-12** SZP - Péče o založený agrolesnický systém (včetně hlubší analýzy)
- 2-13** SZP - AEKO Krajinotvorné sady
- 2-14** SZP - Komplexní pozemkové úpravy
- 2-15** SZP - Podpora poradenství (včetně hlubší analýzy)
- 2-16** OPŽP - Zjednodušené metody vykazování v Projektovém schématu AOPK ČR
- 2-17** OPŽP - mimo projektové schéma AOPK
- 2-18** NPŽP - Tvorba a obnova KP
- 2-19** NPŽP - Péče o krajinné prvky
- 2-20** PPK B - Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí

2-1 SZP – Základní celofaremní ekoplatba

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Kontrakty – platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁴⁴ . Nařízení vlády č. 83/2023 Sb. o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe ČR 2. SZIF	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Nástroj podporuje dočasný prvek, s možností jisté setrvačnosti (např. u pásů podél vod)	Dobrovolný jednoletý nástroj
Hlavní účel odpovídajících KP	Poutání C v půdě (č. intervence 1 a 4). Ochrana a zlepšování kvality půdy (intervence č. 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10) Zvýšit pestrost a ekologickou stabilitu krajiny (intervence 3,11) Zlepšit stav populací druhů v zemědělské krajině (intervence 3,11)	
Mechanismus působení	1. Kultura trvalé travní porosty (T) – váže C, zadržuje vodu. 2. Kultura standardní orná půda (R) ochrana půdy a brání únikům živin a POR (pokryvem TP). 3. Kultura úhor (U)- vybrané plodiny pro volně žijící hmyz, zelené hnojení zlepšuje kvalitu půdy. 4. Kultura orná půda-travní porost Váže C. 5. Trvalá kultura Sad (S) 100% ochrana půdy managementem vegetačního pokryvu v meziřadí. 6. Trvalá kultura Vinice (V) – ochrana půdy managementem vegetačního pokryvu v meziřadí. 7. Trvalá kultura Chmelnice (C) ochrana půdy managementem vegetačního pokryvu v meziřadí. 8. Trvalá kultura Jiná kultura (J) Krajinotvorný sad – ukládání C v dřevní hmotě, ochrana půd – managementem organické hmoty. 9. Trvalá kultura Rychle rostoucích dřevin (D) - sekvestrace C v dřevní hmotě. 10. Trvalá kultura Školky (K) – ochrana půdy omezením vstupů. 11. Neprodukční plochy (5 % OP) – z R+U+G ochrana půd a vod– omezením vstupů a kompenzační funkcí trávo-bylinného pásu, nová stanoviště volně žijících organismů u úhorů (případně trvalých KP).	Podmínky jsou stanoveny pro příslušné zemědělské kultury.
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Prevence eroze	Efekt záleží na dodržení podmínek poskytnutí základní celofaremní ekoplatby

⁴⁴ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Ztráta příjmů (např. neproduktivní plochy), nedostatek odborné znalosti (např. udržovat bilanci organických látek v půdě), organizační náročnost (překážky v terénu, kombinace závazků),	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Potenciální ztráta příjmů, částečně na nedostatek znalostí (k užití např. model pro bilanci organické hmoty)	Ekoplatba obsahuje řadu požadavků (podmínek), které si nelze volit samostatně, a které zemědělec pro získání platby musí splnit na všech zemědělských kulturách, které obhospodařuje.
Administrativní/transakční nároky – stát	2	Podmínky jednotlivých opatření budou procházet administrativními a softwarovými kontrolami u 100 % podaných žádostí. Jsou prováděny kontroly i na místě.
Administrativní/transakční nároky – zemědělec	2-3	Vyplnění žádosti – za hrozbu lze považovat i obecně vyšší administrativní a systémovou náročnost pro získání podpory ve srovnání s předchozími nároky.
Slabiny nástroje	V „Základní“ variantě nemusí být zemědělci motivováni nové krajinné struktury plnit (dosti pestrá škála možností, jak naplňovat).	
Silné stránky nástroje	U „Základní“ varianty je motivace tvořit krajinné struktury (zejména ochranné pásy) poměrně silná a je pozitivně provázána s dalšími intervencemi v SZP.	
K další analýze	ANO	Nástroj je poměrně měkký zejména u základní varianty, dává dost alternativ, aby nebylo nutné tvořit trvalé KP, může vést k ponechání části půdy ladem, je spíše mířen na ochranu přírodních zdrojů
Pokud ANO, potom se zaměřit na	Hlubší posouzení efektivity	Cílit na zdokonalení implementace
Další nástroje pro synergický efekt	Např.: Nektarodárný úhor ve formě pásu DZES 5 – tvorba ochranných pásů AEKO – biopásy, čejka, druhově bohaté pokrytí OP. Agrolesnictví Lze je např. využít pro plnění ekoplatby.	pozor na princip “dvojit platby”
Náročnost technického provedení	1-2	Stačí stávající vybavení zemědělců.
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	zejména u neproduktivních ploch
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Minimální výměra pro základní celofaremní ekoplatbu činí 1 hektar plochy. Kultury a neproduktivní pl.:	Předpokládaný efekt především na klima adaptaci (na jiné je možný): U TTP efekt minimální.

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	Kultura trvalé travní porosty (T) – seč/ pastva do 31.7., nad 12 ha 3-15% nesečeno. Rozorá-zatravní stejnou plochu (výjimky vyjmenovány). Kultura standardní orná půda (R) min. diversita plodin a udržitelné hospodaření s organickou hmotou (vyjmenováno čím doplňovat) a pomocí modelu, ochranné pásy podél toků s trávou 6 m a management (ne POR, hnojiva) Kultura úhor (U)- bez hnojiv a POR, - nesklizeny, dána údržba, od 1.6. do 15.8. min. udržovat: nektarodárný, , dány poměry plodin, nebo zelený – min. 2 roky, zpravidla trávy. Kultura orná půda-travní porost (G) – zachová plochu, seč do 31.7., nad 12ha ponechat 3-15% nepokoseno. Trvalá kultura Sad (S) 100% pokryvnost meziřadí a seční do 31.8., max. 4x herbicidy v příkmenném pásu, ne POR meziřadí a manipulační prostory. Trvalá kultura Vinice (V) – na min- 50% meziřadí pokry rostlinami, max. 4x herbicidy v příkmenném pásu, ne POR meziřadí a manipulační prostory Trvalá kultura Chmelnice (C) meziřadí a manipulační prostory-omezené vstupy, hospodaření s organickou hmotou na min. 30% plochy. Trvalá kultura Jiná kultura (J) Krajinotvorný sad - ne POR meziřadí a manipulační prostory, 100% meziřadí pokrytý rostlinami, do 30.8. údržba, udržitelné hospodaření s organickou hmotou na min. 30% plochy (doplňování 1.7-30.6. násl. roku) + modelem organické hmoty. Trvalá kultura Rychle rostoucích dřevin (D) -péče o manipulační prostor, ne hnojiva a POR, sklizeň ne častěji než 1x za 3 roky (sekvestrace). Trvalá kultura Školky (K) – meziřadí s omezenými vstupy, mechanická kultivace, max. 4x aplikace herbicidů v meziřadí. Neproduktivní plochy –z R+U+G buď varianty (nad DZES 8) ne hnojiva a POR, sklizeň ne.: 1. Min. 5 % tj. o 1% více než DZES 8, 2. Min 8 (od 2026 navýšit na 9)%, z toho 3% ochranné pásy/ úhory/KP, 5-6% neproduktivní plochy dle volby zemědělce.	U OP efekt slabý, ale možný (adaptace) úhor - slabý efekt, pokud vůbec. TP na OP - efekt takřka žádný. Sad, vinice, chmelnice, krajinotvorný sad - u podniků, které nejsou v podpoře integrované produkce je potenciál zvýšit adaptaci - např. prevence eroze. RRD - potenciální efekt jen v případě, že by někoho motivoval je vysázet. Školky - efekt lze předpokládat mizivý. Neproduktivní plochy: zde potenciál je, protože může motivovat k nárůstu neproduktivních ploch, zejména v Prémiové variantě. Nutno ověřit na číslech (např. výstupy v ha). V základu celkem vstoupilo 3,5 mil. Ha - 2024 (z toho lze zhruba odhadnout podíl neproduktivních ploch všeho druhu - 5% = 174300 ha).
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Pro pestrost dílčích intervencí a typů KP, na které míří, a jejich efektů lze zatím odkázat na stručný popis výše.	Podmínky se vztahují na žadatele s ornou půdou (standardní orná půda, travní porost, úhor). Rozhodující bude výměra půdy ke dni podání žádosti.

Zdroje:

- https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-a68932---N4P52_4S/informacni-brozura-prime-platby-rezimy-pro-klima-a-zivotni-prostredi-2025-aktualni-k-2-20255?_linka=a642522
- <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-q304675---TsYh3fKh/metodicka-prirucka-celofaremni-ekoplatba>
- https://agronavigator.cz/sites/default/files/users/user291/SZP___Prime_platby___Ekoschemata.pdf
- <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027/prime-platby>

Tabulka 1 – Minimálně 5 % je zastoupených neproduktivními plochami z RUG: Typ neproduktivní plochy (minimálně 5 %)

- Nektarodárný úhor
- Zelený úhor
- Krajinový prvek
- Ochranný pás kolem krajinového prvku
- Ozeleněný kolejový řádek
- Ochranný pás typu souvrat'
- **Ochranný pás podél vody typu prémiový**
- Ochranný pás založený v rámci půdoochranných technologií č. 5, č. 6, č. 7, č. 8
- Ochranný pás založený k omezení plochy jedné plodiny
- Ochranný pás podle nařízení vlády upravující opatření agrolesnictví
- Biopás podle podopatření biopásy (AEKO) – nektarodárný, krmný, kombinovaný
- Plocha zařazená v podopatření čejky chocholaté (AEKO)
- Plocha zařazená v podopatření druhově bohaté pokrytí orné půdy (AEKO)

*) **Liniovým úhorem** se rozumí souvislá plocha porostu nektarodárného o minimální délce 20 metrů, minimální šíři 6 metrů a maximální šíři 30 metrů, **příčemž plocha je v terénu vizuálně odlišitelná porostem**. Minimální vzdálenost dvou liniových úhorů evidovaných v evidenci využití půdy na žadatele je 50 metrů.

Hlubší analýza

U tohoto nástroje lze uvažovat příspěvek především k vytváření a péči o dočasné krajinové struktury v případě neproduktivních ploch a to zejména: travnatých pásů podél vod a oddělovacích plodiny (prevence proti erozi), atd. viz tabulka 1 výše. Podporuje také zachování trvalých KP, i když není mířen na jejich tvorbu. Pokud dodrží zemědělec podíl neproduktivních ploch, dostane platbu, která je u základní varianty na každý ha podniku.

1. Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat a Bariéry/motivace zemědělce, na které nástroj míří

- **Primární bariéry**, bránící zemědělci, aby odpovídající opatření zavedl (příklady těch hlavních):

Finanční - Ekonomický dopad nehosподаření: Titul má potenciálně největší efekt na orné půdě (OP). Vytvoření neproduktivní plochy představuje ztrátu plochy pro produkci. Na OP jsou pěstovány buď tržní komodity, nebo krmiva. Podnik chovající např. dojnice nemůže snížit plochu krmiv, neboť je to zdroj strategické suroviny, na kterou jsou vázány stavy skotu a na které jsou vázány fixní náklady na budovy a další technologie. Proto by při vytvoření KP musel zemědělec

snižovat plochu tržních plodin. Tento faktor **je titulem pokryt uspokojivě z hlediska průměru ztráty příjmu (plní na části ploch, platba je rozložena na celou farmu u Základní celofaremní ekoplatby).**

Základní – 1 774,62 Kč/ha.

- **Sekundární bariéry:**

Zásadní nejsou u základní varianty očekávány, jelikož je podpora součástí bývalých typických přímých plateb a zemědělci jsou na ni zvyklí a požadavky nejsou příliš náročné, tak lze očekávat vysoký zájem o účast u základní varianty (viz plochy, které dosud vstoupily níže).

- **Podmínky účasti na titulu**

Požadavky jsou dostatečně popsány ve fiši. Jsou různé dle typu krajinné struktury, kterou zemědělci zvolí jako neproduktivní plochu. Lze očekávat, že budou mít zemědělci tendenci volit ty typy neproduktivních ploch, které představují nejmenší složitost (ztráta produkce je zde v každém případě). Takže lze očekávat, že budou zemědělci více plnit např. pomocí zeleného úhoru než biopásy. Je zde poměrně velká nejistota ohledně nastupujících požadavků v rámci DZES 5, které by mohly motivovat zemědělce vytvářet ochranné pásy mezi plodinami, které je možné také jako neproduktivní plochu uplatnit. V tuto chvíli je obtížné posoudit, jaký bude mít tento DZES na rozhodování zemědělců vliv (příliš velké množství faktorů rozhodujících pro volbu řešení ochrany proti erozi).

- **Slabiny nástroje:** Příčiny neefektivity nástroje politiky

U základní varianty lze očekávat, že budou voleny ty typy neproduktivních ploch, které nepředstavují pro zemědělce další komplikaci navíc ke ztrátě příjmů (např. zelené úhory).

Nástroj politiky **nemíří dostatečně na postoje zemědělců** a ne dostatečně apeluje na porozumění smyslu tohoto titulu. Což zřejmě příliš nevádí u základní varianty, ale u Prémiové by mohl mít tento faktor vliv.

Lze předpokládat, že každý další titul, do kterého zemědělec vstoupí, navyšuje administrativu podniku, což může působit jako odrazující prvek.

- **Silné stránky nástroje:**

Ztráta příjmů a náklady navíc na orné půdě by měly být dostatečně kompenzovány.

- a) **Vazby na jiné nástroje politiky**

Tento nástroj má silné vazby na tituly v rámci AEKO, kterými je možné také naplnit neproduktivní plochy (např. čejka, biopásy, druhově bohaté pokrytí) a současně na DZES 8, pro který byl v případě neproduktivních ploch/krajinných struktur nadstavbou a současně na DZES 5, který vyžaduje protierozní ochranu, kterou je možné zajistit např. travnatými pásy omezující plochu jedné plodiny.

- b) **Mechanismus působení nástroje (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí)**

- c) **Popis operací** nutných pro vytvoření KP (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí). Operace jsou jednoduché a pro zemědělce nejsou překážkou do titulu vstoupit.

- d) **Technické nároky na vytvoření KP.** Jsou to běžné technologie a pro zemědělce proveditelné. Nepředpokládá se, že by tento titul motivoval tvořit trvalé krajinné prvky a pokud se tak stane, potom by nároky na techniku mohly být značné.

2. Efekt analyzovaného nástroje

Přímý efekt není měřen, ale nepřímo lze uvést podíl ploch, o kterou zemědělci pečují, nebo o kterou rozšíří neproduktivní plochy (z dostupných údajů zatím nelze rozlišit typ těchto ploch – ani KP).

Výše sazby (rok 2024) (www.szif.gov.cz):

Základní – 1 774,62 Kč/ha.

Tabulka 2 - Porovnání cílů a dosažení

Celofaremní ekoplatba	Cíl (ha)	2023 (ha)	2024 (ha)	2025 (ha) - předpoklad
Základní	3 531 022	3 448 669	3 500 000	3 500 000

Zdroje: Za rok 2023: MZe, Annual performance report – CAP Strategic plan for the period 2023-2027. Praha 2024 (www.mze.cz). Za rok 2024 jsou data zatím neoficiální – budou potvrzena do konce roku 2025. Základní ekoplatba viditelně přinesla zajištění vzniku dočasných krajinných struktur.

3. Otázky k dalšímu vyjasnění.

Tímto způsobem navržená ekoplatba je zavedená pro důkladné zhodnocení dosud poměrně krátce. Skutečné efekty bude možné stanovit až bude provedeno hodnocení.

2-2 SZP – Prémiový stupeň Celofaremní ekoplatby

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Kontrakty – platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁴⁵ . Nařízení vlády č. 83/2023 Sb. o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe ČR 2. ZSIF	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Nástroj podporuje dočasný prvek, s možností jisté setrvačnosti (např. u pásů podél vod).	Dobrovolný jednoletý nástroj
Hlavní účel odpovídajících KP	Poutání C v půdě (č. intervence 1 a 4). Ochrana a zlepšování kvality půdy (intervence č. 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10) Zvýšit pestrost a ekologickou stabilitu krajiny (intervence 3,11) Zlepšit stav populací druhů v zemědělské krajině (intervence 3,11)	
Mechanismus působení	Požadavky Základní ekoplatby a navíc: U Prémiového stupně (nad rámec základního) – stejný mechanismus jako bod 11 výše: Na OP vyčlení více neproduktivních ploch (podíl 7 % z OP) včetně ochranných pásů (min. 90 % plochy každého v LPIS předkresleného ochranného pásu podél vody), než v Základní ekoplatbě.	Podmínky jsou stanoveny pro příslušné zemědělské kultury.
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Prevence eroze	Efekt záleží na dodržení podmínek poskytnutí základní celofaremní ekoplatby
Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Ztráta příjmů (např. neproduktivní plochy), nedostatek odborné znalosti, organizační náročnost (překážky v terénu, kombinace závazků),	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Potenciální ztráta příjmů, částečně na nedostatek znalostí	Ekoplatba obsahuje řadu požadavků (podmínek), které si nelze volit samostatně, a které zemědělec pro získání platby musí splnit na všech zemědělských kulturách, které obhospodařuje.
Administrativní/transakční nároky – stát	2	Podmínky jednotlivých opatření budou procházet administrativními a softwarovými kontrolami u 100 % podaných žádostí. Jsou prováděny kontroly i na místě.

⁴⁵ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Administrativní/ transakční nároky – zemědělec	2-3	Vyplnění žádosti – za hrozbu lze považovat i obecně vyšší administrativní a systémovou náročnost pro získání podpory ve srovnání s předchozími nároky.
Slabiny nástroje	V „Prémiové“ variantě motivace tvořit další prvky např. u pásů podél vod je. Dosud nejsou provedeny důkladné studie o efektivitě tohoto nástroje.	
Silné stránky nástroje	U „Prémiové“ varianty je motivace tvořit krajinné struktury (zejména ochranné pásy) poměrně silná a je pozitivně provázána s dalšími intervencemi v SZP.	
K další analýze	ANO	Nástroj je poměrně měkký zejména u základní varianty, dává dost alternativ, aby nebylo nutné tvořit trvalé KP, může vést k ponechání části půdy ladem, je spíše mířen na ochranu přírodních zdrojů
Pokud ANO, potom se zaměřit na	Hlubší posouzení efektivitě zejména (ale nejen) Premiové ekoplatby	Cílit na zdokonalení implementace
Další nástroje pro synergický efekt	Např.: Nektarodárný úhor ve formě pásu DZES 5 – tvorba ochranných pásů AEKO – biopásy, čejka, druhově bohaté pokrytí OP. Agrolesnictví Lze je např. využít pro plnění Prémiové ekoplatby.	pozor na princip “dvojit platby”
Náročnost technického provedení	1-2	Stačí stávající vybavení zemědělců.
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	zejména u neprodukcí ploch
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Prémiová varianta – stejný mechanismus jako u Neprodukcí ploch – ale jen na OP a oproti 5 % v „Základu“ musí být 7 %: Tato varianta motivuje rozšiřování ploch se silným vlivem na biodiverzitu (biopásy) a ochranu vod a půdy (travnaté nebo trávobylinné pásy podél vod, oddělující plodiny, bránící erozi atd.)	Předpokládaný efekt především na klima adaptaci (na jiné je možný): Neprodukcí plochy: zde potenciál je, protože může motivovat k nárůstu neprodukcí ploch, zejména v Prémiové variantě . Nutno ověřit na číslech (např. výstupy v ha). Odhad ploch 2024: v prémiové variantě je 1700 ha neprodukcí ploch navíc (část ale možné plnit z AEKO!!! - tedy navíc jen částečně).
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Pro pestrost dílčích intervencí a typů KP, na které míří, a jejich efektů lze zatím odkázat na stručný popis výše.	

Zdroje:

- https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-a68932---N4P52_4S/informacni-brozura-prime-platby-rezimy-pro-klima-a-zivotni-prostredi-2025-aktualni-k-2-20255?_linka=a642522
- <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-q304675---TsYh3fKh/metodicka-prirucka-celofaremni-ekoplatba>
- https://agronavigator.cz/sites/default/files/users/user291/SZP___Prime_platby___Ekoschemata.pdf
- <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027/prime-platby>

Varianta plnění Prémiové ekoplatby 7 %

- Minimálně 5 % neprodukčních ploch z tabulky 1 + ochranný pás podél vody prémiový

A ZÁROVEŇ

- Minimálně 2 % neprodukčních ploch z tabulky 2 (superprémiové plochy)

Tabulka 1 – Minimálně 5 % je zastoupených neprodukčními plochami z RUG: Typ neprodukční plochy (minimálně 5 %)

Nektarodárný úhor

Zelený úhor

Krajinný prvek

Ochranný pás kolem krajinného prvku

Ozeleněný kolejový řádek

Ochranný pás typu souvrat'

Ochranný pás podél vody typu prémiový

Ochranný pás založený v rámci půdoochranných technologií č. 5, č. 6, č. 7, č. 8

Ochranný pás založený k omezení plochy jedné plodiny

Ochranný pás podle nařízení vlády upravující opatření agrolesnictví

Biopás podle podopatření biopásy (AEKO) – nektarodárný, krmný, kombinovaný

Plocha zařazená v podopatření čejky chocholaté (AEKO)

Plocha zařazená v podopatření druhově bohaté pokrytí orné půdy (AEKO)

A ZÁROVEŇ

Tabulka 2 - Minimálně 2 % jsou zastoupené superprémiovými neprodukčními plochami: Typ superprémiové neprodukční plochy (minimálně 2 %)

Nektarodárný úhor – liniový*)

Krajinný prvek

Ochranný pás kolem krajinného prvku se specifickými parametry pro superprémiové plochy**)

Ozeleněný kolejový řádek se specifickými parametry pro superprémiové plochy se specifickými parametry pro superprémiové plochy **)

Ochranný pás typu souvrat' se specifickými parametry pro superprémiové plochy **)

Ochranný pás založený v rámci půdoochranných technologií č. 5, č. 6, č. 7, č. 8 se specifickými parametry pro superprémiové plochy **)

Ochranný pás založený k omezení plochy jedné plodiny se specifickými parametry pro superprémiové plochy **)

Ochranný pás podle nařízení vlády upravující opatření agrolesnictví

Biopás podle podopatření biopásy (AEKO) – nektarodárný, krmný, kombinovaný

Plocha zařazená v podopatření čejky chocholaté (AEKO)

Plocha zařazená v podopatření druhově bohaté pokrytí orné půdy (AEKO)

*) **Liniovým úhorem** se rozumí souvislá plocha porostu nektarodárného o minimální délce 20 metrů, minimální šíři 6 metrů a maximální šíři 30 metrů, **příčemž plocha je v terénu vizuálně odlišitelná porostem**. Minimální vzdálenost dvou liniových úhorů evidovaných v evidenci využití půdy na žadatele je 50 metrů.

Pokud žadatel chce do Prémiové ekoplatby zažádat o liniové nektarodárné úhory, ale s ohledem na tvar pozemku (případně jakékoliv jiné důvody) není možné dodržet na koncích úhoru minimální požadovanou šíři 6 metrů, lze na DPB vytvořit 2 nebo 3 samostatné plodinové parcelky, přičemž do „superprémie“ se nezahrnou ty části úhoru, kde není šíře naplněná.

) **Pro ochranné pásy se specifickými parametry pro superprémiové plochy:

- Ochranný pás kolem krajinného prvku
- Ozeleněný kolejový řádek
- Ochranný pás typu souvrat'
- Ochranný pás založený v rámci půdoochranných technologií
- Ochranný pás založený k omezení plochy jedné plodiny

platí současně podmínka:

- souvislý porost je založen ze **směsi nejméně tří plodin (podle příloh nařízení k podmíněnosti)**, z nichž žádná v porostu nepřekročí 80 %, s výjimkou trav čeledi lipnicovité, jejichž podíl v porostu nepřekročí 30 %, a plodin dusík vázajících, jejichž podíl v porostu nepřekročí 50 %,
- nachází se **na ploše nejpozději od 1. června do 15. srpna roku podání žádosti**.

Hlubší analýza

U tohoto nástroje lze uvažovat příspěvek především k vytváření a péči o dočasné krajinné struktury v případě neproduktivních ploch a to zejména: travnatých pásů podél vod a oddělovacích plodin (prevence proti erozi), atd. viz tabulka 1 výše a v případě prémiové varianty tytéž se specifickými požadavky navíc. Podporuje také zachování trvalých KP, i když není mířen na jejich tvorbu. Pokud dodrží zemědělec podíl neproduktivních ploch, dostane platbu.

1. Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat a Bariéry/motivace zemědělce, na které nástroj míří

- **Primární bariéry**, bránící zemědělci, aby odpovídající opatření zavedl (příklady těch hlavních):

Finanční - Ekonomický dopad nehosподаření: Titul má potenciálně největší efekt na orné půdě (OP). Vytvoření neproduktivní plochy představuje ztrátu plochy pro produkci. Na OP jsou pěstovány buď tržní komodity, nebo krmiva. Podnik chovající např. dojnice nemůže snížit plochu krmiv, neboť je to zdroj strategické suroviny, na kterou jsou vázány stavy skotu a na které jsou vázány fixní náklady na budovy a další technologie. Proto by při vytvoření KP musel zemědělec snižovat plochu tržních plodin. Tento faktor **je titulem pokryt uspokojivě z hlediska průměru (platba je vztažena jen na novou neproduktivní plochu u Prémiové varianty)**.

Prémiová – 18 132,48 Kč/ha.

- **Sekundární bariéry:**

U prémiové začínají platit zejména faktory ztráty příjmu a případně potenciální omezení ploch pro produkci krmiv z **navýšení** neproduktivních ploch, což se zatím jeví jako podstatná překážka vstupu do prémiové varianty (viz plochy, které dosud vstoupily níže). Současně by bylo možné očekávat u této varianty větší navýšení krajinných struktur než u základní.

Vzhledem k tomu, že v základní variantě již odpovídající struktury zemědělci mají, není v tuto chvíli známá sekundární bariéra pocházející specificky jen z nastavení tohoto nástroje politiky.

- **Podmínky účasti na titulu**

Požadavky jsou dostatečně popsány ve fiši. Jsou různé dle typu krajinné struktury, kterou zemědělci zvolí jako neproduktivní plochu. Lze očekávat, že budou mít zemědělci tendenci volit ty typy neproduktivních ploch, které představují nejmenší složitost (ztráta produkce je zde v každém případě). Takže lze očekávat, že budou zemědělci více plnit např. pomocí zeleného úhoru než biopásy. Je zde poměrně velká nejistota ohledně nastupujících požadavků v rámci DZES 5, které by mohly motivovat zemědělce vytvářet ochranné pásy mezi plodinami, které je možné také jako neproduktivní plochu uplatnit. V tuto chvíli je obtížné posoudit, jaký bude mít tento DZES na rozhodování zemědělců vliv (příliš velké množství faktorů rozhodujících pro volbu řešení ochrany proti erozi).

Tato varianta motivuje rozšiřování ploch se silným vlivem na biodiverzitu (biopásy) a ochranu vod a půdy (travnaté nebo trávo-bylinné pásy podél vod, oddělující plodiny, bránící erozi atd.)

- **Slabiny nástroje:** Příčiny neefektivity nástroje politiky

Nástroj politiky **nemíří dostatečně na postoje zemědělců** a ne dostatečně apeluje na porozumění smyslu tohoto titulu. U Prémiové varianty by mohl mít tento faktor větší vliv.

Lze předpokládat, že každý další titul, do kterého zemědělec vstoupí, navyšuje administrativu podniku, což může působit jako odrazující prvek.

- **Silné stránky nástroje:**

Ztráta příjmů a náklady navíc na orné půdě by měly být dostatečně kompenzovány.

- a) **Vazby na jiné nástroje politiky**

Tento nástroj má silné vazby na tituly v rámci AEKO, kterými je možné také naplnit neproduktivní plochy (např. čejka, biopásy, druhově bohaté pokrytí) a současně na DZES 8, pro který je v případě neproduktivních ploch/krajinných struktur nadstavbou a současně na DZES 5, který vyžaduje protierozní ochranu, kterou je možné zajistit např. travnatými pásy omezující plochu jedné plodiny.

- b) **Mechanismus působení nástroje (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí)**

- c) Popis **operací** nutných pro vytvoření KP (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí). Operace jsou jednoduché a pro zemědělce nejsou překážkou do titulu vstoupit.

- d) Technické nároky na vytvoření KP. Zejména u dočasných struktur se jedná o běžné technologie a pro zemědělce proveditelné. Vzhledem k zaměření nástroje nepředpokládáme, že by zemědělci s touto podporou zakládali trvalé Krajinné prvky, pokud se tak některý zemědělec rozhodne, potom mohou být nároky na techniku značné (dle typu KP).

2. Efekt analyzovaného nástroje

Přímý efekt není měřen, ale nepřímo lze uvést podíl ploch, o kterou zemědělci pečují, nebo o kterou rozšíří neproduktivní plochy (z dostupných údajů zatím nelze rozlišit typ těchto ploch – ani KP).

Výše sazby (rok 2024) (<https://szif.gov.cz/cs/>):

Prémiová – 18 132,48 Kč/ha.

Tabulka 3 - Porovnání cílů a dosažení

Celofaremní ekoplatba	Cíl (ha)	2023 (ha)	2024 (ha)	2025 (ha) - předpoklad
Prémiová	20 000	100	1 727	5 378

Zdroje: Za rok 2023: MZe, Annual performance report – CAP Strategic plan for the period 2023-2027. Praha 2024 (www.mze.cz). Za rok 2024 jsou data zatím neoficiální – budou potvrzena do konce roku 2025.

Prémiová ekoplatba viditelně přinesla zajištění vzniku dočasných krajinných struktur. Z výsledků je zřejmé, že zájem u zemědělců pomalu roste a nárůst neproduktivních ploch je na celou ČR v r. 2025 větší než 5 tis. ha.

3. Otázky k dalšímu vyjasnění

Tímto způsobem navržená ekoplatba je zavedená pro důkladné zhodnocení dosud poměrně krátce. Skutečné efekty bude možné stanovit až bude provedeno hodnocení tohoto nástroje.

2-3 SZP – Ekoplatba na podporu nových krajinných prvků

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Institucionální – kontakty pro envi služby - platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Nařízení vlády č. 83/2023 Sb., o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům, ve znění pozdějších předpisů ⁴⁶ - § 24b Ekoplatba na podporu nových krajinných prvků	Přímý vztah k celofaremní ekoplatbě (05.31)
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe 2. SZIF	Nastavení pravidel – EU, MZe, MŽP, OOP Návrh – zemědělec (poradce) Provozní úroveň – zemědělec
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Dočasný nástroj pro podporu vzniku trvalého KP	Dobrovolný jednoletý nástroj
Hlavní účel odpovídajících KP	Poutání C v půdě, ochrana a zlepšování kvality půdy, zvýšit pestrost a ekologickou stabilitu krajiny, Zlepšit stav populací druhů v zemědělské krajině	Dle jednotlivých typů KP v celofaremní ekoplatbě
Mechanismus působení	Mez – protierozní fce, biokoridor Terasa – zpomalení odtoku, stabilizace terénu Travnatá údolnice – zadržení vody, vsak, biotop Skupina dřevin – biocentrum, protierozní fce (větrolam) Stromořadí – biokoridor, protierozní fce (větrolam) Solitérní dřevina – podpora biodiverzity Příkop – zlepšení vodní bilance, biokoridor Mokřad – biocentrum, zadržení a čištění vody Skalka – přirozený biotop	Platba za hektar. Součást ekoplatby – pomáhá plnit podmínku vyčlenění min. 5 % plochy neprodučních ploch. Žadatel do jednotné žádosti uvádí jednotlivé druhy KP se souhrnnou výměrou, výměra nejméně 0,01 ha, fond poskytuje podporu max 50 % výměry OP.
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Jednotlivé KP mají vliv na lokální mikroklima, kulturní a historické prvky	
Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Ztráta příjmů (vymezení na OP), nedostatek odborné znalosti, nedostatek informací (nový nástroj) Samotné vytvoření zde není hrazeno, ale i když hrazeno z jiných zdrojů, čelí zde zemědělec u řady KP nárokům na projektovou dokumentaci, technické vybavení KP vytvořit a nedostatek znalostí, jak získat všechna vyjádření a proces tvorby řídit.	Nový nástroj (od 2025) – možné obavy z neznalosti pravidel/principů

⁴⁶ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-83>

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Potenciální ztráta příjmů	
Administrativní/transakční nároky - stát	2	Podmínky prochází administrativními a softwarovými kontrolami + jsou prováděny kontroly i na místě.
Administrativní nároky - zemědělec	3 (pokud KP netvoří – nepředpokládá se, pokud tvoří z jiných zdrojů, potom 5)	Vyplnění žádosti, nezbytné vstoupit do celofaremní ekoplatby.
Slabiny nástroje	Zemědělci nepoptávají poradenské služby v rozsahu, který by odpovídal skutečné potřebě v zemědělství, což je podporováno mj. nedůvěrou v poradenství (i ze strany státní správy) a nízkou dostupností nezávislého poradenství.	
Silné stránky nástroje	Nástroj, navazující na jiný zavedený a podporovaný nástroj.	
K další analýze	Ano	Podporuje přímo zakládání KP, navíc je to nový nástroj. Na druhou stranu je to přímo závislé na vstup do CF.
Pokud ANO, potom se zaměřit na	Zkušenosti s implementací a bariéry vstupu do titulu.	
Další nástroje pro synergický efekt	Celofaremní ekoplatba	
Náročnost technického provedení	1-2	Není nutné, z tohoto nástroje se KP nevytváří. Přihlásí se ty KP, které jsou již vybudovány.
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Vzhled a údržba jednotlivých KP popsána v Metodice k provádění nařízení vlády č. 83/2023 Sb., o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům, v platném znění, která je založena na definici KP v § 5 odst. 2 nařízení vlády LPIS.	
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Zakládání KP: Podpora na výměru nejméně 0,01 ha, která je evidována jako DPB se zemědělskou kulturou a která je evidována jako KP a) byla poskytnuta základní celofaremní ekoplatba b) splňuje pravidla podmíněnosti plateb + nelze aplikovat na plochu, kde byla poskytnuta prémiová CF	

Zdroje:

- METODIKA k provádění nařízení vlády č. 83/2023 Sb., o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům, ve znění pozdějších předpisů (2025):
https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-a69642---kGkYBQHV/metodicka-prirucka-k-podminkam-poskytovani-novych-ekoplateb-ktere-se-tykaji-novych-krajinnych-prvku-a-udrzby-krajinnych-prvku-pro-rok-2025?_linka=a645106
- Nařízení vlády č. 83/2023 Sb., o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-83>

Hlubší analýza

Podpora má formu příspěvku k vytvoření trvalého KP, ale nehradí samotné vytvoření KP.

1. Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat a Bariéry/motivace zemědělce, na které nástroj míří

- **Primární bariéry**, bránící zemědělci, aby odpovídající opatření zavedl (příklady těch hlavních):

Finanční - Ekonomický dopad samotného vytvoření je řešen platbou jako příspěvkem k vytvoření. Příplatek za vytvoření je spíše motivační, ale **nepokrývá samotné náklady na vytvoření KP** (nástroj staví na předpokladu, že tyto náklady pokryje podpora z fondu MŽP).

Založení KP představuje prakticky trvalou ztrátu plochy pro produkci (alespoň se to očekává a u některých KP by bylo jejich odstranění nákladné – např. meze). Na OP jsou pěstovány buď tržní komodity, nebo krmiva. Podnik chovající např. dojnice nemůže snížit plochu krmiv, neboť je to zdroj strategické suroviny, na kterou jsou vázány stavy skotu a na které jsou vázány fixní náklady na budovy a další technologie. Proto by při vytvoření KP musel zemědělec snižovat plochu tržních plodin. Ztráta produkce/příjmů může být vyjádřena příspěvkem na úhradu fixních nákladů a zisku (např. malé snížení plochy nevede k redukci fixních nákladů, které je i tak nutné hradit). Tento faktor **je titulem částečně pokryt**. Pokud si však požádá zemědělec současně i o **podporu péče, potom může být platba dostatečná**. Na ploše KP zemědělec dostane i platbu v rámci základní Celofaremní ekoplatby a také přímou platbu z Pilíře I.

Ztráta trhu nebo prostoru pro výrobu krmiv sice se jedná o malou plochu, takže se významný vliv nepředpokládá, ale u menších podniků může tento faktor hrát roli – může potenciálně vést ke tzv. ztrátě části trhu. Tento faktor není možné uspokojivě titulem vyřešit - **není tedy řešen**.

Vlastnické vztahy – značná bariéra pro tvorbu KP pokud není zemědělec vlastníkem příslušného pozemku (vlastníci často buď nesouhlasí ze změnou využití půdy, nebo se tvorba KP týká více vlastníků a domluva může nést neúnosné transakční náklady – např. u meze napříč svahem). **Nepředpokládá se, že by bylo systémově řešeno**.

Zemědělci s velkými rozlohami podniku, kteří nemají kapacity se zabývat činnostmi, u kterých je riziko z neplnění závazku, mohou mít psychologickou překážku přidat další titul, který může nést organizační obtíže a při tom by představoval relativně zanedbatelný příjem, by nemuseli vůbec o takovém titulu uvažovat. Dobře to charakterizuje výrok zemědělce: „Na takové malé věci (třeba s rozlohou několika hektarů) nemám čas, obvykle se nechají, až bude všechno podstatné udělané, a při tom se může stát, že se nedodrží nějaký termín.“ Tento faktor **není dostatečně řešen**.

- **Sekundární bariéry:**

Může působit hrozba neplnění závazku vinou třetích stran (např. ukládání odpadu). Fakt, že by zemědělec měl žádat o podporu na vytvoření KP z fondů MŽP by mohl být pro řadu zemědělců odrazující (nemusí mít dostatek znalostí, jak to provést), stejně jako samotné zařízení realizace.

- **Podmínky účasti na titulu**

Jsou dostatečně popsány ve fiši.

- **Slabiny nástroje:** Příčiny neefektivity nástroje politiky

Velkou slabinou by mohlo v případě podpory tvorby KP být očekávání, že zemědělec bude zjišťovat možnosti získat informace a vypracovávat návrh projektu pro získání podpor z fondů MŽP, pokud by nebylo vynaloženo odpovídající úsilí v tomto ohledu.

Nástroj politiky **nemíří dostatečně na postoje zemědělců** a ne dostatečně apeluje na porozumění smyslu tohoto titulu.

Lze předpokládat, že každý další titul, do kterého zemědělec vstoupí, navyšuje administrativu podniku, což může působit jako odrazující prvek, který bývá také spojován s potenciálními riziky vrácení podpor v případě nějakého, byť neúmyslného pochybení případně vyvolaného třetí stranou (které v tomto případě ve skutečnosti moc nehrozí).

- **Silné stránky nástroje:**

Ztráta příjmů a náklady navíc, platba by měla uhradit ztráty z plochy s průměrnými výnosy (zejména v kombinaci s Podporou péče o KP). Na půdách s nižší produktivitou mohou být vítaným ekonomickým přínosem.

- a) **Vazby na jiné nástroje politiky**

Tento titul je „nadstavbou“ celofaremní ekoplatby a umožňuje pečovat o KP, jejich přítomnost je významná pro plnění jiných částí SZP (např. DZES 8). Z hlediska tvorby KP je tento nástroj vázán na podpůrné programy na budování KP v rámci politiky MŽP. Nárůst KP také přispívá k naplnění požadavků na neprodukční plochy v rámci DZES.

- b) **Mechanismus působení nástroje (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí)**

- c) **Popis operací** nutných pro vytvoření KP (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí, neboť vytvoření bude zajišťováno jinými nástroji politiky nebo samofinancováním – v tomto případě by nároky na vytvoření byly vysoké).

- d) **Technické nároky na vytvoření KP - nároky jsou zásadní a představují reálnou bariéru**, ale tento titul nemá ambice přímo vytvoření financovat (popis nároků na vytvoření bude uveden u programů MŽP)

2. Efekt analyzovaného nástroje

Přímý efekt není měřen, ale nepřímě bude možné uvést podíl ploch.

Na založení se předpokládá podporovat 100 ha ročně (pro rok 2025) s podporou 360 EUR/ha (při kurzu 25 Kč/EURO se jedná o 9 000 Kč/ha) navíc k platbě u základní ekoplatby.

Podpora byla vyhlášena v r. 2025 a vstoupilo celkem 23,3 ha, cíl tedy nebyl dosažen. Vzhledem k tomu, že se jednalo o první rok, však lze očekávat postupný nárůst ploch. Samotný cíl není příliš ambiciózní. Lze předpokládat, že již stanovení cíle odráželo znalost výše uvedených bariér (např. finanční a technickou náročnost, kterou má řešit jiný nástroj politiky).

2-4 SZP – Ekoplatba na podporu údržby krajinných prvků

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Institucionální – kontakty pro envi služby - platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Nařízení vlády č. 83/2023 Sb., o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům, ve znění pozdějších předpisů ⁴⁷ - § 24b Ekoplatba na podporu nových krajinných prvků - § 24d Ekoplatba na podporu údržby krajinných prvků	Přímý vztah k celofaremní ekoplatbě (05.31)
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe 2. SZIF	Nastavení pravidel – EU, MZe, MŽP, OOP Návrh – zemědělec (poradce) Provozní úroveň – zemědělec
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Dočasný nástroj na podporu péče o trvalé KP	Dobrovolný jednoletý nástroj
Hlavní účel odpovídajících KP	Poutání C v půdě, ochrana a zlepšování kvality půdy, zvýšit pestrost a ekologickou stabilitu krajiny, Zlepšit stav populací druhů v zemědělské krajině	Dle jednotlivých typů KP v celofaremní ekoplatbě
Mechanismus působení	Mez – protierozní fce, biokoridor Terasa – zpomalení odtoku, stabilizace terénu Travnatá údolnice – zadržení vody, však, biotop Skupina dřevin – biocentrum, protierozní fce (větrolam) Stromořadí – biokoridor, protierozní fce (větrolam) Solitérní dřevina – podpora biodiverzity Příkop – zlepšení vodní bilance, biokoridor Mokřad – biocentrum, zadržení a čištění vody Skalka – přirozený biotop	Platba za hektar. Součást ekoplatby – pomáhá plnit podmínku vyčlenění min. 5 % plochy neprodučních ploch. Údržba KP: seč, dosadba, regulace invazivních druhů apod (viz. Níže)
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Jednotlivé KP mají vliv na lokální mikroklima, kulturní a historické prvky	
Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Ztráta příjmů (vymezení na OP), nedostatek odborné znalosti, nedostatek informací (nový nástroj), nedostatek pracovní síly.	Nový nástroj (od 2025) – možné obavy z neznalosti pravidel/principů
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Potenciální ztráta příjmů a náklady na péči navíc.	Součást CF - Celofaremní ekoplatba obsahuje řadu požadavků (podmínek), které si nelze volit samostatně, a které zemědělec pro získání platby musí

⁴⁷ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-83>

		splnit na všech zemědělských kulturách, které obhospodařuje.
Administrativní/ transakční nároky - stát	2	Podmínky prochází administrativními a softwarovými kontrolami + jsou prováděny kontroly i na místě.
Administrativní nároky - zemědělec	3	Vyplnění žádosti, nezbytné vstoupit do celofaremní ekoplatby.
Slabiny nástroje	Jedna sazba na více typů KP, nemusí vždy odpovídat skutečným nákladům.	
Silné stránky nástroje	Nástroj, navazující na jiný zavedený a již podporovaný nástroj.	
K další analýze	Ano	Podporuje nepřímo zakládání KP, navíc je to nový nástroj. Na druhou stranu je přímo závislé na vstup do CF.
Pokud ANO, potom se zaměřit na	Bariéry vstupu do titulu	
Další nástroje pro synergický efekt	Celofaremní ekoplatba	
Náročnost technického provedení	1-2	Stačí stávající vybavení
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Vzhled a údržba jednotlivých KP popsána v Metodice k provádění nařízení vlády č. 83/2023 Sb., o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům, v platném znění, která je založena na definici KP v § 5 odst. 2 nařízení vlády LPIS.	
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	<u>Údržba KP:</u> a) seč s odklizením biomasy/pastva alespoň poloviny plochy KP mez, travnatá údolnice, skupina dřevin, stromořadí, příkop, mokřad a skalka, přičemž 1. provedení seče nebo pastvy není povinné na ploše souvislých porostů křovin, kamenných snosů, kamenných zídek, skalek bez travnatého pokryvu a drobných sakrálních staveb a 2. na ploše KP mokřad je seč nebo pastva prováděna se souhlasným stanoviskem OOP b) v případě dosadby sazenice stromu na ploše KP mez, terasa, travnatá údolnice, solitérní dřevina, skupina dřevin a stromořadí provedení řezu k prosvětlení jeho koruny a ochránění sazenice stromu proti okusu, c) regulace výskytu invazních druhů dřevin a bylin podle přílohy č. 22 k tomuto nařízení s výjimkou stávajících vzrostlých stromů, d) zabránění hromadění směsného komunálního odpadu a objemného odpadu, e) v případě KP skupina dřevin, stromořadí a solitérní dřevina doplnění odumírajícího stromu nebo neživotaschopné sazenice	

	výsadbou nové sazenice druhu podle přílohy, kdy odumírající strom nebo jeho torzo může být ponechán na místě, a f) v případě KP solitérní dřevina zabránění výskytu náletových dřevin na ploše odpovídající průmětu koruny	
--	---	--

Zdroje:

- METODIKA k provádění nařízení vlády č. 83/2023 Sb., o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům, ve znění pozdějších předpisů (2025)
https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-a69642---kGkYBQHV/metodicka-prirucka-k-podminkam-poskytovani-novych-ekoplateb-ktre-se-tykaji-novych-krajinnych-prvku-a-udrzby-krajinnych-prvku-pro-rok-2025?_linka=a645106
- Nařízení vlády č. 83/2023 Sb., o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-83>

Hlubší analýza

Podpora má formu příspěvku na péči o KP.

1. Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat a Bariéry/motivace zemědělce, na které nástroj míří

- **Primární bariéry**, bránící zemědělci, aby odpovídající opatření zavedl (příklady těch hlavních):

Finanční - Ekonomický dopad péče o KP je relativně dostatečně pokryt platbou jako příspěvkem na péči (přibližně dvojnásobně, než je ztráta příjmů z OP).

Péče o KP představuje náklady navíc (např. sečení meze). Tento faktor **je titulem pokryt uspokoivě**. Na ploše KP zemědělec dostane i platbu v rámci základní Celofaremní ekoplatby a také přímou platbu z Přílohy I. Slabinou může být, že budou rozdílné náklady na péči na rozdílných typech KP.

Z hlediska péče o KP se může u většího rozsahu stát bariérou nedostatek pracovní sil, schopných tuto péči zajistit (např. sečení mezí může být náročné na pracovní sílu). Výše platby je dimenzována tak, aby bylo možné chybějící pracovní sílu uhradit/najmout, avšak i přesto se může stát, že se stane dostatek pracovní síly omezujícím faktorem. Toto **řešeno relativně dostatečně platbou (s jistým rizikem u některých zemědělců)**.

Zemědělci s velkými rozlohami podniku, kteří nemají kapacity se zabývat činnostmi, u kterých je riziko z neplnění závazku mohou mít psychologickou překážku přidat další titul, který může nést organizační obtíže a při tom představoval relativně zanedbatelný příjem, by nemuseli vůbec o takovém titulu uvažovat. Dobře to charakterizuje výrok zemědělce: „Na takové malé věci (třeba s rozlohou několika hektarů) nemám čas, obvykle se nechají, až bude všechno podstatné udělané, a při tom se může stát, že se nedodrží nějaký termín.“ Tento faktor **není dostatečně řešen**.

- **Sekundární bariéry:**

Může působit hrozba neplnění závazku vinou třetích stran (např. ukládání odpadu).

- **Podmínky účasti na titulu**

Jsou dostatečně popsány ve fiši. V podstatě se jedná o sečení, dosadbu uhynulých stromů, omezování invazních druhů a občasná kontrola, zda se na KP nehromadí odpad (případně jej odklidit).

- **Slabiny nástroje:** Příčiny neefektivit nástroje politiky

Jedna výše platby nemusí odpovídat nákladům na péči o různé KP.

Nástroj politiky **nemíří dostatečně na postoje zemědělců** a ne dostatečně apeluje na porozumění smyslu tohoto titulu.

Lze předpokládat, že každý další titul, do kterého zemědělec vstoupí, navyšuje administrativu podniku, což může působit jako odrazující prvek, který bývá také spojován s potenciálními riziky vracení podpor v případě nějakého, byť neúmyslného pochybení případně vyvolaného třetí stranou (které v tomto případě ve skutečnosti moc nehrozí).

- **Silné stránky nástroje:**

Předepsaný management je relativně jednoduchý na pochopení (silná stránka titulu) i na plnění (není potřebné neobvyklé vybavení, snad jen v případě péčí např. o meze odpovídající techniku, která však velmi pravděpodobně v zem. podnicích je – nesená technika jako např. křovinořez).

- a) **Vazby na jiné nástroje politiky**

Tento titul je „nadstavbou“ celofaremní ekoplatby a umožňuje pečovat o KP, jejich přítomnost je významná pro plnění jiných částí SZP (např. DZES 8). Z hlediska tvorby KP je tento nástroj vázán na podpůrné programy na budování KP v rámci politiky MŽP.

- b) **Mechanismus působení nástroje (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí)**

- c) **Popis operací** nutných pro vytvoření KP (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí). Operace jsou jednoduché a pro zemědělce nejsou překážkou do titulu vstoupit.

- d) **Technické nároky na vytvoření KP - nároky nejsou zásadní a nepředstavují reálnou bariéru)**

2. Efekt analyzovaného nástroje

Přímý efekt není měřen, ale nepřímo bude možné uvést podíl ploch.

Na péči o krajinné prvky je uvažován cíl 5000 ha ročně a částka 1240 EUR/ha (při kurzu 25 Kč/EURO se jedná o 31 000 Kč/ha) jako příplatek k základní ekoplatbě.

Podpora byla vyhlášena v r. 2025 a vstoupilo celkem 769,4 ha, cíl tedy nebyl dosažen. Vzhledem k tomu, že se jednalo o první rok, však lze očekávat postupný nárůst ploch.

2-5 SZP – AEKO podpora biopásů

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Kontrakty – platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁴⁸ , odpovídající Nařízení vlády č.....	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe ČR 2. SZIF	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Dočasný (nektarodárná/krmná/kombinovaná plocha pro biodiverzitu)	Dobrovolný pětiletý závazek
Hlavní účel odpovídajících KP	Zvýšení/zachování biodiverzity na OP	
Mechanismus působení na hlavní účel KP	Přímé založení dočasného KP s předepsanými parametry, které míří na existenční potřeby druhů volně žijících organismů	Varianty dle cílových skupin volně žijících organismů (krmné atd.). Doplňují chybějící zdroje potravy, kryt, místa k rozmnožování atd.
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Prevence eroze	Efekt záleží na místě a provedení, na vodní režim jen velmi omezeně
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Ztráta produkce/příjmů, zaplevelení, organizační, nevěří smyslu, pole vypadá jako špatně obhospodařované,	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Ztráta příjmů a náklady navíc na orné půdě (tedy relativně vysoké částky) v případě růstu cen výrobců. Současně jistý „průměrný“ příjem z plochy na 5 roků.	
**) Administrativní/transakční nároky - stát	3	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vytvoření SW pro žádosti a jejich zpracování, kontroly, vyjednávání porušení a sankce
**) Administrativní nároky - zemědělec	3	Vyplnění žádosti, zajištění osiv - organizační, zjišťování informací, vykazování, případná účast na kontrole
Slabiny nástroje	Dočasný prvek, nedokonalá implementace, nízká účast	
Silné stránky nástroje	Již zavedený a podporovaný, cílený na skupiny volně žijících organismů na OP	
K další analýze ***)	ANO	
Pokud ANO, potom se zaměřit na	Jak zvýšit účast, jejich cílení na lokality s multi efektem	Cílit na zdokonalení implementace
Další nástroje pro synergický efekt	Podpora přístupného poradenství na místě, zdokonalení poskytování vodítek zemědělcům	

⁴⁸ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Náročnost technického provedení	1	Stačí stávající vybavení zemědělců a vytvoření spadá do běžné praxe (oseť, zaorání) (Např. Osetí pásu=1, vybudování malé nádrže = 5)
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	NE	Dočasný prvek
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Parametry: osetí pásu stanovenou směsí do 15.6., násl. roku zapraví mezi 16.3. a 15.6. Mezitím bez zásahu. Š: 6-30 m; D. min. 50 m, max. 50% PB, min. 50 m od silnice nebo dalšího biopásu, Ne přejezdy a ne hnojiva/ pesticidy	
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Směs zajišťuje zdroj potravy pro volně žijící organismy na orné půdě, dále kryt a místo k rozmnožování cíleno na hmyz, ptactvo a savce.	Původně využíváno především pro koroptve za první republiky.

Hlubší analýza

1. Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat a Bariéry/motivace zemědělce, na které nástroj míří

- **Primární bariéry**, bránící zemědělci, aby odpovídající opatření zavedl (příklady těch hlavních):

Finanční - Ekonomický dopad nehosподаření na ploše biopásu:

Titul je mířen na ornou půdu (OP). Na OP jsou pěstovány buď tržní komodity, nebo krmiva. Podnik chovající např. dojnice nemůže snížit plochu krmiv, neboť je to zdroj strategické suroviny, na kterou jsou vázány stavy skotu a na které jsou vázány fixní náklady na budovy a další technologie. Proto by při založení biopásu musel zemědělec odpovídajícím způsobem snižovat plochu tržních plodin. Ztráta produkce/příjmů může být vyjádřena příspěvkem na úhradu fixních nákladů a zisku (např. malé snížení plochy nevede k redukci fixních nákladů, které je i tak nutné hradit). Tento faktor **je titulem pokryt uspokojivě**.

Ztráta trhu nebo prostoru pro výrobu krmiv (může se pravděpodobně více týkat menších podniků): V krajním případě by při velkém podílu plochy biopásu z plochy podniku mohlo dojít k významnému snížení objemu produkce tržní plodiny, který může vést ke ztrátě nějakého strategického partnera, který komodity pravidelně odebírá, nebo by chyběla krmiva. Tento faktor není možné uspokojivě titulem vyřešit - **není tedy řešen** a vstupuje do rozhodování zemědělce.

Organizační - Riziko zaplevelení: Zemědělci dosud často staví na předpokladu, že pokud by nepěstovali na OP tržní plodinu s běžným omezováním plevelů, tak dojde k zaplevelení plochy a následně nutné velké investici do herbicidů na opětovné vyčištění plochy (a může k tomu docházet). Toto **neřešeno**.

Pověst/reputace: S tímto faktorem bývá spojena i potenciální ztráta pověsti, jako dobrého hospodáře (plocha může vypadat zanedbaná), (není známo, jak moc rozšířeno – zatím to vypadá, že v ČR moc ne). Toto **neřešeno**.

Znalostní - Porozumění mechanismu působení titulu: Zemědělci nemusí rozumět potřebám volně žijících organismů a tím i význam biopásů. Toto je řešeno **nedostatečně**. Je vydána brožura, která je však velmi rozsáhlá s množstvím doprovodných informací a tím zemědělcům i méně přístupná k nastudování.

- **Sekundární bariéry:**

Teoreticky přejezd plochy - obava ze sankcí, protože pravidla pro tento titul vjíždění na biopás vylučují. Ostatní uživatelé krajiny vyhodnotí často biopás jako neobhospodařovanou plochu a myslí si tedy, že nezpůsobují žádnou škodu tím, že na plochu vjedou. Občas se stává, že také nezodpovědný soused – zemědělec - může zasáhnout při svém hospodaření do biopásu.

Případný odrazující faktor, že v případě kombinace tohoto titulu např. s celofaremní ekoplatou může dojít o redukci platby, spíše ukazuje na nedostatečnou osvětu, nebo zkreslené ekonomické myšlení zemědělců. V obou případech je nezbytné toto dostatečně zemědělcům vysvětlit.

- **Podmínky účasti na titulu**

Pro každý typ biopásu je navržena jiná směs osiv a odlišné režimy z hlediska zapravení porostu tak, aby to vyhovovalo cílovým skupinám druhů. Krmný a nektarodárný biopás má parametry: min 6 a max. 30m šíře a má být nejméně 50 m dlouhý a je víceletý. Je možné založit i kombinovaný biopás pro koroptev, kdy jsou vedle sebe krmný biopás a jetelotravní pás (š. nejméně 18 a max. 30 m).

Ztráta příjmů a náklady navíc na orné půdě: platba (v rozpětí mezi 15 – 17 tis. Kč/ha dle kurzu EURO) by měla uhradit ztráty z plochy s průměrnými výnosy i náklady na pokryv půdy a jeho zapravení.

Management se jeví jako přiměřený svému účelu.

- **Slabiny nástroje:** Příčiny neefektivity nástroje politiky

Potenciál vstupovat do tohoto titulu je větší, než jaká je nyní realita.

Platba je stanovována na ca 5 roků dopředu a není snadné částku často valorizovat (náročný proces jednání s EK), takže nemusí odrážet výkyvy cen zemědělských komodit.

Pokud zemědělec očekává zvyšování cen komodit v budoucnu, tak může být odrazen tím, že pravděpodobně ztratí část potenciálního příjmu z takového navýšení, protože se obvykle stanovují výše plateb na delší období (např. 5 roků).

Současně platba představuje jistý „průměrný“ příjem z plochy na 5 roků, což však ne všem zemědělcům je zřejmé a nemusí vždy docenit hodnotu sníženého rizika výkyvů příjmů z této plochy.

Nástroj politiky **nemíří dostatečně na postoje zemědělců** a ne dostatečně apeluje na porozumění smyslu tohoto titulu.

Lze předpokládat, že každý další titul, do kterého zemědělec vstoupí, navyšuje administrativu podniku, což může působit jako odrazující prvek, který bývá také spojován s potenciálními riziky vrácení podpor v případě nějakého byt' neúmyslného pochybení.

- **Silné stránky nástroje:**

Ztráta příjmů a náklady navíc je relativně dostatečně hrazena. Na půdách s nižší produktivitou mohou být biopásky vítaným ekonomickým přínosem.

Předepsaný management je relativně jednoduchý na pochopení (silná stránka titulu) i na plnění (není potřebné neobvyklé vybavení, jen certifikovaná směs při osetí plochy).

Management se jeví jako přiměřený svému účelu (navrhovali jej přední odborníci v ČR).

- a) Vazby na jiné nástroje politiky

Tento nástroj nemá silné vazby na ostatní nástroje.

- b) Mechanismus působení nástroje (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí)

- c) Popis operací nutných pro vytvoření KP (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí). Operace jsou jednoduché a pro zemědělce nejsou překážkou do titulu vstoupit.
- d) Technické nároky na vytvoření KP jsou nízké a obvykle stačí běžná mechanizace.

2. Efekt analyzovaného nástroje

Přímý efekt není měřen, ale nepřímo lze uvést stupeň dosažení cílových ploch.

Po začátku nového programovacího období došlo k postupnému růstu ploch. V r. 2025 požádali zemědělci o podporu na plochu 5 840,06 ha biopásů (zdroj. SZIF 2025). Při průměrné šířce 18 m (rozpětí 6-30 m) by biopásy představovaly v roce 2025 v ČR celkovou délku 3 244 km. Lze ale předpokládat menší průměrnou šířku (kolem 12 m) a tedy i větší délku biopásů.

Cílem pro rok 2025 bylo u jednotlivých biopásů dle SP SZP dosáhnout (ha):

• Nektarodárné	1 800
• Krmné	5 900
• Kombinované	100
• Celkem	7 800

Cíle pro tento rok bylo tedy dosaženo na 75 %. U takto náročného titulu (např. ztráta produkce z OP) to lze považovat za významný výsledek, avšak rozšiřování biopásů má stále ještě svoje rezervy.

3. Otázky k dalšímu vyjasnění

Tato analýza má hodnotu v tom, že další dosud nestudované tituly na OP mohou do značné míry vykazovat obdobné příčiny ne/efektivit.

2-6 SZP – AEKO Ochrana čejky chocholaté

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Kontrakty – platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁴⁹ , odpovídající Nařízení vlády č. 80/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe ČR 2. SZIF	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Dočasný	Dobrovolný pětiletý závazek
Hlavní účel odpovídajících KP	Zvýšení/zachování biodiverzity na OP	
Mechanismus působení na hlavní účel KP	Odstranění disturbancí hnízdění čejky ze strany zemědělců a následně osetí směsí, která ve prospěch dalších volně žijících živočišných druhů.	Variantu následného využití plochy si zemědělec určuje sám (vysetí krmné směsi nebo směsi pro opylovače). Doplnují zejména chybějící zdroje potravy, případně možnosti úkrytu.
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Prevence eroze (spíše větrné, pouze část roku) a v menší míře obohacení půdy organickou hmotou. Současně i riziko větrné eroze na jaře – půda bez pokryvu.	Efekt záleží na místě založení
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Ztráta produkce/příjmů, vysoké riziko šíření plevelů, plocha může vypadat zanedbaná,	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Ztráta příjmů a náklady navíc na orné půdě (tedy relativně vysoké částky), Motivace: Současně jistý „průměrný“ příjem z plochy na 5 roků. Jednoduché a srozumitelné podmínky plnění. V některých případech méně produkční plocha. Na druhou stranu příjem z plochy, kde je produkce často nižší/žádná - je to podmačené	
**) Administrativní/transakční nároky - stát	4	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vytvoření SW pro žádosti a jejich zpracování, kontroly, vyjednávání porušení a sankce. Součinnost s orgánem ochrany přírody při vymezování ploch pro hnízdiště.
**) Administrativní nároky - zemědělec	3	Vyplnění jednotné žádosti, organizační - zajištění osiv, případná účast na kontrole

⁴⁹ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Slabiny nástroje	Dočasný prvek, nízká účast zemědělců	
Silné stránky nástroje	Již zavedený nástroj cílený na ochranu konkrétního ptačího druhu a dalších druhů živočichů na OP.	
K další analýze ***)	Pravděpodobně ANO	Tento KP v krajině chybí, má pozitivní efekty na adaptaci i částečně mitigaci a odpovídající nástroj zastupuje skupinu nástrojů (dočasné), která má pro projekt význam
Pokud ANO, potom se zaměřit na		
Další nástroje pro synergický efekt		
Náročnost technického provedení	1	Stačí stávající agrotechnické vybavení zemědělců, vytvoření spadá do běžné praxe (osetí, zapravení porostu) (Např. Osetí pásu=1, vybudování malé nádrže = 5)
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	NE	Dočasný prvek
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Parametry: zabezpečení plochy hnízdiště proti přejezdům zem. nebo jiné techniky do 15. 6., osetí plochy stanovenou směsí od 16.6. do 15. 7., zapravení porostu směsí plodin do půdy v období od 1. 11. do 31. 12. Neaplikovat přípravky na ochranu rostlin. min 0,5 ha	
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Zamezení agrotechnických operací v 1. polovině roku zamezuje škody na hnízdech vyvolané zemědělskou technikou a tím podporuje větší bezpečí pro vyhníždění (odchovávání mláďat) čejky chocholaté. Po vyhníždění je plocha následně využita a oseta předepsanou směsí plodin, které poskytují krytové stanoviště a potravu pro další živočišné druhy a pokryvem chrání půdu před erozí.	

Hlubší analýza

1. Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat a Bariéry/motivace zemědělce, na které nástroj míří

- **Primární bariéry**, bránící zemědělci, aby odpovídající opatření zavedl (příklady těch hlavních):

Finanční - Ekonomický dopad nehosподаření na hnízdišti (staví na předpokladu, že ochránění hnízdiště je možné jen tím, že se vyloučí všechny jarní operace, dokud kuřata nejsou schopna letu – nemůže tam tedy být žádná plodina):

Titul je mířen primárně na ornou půdu (OP). Na OP jsou pěstovány buď tržní komodity, nebo krmiva. Podnik chovající např. dojnice nemůže snížit plochu krmiv, neboť je to zdroj strategické

suroviny, na kterou jsou vázány stavy skotu a na které jsou vázány fixní náklady na budovy a další technologie. Proto by při ponechání hnízdiště bez hospodaření musel zemědělec snižovat plochu tržních plodin. Ztráta produkce/příjmů může být vyjádřena příspěvkem na úhradu fixních nákladů a zisku (např. malé snížení plochy nevede k redukci fixních nákladů, které je i tak nutné hradit). Částka podpory představuje 630 EURO/ha (ca 15750 Kč/ha při 25 Kč za EURO). Tento faktor **je titulem pokryt uspokojivě**.

Ztráta trhu nebo prostoru pro výrobu krmiv (může se pravděpodobně více týkat menších podniků s vysokým podílem dotčené plochy): V krajním případě může při velkém podílu plochy hnízdiště z plochy podniku dojít k významnému snížení objemu produkce tržní plodiny, který může vést ke ztrátě nějakého strategického partnera, který komodity pravidelně odebírá, nebo by chyběla krmiva. Tento faktor není možné uspokojivě titulem vyřešit - **není tedy řešen**.

Organizační - Riziko zaplevelení: Zemědělci dosud často staví na předpokladu, že pokud by nepěstovali na OP tržní plodinu s běžným omezováním plevelů, tak dojde k zaplevelení plochy a následně nutné velké investici do herbicidů na opětovné vyčištění plochy (a může k tomu docházet). Toto **neřešeno**.

Pověst/reputace: S tímto faktorem bývá spojena i potenciální ztráta pověsti, jako dobrého hospodáře (plocha může vypadat zanedbaná), (není známo, jak moc rozšířeno – zatím to vypadá, že v ČR moc ne). Toto **neřešeno**.

Znalostní - Porozumění mechanismu působení titulu: Zemědělci nemusí rozumět potřebám čejky, nebo vůbec vědět, že tam hnízdí a také jim může být jedno, jestli nějaké vyhnízdí. Toto řešeno **nedostatečně**.

- **Sekundární bariéry:**

Teoreticky přejezdy plochy (riziko není vysoké, ale může se stát zdrojem neefektivity) - obava ze sankcí.

- **Podmínky účasti na titulu**

Aby bylo hnízdiště ochráněno, nesmí se provádět žádné operace, dokud nejsou kuřata schopná letu. Následně je nezbytné v následujícím období OP pokrýt, aby nebyla vystavena erozi (směsí plodin) a současně poskytovala další prospěch biodiverzitě (kvetení, potrava, kryt...).

Zemědělci se musejí dozvědět, že na jejich plochách hnízdiště jsou – jsou vymezena v LPIS a také co čejkám prospívá – toto je popsáno v předepsaném managementu hnízdišť (dostupné na webových stránkách MZe, SZIF).

Ztráta příjmů a náklady navíc (na pokrytí plochy po vyhnízdění) na orné půdě (tedy relativně vysoké částky – přes 15 tis. Kč/ha), platba by měla uhradit ztráty z plochy s průměrnými výnosy i náklady na pokryv půdy a jeho zapravení.

Částečně také míří na nedostatek znalosti, co čejkám prospívá – předepsaný management tomu dobře odpovídá a je relativně jednoduchý na pochopení (silná stránka titulu).

Management se jeví jako přiměřený svému účelu (navrhovali jej přední odborníci v ČR).

- **Slabiny nástroje:** Příčiny neefektivity nástroje politiky

Hnízdiště jsou vymezena, ale nehlásí se do nich dost zemědělců, tedy titul je z hlediska svého hlavního účelu nedostatečně efektivní.

Příčiny neefektivity je nutné hledat v důvodech, proč zemědělci do titulu čejka nevstupují.

Platba je stanovována na ca 5 roků dopředu a není snadné částku často valorizovat (náročný proces jednání s EK), takže nemusí odrážet výkyvy cen zemědělských komodit.

Pokud zemědělec očekává zvyšování cen komodit v budoucnu, tak může být odrazen tím, že pravděpodobně ztratí část potenciálního příjmu z takového navýšení, protože se obvykle stanovují výše plateb na delší období (např. 5 roků).

Současně platba představuje jistý „průměrný“ příjem z plochy na 5 roků, což však ne všem zemědělcům je zřejmé a nemusí vždy docenit hodnotu sníženého rizika výkyvů příjmů z této plochy.

Nástroj politiky **nemíří dostatečně na postoje zemědělců** a ne dostatečně apeluje na porozumění smyslu tohoto titulu.

Jedním z důvodů může být u některých zemědělců i nedostatečná flexibilita pro případ pozdních srážek, které mohou zamezit včasnému zapravení zeleného pokryvu do konce kalendářního roku (tento faktor zjistí zemědělci spíše až po vstupu).

Pro některé zemědělce může existovat riziko neplnění podmínky „na plochy do VI. nevstupovat technikou“, pokud tak učiní nedisciplinovaný soused, nebo veřejnost, která má oblibu v jízdách terénem (na „čtyřkolkách“ např.).

Lze předpokládat, že každý další titul, do kterého zemědělec vstoupí, navyšuje administrativu podniku, což může působit jako odrazující prvek, který bývá také spojován s potenciálními riziky vrácení podpor v případě nějakého byt' neúmyslného pochybení (které v tomto případě ve skutečnosti moc nehrozí).

Silné stránky nástroje:

Ztráta příjmů a náklady navíc (na pokrytí plochy po vyhnízdění) na orné půdě (tedy relativně vysoké částky – přes 15 tis. Kč/ha), platba by měla uhradit ztráty z plochy s průměrnými výnosy i náklady na pokryv půdy a jeho zapravení. Na půdách s nižší produktivitou mohou být vítaným ekonomickým přínosem.

Částečně také míří na nedostatek znalosti – management dostatečně demonstruje, co čejky potřebují. Současně se zemědělcům tím říká, co čejkám prospívá.

Předepsaný management je relativně jednoduchý na pochopení (silná stránka titulu) i na plnění (není potřebné neobvyklé vybavení, jen certifikovaná směs při osetí plochy).

Management se jeví jako přiměřený svému účelu (navrhovali jej přední odborníci v ČR).

a) Vazby na jiné nástroje politiky

Tento nástroj nemá silné vazby na ostatní nástroje. Jen v období bez pokryvu působí částečně antagonisticky nástrojům, které by měly bránit větrné erozi (vodní eroze není tolik předpokládána – hnízdiště jsou obvykle na rovinách, ale výjimečně může nastat i tento případ).

b) Mechanismus působení nástroje (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí)

c) Popis operací nutných pro vytvoření KP (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí). Operace jsou jednoduché a pro zemědělce nejsou překážkou do titulu vstoupit.

d) Technické nároky na vytvoření KP (nemá smysl u čejky – totožné s bodem e)).

2. Efekt analyzovaného nástroje

Přímý efekt není měřen, ale nepřímo lze uvést podíl ploch hnízdišť chráněných podporou

Údaj platný k datu	k 12/2021	k 12/2022	k 7/2023	k 12/2023	k 07/2024
Celkem vrstva enviro výměra (ha) - plochy hnízdišť	3 051,97	3 000,96	6 218,28	6 242,87	6 266,74
Zažádáno – výměra (ha)	457,00	442,59	541,89	541,89	554,59
Podíl zažádané plochy na vymezené (%)	15,0 %	14,7 %	8,7 %	8,7 %	8,8 %
Počet žadatelů	44	43	44	44	46

Zdroj: LPIS – vrstva enviro 2021–2024, geoprostorové žádosti 2021–2024

V r. 2023 bylo vyplaceno celkem 7,3 mil. Kč.

3. Otázky k dalšímu vyjasnění

Tato analýza má hodnotu v tom, že další dosud nestudované tituly na OP (např. biopásy) mohou do značné míry vykazovat obdobné příčiny ne/efektivity.

2-7 SZP – AEKO druhově bohaté pokrytí orné půdy

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Kontrakty – platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁵⁰ , odpovídající Nařízení vlády č. 80/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe 2. SZIF	Nastavení pravidel – EU, MZe, MŽP, OOP Návrh – zemědělec (poradce) Provozní úroveň – zemědělec
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Dočasný nástroj	Dobrovolný pětiletý nástroj
Hlavní účel odpovídajících KP	Zlepšení stavu biodiverzity (především ptactva a opylovačů)	Součást 20.70 - AEKO Podpora biodiverzity na orné půdě
Mechanismus působení	Výsadba druhově pestrých porostů poskytuje prostor pro opylovače a další živočichy.	Efekt záleží na místě umístění.
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Zlepšení půdní struktury a podpora zadržování vody; omezení používání pesticidů.	
Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Ztráta příjmů (vymezení na OP), riziko šíření plevelů, nutnost uchování dokladů o osivu/sadbě min. 10 let	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Potenciální ztráta příjmů	
Administrativní/transakční nároky - stát	3	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vytvoření SW pro žádosti a jejich zpracování, kontroly, vyjednávání porušení a sankce. Součinnost s orgánem ochrany přírody při vymezování ploch pro hnízdiště
Administrativní nároky - zemědělec	3	Vyplnění žádosti, organizační - zajištění osiv (a uchování dokumentů k nim), případná účast na kontrole
Slabiny nástroje	Nízká účast, administrativa – uchování dokumentů k osivům	
Silné stránky nástroje	Přestože je prvek dočasný, je na pět let, technologicky jednoduché	
K další analýze	Pravděpodobně ne	Dočasný prvek. Pokud ano, tak ve „skupině“ podobných nástrojů, např. s ostatními AEKO?
Pokud ANO, potom se zaměřit na		

⁵⁰ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Další nástroje pro synergický efekt	Navazuje na DZES8 (vytváření neproduktivních ploch na orné půdě sloužících k podpoře populací živočichů vázaných na zemědělskou krajinu,). Kombinovatelné s ekologickým zemědělstvím.	Kombinovatelné s Pěstování mezplodin, Biopásy, IPZPJB nebo Omezení používání pesticidů v ochranných pásmech vodních zdrojů. Navazuje na Strategii ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016-2025
Náročnost technického provedení	1-2	Stačí stávající vybavení
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	NE	Dočasný prvek, výsev každoročně
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Založení porostu nejpozději do 31.5.; ve směsi min. 2 druhy leguminóz, 2 druhy lipnicovitých, 2 druhy ostatních plodin (min. 6 druhů plodin ve směsi); osivu musí být z uznaného seznamu; může být provedena mechanická údržba mulčováním, nejpozději 15.6.; v období 16.6. – 14.9. bez zásahu technikou; sečení nebo mulčování v období 15.9.-31.10.; zapravení pokrytí do půdy v období 1.11.-30.4.; zákaz aplikace POR a hnojiv	
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	stanovena specifická osevní směs plodin složená z minimálně 6 druhů plodin, přičemž může být směsí oseto každoročně nejvýše 50 % výměry DPB, na kterou žadatel žádá o dotaci. Zároveň je umožněno mechanicky ošetřit porost za účelem likvidace plevelů a následně musí být porost směsi plodin zmulčován nebo posečen a ve stanoveném termínu zapraven do půdy Žadatel: - každoročně na nejvýše 50 % výměry příslušného dílu půdního bloku, na kterou žádá o dotaci, založí porost o nejpozději do 30. dubna, a to směsí stanoveného složení (směs stanovená pro druhově bohaté pokrytí), v prvním roce trvání závazku založí porost do 31. května, o používá pro založení porostu uznané nebo kontrolované osivo - zapraví porost v období od 15. října do 31. prosince příslušného kalendářního roku.	vstupní výměra standardní orné půdy evidované v LPIS je minimálně 2 ha, podpora 417 EUR/ha

Zdroje:

- METODIKA k provádění nařízení vlády č. 80/2023 Sb., o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření, ve znění pozdějších předpisů
https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-a68644---nvpDsXge/metodika-aeko-2025?_linka=a641488
- Nařízení vlády č. 80/2023 Sb., o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-80>

2-8 SZP – AEKO Meziplodiny

Varianty: Meziplodiny proti utužení půdy a Meziplodiny pro zlepšení struktury půdy

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Kontrakty – platba za management pro veřejné statky a pozitivní externalitu	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁵¹ , odpovídající Nařízení vlády č. 80/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe ČR 2. SZIF	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Dočasný	Dobrovolný pětiletý závazek
Hlavní účel odpovídajících KP	Zlepšení struktury půdy a snížení utužení půd a tím i před erozí	
Mechanismus působení na hlavní účel KP	Určené druhy meziplodin zlepšují strukturu půdy	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Zvyšuje odolnost půdy vůči erozi, současně pokrytím brání erozi v období, kdyby byla půda bez pokryvu.	U varianty proti utužení je možné jen na vymezených půdách.
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Náklady navíc s nejistotou pozitivního efektu na hospodaření. Při vykázání meziplodin v ekoplatbě dochází k redukci platby (zamezení dvojího financování).	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Náklady navíc na orné půdě a tím, že se toto podporuje se upozorňuje zemědělce, že je to důležité pro zdraví půdy.	
Administrativní/transakční nároky - stát	2	Vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vytvoření SW pro žádosti a jejich zpracování, kontroly, vyjednávání porušení a sankce.
Administrativní nároky - zemědělec	1	Vyplnění jednotné žádosti, organizační - zajištění osiv, případná účast na kontrole
Slabiny nástroje	Výsledek velmi závisí na průběhu počasí - meziplodina nemusí v období sucha včas vzcházet, aby porost plnil svoji roli v plném rozsahu.	
Silné stránky nástroje	Již dříve v různých obdobích zavedený nástroj.	
K další analýze ***)	NE	Meziplodina nemá ve své podstatě podobu krajinného prvku a chová se jako kterákoli plodina částečně bránící erozi atd.

⁵¹ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Pokud ANO, potom se zaměřit na		
Další nástroje pro synergický efekt	DZES 5 – zavádí další pravidla s komplementárním efektem.	
Náročnost technického provedení	1	Stačí stávající agrotechnické vybavení zemědělců.
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	NE	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Parametry: Žadatel je povinen založit od 20. června do 30. září porost meziplodiny a ponechat tento porost na dílu půdního bloku do 31. ledna následujícího kalendářního roku, přičemž nesmí být porost meziplodiny mechanicky ani chemicky omezován v růstu. Od 1. února do 30. dubna následujícího kalendářního roku je povinností žadatele zapravit porost meziplodiny do půdy, s výjimkou použití bezorebných technologií. Pro každou z variant je určena jiná směs meziplodiny.	
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Meziplodina vytváří vegetační kryt, zpomalující povrchový odtok a tím i bránící erozi. Kořenový systém vybraných plodin jednak narušuje utužené vrstvy půdy a také zlepšuje strukturu půdy. Obojí přispívá k vyšší kapacitě půd absorbovat srážky a tím převádět povrchový odtok na podpovrchový. Meziplodina také obohacuje půdu o organickou hmotu.	

2-9 SZP – AEKO ošetřování extenzivních travních porostů

Varianty: Obecná péče o extenzivní louky a pastviny, Mezofilní a vlhkomilné louky hnojené/nehnojené, Horské a suchomilné louky hnojené/nehnojené, Druhově bohaté pastviny, Ochrana modrásků, Suché stepní travníky a vřesoviště a Málo úživné pastviny, Ochrana chřástala polního, Trvale podmáčené a rašelinné louky, Platba za výsledek.

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Kontrakty – platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁵² , odpovídající Nařízení vlády č. 80/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření, informační brožura MZe (https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027)	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe ČR 2. SZIF	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Dočasný	Dobrovolný pětiletý závazek
Hlavní účel odpovídajících KP	Zvýšit pestrost a ekologickou stabilitu zemědělské krajiny a zlepšit stav populací druhů ovlivněných hospodařením.	V CHÚ navrhuje správy CHÚ který management je vhodný na druhově bohatých TP. na větších DPB se ponechávají plochy neposečené..
Mechanismus působení na hlavní účel KP	Obecnou péčí je zajištěna údržba TTP (prevence růstu náletů, údržba diversity druhů v TTP) způsobem, který podpoří biodiversitu, cílené managementy jsou nastavené tak, aby pomohly zachovat/obnovit biodiversitu na TTP.	Na dílech půdních bloků nad 10 ha ponechána nepokosená plocha (cíleno především na přežití hmyzu).
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Druhotně stabilizuje zachycený C v půdě, udržuje funkce půdy vůči vodě...	
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Bez podpory nerentabilní chov skotu na TTP. V nepříliš častých případech potřeba pečovat o TTP intenzivním způsobem (např. při chovu dojníc na TTP). Zemědělec nemá obvykle znalosti a motivaci, aby pečoval o cenné TTP způsobem, který odpovídá potřebám daného společenstva případně druhů. Některé operace jsou nákladné a organizačně náročné (např. neposečené plochy).	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Podporuje specifické managementy, které by jinak nebyly v zájmu zemědělce (včetně ponechání části plochy neposečené u DPB nad 10 ha).	

⁵² Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Administrativní/ transakční nároky - stát	3	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vytvoření SW pro žádosti a jejich zpracování, kontroly, vyjednávání porušení a sankce. Součinnost s orgánem ochrany přírody při vymezování ploch nebo určování směsi.
Administrativní nároky - zemědělec	2	Vyplnění žádosti, organizace sečení/pastvy, případná účast na kontrole
Slabiny nástroje	?	
Silné stránky nástroje	Již dlouhodobě zavedený velmi účinný nástroj, část titulů (nadstavbové) jsou místně cílené (dotčené cílové plochy uvedeny v LPIS) na ochranu biodiversity.	
K další analýze	NE	Titul je mířen na biodiverzitu a krátkodobě neposečené plochy nemusí být rozeznány jako krajinná struktura.
Pokud ANO, potom se zaměřit na		
Další nástroje pro synergický efekt	DZES 1, Základní celofaremní ekoplatba – vyžaduje na ECP zpětné zatrávnění při obnově TTP, podopatření „zatravňování“.	
Náročnost technického provedení	1	Stačí stávající agrotechnické vybavení zemědělců
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Parametry: Platba na hektar TTP je podmíněna dodržením intenzity chovu hospodářských zvířat každý den v kontrolním období od 1. června do 30. září, a to min. intenzity 0,3 VDJ/ha TTP, s výjimkou oblastí 1. a 2. zón CHKO, maloplošných ZCHÚ, zón soustředěné péče NP, a následujících vymezených titulů: Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ochrana modrásků a Ochrana chřástala polního, a maximální intenzity 1,5 VDJ/ha veškeré zemědělské půdy. Na dílech půdních bloků s výměrou nad 10 ha, které jsou zařazené do vybraných titulů je povinnost ponechávat při první seči nepokosenou plochu 3-15 % plochy DPB.	U půd bohatých na uhlík (PBC) není dovoleno v DZES 2 zpracovávat půdu obracením – tedy obnova orbou.
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Podporu biodiversity zajišťuje cílený management dle typu stanoviště. Neposečené plochy (dočasně) se jedine blíží v projektu pojaté definici dočasné krajinné struktury.	

2-10 SZP – AEKO Zatravňování orné půdy

Na erozně ohrožených územích, v oblastech zranitelných dusičnany, na půdách bohatých na uhlík, poblíž vodních útvarů, v ochranných pásmech vodních zdrojů, na kterých se nachází dráha soustředěného odtoku nebo v infiltračních oblastech.

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Kontrakty – platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁵³ , odpovídající Nařízení vlády č. 80/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření, informační brožura MZe (https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027)	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe ČR 2. SZIF	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Dočasný	Dobrovolný pětiletý závazek
Hlavní účel odpovídajících KP	Ochrana půdy před erozí, škodami na půdách bohatých na uhlík, prevence unikání N a dalších prostředků (např. POR) do vod, zadržení vody v krajině a to na vymezených environmentálně citlivých plochách (ECP).	V CHÚ použita dle vyjádření správy CHÚ pro setí druhově bohatá nebo regionální směs a i výběr titulu z nabídky v SZP. U drah soustředěného odtoku speciální směs.
Mechanismus působení na hlavní účel KP	Ochrana půdy zapojeným porostem trav: před působením kapek deště, zpomalením odtoku vody, zadržením půdy kořenovým systémem při povrchovém odtoku a převedení povrchového odtoku an podpovrchový, velký objem organické hmoty váže vodu také, zadržením N a POR v travním porostu.	Liší se dle jednotlivých titulů (viz. buňka výše). Charakter nové krajinné struktury mají zejména travnaté pásy (podél vodních toků, na drahách soustředěného odtoku...).
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Podpora biodiversity (zejména při použití regionální a druhově bohaté směsi a ponechání neposečených ploch) již tím, že zvýší pestrost porostu v oblastech s OP. Dost významný potenciál v sekvestraci C (zejména na nově zatravněných plochách OP).	Na dílech půdních bloků nad 10 ha ponechána nepokosená plocha.
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Ztráta produkce/příjmů (využití travního porostu je omezeno u mnoha podniků – např. bez ŽV), u některých pásů lze očekávat i organizační bariéry (při operacích na půdě). Při větším rozsahu zatravnění může hrát úlohu také ztráta kapacity na trhu s komoditami z OP (což by se mohlo se současným zavedením přísnějšího DZES 5	

⁵³ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	stát). Vnímané jisté riziko zvýšení cen komodit v budoucnu, které by stanovená podpora nemusela kompenzovat.	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Ztráta příjmů na orné půdě (tedy relativně vysoké částky), někdy problematické využití travního porostu. Možná motivace: tzv. „future market“ – zajištěný příjem z plochy na 5 let – míří mj. na budoucí rizika na trhu; ochrana před erozí.	
Administrativní/transakční nároky - stát	3	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vytvoření SW pro žádosti a jejich zpracování, kontroly, vyjednávání porušení a sankce. Součinnost s orgánem ochrany přírody při vymezování ploch nebo určování směsí.
Administrativní nároky - zemědělec	3	Vyplnění žádosti, organizační - zajištění osiv, případná účast na kontrole, u druhově bohatých směsí získání svolení OOP.
Slabiny nástroje	Relativně nízká účast zemědělců (vysoká ztráta z plochy – platba postavena na průměru ztráty příjmů za ČR – pro některé oblasti platba nestačí), TP lze obnovit orbou, což vede k úniku C a snížení biodiverzity, zranitelnost v mezidobí do obnovení TP.	
Silné stránky nástroje	Již dlouhodobě zavedený velmi účinný nástroj, místně cílený (dotčené cílové plochy uvedeny v LPIS) na ochranu půdy a vody.	Existují mechanismy, které by měly zabránit poklesu ploch na ECB (nutnost zachovat TP na těchto plochách a také mechanismus, který má bránit, aby neklesly TP o více než 5 %).
K další analýze	Pravděpodobně NE	Tento KP má značné pozitivní efekty na adaptaci i mitigaci. Působení a bariéry jsou poměrně dobře známy, proto asi není nutné jít do větší hloubky – zjistit statistiky ploch.
Pokud ANO, potom se zaměřit na		
Další nástroje pro synergický efekt	Nitrátová směrnice, DZES 5, Podpora Obecné péče o extenzivní louky a pastviny, nebo specificky mířené tituly v CHÚ nebo i mimo v rámci AEKO, Základní celofaremní ekoplatba – vyžaduje na ECP zpětné zatravnění při obnově TTP. Všechny podporují vstup do podopatření „zatravnění“.	
Náročnost technického provedení	1	Zpravidla stačí stávající agrotechnické vybavení zemědělců, vytvoření spadá do běžné praxe (osetí, sečení/pastva)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	Částečně dočasný prvek, ale nutné sečení a odklíz/využití nebo likvidace travní hmoty
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Parametry: Žadatel je povinen založit do 31. května travní porost čistosevem nebo do podsevu a dále provádět údržbu porostu sečí do 31. července a do 31. října. Zatravnění dílů půdních bloků – na půdách s erozním ohrožením, bohatých na uhlík a v oblastech zranitelných na dusičnany, poblíž vodních útvarů, v ochranných pásmech vodních zdrojů, na kterých se nachází dráha soustředěného odtoku nebo v infiltračních oblastech. Zatravnění může mít podobu plochy DPB, nebo pásu (např. podél vodních útvarů, nebo v drahách soustředěného odtoku.).	U půd bohatých na uhlík (PBC) není dovoleno v DZES 2 zpracovávat půdu obracením – tedy obnova orbou.
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	U ploch ohrožených erozí včetně DSO zpomaluje povrchový odtok a kořenový systém brání erozi a současně převádí povrchový odtok na podpovrchový (zadržení vody v krajině). TP ve srovnání s plodinami na OP uvolňuje do podzemních vod mnohem méně N a dalších agrochemikálií a brání jejich smyvu do povrchových vod. TP zachová C v půdách bohatých na C (ve všech půdách) , který by při orbě unikl mineralizací. TP váže v půdě C a obohacuje ji o organickou hmotu.	

Statistiky:

zatravnění - v roce 2024 bylo požádáno o podporu zatravnění 4,7 tis. ha na zranitelných půdách (svažitost, propustnost atd.).

2-11 SZP – Založení agrolesnického systému (42.73)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Ekonomické/ Podpory přes ceny/ Dotace a granty	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁵⁴ ; Nařízení vlády č. 140/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění opatření agrolesnictví	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe 2. SZIF	Nastavení pravidel - EU, MZe, MŽP, OOP Návrh – zemědělec (poradce) Provozní úroveň – zemědělec
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Agrolesnictví - Trvalý prvek na orné půdě či TTP	Silvoorební/silvopastevní systém Dobrovolný pětiletý závazek (v tuto chvíli nejasné pokračování)
Hlavní účel odpovídajících KP	protierozní funkce, příznivější bilance živin, zvýšení biodiverzity, snižování vyplavování dusičnanů do vod a ukládání uhlíku v půdě, ochrana vod, tlumení klimatických extrémů a jejich dopadů na zemědělský systém, sekvestrace uhlíku, snížení emisí GHG	
Mechanismus působení na hlavní účel KP	- Kořenový systém dřevin brání erozi a snižuje odtok vody z povrchu - Opad vnáší organickou hmotu do půdy a zlepšuje koloběh živin - Dřeviny poskytují stanoviště pro živočichy - Stromy zachytáváním omezují kontaminaci vodních zdrojů - Vsak vody pomáhá chránit vodní zdroje - Dřeviny sekvestrují uhlík	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Zlepšování mikroklimatu krajiny; diverzifikace a ekologická stabilita krajiny; estetický přínos	
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	Jedná se o přímou realizaci ALS na půdě
Očekávané bariéry zemědělece prvek vytvořit/udržovat	Legislativní bariéry, nedostatek sadbového materiálu, finanční náročnost (ztráta příjmů z plochy, nákladné vybudovat), omezení v krajině (nutná spolupráce s OOP), složitá byrokracie, nutnost vypracovat projekt, byť vlastními silami, a vlastnictví pozemku může hrát roli.	<- Bariéry, které zemědělci uváděli v dotazníkovém šetření o ALS minulý rok
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Finanční náročnost realizace a péče o agrolesnický systém Finanční „nevýhodnost“ oproti pěstování plodin	
**) Administrativní/transakční nároky - stát	Založení ALS – 4	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vytvoření SW pro žádosti a jejich zpracování, kontroly, vyjednávání porušení a sankce ;

⁵⁴ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
		Meziresortní téma - Nezbytná souinnost OOP
**) Administrativní nároky - zemědělec	Založení ALS – 3	Žádost o poskytnutí dotace přes Portál Farmáře; získání stanovisek od OOP; monitoring
Slabiny nástroje z hlediska naplnění účelu	nejasná budoucnost péče o ALS po 5+ letech; potřeba vyjádření OOP	
Silné stránky nástroje z hlediska naplnění účelu	dlouhodobý horizont (trvalý prvek); není potřeba odborné provedení ani odborně vypracovaný projekt, realizace není náročná na pracovní sílu; ALS není náročný na údržbu;	Investiční intervence
K další analýze ***)	Ano	Např. podporuje chybějící typ KP
Pokud ANO, potom se zaměřit na		
Další existující nástroje pro synergický efekt	Agro-envi nástroje, obnova mokřadů a remízků, pásové hospodaření, větrolamy (KoPÚ)	
Náročnost technického provedení	Založení ALS – 3	Potřeba nářadí/techniky, sazenic, materiálu na ochranu; zajištění dostatku vody
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Liniová výsadba na orné půdě u silvoorebných systémů a roztroušená, popř. liniová výsadba na pastvinách u silvopastevních systémů. Minimální výměra 0,5 ha, výsadba 100 ks/ha (více než 50 % lesních dřevin, žádný z použitých druhů dřevin nesmí být ve výsadbě zastoupen více než 40 %. V případě úhynu dosadí dřeviny tak, aby byl zachován poměr více než 50 % lesních dřevin. Na konci závazku bude ve výsadbě minimálně 75 životaschopných jedinců na hektar	Platba na hektar.
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky na účel KP	- Dřeviny kořenovými systémy mechanicky zpevňují půdu, což omezuje vodní i větrnou erozi (hl. na erozně ohrožených pozemcích). Nadzemní části zpomalují dopad dešťových kapek - zabraňují rozbíjení půdní struktury. Střídání pásů orné půdy a dřevin snižuje rychlost větru. - Opad zvyšuje množství organické hmoty, která se rozkládá a obohacuje půdu o humus a živiny. Některé dřeviny žijí v symbióze s bakteriemi vázajícími dusík. - ALS kombinují více prostorových i druhových úrovní vegetace čímž vytvářejí ekologicky pestré prostředí. Dřeviny slouží jako hnízdiště a útočiště pro ptáky, netopýry a další živočichy, kteří pomáhají regulovat škůdce. Větší počet druhů podporuje ekologickou stabilitu a snižuje riziko narušení produkce. - Přítomnost vegetace celoročně snižuje riziko splachů a průsaků dusičnanů při deštích nebo tání sněhu.	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	- Redukcí povrchového odtoku a eroze se do vodních toků dostává méně sedimentů, pesticidů a hnojiv, čímž se zlepšuje kvalita vody. - Stromy zajišťují stínění, čímž snižují extrémní teploty a zpomalují vysychání půdy. - Dřeviny fixují atmosférický CO₂ fotosyntézou a ukládají uhlík do své biomasy. Kořenová biomasa a opad přispívají k ukládání organického uhlíku v půdě, což zlepšuje její strukturu, vododržnost a úrodnost. - Lepší využití dusíku a živin snižuje potřebu syntetických hnojiv, což vede k nižším emisím N₂O.	

Zdroje:

- METODIKA k provádění nařízení vlády č. 140/2023 Sb., (2025)
https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-a68662---sWxP1xgJ/metodika-agrolesnictvi-2025?_linka=a641584
- Nařízení vlády č. 140/2023 Sb.
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-140>

Hlubší analýza

1. Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat a Bariéry/motivace zemědělce, na které nástroj míří

- **Primární bariéry**, bránící zemědělci, aby odpovídající opatření zavedl (příklady těch hlavních):

Finanční - Ekonomický dopad nehosподаření na osázené ploše:

Založení ALS představuje výsadbu dřevin, zalévání, ochranu dřevin, případné dosadby, což přináší náklady navíc. Tento faktor **je titulem pokryt uspokojivě**.

Znalostní - Porozumění mechanismu působení titulu: Zemědělci nemusí rozumět přínosům ALS. Toto je řešeno **nedostatečně**.

- **Sekundární bariéry:**

Dosud zemědělce limitoval např. nedostatek sazenic s požadovanými parametry a nedostatek informací pro vypracování a podání projektu, případné omezení z důvodu vlastnictví pozemku a administrativní nároky (např. jednání s OOP). Popsáno dostatečně ve fichi.

- **Podmínky účasti na titulu**

Zemědělec vysází min. 100 dřevin definovaných druhů a velikosti na 1 ha, přičemž 75 % dřevin musí být na konci pětiletého závazku životaschopných (představuje jistou péči, dodávání vláhy a dosazování). Dostatečně popsáno ve fichi.

Náklady navíc by měly být pokryty platbou (4 353 EURO, přibližně 109 tis. Kč/ha).

- **Slabiny nástroje:** Příčiny neefektivity nástroje politiky

Nástroj politiky **nemíří dostatečně na postoje zemědělců** a ne dostatečně apeluje na porozumění smyslu tohoto titulu.

Lze předpokládat, že každý další titul, do kterého zemědělec vstoupí, navyšuje administrativu podniku, což může působit jako odrazující prvek, který bývá také spojován s potenciálními riziky vracení podpor v případě nějakého, byť neúmyslného pochybení (které v tomto případě ve skutečnosti moc nehrozí). Tento faktor **není řešen** (ani nemůže být eliminován zcela).

- **Silné stránky nástroje:**

Náklady na založení ALS jsou dostatečně hrazeny (4 353 EURO, přibližně 109 tis. Kč/ha).

Předepsaný management je relativně jednoduchý na pochopení i na plnění (není potřebné neobvyklé vybavení).

Management se jeví jako přiměřený svému účelu.

- a) **Vazby na jiné nástroje politiky**

Tento nástroj má vazby na ostatní nástroje dostatečně popsané ve fichi.

- b) **Mechanismus působení nástroje** (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí)

- c) **Popis operací nutných pro vytvoření KP** (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí). Operace jsou jednoduché a pro zemědělce nejsou překážkou do titulu vstoupit.

- d) Technické nároky na vytvoření KP jsou nízké a obvykle stačí běžná mechanizace.

2. Efekt analyzovaného nástroje

Přímý efekt není měřen, ale nepřímo lze posoudit stupeň dosažení cílových ploch

Cílem pro rok 2025 bylo v případě péče o ALS dle SP SZP dosáhnout 600 ha, avšak bylo dosaženo plochy 1 712 ha. U relativně nového titulu lze hovořit o velmi dobrém výsledku i když do budoucna lze očekávat větší ambice ve využití půdy tímto systémem.

Současně lze tvrdit, že titul je zaveden relativně krátkou dobu a další zkušenosti budou teprve přicházet.

2-12 SZP – Péče o založený agrolesnický systém (26.70)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Ekonomické/Podpory přes ceny/Dotace a granty	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁵⁵ ; Nařízení vlády č. 140/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění opatření agrolesnictví	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe 2. SZIF	Nastavení pravidel - EU, MZe, MŽP, OOP Návrh – zemědělec (poradce) Provozní úroveň – zemědělec
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Agrolesnictví (ALS) - Trvalý prvek na orné půdě či TTP	Silvoorební/silvopastevní systém Dobrovolný pětiletý závazek (v tuto chvíli nejasné pokračování)
Hlavní účel odpovídajících KP	protierozní funkce, příznivější bilance živin, zvýšení biodiverzity, snižování vyplavování dusičnanů do vod a ukládání uhlíku v půdě, ochrana vod, tlumení klimatických extrémů a jejich dopadů na zemědělský systém, sekvestrace uhlíku, snížení emisí GHG	
Mechanismus působení na hlavní účel KP	- Kořenový systém dřevin brání erozi a snižuje odtok vody z povrchu - Opad vnáší organickou hmotu do půdy a zlepšuje koloběh živin - Dřeviny poskytují stanoviště pro živočichy - Stromy zachytáváním omezují kontaminaci vodních zdrojů - Vsak vody pomáhá chránit vodní zdroje - Dřeviny sekvestrují uhlík	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Zlepšování mikroklimatu krajiny; diverzifikace a ekologická stabilita krajiny; estetický přínos	
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Nepřímý	Jedná se o péči o již založený systém
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	V péči již významné bariéry navíc nepředpokládáme. Lze stavět na předpokladu, že samotná nutnost udržet sazenice životaschopné a pečovat o systém může být z hlediska organizačního a dostatku lidských sil limitující již při zvažování založení ALS a pokud jej založí, tak souhlasil s péčí.	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Finanční náročnost péče o agrolesnický systém	
**) Administrativní/transakční nároky - stát	Péče o ALS -2	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vytvoření SW pro žádosti a jejich

⁵⁵ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
		zpracování, kontroly, vyjednávání porušení a sankce ; Meziresortní téma - Nezbytná součinnost OOP
**) Administrativní nároky - zemědělec	Péče o ALS - 2	Žádost o poskytnutí dotace přes Portál Farmáře; získání stanovisek od OOP; monitoring
Slabiny nástroje z hlediska naplnění účelu	nejasná budoucnost péče o ALS po 5+ letech; potřeba vyjádření OOP	
Silné stránky nástroje z hlediska naplnění účelu	dlouhodobý horizont (trvalý prvek); není potřeba odborné provedení ani odborně vypracovaný projekt, realizace není náročná na pracovní sílu; ALS není náročný na údržbu;	
K další analýze ***)	Ano	
Pokud ANO, potom se zaměřit na		
Další existující nástroje pro synergický efekt	Agro-envi nástroje, obnova mokřadů a remízků, pásové hospodaření, větrolamy (KoPÚ)	
Náročnost technického provedení	Péče o ALS - 2	Potřeba nářadí/techniky, zajištění dostatku vody
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	V případě úhynu dosadí dřeviny tak, aby byl zachován poměr více než 50 % lesních dřevin. Na konci závazku bude ve výsadbě minimálně 75 životaschopných jedinců na hektar	Platba na hektar na údržbu.
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky na účel KP	- Dřeviny kořenovými systémy mechanicky zpevňují půdu, což omezuje vodní i větrnou erozi (hl. na erozně ohrožených pozemcích). Nadzemní části zpomalují dopad dešťových kapek - zabraňují rozbíjení půdní struktury. Střídání pásů orné půdy a dřevin snižuje rychlost větru. - Opad zvyšuje množství organické hmoty, která se rozkládá a obohacuje půdu o humus a živiny. Některé dřeviny žijí v symbióze s bakteriemi vázajícími dusík. - ALS kombinují více prostorových i druhových úrovní vegetace čímž vytvářejí ekologicky pestré prostředí. Dřeviny slouží jako hnízdiště a útočiště pro ptáky, netopýry a další živočichy, kteří pomáhají regulovat škůdce. Větší počet druhů podporuje ekologickou stabilitu a snižuje riziko narušení produkce. - Přítomnost vegetace celoročně snižuje riziko splachů a průsaků dusičnanů při deštích nebo tání sněhu.	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	- Redukcí povrchového odtoku a eroze se do vodních toků dostává méně sedimentů, pesticidů a hnojiv, čímž se zlepšuje kvalita vody. - Stromy zajišťují stínění, čímž snižují extrémní teploty a zpomalují vysychání půdy. - Dřeviny fixují atmosférický CO₂ fotosyntézou a ukládají uhlík do své biomasy. Kořenová biomasa a opad přispívají k ukládání organického uhlíku v půdě, což zlepšuje její strukturu, vodo- a drážnost a úrodnost. - Lepší využití dusíku a živin snižuje potřebu syntetických hnojiv, což vede k nižším emisím N₂O.	

Zdroje:

- METODIKA k provádění nařízení vlády č. 140/2023 Sb., (2025):
https://mze.gov.cz/public/portal/mze/-a68662---sWxP1xgJ/metodika-agrolesnictvi-2025?_linka=a641584
- Nařízení vlády č. 140/2023 Sb.
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-140>

Hlubší analýza

1. Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat a Bariéry/motivace zemědělce, na které nástroj míří

- **Primární bariéry**, bránící zemědělci, aby odpovídající opatření zavedl (příklady těch hlavních):

Finanční - Ekonomický dopad nehospořádání na osázené ploše a případné snížení efektivity využití techniky (častější obracení):

Titul vyžaduje následnou péči o systém (zalévání, dosadby atd.) a tedy přináší náklady navíc. Současně je v místě výsadby omezena produkce (není příliš velký podíl z 1 ha). Tento faktor **je titulem pokryt uspokojivě**.

Znalostní - Porozumění mechanismu působení titulu: Zemědělci nemusí rozumět přínosům ALS. Toto je řešeno **nedostatečně**.

- **Sekundární bariéry:**

V tuto chvíli nejsou závažné sekundární bariéry známy. Dosud zemědělce limitoval např. nedostatek sazenic s požadovanými parametry a nedostatek informací pro vypracování a podání projektu, tedy spíše bariéry pro založení ALS.

- **Podmínky účasti na titulu**

Zemědělec vysází min. 100 dřevin definovaných druhů a velikosti na 1 ha, přičemž 75 % dřevin musí být na konci pětiletého závazku životaschopných (představuje jistou péči, dodávání vláhy a dosazování).

Náklady navíc by měly být pokryty platbou (754 EURO).

Management se jeví jako přiměřený svému účelu.

- **Slabiny nástroje:** Příčiny neefektivity nástroje politiky

Potenciál vstupovat do tohoto titule je větší, než jaká je nyní realita.

Platba je stanovována na ca 5 roků dopředu a není snadné částku často valorizovat (náročný proces jednání s EK), takže nemusí odrážet výkyvy cen zemědělských komodit.

Pokud zemědělec očekává zvyšování cen komodit v budoucnu, tak může být odrazen tím, že pravděpodobně ztratí část potenciálního příjmu z takového navýšení, protože se obvykle stanovují výše plateb na delší období.

Současně platba představuje jistý „průměrný“ příjem z plochy na 5 roků, což však ne všem zemědělcům je zřejmé a nemusí vždy docenit hodnotu sníženého rizika výkyvů příjmů z této plochy.

Nástroj politiky **nemíří dostatečně na postoje zemědělců** a ne dostatečně apeluje na porozumění smyslu tohoto titulu.

Lze předpokládat, že každý další titul, do kterého zemědělec vstoupí, navyšuje administrativu podniku, což může působit jako odrazující prvek, který bývá také spojován s potenciálními riziky vrácení podpor v případě nějakého byť neúmyslného pochybení (které v tomto případě ve skutečnosti moc nehrozí). Tento faktor **není řešen** (ani nemůže být eliminován zcela).

- **Silné stránky nástroje:**

Náklady na péči o ALS jsou dostatečně hrazeny (754 EURO tj. Přibližně 18 850 Kč/ha).

Předepsaný management je relativně jednoduchý na pochopení i na plnění (není potřebné neobvyklé vybavení).

Management se jeví jako přiměřený svému účelu (navrhovali jej přední odborníci v ČR).

- a) Vazby na jiné nástroje politiky
Tento nástroj má vazby na ostatní nástroje dostatečně popsané ve fichi.
- b) Mechanismus působení nástroje (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí)
- c) Popis operací nutných pro vytvoření KP (u tohoto titulu stávající úroveň popisu ve fiši stačí).
Operace jsou jednoduché a pro zemědělce nejsou překážkou do titulu vstoupit.
- d) Technické nároky na vytvoření KP jsou nízké a obvykle stačí běžná mechanizace.

2. Efekt analyzovaného nástroje

Přímý efekt není měřen, ale nepřímo lze uvést stupeň dosažení cílových ploch

Cílem pro rok 2025 bylo v případě péče o ALS dle SP SZP dosáhnout 600 ha, avšak bylo dosaženo plochy 1 712 ha nových ALS. U relativně nového titulu lze hovořit o dobrém výsledku.

2-13 SZP – Krajinotvorné sady

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Kontrakty – platba za management pro veřejné statky a pozitivní externality	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁵⁶ , Nařízení vlády č. 80/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe ČR 2. ZSIF	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Trvalý (tradiční sad)	Dobrovolný pětiletý závazek
Hlavní účel odpovídajících KP	Základním účelem je zachování krajinotvorné, odrůdové rozmanitosti, kulturního dědictví, zemědělského rázu krajiny nebo prvků venkovského krajinného urbanismu	Bylinný pokryv v meziřadí přispívá k podpoře biodiverzity.
Mechanismus působení na hlavní účel KP	Podporou péče jsou funkce KP zachovány (netvoří se – zachová se).	Krajinotvorným sadem se rozumí plocha rovnoměrně osázená ovocnými stromy ve tvaru polokmene nebo vysokokmene o minimální hustotě 50 životaschopných jedinců na 1 hektar.
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Podpora biodiverzity a akumulace vody, prevence eroze.	Efekt záleží na dodržení podmínek poskytnutí dotace.
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Ztráta produkce/příjmů, organizační, nevěří smyslu, administrace, nároky na ruční práce	
Bariéry/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Ztráta příjmů	
**) Administrativní/transakční nároky – stát	2	Podmínky jednotlivých opatření budou procházet administrativními a softwarovými kontrolami u 100 % podaných žádostí. Jsou prováděny kontroly i na místě.
**) Administrativní nároky – zemědělec	2	Vyplnění jednotné žádosti. Účast na kontrole.
Slabiny nástroje	Není dostatečně silným nástrojem, aby motivoval zemědělce k tvorbě sadů se starými odrůdami, které by se mohly stát jednou krajinotvornými sady. Motivace: Přejít z intenzivních sadů.	

⁵⁶ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Silné stránky nástroje	Již zavedený a podporovaný finanční nástroj pro podporu zemědělců.	
K další analýze	Spíše Ne	Jen za předpokladu, kdybychom měli ambici podporovat tvorbu tradičních vysokokmenných sadů z původních odrůd. Potom bychom museli navrhnout nový nástroj a tento nechat jeho účelu.
Pokud ANO, potom se zaměřit na		
Další nástroje pro synergický efekt		
Náročnost technického provedení	2	Stačí stávající vybavení zemědělců. Ruční práce jsou u starších sadů nezbytné.
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Plocha rovnoměrně osázená ovocnými stromy (polokmeny nebo vysokokmeny) o minimální hustotě 50 životaschopných jedinců na hektar. Hlavním účelem není produkce, ale prodej vypěstovaného ovoce je povolen. V meziřadí a příkmenném pásu (bez vegetace) není povolena produkce zemědělských plodin běžně pěstovaných na standardní orné půdě. Pastva hospodářských zvířat při zajištění stromů proti poškození zvířaty je povolena. Provádění seče za účelem zajištění krmivové základny hospodářských zvířat je povoleno. Zákaz použití POR, s výjimkou POR a PP povolených k použití podle zákona o ekologickém zemědělství a bodové aplikace herbicidů u nově dosazovaných stromů.	
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Zachování a obnova - vzrostlé stromy a kořenový systém brání odnosu půdy erozí, ukládá dlouhodobě C, poskytuje hnízdní možnosti, jsou stanovištěm pro hmyz	V LPIS plocha krajinnotvorného sadu je evidována jako DPB s kulturou jiná trvalá kultura (ne ovocný sad) a na této ploše je ještě evidován EVP druhu krajinnotvorný sad. Krajinnotvorný sad není na základě § 5 odst. 1 NV LPIS plochou, kterou lze vyhradit jako neproduktivní plochu.

Zdroje:

- https://mze.gov.cz/public/portal/mze/farmer/LPIS/metodicke-pokyny/aktualni-zneni-metodiky-pro-rok-2016/zavazny-metodicky-postup-k-aktualizaci/2141_1129336_met_ep_evp_09042020.pdf
- <https://agronavigator.cz/sites/default/files/users/user307/ZEM.%20Legislative/Metodiky%202024/metodika-aeko-2024-pracovni-verze.pdf>
- <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/202380?text=krajinnotvorn%C3%A9%20sady%20sankce#cast2>
- <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/legislative/vap100297-16614>

2-14 SZP – Společná zařízení v rámci KoPÚ

– podpora vzniku trvalých prvků (např. mokřad/rybník, mez, výsadba stromů, polní cesty s protierozním prvkem atd.)

Vzhledem k veliké pestrosti různých KP, podporovaných tímto nástrojem, není možné na této úrovni analýzy provést detailní popis každého krajinného prvku a odpovídající formy podpory (obvykle je řešeno detailními metodikami, popisujícími základní parametry např. mezí, nebo průlehů).

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Příkazy-Kontroly – Kontrola státem – Poskytování státem	
Odkaz na předpis	ZÁKON č. 139/2002 Sb. ze dne 21. března 2002 o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů SP SZP – podpora realizace SZ ⁵⁷ .	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	SPÚ (najaté organizace na projektovou dokumentaci, vyjednávání a realizaci)	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Protierozní: meze, průlehy, zasakovací pásy, záchytné příkopy, terasy, větrolamy, zalesnění – trvalé ; zatravnění - trvalé . Vodohospodářská: vodní nádrže, rybníky, úpravy koryt vodních toků, odvodnění, ochranné hráze, poldry; vše trvalé . Příroda/krajina: územního systému ekologické stability, založení, doplnění nebo obnovy trvalé vegetace, terénních úprav a podobně - trvalé	
Hlavní účel odpovídajících KP	Ochrana půd, zlepšení hydrologických poměrů, podpora přírody a krajiny (biodiversity)	
Mechanismus působení na hlavní účel KP	Na základě projektů Společných zařízení jsou z veřejných prostředků vybudovány KP, které mají funkce: Protierozní: zpomalují povrchový odtok a převádějí jej na podpovrchový a tím snižují riziko eroze. Vodohospodářské: vytváří vodní prvky, v nichž je zadržována voda v krajině případně jinak upravován vodní režim. Přírodní/krajinářské: Budování především trvalých výsadeb: vytváření stanovišť pro volně žijící organismy.	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Mitigace (např. nově dřevinami osázené plochy - sekvetrace C). Pozitivní vliv na mikroklima, pokud je KP většího rozsahu.	

⁵⁷ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	Jedná se o přímou tvorbu KP v rámci Společných zařízení (SZ). Vlastníci půdy vstupují do jednání a mohou zásadně ovlivnit realizaci SZ (často není shoda na jejich realizaci).
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Náklad na vytvoření a péči o KP, neznalost významu SZ pro ŽP, vlastnictví půdy, nutnost vypracovat projektovou dokumentaci, velké nároky na organizaci a znalosti v jednání s dalšími státními organizacemi (získání stavebního povolení, vyjádření k projektu atd.)	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Náklad na vytvoření a počáteční péči o KP, neznalost významu SZ pro ŽP (při projednávání bývá vysvětlen účel SZ)	V KoPÚ: pokud není státní/obecní půda, potom vlastníci věnují část svých ploch
**) Administrativní/transakční nároky - stát	5	Soutěže o dodavatele, kontroly projektů, vypořádávání nesouladů v procesu
**) Administrativní nároky - zemědělec	2	„jen“ se účastní setkání (ca 1x ročně), na kterých se projednávají návrhy KoPÚ.
Slabiny nástroje	Velmi zdoluhavý, nutnost shody účastníků KoPÚ nad návrhy projektu velmi často vyloučí samotnou realizaci SZ; pokud není k dispozici státní/ obecní půda, musí se na SZ podílet vlastníci půdy; následný vlastník KP o něj musí pečovat po ukončení KoPÚ – náklady. V menší míře i nižší kvalita vypracování návrhů SZ. soustředí se na trvalé KP.	Obecně nízký sociální kapitál a tedy i ochota ke spolupráci na společném zájmu.
Silné stránky nástroje	Odborné provedení (např. projektová dokumentace SZ vůči nárokům životního prostředí a odborná realizace), státem řízený a financovaný proces,	
K další analýze ***)	Pravděpodobně ne	Naprostá většina KP se provádí na obecní/státní půdě a realizované KP jsou převedeny zpravidla na obec, vzácně na zemědělce. Je zde odpor k vlastnění KP zejména z důvodu nákladů na péči o KP
Pokud ANO, potom se zaměřit na		
Další nástroje pro synergický efekt	Podpora zatravňování a zalesňování na ZP ze zdrojů SZP	
Náročnost technického provedení	5	
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	Místně specifické provedení na základě projektu (v tomto případě je detailní popis problematický – každý KP je dimenzován na místní podmínky a metodiky pro jejich návrh jsou rozsáhlé – nutno zvlášť popsat pro jednotlivé KP, nebo stáhnout metodiky) - tedy zde jen opakování přehledu.	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	Protierozní: meze, průlehy, zasakovací pásy, záchytné příkopy, terasy, větrolamy, zatravnění, zalesnění; Vodohospodářská: vodní nádrže, rybníky, úpravy koryt vodních toků, odvodnění, ochranné hráze, poldry; Příroda/krajina: územního systému ekologické stability, založení, doplnění nebo obnovy trvalé vegetace, terénních úprav a podobně	
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Protierozní: : meze, průlehy, zasakovací pásy, záchytné příkopy, zpomalují povrchový odtok a převádějí jej na podpovrchový a tím snižují riziko eroze. Terasy – eliminují sklon půdy a tím erozní ohrožení. Větrolamy zpomalují pohyb větru a tím redukuje větrnou erozi. Zatravnění a zalesnění radikálně mění pokryv půdy, která brání zrychlenému odtoku vody a tím i erozi. Vodohospodářská: vodní nádrže, rybníky a poldry představují nové kapacity na jímání vody, což vede k zadržování vody v krajině. Úpravy koryt vodních toků a odvodnění představují úpravu vodního režimu. Ochranné hráze představují např. protipovodňovou ochranu. Příroda/krajina: územního systému ekologické stability a založení, doplnění nebo obnova trvalé vegetace, včetně případných terénních úprav: vytváření stanovišť pro volně žijící organismy (zejména: úkryt/útočiště, prostor pro rozmnožování a zdroj potravy).	

Zdroje:

- Zákon č. 139/2002 Sb. Zákon o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

2-15 SZP – Podpora poradenství: Záměr a) individuální poradenství

Podpora poradenství je **průřezový nástroj** a má ještě i národní obdobu (jinak zaměřenou – více na jednorázové rady, např. po telefonu – je analyzována jako „kontext“).

Současně se jedná o nástroje, které mají velmi pestrou podobu a je jich značné množství (viz Příloha 1 a 2). Stát podporuje navíc k podpoře samotného poskytování poradenství také vznik různých poradenských nástrojů, které jednak usnadňují rozhodování zemědělců a/nebo usnadňují poradcům zemědělcům pomáhat (např. erozní kalkulačka, portál farmáře). Většina těchto nástrojů však nemá přímou vazbu na cíle projektu (např. aplikace nad vrstvou LPIS – Nitrátová směrnice) – krajinné struktury - avšak některé mohou přispět k adaptaci na klima (např. erozní kalkulačka).

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Budování kapacit	
Odkaz na předpis	Strategický plán SZP ⁵⁸ , odpovídající „Pravidla“ ⁵⁹ , kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na intervenci 54.78 Podpora poradenství – individuální poradenství a Speciální poradenství (dále jen „Pravidla“).	
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MZe ČR 2. SZIF	
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Teoreticky na všechny typy	Průřezový nástroj, nemíří na konkrétní KP
Hlavní účel odpovídajících KP	Oblast životního prostředí v zemědělství v rámci SZP (specifické cíle SZP: 4 – zmírňování a adaptace na změny klimatu, 5 Účinné užívání přírodních zdrojů a 6 Zastavení úbytku biodiversity, a ostatní specifické cíle SZP – celkem 9)	
Mechanismus působení na hlavní účel KP	Míří/měl by mířit na bariéry, které brání zemědělcům krajinné struktury tvořit a pečovat o ně (zejména by měl mířit na nedostatek znalostí a zkušeností nebo postojů/názorů, mj. podporou projektové přípravy a v jednáních s úřady atd.). Výčet bariér, na které by měl mířit, není vyčerpávající...	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu	Změny postojů vůči ŽP	
Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Nepřímý/přímý - záleží na typu poradenské služby (např. nepřímý, pokud by mířil na usnadnění vstupu do nástroje politiky, který má přímý vliv nebo přímý, pokud by přesvědčil zemědělce vybudovat a rada by vedla přímo k realizaci – např. projekt).	

⁵⁸ Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (dostupné na: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027>)

⁵⁹ Pravidla: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/szp-pro-obdobi-2021-2027/rozvoj-venkova/x54-78-podpora-poradenstvi>

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	Neznalost významu KP, negativní postoje, finanční náročnost, pracnost/organizační nároky, administrativní nároky, neznalost způsobu tvorby/péče o KP, finanční nejistota, vlastnická práva (zde není možné dát vyčerpávající výčet, dokud nebude dokončena práce na všech bariérách – WP2.3 a 2.4)	
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	Měl by mířit na všechny překážky v budování KP, zejména na mezery ve znalostech a na pomoc s vyřizováním ohledně SZP – ale vzhledem k předpokládané efektivitě nástroje míří na odpovídající bariéry velmi omezeným způsobem.	
Administrativní/transakční nároky - stát	4	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vytvoření SW pro žádosti a jejich zpracování, kontroly (služby jsou velmi pestré, ke kontrole poradenský deník atd.), vyjednávání porušení a sankce. Součinnost s orgánem ochrany přírody při vymezování ploch pro hnízdiště. Nástroj má projektovou podobu, proto je relativně náročnější, než ostatní.
Administrativní nároky - zemědělec	1	Žadatel je poskytovatel poradenské služby, zemědělec hradí 20 % služby (jen platí odpovídající fakturu).
Slabiny nástroje	Obecný nedostatek poradců s odpovídajícím zaměřením (v 2024 ani jeden s obnovenou akreditací), zejména projektantů pro trvalé KP (tam, kde je projektant potřebný). Nástroj není ve výčtu priorit specificky orientován na krajinné prvky. Obecně nízká poptávka po nezávislých poradenských službách. Nástroj relativně nový – běží po přerušení v tomto programovém období. Jedná se o velmi složitý systém, jehož reforma daleko přesahuje možnosti tohoto projektu – ale tento projekt může přinést cenná doporučení pro nadcházející proces přípravy SZP.	Poradenský subjekt musí být certifikován (zpoplatněno).
Silné stránky nástroje	Již tím, že existuje (v minulém období nebyl zaveden) a odpovídající zaměření reflektuje potřeby, sledované tímto projektem.	
K další analýze ***)	ANO	Ukazuje se v předchozích studiích, že pro některé trvalé KP se jedná o limitující faktor u zemědělců, kteří chtějí KP budovat. Současně se děje tak málo, že rozšíření o hlubší analýzu může být velmi omezené.
Pokud ANO, potom se zaměřit na	Jaké zaměření nástroje je nejvíce žádoucí/kde nejvíce chybí? Jakým způsobem překonat slabiny nástroje?	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Další nástroje pro synergický efekt	Obecně posiluje všechny nástroje politiky mířící na budování/péči o KP a také budování KP ze soukromých zdrojů (bez účasti veřejných financí).	
Náročnost technického provedení	1 - 5	Poradenství může mířit od jednoduchých akcí (zatravňen protierozního pásu) až po velmi náročné projekty (budování rybníku)
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	NE a u některých ANO	Dle typu KP, který byl s radou budován.
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	NEHODÍ se. Týká se všech KP, ke kterým může být poskytnuta rada.	
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky	Záměr reaguje na potřebu zvýšit úroveň znalostí v zemědělství a potravinářství v rámci všech cílů SZP. Bude zajišťovat šíření znalostí a dovedností, které pro vysoký stupeň komplexity vyžaduje osobní přístup. Bude vyvíjet řešení, která jsou specifická dle situace klienta, a která chybějí pro efektivní dosažení cílů SZP (viz Příloha 2). Záměr bude zajišťovat podporu individuálního poskytování poradenství s různou mírou složitosti (od rady v případě investic do strojů až po strategické plány podniku, řešení konfliktů a facilitace vzniku asociací zemědělců). Zvýšená pozornost bude věnována ochraně životního prostředí. Kvalita poskytování znalostí a poskytovaných poradenských služeb bude zajišťována systémem certifikace poskytovatelů poradenství (https://mze.gov.cz/public/portal/mze/poradenstvi-a-vyzkum/poradenstvi/system-rizeni-poradenskych-subjektu) a akreditace poradců. Sazba: 1010 Kč/hod (plátce DPH) a 1222 Kč/hod (neplátce), max. 50 tis. Kč za jednu službu a max 65 tis. Kč jednomu uživateli ročně. Poradce si vede deník služeb. Žádost o dotaci obdrží v rámci preferenčních kritérií nejméně 8 bodů (kritéria jsou přílohou „Pravidel“).	

Propagace nástrojů politiky pro ŽP ze strany MZe (částečně i SZIF)

Účelem propagace je podpořit správnou **implementaci** intervencí a tím i jejich efektivitu. Měly by tedy mířit na základní faktory, které ovlivňují např. účast zemědělců na intervencích a zejména ty, které mají potenciál vycházející z možností propagace (které jsou velmi široké). Nemíří tedy tolik na faktory, vycházející ze správného/nesprávného nastavení samotné intervence.

Nutno vzít v úvahu, že toto úsilí by mělo odrážet rozdílné nároky jednotlivých intervencí, neboli náročnost pro zemědělce spojenou s účastí na těchto intervencích. Jsou takové, které jsou snadné na provedení, nejsou spojené s velkou finanční ztrátou a zemědělci do nich vstupují celkem ochotně (ošetřování travních porostů), zatímco jiné jsou pro zemědělce náročnější (např. AEKO na orné půdě jako zatravňování, biopásy, čejka).

Obvyklým zdrojem propagace a podpory implementace jsou ve starých demokraciích EU ministerstva, poradci a nevládní organizace.

Hlavním pilířem propagace nástrojů politiky je webová stránka MZe, která zveřejňuje jednak právní předpisy a také metodiky pro zemědělce, podporované různými brožurami.

SZP:

- Strategický plán SZP
- Nařízení vlády (pro intervence v rámci SZP) a také přístupnější formou zpracované
- Informační brožury (např. Informační brožura – Environmentální opatření rozvoje venkova do r. 2023), které však neposkytují dostatečný detail, který by zemědělce vedl k naplnění závazků. Dostatečný detail mají poskytovat
- Metodiky, např. metodická příručka k DZES 5 pro osevy ozimů 2025 nebo Metodika k provádění nařízení vlády. A ještě bližší a přístupnější mají být
- Brožury (např. Ošetřování extenzivních travních porostů“ nebo „Ochrana čejky chocholaty“). Tyto již jdou do potřebného detailu a také se věnují více smyslu intervence než výše uvedené. Vysvětlení účelu je popisné a je součástí poměrně dlouhého textu (např. text o čejce začíná na str. 17). Není zřejmé, do jaké míry zemědělci brožury studují. Lze předpokládat, že v nedostatečné míře, ale nejsou pro to jednoznačné argumenty. Brožura je dostupná např. na webových stránkách Agrární komory (https://www.akcr.cz/data_ak/23/d/Ochrana-cejky-chocholate.pdf).

Národní podpory:

- Zásady – popis intervencí zejména z administrativní perspektivy.

Další:

- Web MZe umožňuje se proklikat až na různé akce/semináře/summity nebo na dokumenty (např. hodnotící zprávy zemědělské politiky), včetně stránek EK.
- Lze také zjistit, jaká se kdy a kde pořádá vzdělávací akce (<https://mze.gov.cz/public/app/eagriapp/vzdelavaciakce/Prehled/>)

Mezi cílené aktivity v propagaci nástrojů zemědělské politiky patřilo dosud organizování seminářů pro zemědělce v gesci MZe, kde zástupci MZe (+přizvaní odborníci) přednášejí a seznamují zemědělce s novými intervencemi (obvykle za začátku nového programového období). Akce bývají organizovány regionálně pro značný počet účastníků a vysvětlení jde do detailů, které umožňuje tento formát šíření znalostí (tedy nemůže jít do velkého detailu a nemůže mít velké ambice např. v přesvědčování/motivaci jednotlivých účastníků o smyslu jednotlivých intervencí).

Pod SZIF a MZe funguje **Celostátní síť rozvoje venkova**, která propaguje na setkáních/ dokumentech nástroje SZP, inovace a dobrou praxi. Vzhledem k velké šíři intervencí a množství inovací v sektoru je propagace cílená na AEKO a blízké intervence spíše nahodilá, i když se občas děje. Tento prostředek však nelze brát jako systematický pro podporu úspěšné implementace např. AEKO (účel je jiný – zejména sdílet zkušenosti).

Shrnutí stávající praxe propagace u AEKO:

Vzhledem k nedostatku poradců, kteří by odpovídající propagaci mohli teoreticky dělat (viz fiše výše), nelze zatím počítat s touto formou asistence zemědělcům v ČR (i když je pro to tvořen postupně prostor).

Hlavním prostředkem propagace jsou tedy předpisy a brožury (obvykle dostupné na webu MZe, SZIF a třeba AK) a semináře pro větší počet zemědělců. Na bližší komunikaci a vysvětlování detailů, nebo osobní motivaci dostatečnému počtu zemědělců není v ČR zatím moc prostor ani finanční ani administrativní.

V zemích, kde osobní přístup v propagaci využívají (např. Severní Irsko mělo před 20ti lety na jejich MZe při třetinové výměře ZP oproti ČR bylo ca 70 lidí pro AEKO – u nás byl tehdy jeden člověk na MZe - kteří navštěvovali zemědělce a vysvětlovali atd., nebo Rakousko popsáno níže), mají pro ČR obyvatele zcela nepřijatelné administrativní náklady (žádná vláda, která by toto chtěla v ČR zavést pro všechny nástroje politiky by nedostala „ani jeden hlas ve volbách“).

Zapojení dalších partnerů v propagaci je v ČR také poměrně dosti omezené a spíše na projektové bázi (tedy ne systematické). Příkladem může být projekt pro ČSO, aby jejich zástupce navštívil zemědělce s hnízdišti v rámci implementace podpor čejky chocholaté na OP.

Zde je značný prostor pro růst uvědomění potřeby podpory implementace nástrojů politiky náročných pro zemědělce a tím i vytvoření rozpočtu a celého systému podpory implementace. V tomto se ČR (všichni aktéři) stále učí a zlepšuje se jen postupně.

Praxe AEKO v Rakousku v případě druhově bohatých luk – příklad pro kontrast:

Ministerstvo si najímá poradce, kteří jsou vyškolení odborníci (často botaniky), a kteří jsou trénováni a testováni na schopnost pracovat se zemědělci.

Poradce přijde na farmu, projde louky se zemědělcem a ukáže mu chráněné druhy rostlin. Současně působí na co nejvíce smyslů – tj. utrhne lístek, nechá jej zemědělcem očichat, přejet s ním po tváři, aby cítil např. chloupky na listech a současně mu vypráví, kde jsou poslední místa výskytu a co jim škodí (např. hnojení, brzké sečení) a tak postupně buduje vnitřní motivaci se o chráněné druhy starat a současně s ním probírá i případná omezení, pokud by vstoupil do AEKO (např. snížení výnosů sena). Po několika hodinách na loukách začne se zemědělcem nad mapou diskutovat, s kterými plochami by do podpory mohl jít. Pokud zemědělec váhá, poradce má striktní pravidlo jej nepřemlouvat, ale domluvit se s ním na setkání další rok. Důvodem je zjištění, že zklamaný zemědělec (tedy např. „přemluvený“, kterému se do toho nechtělo a potom narazil na obtíže) je ztracen jako partner na dlouhá léta. Proto je zásada, že rozhodnutí musí být dobrovolné a současně se znalostí podstatných rizik/omezení (např. snížený výnos). Takto jsou **postupně** získáváni i ti, kteří by sami od sebe do AEKO nevstoupili.

Hlubší analýza

(nutno vzít v úvahu, že tento nástroj je generický pro celou SZP, působí nepřímo, ale je důležitý pro úspěšnost ostatních nástrojů):

1. Očekávané bariéry zemědělce a Bariéry/motivace zemědělce, na které nástroj míří

U tohoto nástroje nebudou studovány bariéry tvorby krajinných struktur, ale analýza se soustředí na bariéry využívání poradenství a podpory sdílení znalostí pro účely budování a péči o krajinné struktury.

- **Primární bariéry**, bránící zemědělci, aby využíval poradenské služby:

Finanční - Ekonomická bariéra využívat poradenské služby:

Tento nástroj je z 80 % financován z veřejných zdrojů a zemědělec hradí 20 %. Úroveň podpory má motivovat, aby měl zemědělec k této službě správný osobní přístup a současně staví na předpokladu, že zemědělec takovou službu poptává. Ovšem poptávka po nezávislém poradenství je relativně nízká i v oblastech, které představují pro zemědělce i ekonomický zájem (např. výše a kvalita produkce). Zatímco u témat v rámci životního prostředí, která nejsou vyžadována právními předpisy nebo podmíněností podpor lze poptávku považovat za velmi nízkou. Výjimkou jsou některé rodinné farmy, které by trvalé krajinné prvky rády budovaly, ale brání jin nedostatky znalostí např. pro jejich projektování nebo získání podpory na jejich budování (osobní komunikace s ASZ). Tento faktor **je tedy titulem pokryt jen částečně**.

Dalším důvodem proč i malá poptávka po poradenství některými rodinnými farmami není naplněna je nedostatek poradců s odpovídajícím zaměřením, což je dáno částečně i nízkou poptávkou po poradenství. Nízká poptávka po poradenství je mj. způsobena tím, že toto nemá dlouhou tradici, poradci nemají dostatečnou důvěru, a produkční poradenství je tzv. zdarma poskytována dodavateli vstupů (ve skutečnosti je zahrnuta v poskytnuté službě).

Důvodů pro nízkou poptávku je navíc celá řada s tím, že dosud není známo, které z těchto faktorů převládají. Jedná se např. o to, že zemědělci dosud mnohdy nedocenili potenciální význam dlouhodobého kvalitního poradenství atd.

Výjimkou je poradenství v oblasti získávání podpor v zemědělství a naplňování předpisů. V této oblasti naopak poptávka převyšuje nabídku – poradci nestačí poptávku pokrývat.

- **Sekundární bariéry – vstupu do tohoto titulu:**

Vzhledem k výše zmíněným bariérám lze snad uvést, že pro některé poradce je bariérou vstoupit do diskutovaného titulu (poradce je žadatel) nutná certifikace poradce (zpoplatněna) a za jistých okolností také akreditace. Poradci, kteří mají své klienty, kteří jim stačí k udržení jejich podnikání se mohou tomuto titulu vyhnout a spoléhají jen na trh v poradenství (zejména ti, kteří poskytují poradenství v oblasti podpor v zemědělství).

- **Podmínky účasti na titulu**

O podporu žádá poradce, který se obvykle profiluje v některé z oblastí, které jsou akreditovány (je zde i oblast životního prostředí). Dle registru akreditovaných poradců je zřejmé, že žádný z nich v současnosti neobnovil akreditaci v oblasti životního prostředí (bylo jich v minulém období celkem 10), což ovšem neznamená, že neprobíhá žádné poradenství. Jen to naznačuje, že úroveň poptávky po těchto službách pravděpodobně nedosáhla úrovně, která by motivovala poradce podstoupit akreditační proces, který je za jistých okolností pro získání podpory z tohoto titulu nezbytný.

Pokud by některý poradce byl akreditovaný v této oblasti, tak by mohl žádat o podporu 80 % ceny poradenství v daném roce, přičemž zemědělec by požádal o zbývajících 20 %. Poradce by musel vést poradenský deník, který může být předmětem podpory. Poradce by musel být současně i certifikován jako jednotlivec nebo organizace, což je zpoplatněno (pro jednotlivce významná částka). Pokud poradci pracuje pro certifikovanou organizaci, nemusejí být všichni akreditováni na téma, na které je v rámci titulu žádáno.

Podpora se vztahuje na poskytnutí poradenské služby poskytované osobně poradcem zemědělci, obvykle přímo na farmě a je mířena na složitější témata (ne jednorázový dotaz, který lze odpovědět telefonem, nebo mailem).

- **Slabiny nástroje:** Příčiny neefektivity nástroje politiky

Poradenství není dostatečně poptáváno zemědělci a o to méně v oblasti životního prostředí. Podpora není pro nárůst počtu poradců a pro nárůst poptávky po poradenství dostatečně motivující, když tímto směrem působí. Samotná existence podpory nemusí dostačovat, aby ostatní bariéry využívání této služby byly odstraněny (růst poptávky po poradenství a dostatečný počet odpovídajících poradců).

Podpora poradenství staví na předpokladu, že zemědělec radu potřebuje a má pro něj dostatečnou hodnotu, aby alespoň částečně za ni platil, což v oblasti životního prostředí nemusí ovšem být ten případ a zemědělci nemusí být ochotni platit těch 20 % za službu, která jim nenese přímo ekonomický prospěch.

- **Silné stránky nástroje:**

Pozitivní je, že po delší časové odmlce byla podpora poradenství zase zavedena a dlouhodobě by mohla umožnit nárůst počtu poradců.

- a) **Vazby na jiné nástroje politiky**

Tento nástroj má velmi silné vazby na všechny nástroje SZP, neboť je uvažován jako podpora jejich účinnosti. Jedná se tedy i o nástroje podporující tvorbu dočasných (např. biopás) a trvalých krajinných struktur (KP v rámci ekoplatby). Teoreticky má i vazbu na nástroje politiky v rámci MŽP, které podporují budování i trvalých krajinných prvků (o které může zemědělec pečovat v rámci např. ekoplatby), jen není známo, zda je tato vazba v rámci implementace tohoto nástroje a nástrojů MŽP vybudována tak, aby byla odpovídající synergie mezi nástroji možná.

- b) **Mechanismus působení nástroje**

Nástroj má potenciál identifikovat bariéry budování krajinných struktur na místě a vypracovat řešení na míru konkrétní farmy, protože podpora míří právě na taková témata, která jsou složitější a vyžadují osobní účast poradce na delším setkání se zemědělcem obvykle na farmě.

- c) **Popis operací nutných pro vytvoření KP.**

U tohoto titulu není možné popisovat operace vytvářející KP, přímo jej nevytvářejí.

- d) **Technické nároky na vytvoření KP**

Poskytnutí poradenské služby neklade obvykle na zemědělce žádné technické nároky a obvykle to nevyžadují ani od poradce, který používá k práci standardní kancelářské vybavení a obvykle automobil.

2. Efekt analyzovaného nástroje

Přímý efekt není měřen, ale nepřímo lze uvést stupeň dosažení objemu vyplacených prostředků na poradenství, ovšem data o poradenství specificky směřujícího na tvorbu krajinných struktur není dostupné. Údaj je tedy jen velmi nepřímý.

3. Otázky k dalšímu vyjasnění.

Je zde značný prostor pro identifikaci bariér budování/péče o krajinné struktury, které mohou být odstraněny právě poradenstvím a dalšími formami sdílení znalostí (semináře, brožury atd.). S takovým argumentačním materiálem by bylo možné navrhnout změny do odpovídajících podpor poradenství v rámci SZP. Zde lze předpokládat značný objem práce (který zdaleka převyšuje možnosti tohoto projektu), protože pro účinnost tohoto nástroje není důležité mít jen odborníky (např. poradce, přednášející), kteří mají odpovídající znalost, ale je rozhodující také kvalita/způsob, jak jsou znalosti sdíleny. Pokud je např. poradce nezkušený v jednání se zemědělci (a nemá dostatečnou důvěru atd.), nebo obsah brožury pro zemědělce nepřístupný nebo seminář nesrozumitelný, potom je možné očekávat slabý efekt sdílení znalostí.

V této oblasti se většina aktérů v ČR stále ještě (velmi pomalu) učí. Ve skutečnosti to vypadá, že hodnota/význam kvality způsobu sdílení znalostí ještě nebyly zcela rozeznány, aby se do nich dostatečně investovalo.

DOPLNĚK PŘÍLOHY - Poradenské nástroje

Portál farmáře

Portál farmáře poskytuje celou řadu nástrojů a zdrojů dat (mimo možnost žádat o podpory) (<https://mze.gov.cz/public/portal/mze/farmar>)

Základní informace o Portálu farmáře MZe na eAGRI

Portál farmáře je rozcestníkem k aplikacím Ministerstva zemědělství a dalším aplikacím rezortu MZe (zejména SZIF a ÚKZÚZ).

Aplikace jsou rozděleny na veřejné – tj. ty, ke kterým má přístup i neregistrovaný uživatel a na aplikace pro registrované uživatele, k nimž má přístup jen uživatel po přihlášení.

Základním jádrem aplikací jsou [Registr půdy – LPIS](#), [Registr zvířat – IZR](#) a [Evidence přípravků a hnojiv – EPH](#). Tyto tři aplikace tvoří základ, který pokrývá drtivou většinu provozních potřeb zemědělce a umožňuje rovněž elektronicky v on-line formě provádět veškeré zákonem vyžadované evidence. Kromě těchto aplikací portál farmáře umožňuje pracovat i v méně frekventovaných aplikacích:

- **Portál farmáře platební agentury SZIF** je zaměřen na přípravu žádostí o dotaci a sledování stavu administrace podaných žádostí.
- **Registr chmelnic** umožňuje prohlížení evidovaných údajů o skladbě a produkci chmele.
- **Registr vinic**, který kromě prohlížení údajů o produkčních ukazatelích na registrovaných vinicích umožňuje podávat v on-line formě zákonem vyžadovaná hlášení o sklizni, produkci, nákupu a zásobách.

- **Registr intenzivních sadů**, který kromě prohlížení údajů o produkčních ukazatelích na registrovaných sadech umožňuje podávat v on-line formě zákonem vyžadovaná hlášení o odhadech sklizně, produkci a modifikaci odrůdové skladby
- **Data ke stažení**, jejichž hlavním účelem je umožnit stažení dat z jednotlivých registrů do formátu MS Excel, a to tak, aby exportovaná data byla v Excelu korektně zobrazena a se soubory bylo možné dále datově pracovat.
- **Výjimky pro konvenční osiva v EZ** umožňují podat elektronicky žádost o udělení výjimky pro konvenční osivo v EZ s tím, že v tomto případě je podání rozšířeno i o možnost přímého zaslání vygenerované žádosti do datové schránky ÚKZÚZ.
- **Uznávací řízení v oblasti porostů a osiv**, kde je umožněno prohlížení výsledků řízení nebo podávání žádostí v jednotlivých oblastech.
- **Evidence návěsek a registrace travních směsí** v osivářské oblasti.
- **Statistiky pro držitele práv k odrůdám**, které umožňují držitelům práv k odrůdám zjišťovat výsledky uznávacích řízení konkrétních odrůd.
- **Elektronickou komunikaci s ÚKZÚZ v oblasti oznamovací povinnosti** podnikatelů, kteří uvádějí přípravky nebo pomocné prostředky na trh v České republice. nebo přípravky vyrábí nebo přemísťují k použití v jiném státě.
- **Aplikace pro kontroly podmíněnosti** umožňuje jednak prohlížení zpráv o kontrole od jednotlivých dozorových orgánů k danému přihlášenému subjektu a jednak poskytuje zemědělci možnost provést simulaci tzv. kontroly podmíněnosti.
- **Aplikace pro editaci kontaktů** je určena k tomu, aby si uživatel nastavil kontaktní údaje na portále pro účely např. zasílání emailů z jednotlivých systémů nebo SMS. Tyto kontakty jsou pak využívány např. v registru zvířat při zasílání údajů o stavu zpracování zaslaných hlášení.

Z aplikací pro veřejnost je důležité zmínit především **Veřejný LPIS**, jehož hlavním cílem je umožnit vyhledávat v datech evidovaného užívání zemědělské půdy v kontrastu s daty katastru nemovitostí, tedy umožnit vlastníkově najít skutečného uživatele půdy. Kromě veřejného LPIS je velmi aktuální aplikace prohlížečky **Registr přípravků na ochranu rostlin**, která obsahuje veškeré elektronicky dostupné údaje z Registru vedeného ÚKZÚZ.

Nabídka odkazů na stránkách:

- Registr půdy – velmi rozsáhlý zdroj dat, včetně možnosti stáhnout např. data o významných krajinných prvcích v LPIS.
- Registr zvířat
- Evidence přípravků a hnojiv
- Registr vinic
- Registr chmelnic
- Registr podpor de minimis
- Registr sadů
- Elektronický přenos dat – odbor osiv a sadby ÚKZÚZ
- Evidence zemědělských podnikatelů
- Registr množitelských porostů
- Výjimky na použití konvenčního osiva v EZ
- Registr příjemců dotací
- Veřejné zakázky PRV
- Editace kontaktů
- Kontroly podmíněnosti
- Portál farmáře SZIF
- Data ke stažení

- Elektronická výměna dat
- Mapa výskytu škodlivých organismů (odkaz na web ÚKZÚZ)
- Žádost o přístup do Portálu farmáře
- Elektronické předání dat evidence hnojení
- Nová SZP
- Nařízení EU proti odlesňování
- Přehled kontaktů
- Stránky nabízejí také službu Helpdesk

Protierozní kalkulačka (<https://kalkulacka.vumop.cz/?core=account>)

Online nástroj/aplikace (ke stažení), který má pomáhat zemědělcům navrhovat protierozní opatření na jimi obhospodařované půdě tak, aby dosáhli přijatelné/doporučované úrovně vodní eroze.

V současné době je využívána MŽP jako podpora plnění požadavků vyhlášky č. 240/2021 Sb. o ochraně zemědělské půdy před erozí.

Erozní kalkulačka nepracuje s trvalými krajinnými prvky (jako je mez) jako součást návrhu opatření. Důvodem je, že se nepředpokládá, že by zemědělec tak nákladné a z mnoha důvodů neproveditelné opatření sám provedl a pokud je provedeno jako součást Společných zařízení KoPÚ, tak je vyčleněno z vlastnictví a užívání zemědělců. Proto jsou v kalkulačce navrhována jen řešení dostupná zemědělcům.

Z konzultace s autory kalkulačky vešel návrh pro případné zájemce, aby použili pro kalkulaci eroze při použití trvalých krajinných prvků z hlediska účinku „nejbližší“ opatření (např. travnatý pás napříč svahem jako náhradu za mez). Doplnění o trvalé prvky do kalkulačky se z výše uvedených důvodů neuvažuje.

Existují náznaky, že nástroj není uživatelsky přívětivý.

Témata podporovaného poradenství v oblasti životního prostředí:

Spadají do tří oblastí/cílů (u nich lze najít další podrobné informace):

- **Specifický cíl č. 4** - přispívat ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, mimo jiné snižováním emisí skleníkových plynů a zvyšováním míry sekvestrace uhlíku, a prosazovat udržitelnou energii.
- **Specifický cíl č. 5** - podporovat udržitelný rozvoj a účinné hospodaření s přírodními zdroji, jako je voda, půda a ovzduší, a to i snížením závislosti na chemických látkách
- **Specifický cíl č. 6** - přispívat k zastavení úbytku biologické rozmanitosti a k obrátu tohoto trendu, posilovat ekosystémové služby a zachovat stanoviště a krajiny.

2-16 OPŽP Zjednodušené metody vykazování v Projektovém schématu AOPK ČR

(výzvy k SC 1.3 a 1.6)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Ekonomické/ Podpory přes ceny/ Dotace a granty	
Odkaz na předpis	Programový dokument OPŽP 2021-2027, Příručka AOPK pro OPŽP 2021-2027	KP možné realizovat v rámci oblasti podpory - 1.3. Podpora přizpůsobení se změnám klimatu, klimatu a omezeně z 1.6. Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MŽP + SFŽP 2. AOPK	Nastavení pravidel - EU, MŽP, SfŽP, AOPK oprávnění žadatelé: všichni
Trvalý/dočasný krajinný prvek	všechny typy trvalých prvků na orné půdě či TTP i mimo ZPF (na ostatních plochách) v realizačních nákladech od 250 000 Kč bez DPH do 200 000 EUR s DPH	pozor ve výzvě 12 (oblast podpory 1.3.) z 7/25 nejsou mokřady a tůně - má se prý žádat z výzvy 13 (oblast podpory 1.6.)
Hlavní účel odpovídajících KP	Opatření směřující k předcházení a ke zvýšení odolnosti vůči mimořádným událostem a krizovým situacím vznikajícím v souvislosti se změnou klimatu (povodním, sesuvům půdy, skalnímu řícení, suchu a lesním požárům) či lidským působením: • tvorba nových a obnova stávajících přírodně blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel; • tvorba nových a obnova stávajících vegetačních prvků a struktur, včetně opatření proti vodní a větrné erozi; • odstranění či eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení v krajině; • realizace protipovodňových opatření, zejména zprůtočnění nebo zvýšení retenčního potenciálu koryt vodních toků a přilehlých niv a zakládání povodňových parků; obnovení, výstavba a rekonstrukce, modernizace, případně změna využití vodních děl nebo rušení vodních děl a příčných staveb za účelem zvýšení povodňové ochrany; • realizace opatření ke zpomalení odtoku, pro vsak, retenci a akumulaci srážkové vody vč. jejího dalšího využití; • obnova stability svahů, stabilizace a sanace extrémních svahových nestabilit vzniklých v důsledku přírodních jevů.	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Mechanismus působení na hlavní účel KP	- zamezení nebo snížení eroze půdy - obnovení vodního režimu - zvýšení retence vody v krajině - diverzifikace v krajině - podpora biodiverzity (vč. půdní) - zlepšení mikroklimatu - ukládání uhlíku (výsadby, mokřady)	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu		
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	Jedná se o přímou podporu realizace KP, v případě dřevin vč. následné péče.
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	• Nutné projednání se státní správou - složitost podle typu realizovaného KP a rozsahu, např. u tůní nad 300 m nebo v CHKO plnohodnotné stavební povolení • platba ex post - nutno předfinancovat • nedostatek poradců • strach z kontrol realizací a udržitelnosti • náročná udržitelnost v případě výsadeb	<- Bariéry, které zemědělci uváděli v dotazníkovém šetření minulý rok
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	• ztráta produkční půdy • ekonomická ztráta z výnosu i z dotací • nedostatek kapacit na administraci žádosti (velké zjednodušení oproti minulosti) • strach z udržitelnosti	strach ze ztráty dotací v současné době z části vyřešen - zůstávají dotace na vnitřní i vnořené KP, KP může zůstat v ZPF
**) Administrativní/transakční nároky - stát	5	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vlastní administrace výzev, kontroly, vyjednávání porušení a sankce ; Meziřesortní téma - Nezbytná součinnost s MZE, MMR
**) Administrativní nároky - zemědělec	5	projekt, vyjádření DOSS, v některých případech stavební povolení, výjimky ze ZOPK, žádost o poskytnutí dotace; realizace, kontrola, následná péče
Slabiny nástroje z hlediska naplnění účelu	• velmi složité povolovací procesy • nejednotný přístup státní správy • často je potřeba odborný podklad/projekt • veškerá povolení před podáním žádosti • problém následné péče - hlavně u vegetačních prvků, teď už je z části zohledněno v NOO (náklady obvyklých opatření)	v porovnání s "velkým OPŽP" je zde nepoměrně jednodušší administrace projektu, ale stále může být náročné projednání - JES, stavební povolení... (podle typu a rozsahu realizace)
Silné stránky nástroje z hlediska naplnění účelu	• dlouhodobý horizont (trvalý prvek); • jednoduché nacenění dle NOO • velmi jednoduchá administrace dotace • možnost realizovat svépomocí	I
K další analýze ***)	ano	nástroj má naprosto klíčový význam pro realizaci KP
Pokud ANO, potom se zaměřit na	• bude po konci stávajícího programového období pokračovat nebo bude nahrazen jiným nástrojem?	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	- je možné zjednodušit povolovací proces? - prakticky nemožné realizovat na státních pozemcích (mimo pozemků ve správě AOPK) je aktualizace NOO dostačující možnosti platby ex ante - ve 12. výzvě AOPK (7/25) a dalších nejsou mokřady a tůňe! Žádat na ně podle sdělení AOPK ze 13. výzvy (oblast 1.6.) - nesmyslný odkup majetku státu (stavby odvodnění, opevnění koryt...)	
Další existující nástroje pro synergický efekt	PPK, POPFK - jen menší projekty do 250 tis Kč NPŽP - Tvorba a obnova KP nad 250 tis. vč. DPH KoPÚ "velký OPŽP" nad 200 tis. EUR	
Náročnost technického provedení	Založení KP – 3-5 Péče o KP - 2-4	Potřeba nářadí/techniky, zkušených realizátorů (bagrista, stavební dozor) u výsadeb sazenic, materiálu na ochranu; zajištění dostatku vody
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	vegetační KP - solitérní dřevina, linie i skupiny dřevin, větrolamy protierozní KP - mez, terasa, příkop, průleh, přehrážka, hrázka... vodní - mokřady, tůňe (trvalé i dočasné), MVN, revitalizace toků, zrušení nebo využití odvodňovacích systémů cesta (zatravněná s/bez doprovodnou výsadbou) - musí mít protierozní efekt (ne po spádnici) Na konci udržitelnosti musí být KP ve 100% stavu Prvky se realizují podle Standardů péče o přírodu a krajinu AOPK (samostatná fiše) - jsou pro výsadby, tůňe, mokřady, větrolamy... Výsadby - původní dřeviny s certifikátem, není možná síje, kotvení kůly, ochrana proti okusu (jednotlivá/oplocenky), zálivka, výchovný řez Tůňe - předepsané sklony svahů, způsob provedení, těsnění tůní. Větrolamy - prostorová skladba dřevin, šířka a výška.	platba dle NOO (samostatná fiše) za kus (u výsadeb) nebo za ha u plošných opatření.
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky na účel KP	Ochrana půdy a vody – meze, remízky či zatravněné pásy pomáhají zpomalovat odtok vody, zabraňují erozi a přispívají k lepšímu vsakování. Zlepšení kvality vody – fungují jako přirozené filtry, které zachycují splachy živin a chemikálií ze zemědělských ploch	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	Regulace mikroklimatu a ukládání uhlíku – stromy a keře snižují výpar, stíní půdu a zadržují vlhkost; trvalé porosty a dřeviny vážou uhlík a zmírňují dopady klimatické změny. Podpora biodiverzity – krajinné prvky slouží jako útočiště, hnízdiště a potrava pro různé druhy živočichů (hmyz, ptáci, savci); propojují populace a umožňují jejich migraci (biokoridory). Stabilizace výnosů – zvyšují odolnost zemědělské krajiny vůči extrémům počasí (sucho, vítr, přívalemé deště). Podpora opylovačů – zajišťují potravu a úkryt pro včely, čmeláky a další opylující hmyz. Biologická ochrana plodin – vytvářejí prostředí pro přirozené nepřátele škůdců (dravci, slunéčka, parazitické vosy, ptáci), čímž snižují potřebu chemické ochrany. Zvýšení estetické hodnoty krajiny přispívají k vizuální pestrosti a atraktivitě venkovské krajiny. Podpora rekreace a turismu – pestřejší krajina je příjemnější pro obyvatele i návštěvníky, podporuje venkovský cestovní ruch. Zachování kulturní a historické kontinuity – mnohé krajinné prvky navazují na historické formy hospodaření a představují součást kulturní paměti krajiny	

Zdroje:

- Programový dokument OPŽP 2021-2027
<https://opzp.cz/dokument/2216>
- Příručka AOPK pro OPŽP 2021-2027
<https://dotace.aopk.gov.cz/opzp-v-prs-aopk-cr>
- info o programu
<https://dotace.aopk.gov.cz/web/dotace/opzp-v-prs-aopk-cr>
- Náklady Obvyklých opatření (NOO)
<https://mzp.gov.cz/cz/agenda/prehled-dotaci/naklady-obvyklych-opatreni>
- Standardy péče o přírodu a krajinu AOPK
<https://aopk.gov.cz/web/cz/platne-standardy>

2-17 OPŽP - financované ze SFŽP, tzv. "velké operáky"

(výzvy k SC 1.3 a 1.6)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Ekonomické/ Podpory přes ceny/ Dotace a granty	
Odkaz na předpis	Programový dokument OPŽP 2021-2027, Pravidla pro žadatele a příjemce OPŽP 2021-2027	KP možné realizovat v rámci oblasti podpory - 1.3. Podpora přizpůsobení se změnám klimatu, klimatu a omezeně z 1.6. Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti výzvy vypisovány často podle regionů (
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MŽP + SFŽP 2. SFŽP	Nastavení pravidel - EU, MŽP, SFŽP oprávnění žadatelé: všichni
Trvalý/dočasný krajinný prvek	všechny typy trvalých prvků na orné půdě či TTP i mimo ZPF (na ostatních plochách) v realizačních nákladech od 200 000 EUR vč. DPH - zaměřeno na komplexní projekty, nebo projekty, které nejde podpořit z Projektového schématu AOPK (ZMV) např. z důvodu veřejné podpory nebo neexistence položek v NOO.	
Hlavní účel odpovídajících KP	Opatření směřující k předcházení a ke zvýšení odolnosti vůči mimořádným událostem a krizovým situacím vznikajícím v souvislosti se změnou klimatu (povodním, sesuvům půdy, skalnímu řícení, suchu a lesním požárům) či lidským působením: • tvorba nových a obnova stávajících přírodně blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel; • tvorba nových a obnova stávajících vegetačních prvků a struktur, včetně opatření proti vodní a větrné erozi; • odstranění či eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení v krajině; • realizace protipovodňových opatření, zejména zprůtočnění nebo zvýšení retenčního potenciálu koryt vodních toků a přilehlých niv a zakládání povodňových parků; obnovení, výstavba a rekonstrukce, modernizace, případně změna využití vodních děl nebo rušení vodních děl a příčných staveb za účelem zvýšení povodňové ochrany; • realizace opatření ke zpomalení odtoku, pro vsak, retenci a akumulaci srážkové vody vč. jejího dalšího využití; • obnova stability svahů, stabilizace a sanace extrémních svahových nestabilit vzniklých v důsledku přírodních jevů.	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Mechanismus působení na hlavní účel KP	- zamezení nebo snížení eroze půdy - obnovení vodního režimu - zvýšení retence vody v krajině - diverzifikace v krajině - podpora biodiverzity (vč. půdní) - zlepšení mikroklimatu - ukládání uhlíku (výsadby, mokřady)	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu		
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	Jedná se o přímou podporu realizace KP, v případě dřevin vč. následné péče.
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	• velmi náročná administrace • nutné projednání se státní správou - složitost podle typu realizovaného KP a rozsahu, např. u tůní nad 300 m nebo v CHKO plnohodnotné stavební povolení • nedostatek poradců • strach z kontrol realizací a udržitelnosti • náročná udržitelnost v případě výsadeb	<- Bariéry, které zemědělci uváděli v dotazníkovém šetření minulý rok
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	• ztráta produkční půdy • ekonomická ztráta z výnosu i z dotací	strach ze ztráty dotací v současné době z části vyřešen - zůstávají dotace na vnitřní i vnořené KP, KP může zůstat v ZPF
**) Administrativní/transakční nároky - stát	5	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vyjednání v EK, vlastní administrace výzev, kontroly, vyjednávání porušení a sankce ; Meziresortní téma - Nezbytná součinnost s MZE, MMR
**) Administrativní nároky - zemědělec	5	projekt, vyjádření DOSS, v některých případech stavební povolení, výjimky ze ZOPK, žádost o poskytnutí dotace; realizace, kontrola, následná péče
Slabiny nástroje z hlediska naplnění účelu	• velmi složitá administrace (bez externích kapacit jen obtížně zvládnutelné) • velmi složité povolovací procesy • nejednotný přístup státní správy • často je potřeba odborný podklad/projekt • veškerá povolení před podáním žádosti • problém následné péče - hlavně u vegetačních prvků, teď už je z části zohledněno v NOO (náklady obvyklých opatření)	
Silné stránky nástroje z hlediska naplnění účelu	• dlouhodobý horizont (trvalý prvek); • jednoduché nacenění dle NOO • možnost realizovat svépomocí	Podpora 100% vodní opatření (mokřady, tůně, revitalizace toků), 80% vegetační prvky (ÚSES 100%), 60% MVN (85 % v ZCHÚ nebo NATURA), 100% odstranění nebo eliminace odvodnění, uznatelný náklad i odkup pozemků
K další analýze ***)	ano	nástroj má naprosto klíčový význam pro realizaci KP

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Pokud ANO, potom se zaměřit na	bude po konci stávajícího programového období pokračovat nebo bude nahrazen jiným nástrojem? je možné zjednodušit administraci jako u ZMV (viz samostatná fiše)? je možné zjednodušit povolovací proces? prakticky nemožné realizovat na státních pozemcích (mimo pozemků ve správě AOPK) je aktualizace NOO dostačující možnosti platby ex ante pd 12. výzvy AOPK (7/25) tam nejsou mokřady a tůně! nesmyslný odkup majetku státu (stavby odvodnění, opevnění koryt...)	
Další existující nástroje pro synergický efekt	PPK, POPFK - jen menší projekty do 250 tis Kč NPŽP - Tvorba a obnova KP nad 250 tis. vč. DPH KoPÚ Programové schéma AOPK - ZMV tzv. "malý operák" do 200 tis. EUR s DPH	
Náročnost technického provedení	Založení KP – 5 Péče o KP - 2-5	Velké komplexní projekty Potřeba nářadí/techniky, zkušených realizátorů (bagrista, stavební dozor) u výsadeb sazenic, materiálu na ochranu; zajištění dostatku vody
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	vegetační KP - solitérní dřevina, linie i skupiny dřevin, větrolamy protierozní KP - mez, terasa, příkop, průleh, přehrážka, hrázka... vodní - mokřady, tůně (trvalé i dočasné), MVN, revitalizace toků, zrušení nebo využití odvodňovacích systémů cesta (zatravněná s/bez doprovodnou výsadbou) - musí mít protierozní efekt (ne po spádnici) Na konci udržitelnosti musí být KP ve 100% stavu Prvky se realizují podle Standardů péče o přírodu a krajinu AOPK (samostatná fiše) - jsou pro výsadby, tůně, mokřady, větrolamy... Výsadby - původní dřeviny s certifikátem, není možná sje, kotvení kůly, ochrana proti okusu (jednotlivá/oplocenky), zálivka, výchovný řez Tůně - předepsané sklony svahů, způsob provedení, těsnění tůní. Větrolamy - prostorová skladba dřevin, šířka a výška.	platba dle NOO (samostatná fiše) za kus (u výsadeb) nebo za ha u plošných opatření.
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky na účel KP	Je to nástroj pro komplexní projekty řešící větší plochy/více opatření Ochrana půdy a vody – meze, remízky či zatravněné pásy pomáhají zpomalovat odtok vody, zabraňují erozi a přispívají k lepšímu vsakování.	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	Zlepšení kvality vody – fungují jako přirozené filtry, které zachycují splachy živin a chemikálií ze zemědělských ploch Regulace mikroklimatu a ukládání uhlíku – stromy a keře snižují výpar, stíní půdu a zadržují vlhkost; trvalé porosty a dřeviny vážou uhlík a zmírňují dopady klimatické změny. Podpora biodiverzity – krajinné prvky slouží jako útočiště, hnízdiště a potrava pro různé druhy živočichů (hmyz, ptáci, savci); propojují populace a umožňují jejich migraci (biokoridory). Stabilizace výnosů – zvyšují odolnost zemědělské krajiny vůči extrémům počasí (sucho, vítr, přívalové deště). Podpora opylovačů – zajišťují potravu a úkryt pro včely, čmeláky a další opylující hmyz. Biologická ochrana plodin – vytvářejí prostředí pro přirozené nepřátele škůdců (dravci, slunéčka, parazitické vosy, ptáci), čímž snižují potřebu chemické ochrany. Zvýšení estetické hodnoty krajiny přispívají k vizuální pestrosti a atraktivitě venkovské krajiny. Podpora rekreace a turismu – pestřejší krajina je příjemnější pro obyvatele i návštěvníky, podporuje venkovský cestovní ruch. Zachování kulturní a historické kontinuity – mnohé krajinné prvky navazují na historické formy hospodaření a představují součást kulturní paměti krajiny	

Zdroje:

- Programový dokument OPŽP 2021-2027
<https://opzp.cz/dokument/2216>
- Příručka AOPK pro OPŽP 2021-2027
<https://dotace.aopk.gov.cz/opzp-v-prs-aopk-cr>
- info o programu
<https://dotace.aopk.gov.cz/web/dotace/opzp-v-prs-aopk-cr>
- Náklady Obvyklých opatření (NOO)
<https://mzp.gov.cz/cz/agenda/prehled-dotaci/naklady-obvyklych-opatreni>
- Standardy péče o přírodu a krajinu AOPK
<https://aopk.gov.cz/web/cz/platne-standardy>

2-18 Národní program Životní prostředí (NPŽP) - Tvorba a obnova krajinných prvků

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Ekonomické/Podpory přes ceny/Dotace a granty	
Odkaz na předpis	Národní program Životní prostředí - programový dokument (odkaz níže) zatím proběhla jediná výzva (konec 6/25) na území tzv. "přechodových regionů" – Střední Čechy – Středočeský kraj; Jihozápad – Plzeňský, Jihočeský kraj; Jihovýchod – Jihomoravský kraj, Kraj Vysočina.	Prioritní oblast 4, podoblast 4.2 obnova ekologické stability krajiny, aktivita 4.2.G Podpora krajinných prvků.
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MŽP + SFŽP 2. SFŽP	národní peníze (státní rozpočet z poplatků, odvodů, pokut) oprávnění žadatelé: všichni
Trvalý/dočasný krajinný prvek	všechny typy trvalých prvků na orné půdě či TTP i mimo ZPF (na ostatních plochách) v realizačních nákladech od 250 000 Kč,- vč. DPH	
Hlavní účel odpovídajících KP	Podpora směřuje na efektivní a šetrné využívání přírodních zdrojů, nápravu negativních dopadů lidské činnosti na životní prostředí, zmírňování a přizpůsobení se dopadům změny klimatu a účinnou prevencí prostřednictvím environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Doplňkový program k OPŽP • Tvorba nových a obnova stávajících přírodních blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel • Tvorba nových a obnova stávajících vegetačních prvků a struktur, včetně opatření proti vodní a větrné erozi • Odstranění či eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení v krajině • odkup pozemků (do 10% z celkových nákladů projektu)	velmi strohý programový dokument, víc tam toho není
Mechanismus působení na hlavní účel KP	- zamezení nebo snížení eroze půdy - obnovení vodního režimu - zvýšení retence vody v krajině - diverzifikace v krajině - podpora biodiverzity (vč. půdní) - zlepšení mikroklimatu - ukládání uhlíku (výsadby, mokřady)	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu		
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý	Jedná se o přímou podporu realizace KP Jestli skončí OPŽP nebo bude prodleva před nástupem dalšího

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
		programového období OPŽP, byl by to jediný nástroj na projekty nad 250 tis. Kč.
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	• nutné projednání se státní správou - složitost podle typu realizovaného KP a rozsahu, např. u tůní nad 300 m² nebo v CHKO plnohodnotné stavební povolení • nedostatek poradců • strach z kontrol realizací a udržitelnosti • náročná udržitelnost v případě výsadeb	Bariéry, které zemědělci uváděli v dotazníkovém šetření minulý rok
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	• ztráta produkční půdy • ekonomická ztráta z výnosu i z dotací	strach ze ztráty dotací v současné době z části vyřešen - zůstávají dotace na vnitřní i vnořené KP, KP může zůstat v ZPF
***) Administrativní/transakční nároky - stát	4	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vlastní administrace výzev, kontroly, vyjednávání porušení a sankce ; Meziřesortní téma - Nezbytná součinnost s MZE, MMR Není nutné vyjednávání s komisí - národní zdroje
***) Administrativní nároky - zemědělec	5	projekt, vyjádření DOSS, v některých případech stavební povolení, výjimky ze ZOPK, žádost o poskytnutí dotace; realizace, kontrola, následná péče
Slabiny nástroje z hlediska naplnění účelu	• velmi složité povolovací procesy • nejednotný přístup státní správy • často je potřeba odborný podklad/projekt • veškerá povolení před podáním žádosti • problém následné péče	
Silné stránky nástroje z hlediska naplnění účelu	• dlouhodobý horizont (trvalý prvek); • čerpání podpory průběžně na základě uhrazených faktur - poměrně rychlé • možnost realizovat svépomocí	Podpora 100% vodní opatření (mokřady, tůně, revitalizace toků), 80% vegetační prvky (ÚSES 100%), 60% MVN (85 % v ZCHÚ nebo NATURA), 100% odstranění nebo eliminace odvodnění, uznatelný náklad i odkup pozemků (do 10% CUN)
K další analýze ***)	ano	sledovat, nevíme, jestli bude nějaká další výzva
Pokud ANO, potom se zaměřit na	budou nějaké další výzvy? je možné zjednodušit administraci jako u ZMV (viz samostatná fiše)? je možné zjednodušit povolovací proces? prakticky nemožné realizovat na státních pozemcích (mimo pozemků ve správě AOPK) je aktualizace NOO dostačující nesmyslný odkup majetku státu (stavby odvodnění, opevnění koryt...)	rozbor problematiky realizace na státních pozemcích a odkup staveb v majetku státu - je to poměrně velká bariéra realizací
Další existující nástroje pro synergický efekt	PPK, POPFK - jen menší projekty do 250 tis Kč KoPÚ Programové schéma AOPK - ZMV tzv. "malý operák" do 200 tis. EUR s DPH	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	tzv. "velký OPŽP" nad 200 tis. EUR	
Náročnost technického provedení	Založení KP – 5 Péče o KP - 2-5	Velké komplexní projekty Potřeba nářadí/techniky, zkušených realizátorů (bagrista, stavební dozor) u výsadeb sazenic, materiálu na ochranu; zajištění dostatku vody
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ANO	
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	vegetační KP - solitérní dřevina, linie i skupiny dřevin, větrolamy protierozní KP - mez, terasa, příkop, průleh, přehrážka, hrázka... vodní - mokřady, tůň (trvalé i dočasné), MVN, revitalizace toků, zrušení nebo využití odvodňovacích systémů cesta (zatravněná s/bez doprovodnou výsadbou) - musí mít protierozní efekt (ne po spádnicí) Na konci udržitelnosti musí být KP ve 100% stavu Prvky se realizují podle Standardů péče o přírodu a krajinu AOPK (samostatná fiše) - jsou pro výsadby, tůně, mokřady, větrolamy... Výsadby - původní dřeviny s certifikátem, není možná síje, kotvení kůly, ochrana proti okusu (jednotlivá/oplocenky), zálivka, výchovný řez Tůně - předepsané sklony svahů, způsob provedení, těsnění tůní. Větrolamy -prostorová skladba dřevin, šířka a výška.	platba dle NOO (samostatná fiše) za kus (u výsadeb) nebo za ha u plošných opatření.
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky na účel KP	Je to nástroj pro komplexní projekty řešící větší plochy/více opatření Ochrana půdy a vody – meze, remízky či zatravněné pásy pomáhají zpomalovat odtok vody, zabraňují erozi a přispívají k lepšímu vsakování. Zlepšení kvality vody – fungují jako přirozené filtry, které zachycují splachy živin a chemikálií ze zemědělských ploch Regulace mikroklimatu a ukládání uhlíku – stromy a keře snižují výpar, stíní půdu a zadržují vlhkost; trvalé porosty a dřeviny vážou uhlík a zmírňují dopady klimatické změny. Podpora biodiverzity – krajinné prvky slouží jako útočiště, hnízdiště a potrava pro různé druhy živočichů (hmyz, ptáci, savci); propojují populace a umožňují jejich migraci (biokoridory). Stabilizace výnosů – zvyšují odolnost zemědělské krajiny vůči extrémům počasí (sucho, vítr, přívalové deště). Podpora opylovačů – zajišťují potravu a úkryt pro včely, čmeláky a další opylující hmyz. Biologická ochrana plodin – vytvářejí prostředí pro přirozené nepřátele škůdců (dravci,	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	slunéčka, parazitické vosy, ptáci), čímž snižují potřebu chemické ochrany. Zvýšení estetické hodnoty krajiny přispívají k vizuální pestrosti a atraktivitě venkovské krajiny. Podpora rekreace a turismu – pestřejší krajina je příjemnější pro obyvatele i návštěvníky, podporuje venkovský cestovní ruch. Zachování kulturní a historické kontinuity – mnohé krajinné prvky navazují na historické formy hospodaření a představují součást kulturní paměti krajiny	

Zdroje:

- Národní program Životní prostředí - programový dokument
<https://www.narodniprogramzp.cz/dokumenty/detail?id=313>
- Směrnice MŽP č. 6/2024 o poskytování prostředků ze Státního fondu životního prostředí ČR prostřednictvím Národního programu Životní prostředí (dále jen „Směrnice MŽP č. 6/2024“)
<https://mzp.gov.cz/system/files/2025-03/OFDN-smernice%206-2024-20240411.pdf>
- info o programu
<https://www.narodniprogramzp.cz/o-programu/>
- jediná dosud publikovaná výzva (konec 6/25):
<https://www.narodniprogramzp.cz/nabidka-dotaci/detail-vyzvy/?id=144>
- Standardy péče o přírodu a krajinu AOPK
<https://aopk.gov.cz/web/cz/platne-standardy>

2-19 Národní program Životní prostředí (NPŽP) – Péče o krajinné prvky

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Ekonomické/Podpory přes ceny/Dotace a granty	
Odkaz na předpis	Národní program Životní prostředí - programový dokument (odkaz níže) NOVINKA zatím probíhá úplně první výzva (konec 3/26)	Prioritní oblast 4, podoblast 4.2 obnova ekologické stability krajiny, aktivita 4.2.G Podpora krajinných prvků.
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MŽP + SFŽP 2. SFŽP	národní peníze (státní rozpočet z poplatků, odvodů, pokut) oprávnění žadatelé: vlastník pozemku nebo osoba se souhlasem vlastníka
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Trvalé KP	
Hlavní účel odpovídajících KP	Péče o vybrané trvalé krajinné prvky evidované v LPIS jako EVP (Mez, Terasa, Travnatá údolnice, Skupina dřevin, Stromořadí, Solitérní dřevina, Příkop, Mokřad, Skalka, které v době podání žádosti nejsou způsobilé pro zařazení do režimů pro klima a životní prostředí v rámci zemědělských podpor . Pro každý druh krajinného prvku je navržen vhodný soubor opatření viz přílohy výzvy (odkazy níže ve výzvě). Podpora 10 tis - 1 mil Kč, výše dotace je odvozena od plochy a počtu provedených činností dle NOO	EVP jsou v rámci výzvy způsobilé pouze tehdy, pokud jsou evidovány v systému LPIS a jejich plocha nemá příslušnost k dílu půdního bloku (DPB), resp. k uživateli zemědělské půdy anebo příslušnost k DPB mají, ale jedná se o DPB s jinou kulturou než R, U, G či T. Jakmile je plocha EVP evidovaná na uživatele (tzn. právní důvod k užívání pozemku „pod“ EVP má uživatel příslušného DPB), je způsobilá pro platbu v SP SZP a není tedy způsobilá v rámci NPŽP.
Mechanismus působení na hlavní účel KP	udržení a posílení všech fcí KP	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu		
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý - nutnost péče o krajinné prvky je jednou z bariér k jejich zavádění	novinka, výzva vznikla na základě jednání MŽP a MZE v posledních letech
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	• strach z nedodržení přesných podmínek péče • strach z kontrol a ztráty dotace • nechuť pečovat o neprodukční půdu • nízká informovanost o programu • malá kapacita zemědělců se tomu věnovat (i péči ale i administraci té dotace) • administrace nebude úplně jednoduchá	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	• nechut' realizovat KP z důvodu náročnosti péče o ně • pocit nedocení činností které nesouvisí přímo s produkcí	
**) Administrativní/transakční nároky - stát	4	Expertní odhad – argumentace: vytvoření nástroje, vlastní administrace výzev, kontroly, vyjednávání porušení a sankce ; Není nutné vyjednávání s komisí - národní zdroje
**) Administrativní nároky - zemědělec	3	žádost o poskytnutí dotace (není to úplně jednoduché); realizace, kontrola
Slabiny nástroje z hlediska naplnění účelu	• nově zavedeno, pravděpodobně se bude muset nějak ladit • nedostatečná informovanost o existenci nástroje • není uznatelný náklad na administraci žádostí (aby to nemuseli řešit sami zemědělci)	Není to přímo slabina - jen pro info: podpora z této výzvy se vylučuje s podporou ze SP SZP - dotace na plochu (buď jedno nebo druhé), pravděpodobně i s PPK B
Silné stránky nástroje z hlediska naplnění účelu	• dlouhodobý horizont • snaha o zlepšování stavu a tedy i cíl KP • ocenění snahy zemědělce o mimoprodukční aktivity	
K další analýze ***)	ano	sledovat, jestli budou další výzvy a jak se bude program vyvíjet Chceme se ponořit do detailů péče o jednotlivé prvky a jejich smysluplnosti pro zemědělce?
Pokud ANO, potom se zaměřit na	budou nějaké další výzvy? jaký bude vývoj? je aktualizace NOO dostačující?	
Další existující nástroje pro synergický efekt	neexistují	
Náročnost technického provedení	Péče o KP - 2-4	u některých činnostech je potřeba spec. technika nebo "ruční práce" (kosení podmačených ploch), nebo odbornost (např. ořez dřevin)
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	ne	z podstaty výzvy se jedná o následnou péči, ale není povinnost v ní pokračovat
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	všechny typy EVP	platba dle NOO (samostatná fiše) za kus u dřevin nebo za ha u plošných opatření.
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky na účel KP	Podrobný popis podporovaných činností je předmětem 9 příloh výzvy (viz níže), je přímo navázán na NOO. Nástroj motivuje zemědělce k realizaci KP skrz financování péče o ně - což byla/je jedna z významných bariér jejich realizace.	

Zdroje:

- Národní program Životní prostředí - programový dokument
<https://www.narodniprogramzp.cz/dokumenty/detail/?id=313>
- Směrnice MŽP č. 6/2024 o poskytování prostředků ze Státního fondu životního prostředí ČR prostřednictvím Národního programu Životní prostředí (dále jen „Směrnice MŽP č. 6/2024“)
<https://mzp.gov.cz/system/files/2025-03/OFDN-smernice%206-2024-20240411.pdf>
- info o programu
<https://www.narodniprogramzp.cz/o-programu/>
- Text první výzvy vč. příloh (péče o jednotlivé druhy KP):
<https://www.narodniprogramzp.cz/nabidka-dotaci/detail-vyzvy/?id=147>

2-20 Program péče o krajinu - podprogram PPK B

(Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Kategorie a Typ nástroje	Ekonomické/ Podpory přes ceny/ Dotace a granty	
Odkaz na předpis	Dokumentace Programu péče o krajinu na období 2022 - 2026 Proběhla výzva č. 1, ukončen příjem žádostí 1/25	tradiční dotační program, většinou malé projekty na 1 kalendářní rok max podpora 250 000,- bez DPH
Organizace odpovídající za 1. design a 2. zavádění	1. MŽP + AOPK 2. AOPK	národní peníze Administrují regionální pracoviště AOPK
Trvalý/dočasný krajinný prvek	Trvalé KP - péče realizace NE	MIMO ZCHÚ!
Hlavní účel odpovídajících KP	Péče o VKP, ÚSES, významné a památné stromy, stromořadí skupiny stromů, péče o biotopy z Červeného seznamu biotopů ČR nebo o biotopy s výskytem alespoň jednoho druhu z Červeného seznamu. Podpora do 250 tis. vč. DPH, výše dotace je odvozena od plochy a počtu provedených činností dle NOO	v určitých případech může být VKP, ÚSES i biotop dle výzvy zároveň EVP. Příjemce: všechny osoby mimo správců ZCHÚ, se souhlasem vlastníka pozemku
Mechanismus působení na hlavní účel KP	udržení a posílení všech fcí KP	
Vedlejší efekt pro cíle LIFE projektu		
*) Vliv na ochotu/schopnost zemědělců zavést KP	Přímý - nutnost péče o krajinné prvky je jednou z bariér k jejich zavádění.	Nevím, jestli se nevylučuje platba na plochu EVP podle SZP s touto dotací - dáno do otázek, pak by byl vliv omezený
Očekávané bariéry zemědělce prvek vytvořit/udržovat	- strach z kontrol a ztráty dotace - necht' pečovat o neproduktivní půdu - malá kapacita zemědělců se KP věnovat	bariéry zemědělce vstoupit do programu: jiný formát podpory než je zvyklý, nízká informovanost o programu
Bariéra/motivace zemědělce, na kterou nástroj míří	- necht' realizovat KP z důvodu závazku péče o ně - ekonomická stránka péče o neproduktivní plochu - pocit nedocení činností které nesouvisí přímo s produkcí	
**) Administrativní/transakční nároky - stát	3	Expertní odhad – argumentace: Už je to zavedený nástroj, žádné velké novinky. Vytvoření nástroje, vlastní administrace výzev, kontroly, vyjednávání porušení a sankce ; Není nutné vyjednávání s komisí - národní zdroje
**) Administrativní nároky - zemědělec	3	žádost o poskytnutí dotace (velmi jednoduchá); realizace, kontrola
Slabiny nástroje z hlediska naplnění účelu	- jen mimo ZCHÚ (ale nahraditelné POPFK) - nedostatečná informovanost o existenci nástroje na straně zemědělců	

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
Silné stránky nástroje z hlediska naplnění účelu	• dlouhodobý horizont • snaha o zlepšování stavu a tedy i fcí KP • ocenění snahy zemědělce o mimoprodukční aktivity	
K další analýze ***)	ano	sledovat, jestli budou další výzvy a jak se bude program vyvíjet Chceme se ponořit do detailů péče o jednotlivé prvky a jejich smysluplnosti pro zemědělce?
Pokud ANO, potom se zaměřit na	jaký bude vývoj? je aktualizace NOO dostačující? možnost zvýšení max částky - dělali by se komplexnější projekty (nevíme, co bude dál s OPŽP)	
Další existující nástroje pro synergický efekt	neexistují	tedy, na nic jsem zatím nepřišla nevím, jestli se podpora z této výzvy se nevylučuje s podporou ze SP SZP - dotace na plochu (buď jedno nebo druhé) - je to v otázkách, pravděpodobně se vylučuje s NPŽP Péče o krajinné prvky
Náročnost technického provedení	Péče o KP - 2-4	u některých činností je potřeba spec. technika nebo "ruční práce" (kosení podmáčených ploch), nebo odbornost (např. ořez dřevin)
Nutná následná údržba/péče (ANO/NE)	Ne	z podstaty výzvy se jedná o následnou péči, ale není povinnost v ní pokračovat
Detailní popis krajinné struktury, na kterou nástroj míří	všechny typy krajinných prvků, když jsou zároveň VKP, ÚSES, významné dřeviny nebo jejich skupiny, biotopy z Červeného seznamu nebo s druhy z Červeného seznamu	platba dle NOO (samostatný kontext) za kus u dřevin nebo za ha u plošných opatření. Používají se standardy péče o přírodu a krajinu (samostatný kontext)
Detailní popis mechanismu působení nástroje politiky na účel KP	B.1 Péče o přírodní a přírodě blízké biotopy, biotopy z Červeného seznamu a biotopy zvláště chráněných druhů a druhů z červených seznamů ve volné krajině B.1 a) Vytváření podmínek pro zachování nebo obnovu biotopů Typy podporovaných opatření: • sečení travního porostu a rákosin s vyloučením mulčování, včetně likvidace rostlinné hmoty v souladu s příslušnými právními předpisy a podle podmínek stanovených místně příslušným sběrným místem, • extenzivní či obnovní pastva, • odstranění dřevinného náletu, včetně likvidace rostlinné hmoty v souladu s příslušnými právními předpisy a podle podmínek stanovených místně příslušným sběrným místem, • vytváření speciálních opatření (např. rozrušování drnu, obnova tůní, mokřadů a	šedý text označuje aktivity které se pravděpodobně nebudou (ale v urč. případech mohou) týkat zemědělců a pozemků v LPIS

Charakteristika	Popis charakteristiky	Poznámky/vysvětlivky
	drobných vodních ploch, péče o hnízdiště a zimoviště), - změna druhově chudých lučních porostů na druhově bohaté za použití geneticky a stanovištně odpovídajícího osiva, B.1 b) Likvidace invazních nepůvodních a expanzivních druhů rostlin a živočichů a omezování jejich výskytu. B.2 Péče o krajinné prvky B.2 a) Péče o významné krajinné prvky (VKP) a prvky územního systému ekologické stability (dále jen „ÚSES“) Typy podporovaných opatření: - sečení travního porostu a rákosin s vyloučením mulčování, včetně likvidace rostlinné hmoty v souladu s příslušnými právními předpisy a podle podmínek stanovených místně příslušným sběrným místem, - extenzivní či obnovní pastva, - odstranění dřevinného náletu, včetně likvidace rostlinné hmoty v souladu s příslušnými právními předpisy a podle podmínek stanovených místně příslušným sběrným místem, - výchovný zásah (probírka) u prvků ÚSES zakládaných lesnickým způsobem ve výsadbách starších 5 let realizovaných v rámci programu a následná péče u prvků ÚSES realizovaných v rámci programu. B.2 b) Péče o významné a památné stromy, jejich skupiny a stromořadí a péče o genofondové plochy Typy podporovaných opatření: - ošetření a ochrana významných a památných stromů, jejich skupin a stromořadí, včetně jejich dosadeb, - péče o genofondové plochy odrůd ovocných dřevin.	

Zdroje:

- Dokumentace Programu péče o krajinu na období 2022 - 2026
https://dotace.aopk.gov.cz/documents/1319311/7835688/P1_Dokumentace_PPK_na_obdob%C3%AD_2022-2026_aktualizace_rijen_2024.pdf/c909174a-039a-f616-b1ef-8a3382f8815f?t=1731412327447
- Výzva 1/2025
https://dotace.aopk.gov.cz/documents/1319311/7835688/Po_Vyzva_PPK_B_1_2025_v2.pdf/2bcoed35-d001-1dbd-5779-9d1d54ab313d?t=1740470225760
- info o programu
<https://dotace.aopk.gov.cz/ppk>

PŘÍLOHA 3 - Kontexty vybraných nástrojů

Seznam:

- 3-1** ZPF - Zemědělský půdní fond
- 3-2** Druh a Způsob využití pozemku - nástroje evidence v katastru nemovitostí
- 3-3** Definice a postavení EVP / mimoprodukční plochy / jiné kultury
- 3-4** Stromy na orné půdě / TTP
- 3-5** Definice zemědělské kultury Úhor
- 3-6** Definice rychle rostoucích dřevin ve výmladkových plantážích
- 3-7** Systém nástrojů územního plánování a jejich vazba na krajinné prvky
- 3-8** ÚSES - Územní systém ekologické stability
- 3-9** Stavební zákon
- 3-10** Daně z pozemků (EVP + ostatní)
- 3-11** Vlastnické vztahy
- 3-12** Vazba problematiky KP na zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (ochrana dřevin, VKP, obecná ochrana)
- 3-13** Ochrana půdy před erozí - protierozní vyhláška
- 3-14** Standard DZES 5
- 3-15** Standard DZES 6
- 3-16** Standard DZES 7a a 7b
- 3-17** Standard DZES 8a
- 3-18** Standard DZES 8b
- 3-19** Ekoplatba na podporu pásového střídání plodin
- 3-20** Financování Komplexních pozemkových úprav
- 3-21** Standard péče o přírodu a krajinu
- 3-22** Náklady obvyklých opatření
- 3-23** Národní plán obnovy - Program obnovy přirozených funkcí krajiny
- 3-24** POPFK - Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny
- 3-25** Poradenství: národní podpora 9.F.e „Regionální přenos informací“ a 9.F.i „Odborná konzultace“
- 3-26** Místní akční skupiny (MAS)
- 3-27** Pozemky přešlé v roce 2023 do vlastnictví státu

- 3-28** Realizace na majetku státu
- 3-29** Využití/rušení odvodňovacích systémů
- 3-30** Kompenzace za škody u řízených rozlivů povodní
- 3-31** Strategické dokumenty

3-1 ZPF - Zemědělský půdní fond

(zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně ZPF)

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Do roku 2024 bylo pro realizaci KP nutné vynětí ze ZPF, většinou včetně finančního odvodu. Nově je teď krajinný prvek součástí ZPF, o vynětí se žádat nemusí a neplatí se tedy ani odvody. Úřední praxe zatím však není jednotná a úředníci některých ORP nebo KÚ (orgán ochrany ZPF) stále vynětí vyžadují (např. na realizaci mokřadů a tůní), což je významnou bariérou pro zemědělce i vlastníka k realizaci KP.

Relevantní ustanovení zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

§ 1:

odst. 2) Zemědělský půdní fond tvoří pozemky zemědělsky obhospodařované, to je orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty a půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není (dále jen „zemědělská půda“). Součástí zemědělské půdy jsou krajinné prvky podle nařízení vlády o stanovení podrobností evidence využití půdy podle užitelských vztahů, které se na ní nacházejí (dále jen „krajinný prvek“) viz samostatný kontext Definice a postavení EVP / mimoprodukční plochy / jiné kultury.

odst. 3) Do zemědělského půdního fondu náleží též rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže a nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby, jako polní cesty, pozemky se zařízeními důležitými pro polní závlahy, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy, hráze sloužící k ochraně před zamokřením nebo zátopou, technická protierozní opatření apod.

odst. 4) O tom, že jde podle odstavců 2 a 3 o součásti zemědělského půdního fondu, rozhoduje v pochybnostech orgán ochrany zemědělského půdního fondu.

odst. 5) Orgán ochrany zemědělského půdního fondu může na žádost vlastníka pozemku nebo s jeho souhlasem rozhodnout o zařazení pozemku nebo jeho části do zemědělského půdního fondu, jde-li o pozemek nebo jeho část, které jsou nebo mohou být s ohledem na svůj charakter zemědělsky obhospodařovány nebo na kterých se nachází krajinný prvek. Má-li být do zemědělského půdního fondu zařazena pouze část pozemku, musí být k žádosti přiložen geometrický plán vymezující tuto část pozemku.

2. Vazba na jiné nástroje

- Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 307/2014 Sb., o stanovení podrobností evidence využití půdy podle užitelských vztahů, ve znění pozdějších předpisů.

3-2 Druh a Způsob využití pozemku - nástroje evidence v katastru nemovitostí

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

[Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí \(katastrální vyhláška\)](#)

Druh pozemku

Zapisuje se do KN jako povinný údaj, slouží vedle vlastní evidence a ochrany různých druhů ZPF také pro určení daní. Změnu schvaluje orgán ochrany ZPF.

Druhy pozemku:

- Orná půda
- Chmelnice
- Vinice
- Zahrada – pozemek u obytných nebo rekreačních staveb, slouží k pěstování nebo odpočinku
- Ovocný sad – pozemek s trvalými porosty ovocných stromů
- Trvalý travní porost – louky a pastviny
- Lesní pozemek – PUPFL
- Vodní plocha – rybníky, jezera, řeky, nádrže apod.
- Zastavěná plocha a nádvoří – pozemek se stavbou nebo k ní příslušející (např. dvůr)
- Ostatní plocha – pozemky s jiným než výše uvedeným využitím, např. komunikace, skládky, parky, hřiště

Způsob využití pozemku

Tj. jak se daný pozemek aktuálně nebo plánovaně využívá. Může to být také v KN, ale nemusí. Používá se pro účely územního plánování, podmínek využití ploch podle územního plánu.

U orné půdy, vinic, chmelnic, sadů, zahrad, TTP a lesa odpovídá druhu pozemku (u TTP může být louka).

U vodních ploch to může být: koryto vodního toku přirozené nebo upravené, vodní nádrž přírodní, vodní nádrž umělá, rybník, požární nádrž, jiná vodní plocha.

U ostatních ploch to může být např: **komunikace, zeleň**, sportoviště a rekreační plocha, pohřebiště, kulturní a osvětová plocha, manipulační plocha, územní rezerva, dobývací prostor, skládka, neplodná půda, mez, stráž, **jiná plocha**

Přesný výčet a možné kombinace druhu a způsobu využití pozemku je uveden níže (tabulka 1 a 2 přílohy vyhlášky.

Příloha k vyhlášce č. 357/2013 Sb.

Technické podrobnosti pro správu katastru

Tab. 1 - Druh pozemku

Kód	Název	Zkráceně	Charakteristika druhu pozemku pro účely katastru
2	orná půda		Pozemek obdělávaný za účelem produkce plodin nebo pozemek, který je k dispozici pro rostlinnou výrobu, ale je ponechán ladem, případně pozemek, který je dočasně zatravněn v rámci systému střídání plodin.
3	chmelnice		Pozemek, na kterém se pěstuje chmel a který je opatřen opěrným zařízením pro jeho pěstování, včetně plochy souvisejícího manipulačního prostoru, který netvoří součást cesty.
4	vinice		Pozemek rovnoměrně a souvisle osázený keři vinné révy opatřený opěrným zařízením, včetně plochy souvisejícího manipulačního prostoru, který netvoří součást cesty.
5	zahrada		Pozemek, a) na němž se trvale a převážně pěstuje zelenina, květiny a jiné zahradní plodiny, zpravidla pro vlastní potřebu, b) souvisle osázený ovocnými stromy nebo ovocnými keři, který zpravidla tvoří souvislý celek s obytnými a hospodářskými budovami, c) funkčně spojený a užívaný s budovou, s charakterem okrasné zahrady, na kterém převládá travnatá plocha, zpravidla doplněná trvalými porosty většinou okrasného charakteru, ke kterým lze přiřadit i dřeviny charakteristické pro ovocné a lesní porosty.
6	ovocný sad	ovoc. sad	Pozemek souvisle osázený ovocnými stromy nebo ovocnými keři nebo pozemek tvořící s okolními pozemky takto osázený souvislý celek.
7	trvalý travní porost	travní p.	Pozemek využívaný k pěstování trav nebo jiných bylinných píceňin, který nebyl zahrnut do systému střídání plodin a na kterém se mohou vyskytovat rozptýlené stromy a keře, případně jejich skupiny, pokud trávy a jiné bylinné píceňiny i nadále převažují.
10	lesní pozemek	lesní poz.	Pozemek s lesním porostem a pozemek, u něhož byly lesní porosty odstraněny za účelem jejich obnovy, lesní průsek a nezpevněná lesní cesta, není-li širší než 4 m, a pozemek, na němž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů [§ 3 odst. 1 písm. a) zákona č. 289/1995 Sb.].
11	vodní plocha	vodní pl.	Pozemek, na němž je koryto vodního toku, vodní nádrž, močál, mokřad nebo bažina.
13	zastavěná plocha a nádvoří	zast. pl.	Pozemek, na němž je a) budova včetně nádvoří (tj. části zastavěného stavebního pozemku obsahující dvůr, vjezd, drobné stavby, bazén, zatravněné plochy, okrasné záhony a jiné přiléhající plochy, které slouží k lepšímu užívání stavby), vyjma skleníku, který je v katastru evidován jako budova, postaveného na zemědělském nebo lesním pozemku, a vyjma budovy postavené na lesním pozemku a budovy evidované na pozemku vodní plocha, b) společný dvůr, c) zbořeniště, d) vodní dílo.
14	ostatní plocha	ostat. pl.	Pozemek neuvedený v předcházejících druzích pozemků.

Poznámka:

S druhem pozemku s kódem 2 až 7 se beze změny druhu pozemku eviduje i pozemek, který byl pro nezemědělské účely dočasně odňat ze zemědělského půdního fondu.

Tab. 2 - Způsob využití pozemku

Kód	Název	Zkráceně	Význam	Kód druhu p.
1	skleník, pařeniště	skleník-pařeniš.	Na pozemku je zřízen skleník nebo pařeniště.	2 až 7 a 10
2	školka		Na pozemku je zřízena školka ovocných, lesních nebo okrasných stromů, viničná školka nebo školka pro chmelovou sáď.	2, 7 a 10
3	plantáž dřevin		Na pozemku je semenná plantáž, plantáž energetických dřevin, vánočních stromků, porost určitého dřevinného druhu, zpravidla monokultura, s intenzivním agrotechnickým obděláváním půdy pro dosažení rychlé a vysoké produkce dřevní hmoty apod.	2, 7 až 10 a 14
4	les jiný než hospodářský	les (ne hospodář)	Pozemek zařazený do kategorie lesy ochranné a lesy zvláštního určení podle § 7 a 8 zákona č. 289/1995 Sb.	10
5	lesní pozemek, na kterém je budova	les s budovou	Lesní pozemek, na kterém je budova, ale pozemek není odňat plnění funkcí lesa.	
6	rybník		Umělá vodní nádrž určená především k chovu ryb s možností úplného a pravidelného vypouštění.	11
7	koryto vodního toku přirozené nebo upravené	tok přirozený	Koryto vodního toku, které vzniklo působením tekoucí vody a dalších přírodních faktorů (bystřina, potok, řeka) nebo jehož přírodní charakter je změněn technickými zásahy (např. břehovým opevněním) nebo ohrazováním.	11
8	koryto vodního toku umělé	tok umělý	Koryto vodního toku, které bylo vytvořeno uměle (například opevněné koryto vodního toku, průplav, kanál apod.).	
9	vodní nádrž přírodní	nádrž přírodní	Pozemek, na kterém je vodní nádrž, která nebyla vytvořena záměrnou lidskou činností (například jezero, přírodní deprese naplněná vodou apod.).	
10	vodní nádrž umělá	nádrž umělá	Pozemek, na kterém je vodní nádrž vytvořená záměrnou lidskou činností s výjimkou rybníku a bazénu ke koupání (například velká vodní nádrž vytvořená přehradou, malá vodní nádrž, nádrž vytvořená zatopením vytěžených ploch apod.).	
11	zamokřená plocha	zamokřená pl.	Zemský povrch trvale nebo po převážnou část roku rozbředlý (močál, mokřad, bažina).	11 a 14
12	společný dvůr		Společný dvůr v podílovém spoluvlastnictví vlastníků bytových domů, které s tímto pozemkem sousedí.	13
13	zbořeniště		Pozemek se zbořenou budovou nebo zříceninou.	
14	dráha		Pozemek, na kterém je dráha železniční, tramvajová, trolejbusová nebo lanová (§ 1 zákona č. 266/1994 Sb.) s vlastní dopravní cestou.	14
15	dálnice		Pozemek, na kterém je dálnice a její součásti (§ 4 zákona č. 13/1997 Sb.).	

Kód	Název	Zkráceně	Význam	Kód druhu p.
16	silnice		Pozemek, na kterém je silnice I. až III. třídy a její součásti (§ 5 zákona č. 13/1997 Sb.).	
17	ostatní komunikace	ostat. komunikace	Pozemek, na kterém je místní nebo účelová komunikace (včetně zpevněné lesní komunikace) a její součásti (§ 6 a 7 zákona č. 13/1997 Sb.).	10 a 14
18	ostatní dopravní plocha	ost. dopravní pl.	Letiště, přístav, veřejné parkoviště (pokud není součástí pozemní komunikace).	14
19	zeleň		Okrasná zahrada, uliční a sídlištní zeleň, park a jiná plocha funkční a rekreační zeleně.	
20	sportoviště a rekreační plocha	sport. a rekr. pl.	Hřiště, stadion, koupaliště, sportovní dráha a jízdná, střelnice, autokemp, tábořiště apod.	10 a 14
21	pohřebiště	pohřeb.	Pohřebiště	14
22	kulturní a osvětová plocha	kult. a osvět. pl.	Botanická a zoologická zahrada, skanzen, amfiteátr, památník apod.	
23	manipulační plocha	manipulační pl.	Manipulační a skladová plocha.	
25	skládka		Skládka odpadu.	14
26	jiná plocha		Pozemek nevyužívaný žádným z ostatních vyjmenovaných způsobů včetně pozemku, na kterém je postavena stavba, která se v katastru neeviduje.	
27	neplodná půda		Pozemek, na němž se nachází prudký svah, skála a jiné neplodné půdy, kterými se rozumí zejména zarostlé rokle, vysoké meze s křovinami nebo s kamením, kamenitý terén, ochranné hráze, bermy u regulovaných vodních toků a pozemek, který neposkytuje trvalý užitek z jiných důvodů, zejména plocha zarostlá křovinami nebo zanesená štěrkem nebo kamením, s výjimkou případů, kdy stav pozemku je důsledkem lidské činnosti nebo nečinnosti a pozemek lze opět uvést do stavu umožňujícího jeho trvalé hospodářské využití.	
28	vodní plocha, na které je budova	vod. pl. s budovou	Pozemek vodní plochy, na kterém je postavena budova.	11
29	fotovoltaická elektrárna	foto. elektrárna	Fotovoltaická elektrárna.	2 až 14
30	mez, stráž		Mez, stráž, úvoz, příkop.	2 až 14

Poznámka:

Parcela s druhem pozemku vodní plocha, ostatní plocha a zastavěná plocha a nádvoří bez připojené budovy nebo vodního díla musí mít vyznačen způsob využití pozemku.

3-3 Definice a postavení EVP / mimoprodukční plochy / jiné kultury

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Ekologicky významný prvek (EVP) je prvek, který představuje souvislou plochu i zemědělsky neobhospodařované půdy plnící mimoprodukční funkci zemědělství, popřípadě jiný útvar, který je součástí zemědělsky obhospodařované půdy nebo k ní bezprostředně přiléhá, a který je druhem EVP dle nařízení vlády č. 307/2014 Sb., o stanovení podrobností evidence využití půdy podle uživatelských vztahů (dále jen „NV LPIS“).

Druhy EVP jsou definovány v NV LPIS v § 5:

- 1) Druhem ekologicky významného prvku nebo jeho části v evidenci ekologicky významných prvků, který nelze vyhradit jako neprodukční plochu je krajinnotvorný sad.
- 2) Druhem ekologicky významného prvku nebo jeho části v evidenci ekologicky významných prvků, který lze vyhradit jako neprodukční plochu, je krajinný prvek, kterým je
 - a) Mez
 - b) Terasa
 - c) Travnatá údolnice
 - d) Skupina dřevin
 - e) Stromořadí
 - f) Solitérní dřevina⁶⁰
 - g) Příkop⁶¹
 - h) Mokřad
 - i) Skalka

Součástí EVP může být dřevinná vegetace, tu však nelze evidovat jako více druhů EVP zároveň⁶².

Podle § 3h „Fond nejméně jednou za 2 roky ověřuje vybrané údaje evidence půdy a evidence ekologicky významných prvků na základě ortofotomap, zhotovených na základě leteckých měřických snímků“.

SZIF eviduje EVP, pokud je plocha krajinného prvku součástí nebo přímo přiléhá k zemědělské půdě. Rozlišuje tzv. vnitřní a vnější EVP. Vnitřní EVP musí být obklopeny po celé své hranici zemědělsky užívanou půdou evidovanou v LPIS (Gimunová et al. 2015). Většinou jde o mokřady, kamenné snosy či různé prvky nelesní zeleně – solitérní stromy nebo remízky v polích. Krajinné prvky, které evidovanou zemědělskou půdou nejsou zcela obklopeny, jsou evidovány jako vnější EVP. Může se jednat například o stromořadí či příkop na okraji zemědělské půdy či mez rozdělující pole či louky.

Zaevidovat lze jen prvky, které jsou jasně identifikovatelné a odlišitelné od okolního prostředí, tvoří celek, jsou součástí zemědělsky obhospodařované půdy, nebo se zemědělsky obhospodařované

⁶⁰ maximálně 5 000 m² pro zaevidování

⁶¹ maximálně 6 m šířka pro zaevidování

⁶²

https://szif.gov.cz/cs/CmDocument?rid=/apa_anon/cs/dokumenty_ke_stazeni/lpis/eovp/1607678191621.pdf

půdy dotýkají, nejsou v blízkosti vodních toků a vodních ploch a tvoří tzv. břehovou vegetaci, nejsou v okolí pozemních komunikací, železničních tratí, sloupů vysokého napětí a zároveň nesmí zabírat celé DPB.⁶³

Vyčleňování neproduktivních ploch je jednou z podmínek pro obdržení celofaremní nebo prémiové ekoplatby, ale EVP jsou jen jednou z variant neproduktivních ploch.

Mimoprodukční plocha je definovaná v Zákoně č. 307/2014 Sb. § 3p jako *plocha ekologicky významného prvku nebo jeho části, která není součástí dílu půdního bloku se zemědělskou kulturou uvedenou v § 3 písm. a) až c) a § 3 písm. d) bodě 5.*“(standardní orná půda, travní porost, úhor, trvalý travní porost)

Jiná kultura je definovaná v Zákoně č. 307/2014 Sb. § 3q jako „*evidence zemědělsky užívaná půda s kulturou neuvedenou v § 3a až 3p*“.

Na ochotu aktérů budovat EVP může mít vliv:

- Motivace může být zásadně ovlivněna dotačními podmínkami vyplývajícími ze zákonů 252/2014 Sb. a 307/2014 Sb.
- Aktéři mohou být odrazováni administrativními podmínkami
- Díky víceleté jistotě financování může růst ochota EVP zachovávat

2. Vazba na jiné nástroje

- Zákon č. 252/1997 Sb. je rámcový – umožňuje poskytovat dotace a spolupráci státu s aktéry v oblasti zemědělství
- Na základě tohoto zákona se vydávají konkrétní nařízení vlády (např. 307/2014 Sb.), které stanovují dílčí nástroje SZP – především AEKO opatření.

Další možné vazby mohou být na:

- SZP – implementace ve formě AEKO
- Pozemkové úpravy – mimoprodukční prvky mohou být vkládány do plánu společných zařízení a podpořeny dotacemi podle uvedených předpisů
- Zákon o ochraně přírody a krajiny (114/1992 Sb.) – některé EVP prvky mohou být chráněny i touto legislativou (např. významné krajinné prvky, TTP s výskytem chráněných druhů)
- Strategie rozvoje venkova a krajiny

63

https://szif.gov.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fpis%2Fevp%2F1728904310137.pdf

3-4 Stromy na orné půdě /TTP

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Nařízení vlády č. 307/2014 Sb. o stanovení podrobností evidence využití půdy podle uživatelských vztahů zajišťuje jednotnou transparentní evidenci využívání půdy.

V dokumentu standardní orná půda, travní porosty, úhor jsou definovány jako půda či porost, která zahrnuje stromy (max. 100 ks/ha, do čehož se nepočítají dřeviny vedené jako EVP a rozptýlené ovocné dřeviny, které nesou úrodu) (§ 3a, b, c).

TTP, který zahrnuje stromy, pokud jejich hustota nepřesáhne 100 kusů na 1 hektar, přičemž do tohoto počtu se nepočítají dřeviny evidované jako ekologicky významné prvky a rozptýlené ovocné dřeviny, které nesou opakovaně úrodu, a zemědělská činnost se na této ploše může provádět podobným způsobem jako na ploše bez stromů.

V dalších odstavcích pak nařízení definuje například ovocné sady, školky a další.

Proti Nařízení vlády č. 307/2014 a také zákonu o ochraně zemědělského půdního fondu, který od roku 2024 vnímá krajinné prvky jako součást ZPF, stojí tzv. katastrální vyhláška č. 357/2013. Ta pouze u pozemku s druhem trvalý travní porost říká, že se na něm “mohou vyskytovat rozptýlené stromy a keře, případně jejich skupiny, pokud trávy a jiné bylinné píce i nadále převažují.” U pozemku s druhem orná půda nic podobného uvedeno není, což implikuje, že se na něm stromy vyskytovat nemohou. Jde zde tedy o legislativní nesoulad.

2. Vazba na jiné nástroje

Nařízení je klíčové pro implementaci SZP. Může se doplňovat například s nástroji na ochranu přírody a krajiny (př. Natura 2000).

3-5 Definice zemědělské kultury Úhor

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Zemědělská kultura úhor je pro účel evidence definována dle § 3c v Nařízení vlády č. 307/2014 Sb. o stanovení podrobností evidence využití půdy podle užívatelských vztahů jako zemědělsky obhospodařovaná orná půda ležící ladem a plocha vyňatá z produkce v souladu s požadavky stanovenými předpisem Evropské unie⁶⁴.

Úhor může být plocha:

- a) bez porostu,
- b) přírodně osemeněné,
- c) s porostem vyseté plodiny, nebo
- d) s porostem trav a jiných bylinných píceňin.

Dále musí být splněno, že:

- a) v bezprostředně předcházejícím období byly tyto plochy vedeny v evidenci půdy jako druh zemědělské kultury standardní orná půda, travní porost, chmelnice, vinice, ovocný sad, rychle rostoucí dřeviny pěstované ve výmladkových plantážích, plocha s víceletými produkčními plodinami, jiná trvalá kultura nebo školka,
- b) jsou nejméně jedenkrát ročně sečeny, mulčovány nebo paseny, včetně sečení nedopasků, a
- c) jsou-li bez porostu, jsou udržovány mechanickou kultivací nebo chemickými prostředky.

Úhorem je i plocha, které zahrnuje stromy, pokud jejich hustota nepřesáhne 100 kusů na 1 hektar; do tohoto počtu se nepočítají dřeviny evidované jako ekologicky významné prvky a rozptýlené ovocné dřeviny, které nesou opakovaně úrodu.

Úhor je zpravidla zakládán s cílem obnovení úrodnosti půdy a zlepšení její struktury.

2. Vazba na jiné nástroje

Úhor je podporován také v rámci Strategického plánu ČR 2023-2027 jako součást základní celofaremní ekoplatby. Podmínky jsou definovány § 14 v Nařízení vlády č. 83/2023 Sb. o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům (zelený nebo nektarodárný úhor). Nařízení upravuje mimo jiné např. minimální počet rostlin ve směsi u nektarodárného úhoru nebo podíl N-vázajících plodin v případě zeleného úhoru. Na ploše platí zákaz aplikace hnojiv, upravených kalů a prostředků na ochranu rostlin v období od 1. 2. do 15. 8. Dále nesmí být provedena sklizeň nebo pasení porostu od 1. února do 15. srpna, mulčování je možné.

Pokud se jedná o liniový úhor (souvislá plocha porostu nektarodárného úhoru podle § 14 o minimální délce 20 metrů, minimální šíři 6 metrů a maximální šíři 30 metrů, může být plocha úhor podporována v rámci tzv. prémiové ekoplatby (dle § 14 v Nařízení vlády č. 83/2023 Sb. o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům).

⁶⁴ Čl. 4 odst. 3 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/2115, v platném znění.

Plochou zeleného nebo nektarodárného úhoru může také zemědělec plnit povinný podíl neprodukčních ploch v rámci celofaremní nebo prémiové ekoplatby.

Bariérou tvorby kultury úhor může být zejména ztráta tržeb z plochy produkční orné půdy, která je převedena na úhor. Využití produkce (píce) z úhoru je velmi omezené, zejména z důvodu podmínky ponechání porostu na místě minimálně do 15. 8. V případě trvání úhoru více let může také dojít k postupnému zaplevelování pozemku a dodatečné náklady na návrat této kultury do produkčního stavu.

Příležitostí je možnost využití těchto ploch pro plnění dotačních podmínek základní celofaremní nebo prémiové ekoplatby a pro tyto plochy vyčlenit méně úrodné nebo jinak problematické půdy (např. podmáčené).

3-6 Definice rychle rostoucích dřevin ve výmladkových plantážích

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Rychle rostoucí dřeviny (RRD) jako zemědělská kultura jsou definovány v Nařízení vlády č. 307/2014 Sb.⁶⁵ o stanovení podrobností evidence využití půdy podle uživatelských vztahů v §3i, podle kterého musí splňovat:

- Souvisle osázené po dobu alespoň 5 let
- S minimálně 1000 životaschopných jedinců / ha
- Podnože a výmladkové pařezy zůstávají po sklizni v zemi a v nové sezóně z nich vyrůstají nové výhonky.
- Manipulační prostor také započítáván do plochy (nesmí přesahovat 12 m na začátku a na konci řad a šířku), v nejvyšší započitatelné šířce 8 metrů, podél řad po obou stranách rychle rostoucích dřevin pěstovaných ve výmladkových plantážích a nesmí být součástí cest

Plocha RRD může být evidována jako ekologicky významný prvek (v §5 NV č. 307/2014).

RRD jsou pěstovány zejména za účelem získávání biomasy pro energetické účely (výroba palivového dříví, štěpky nebo pelet).

Bariérou pro zakládání této kultury mohou být definované podmínky (splnit kritéria počtu životaschopných jedinců atd.) a také dostupnost následného zpracování produkce dřevní hmoty vč. následného využití. Sklizeň vyžaduje mít také k dispozici speciální sklízecí stroje a pro rentabilitu pěstování je nutná efektivně provedená sklizeň.

Jedná se o druhy s rychlým růstem a ekonomicky se může jednat o zajímavou příležitost.

2. Vazba na jiné nástroje

Plocha RRD je podporována v rámci Strategického plánu ČR 2023-2027 jako součást základní celofaremní ekoplatby. Podmínky jsou definovány § 21 v Nařízení vlády č. 83/2023 Sb. o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům. Žadatel na ploše zemědělské půdy evidované v evidenci využití půdy ke dni podání žádosti se zemědělskou kulturou rychle rostoucí dřeviny pěstované ve výmladkových plantážích

- a) zajistí pokryv manipulačního prostoru plantáže travním porostem,
- b) neaplikuje v období podle odstavce 1 písm. a) na celé výměře hnojiva, upravené kaly a přípravky na ochranu rostlin a
- c) neprovede obmýtí dřívě než za 3 roky od výsadby nebo posledního obmýtí.

⁶⁵ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-307>

3-7 Systém nástrojů územního plánování a jejich vazba na krajinné prvky

Územně plánovací dokumentace:

Úroveň	Nástroj	Řeší krajinné prvky?	Jakým způsobem
Stát	Politika územního rozvoje (PÚR ČR)	ne	Popisuje strategii územního rozvoje a rámce ochrany krajiny, ale nevymezuje konkrétní prvky (mmr.gov.cz).
Stát	Územní rozvojový plán ČR (ÚRP ČR)	Ano – nadregionální ÚSES	Vymezuje ÚSES nadregionálního významu (biocentra, biokoridory) (uur.cz).
Kraj	Zásady územního rozvoje (ZÚR)	Ano, ale stále ve velkém měřítku	Vymezují regionální ÚSES, krajinné struktury a hodnoty, stanovují zásady ochrany krajinných prvků a udržitelného rozvoje krajiny (uur.cz).
Obec	Územní plán (ÚP)	Ano	Určuje lokální ÚSES, významné krajinné prvky (remízky, aleje, tůně), systém sídelní zeleně, vodní prvky a ochranné pásma; řeší jejich integraci, ochranu a regeneraci (portal.cenia.cz , mmr.gov.cz).
Část obce	Regulační plán (RP)	Ano, pokud se jedná o krajinu, ale většinou se zpracovává jen pro intravilán	Detailně upravuje krajinné prvky v konkrétní lokalitě (např. aleje, vegetační pásy, remízky) jako součást územní regulace.

Územně plánovací podklady:

Mají odbornou, podpůrnou a analytickou funkci pro rozhodování a plánování v krajině. Jsou podkladem pro výše uvedené nástroje.

Územní studie krajiny (ÚSK) - § 25 stavebního zákona (č. 283/2021 Sb.)

Zpracovává se na úrovni ORP (obec s rozšířenou působností). Poskytuje analýzu krajiny, její ekologické, estetické, kulturní a funkční hodnoty, a navrhuje opatření k jejímu udržitelnému rozvoji. Často se ale “jen” vymezuje plochy, většinou nenavrhují konkrétní krajinné prvky.

Krajinný plán (KPÚ)

Není právně definovaný v zákoně o územním plánování, ale využívá se občas jako odborný nástroj péče o krajinu, zpravidla zpracováváný v rámci komplexních pozemkových úprav (KPÚ) nebo krajinářských studií. Může být vytvářen samostatně např. v rámci strategického plánování obcí, mikroregionů, CHKO nebo protipovodňových/klimatických opatření. Identifikuje, navrhuje a hodnotí krajinné prvky a struktury, které mají být chráněny, obnoveny nebo nově založeny. Vznikají návrhy na založení biokoridorů, větrolamů, alejí, tůní apod. Může řešit erozi, sucho, fragmentaci krajiny, zvyšování retence vody v krajině a adaptaci na změnu klimatu.

Moderní přístup k územnímu plánování má obrovský potenciál ke zlepšení stavu krajiny mj. prostřednictvím plánování a realizace krajinných prvků. Bohužel stále vidíme územní plány, které řeší pouze intravilán, nebo se volně krajině věnují jen omezeně (ÚSES). Zajímavým nástrojem je Krajinný plán, ale zpracováno jich je jen velmi málo a KP se věnují s různou intenzitou.

Nástroje územního plánování jsou pro zemědělce asi nevyužitelné, snad v případě, že se jeho záměr realizovat KP shodne s těmito dokumenty, je jednodušší povolovací proces. Zpracováno pro širší kontext.

3-8 ÚSES - územní systém ekologické stability

Dle § 3 zákona č. 114/1992 Sb. je Územní systém ekologické stability (ÚSES) vzájemně propojený soubor přírodě blízkých nebo přírodních ekosystémů, který udržuje přírodní rovnováhu, umožňuje migraci a šíření organismů, zachování druhové rozmanitosti a zvýšení ekologické stability krajiny.

ÚSES tvoří tři úrovně:

- lokální – význam v rámci obce,
- regionální – propojuje větší celky krajiny,
- nadregionální – strategické tahy pro migraci organismů.

Struktura ÚSES:

- Biocentra – jádrová území s přírodním prostředím,
- Biokoridory – propojující pásma umožňující pohyb organismů,
- Interakční prvky – bodové nebo plošné zlepšení prostupnosti.

Prvky ÚSES zajišťují obce s rozšířenou působností (ORP), krajské úřady a AOPK ve zvláště chráněných územích.

Vymezení ÚSES je povinnou součástí územně plánovací dokumentace. Orgány územního plánování mají povinnost zajistit jeho zachování a rozvoj, ÚSES je chráněn – nelze jej narušit, zrušit ani omezit bez náhrady, pokud by tím došlo k ohrožení ekologické stability. Zásahy do ÚSES (např. stavby, změna využití půdy) vyžadují souhlas orgánu ochrany přírody. Pokuta za poškození/zničení 100 000,- Kč a až 2 mil. právnická osoba.

Vymezení a hodnocení ÚSES upravuje vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-395?text=395%2F1992>.

Problém: Mnoho ÚSES je jen na papíře. Mnoho jich je nakresleno od stolu, bez znalosti konkrétních poměrů v lokalitě, což snižuje důvěru v tento nástroj mj. i u zemědělců. Pravděpodobně neexistuje centralizovaný registr toho, jaké části ÚSES byly skutečně realizovány oproti jejich vymezení v územních plánech. Realizace probíhá víceméně na projektové bázi (např. OPŽP, PPK, LIFE projekty...)

Krajinné prvky mohou být zároveň součástí prvků ÚSES. Když ano, může být vyšší podpora na realizaci výsadeb z OPŽP a PPK (80% mimo ÚSES, 100% v ÚSES). Naopak ve vymezeném ÚSES mohou být omezení hospodaření - nelze tam bez souhlasu orgánu ochrany přírody postavit pevnou ohradu, zemědělský objekt, provádět agrotechnické operace, které by mohly narušit jeho ekologickou funkci - např. orat, mulčovat...

Náhrada újmy - pokud vlastníkově nebo uživateli pozemku vznikne újma v důsledku omezení hospodářského využívání z důvodu ochrany nebo realizace prvků ÚSES, lze podle § 58–61 zákona o ochraně přírody a krajiny požadovat náhradu újmy nebo jednorázovou náhradu za omezení obvyklého užívání pozemku. Náhradu poskytuje příslušný orgán ochrany přírody, který opatření omezující využití pozemku vydal. Náhrada se může týkat i nákladů, které byly vynaloženy na opatření provedená v zájmu ochrany přírody.

3-9 Stavební zákon

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon pojem “krajinný prvek” nezná, ale k realizaci některých krajinných prvků je potřeba stavební povolení, a to pokud je klasifikován jako „stavba“ ve smyslu § 14 odst. 1 stavebního zákona: „Stavbou je každá stavební činnost, která vzniká stavební nebo montážní technologií z výrobků nebo materiálů nebo vytváří konstrukci nebo prostorové uspořádání.“

Tab. 1 - Přehled KP včetně popisu, kdy je k jejich realizaci nutné stavební povolení:

Krajinný prvek	Je to „stavba“?	Vyžaduje povolení?	Poznámka
Tůň (bez manipulačních zařízení), mokřad	Ano/Ne	Ano/Ne	Podle rozsahu - do 1,5m hloubky a 300m ² , mimo CHKO nebo NP,, mimo vodní tok, nesousedí s komunikací, tak to není stavba a nevyžaduje stavební povolení
Zemní val, mez, průleh, terénní modelace	Ano/ne	Ano / ne	Podle rozsahu stejně jako tůně výše
Suchý poldr, protipovodňová hrázka na vodním toku	Ano	Ano	Vodní dílo podle zákona č. 254/2001 Sb.
Výsadba aleje, remízku, větrolamu	Ne (není stavba)	Ne, ale může být třeba souhlas dle zákona o ochraně přírody, ZPF	
Cesty, stezky v krajině	Ano/ne	Ano /ne	Záleží na materiálu, šířce a typu konstrukce. Zatravněná cesta pro pěší nevyžaduje stavební povolení
Malá vodní nádrž (na rozdíl od tůně má manipulační objekty - požerák, výpustní zařízení, přeliv..)	Ano	Ano	Stavební řízení + povolení dle vodního zákona

Složitý povolovací proces je jistě bariérou k realizaci krajinných prvků. Novým stavebním zákonem v této oblasti rozhodně nedošlo ke zjednodušení. Je sice zavedeno Jednotné environmentální stanovisko, ale úřady postupují nejednotně stejně a je nutná osobní komunikace. Zkušenosti Belec (vlastní a od několika zkušených projektantů).

3-10 Daně z pozemků (EVP + ostatní)

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Výše daně z pozemků, resp. případné osvobození od daně je zásadním ekonomickým nástrojem, kterým stát může ovlivňovat motivaci vlastníků a tím přeneseně i uživatelů půdy vytvářet nebo pečovat o KP. Důležitá je nejen samotná výše daně pro daný pozemek, ale také rozdíl oproti daním pro alternativní využití pozemku.

Jelikož KP jsou oproti zemědělskému využití ekonomicky méně výhodné a neplyne z nich z většiny přímý výnos, právě daň z pozemků rozhoduje o tom, zda je daný pozemek pro vlastníka ekonomicky negativní (nejenže nemá výnos, ale dokonce má i náklady) nebo neutrální.

Základní stav

V Česku je daň z pozemků určena Z č. 338/1992 Sb. o dani z nemovitých věcí a V č. 298/2014 Sb. o stanovení seznamu katastrálních území s přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků.

Pro problematiku KP je důležité

- a) kdo plochu KP vlastní nebo ji užívá/má propachtovanou
- b) v rámci jakých kategorií pozemků je plocha KP evidována (určeny přílohou k V č. 357/2013 Sb. o katastru nemovitostí)
- c) daňové zatížení takových ploch a v porovnání s daňovým zatížením zejm. zemědělských pozemků.

Od daně z pozemků jsou (mimo jiné) podle § 4 odst. 1 písm. a) a b) osvobozeny pozemky ve vlastnictví České republiky (pokud nejsou propachtovány) a pozemky ve vlastnictví té obce, na jejímž území se nacházejí.

Skupiny pozemků a výpočet daně

Daňový základ pro kategorie (neboli skupiny) pozemků je určen v § 5 zákona, samotné skupiny jsou určeny v § 5a.

• Zemědělské pozemky

Zemědělské pozemky se dělí na skupinu pozemků obsahující ornou půdu, zahrady a trvalé kultury (= “vybrané zemědělské pozemky”) a na “trvalé travní porosty”. Daňový základ se určí násobením a) skutečné výměry pozemku v m² a b) průměrnou základní cenou pozemku v konkrétním katastru, která je určena (a průběžně aktualizována) ve V č. 298/2014. Z výsledného daňového základu se daň určí skrze sazbu daně, která se liší dle skupiny pozemků. Pro vybrané zemědělské pozemky v roce 2024 1,35 % z daňového základu (do roku 2024 0,75 %) a pro trvalé travní porosty 0,45 % (do roku 2024 0,25 %). Výsledná daň může být ještě změněna (násobena) místním koeficientem v rozmezí 0,5-1,5, který si může nastavit obec vyhláškou dle své volby.

Příklad - daň pro 1 hektar orné půdy v obci Miskovice ve Středočeském kraji se určí takto:

10 000 (výměra v m²) x 11,54 (průměrná základní cena pro Miskovice) x 0,0135 (sazba daně pro ornou půdu) x 1 (pokud není místní koeficient určen jinak) = 1558 Kč

- **Krajinné prvky**

U KP záleží, zda jsou evidovány jako Ekologicky významné prvky (EVP) a pokud ne, jak jsou evidovány v katastru. Jelikož pro KP neexistuje samostatná kategorie v katastru, může nastat více situací.

KP evidovaný jako EVP

Pokud je KP evidován jako EVP v LPIS (vazba na Z 252/1997 Sb. o zemědělství a NV 307/2014 Sb. o stanovení podrobností evidence využití půdy podle užívatelských vztahů) bez ohledu na evidenci v katastru nemovitostí, je od 1. 1. 2021 osvobozen od daně z pozemků (od 1. 7. 2024 i skalky a terasy). Jelikož LPIS prochází každé 2 roky aktualizací s možnou úpravou hranic pozemků na základě ortofoto ze strany SZIF, plocha EVP (a tedy i rozsah osvobození od daně) se může (nejen) v tomto intervalu měnit.

KP neevidovaný jako EVP

Pokud je KP evidován v rámci katastru jako “nevyužitelná ostatní plocha” (“ostatní plocha” se způsobem využití “neplodná půda”, “zamokřená plocha”, “mez, stráž” nebo “zeleň”), daň se vypočítá násobením velikosti “ostatní plochy” v katastru sazbou daně ve výši 0,08 Kč/m² (do roku 2024 0,2 Kč/m²) a případným místním koeficientem (0,5-1,5).

Pokud je KP evidován jako “jiná plocha” (“ostatní plocha” se způsobem využití “jiná plocha”), daň se vypočítá násobením plochy “ostatní plochy” v katastru sazbou daně ve výši 0,35 Kč/m² (do roku 2024 0,2 Kč/m²).

Pokud je KP pouze součástí zemědělského pozemku (a tedy není v katastru nijak rozlišen), počítá se daň stejně jako za zemědělský pozemek.

Příklad - daň pro KP o velikosti 0,1 ha evidovaný jako nevyužitelná ostatní plocha se určí takto: 1000 (výměra v m²) x 0,08 (sazba daně pro nevyužitelné ostatní plochy) x 1 (pokud není místní koeficient určen jinak) = 80 Kč.

Příklad - daň pro KP o velikosti 0,1 ha evidovaný jako jiná plocha se určí takto: 1000 (výměra v m²) x 0,35 (sazba daně pro nevyužitelné ostatní plochy) = 350 Kč.

Do roku 2025 mohly být kromě EVP osvobozeny od daně také “příkop, mokřad, močál, bažina, skalní útvar, rokle nebo strž, pokud jde o pozemky ostatních ploch mimo zastavěné území obce podle stavebního zákona, které nejsou užívány k podnikání”. Tento bod (§ 4 odst. 1 písm. k) bod 3) byl však od roku 2025 odstraněn. Ačkoli zde důkazní břemeno leželo na vlastníkovi a ne vždy se mu dařilo prokázat úřadu nemožnost pozemek využívat, zrušením bodu mohlo dojít ke zrušení odpuštění daně u mnohých pozemků.

Odpuštění daně u ostatních ploch obecní vyhláškou

Podle § 4 odst. 1 písm. z) může obec osvobodit obecně závaznou vyhláškou od daně z pozemků “nevyužitelné ostatní plochy” i “jiné plochy”.

Další mimoprodukční plochy

Pro další mimoprodukční plochy, jako jsou úhory, biopásy atd., se daň z pozemků určí dle skupiny pozemků, v rámci které je plocha evidována. Většinou tedy půjde o “vybrané zemědělské pozemky” (orná půda) nebo “trvalé travní porosty”.

Bariéry a příležitosti

Kvůli různému výpočtu daně u zemědělských pozemků a situací u KP popsaných výše nelze jednoduše říct, zda nastavení daně znevýhodňuje KP či ne.

V některých situacích je daň pro KP nižší než daň ze zemědělského pozemku:

- KP jako EVP - daň zcela odpuštěna
- KP jako nevyužitelná ostatní plocha
 - oproti orné půdě - pokud je průměrná základní cena v katastru větší než 6
 - oproti TTP - pokud je průměrná základní cena v katastru vyšší než 18 (okolo 40 katastrů)
- KP jako nevyužitelná ostatní plocha nebo jiná plocha
 - pokud odpuštěna daň obcí skrze obecně závaznou vyhlášku

V ostatních případech je však plocha KP zatížena vyšší daní než zemědělský pozemek, nehledě na rozdíl výnosu z ne/produkce, který rozdíl navyšuje ještě významněji.

-> Bariéra č. 1: KP jsou v mnoha případech zatíženy větší daní z pozemků než zemědělské pozemky.

-> Příležitost č. 1: Odpuštění daně z pozemků pro více ploch KP (nejen EVP) by mohlo motivovat vlastníky půdy vytvářet nové KP nebo strpět jejich tvorbu v rámci společných zařízení KoPÚ.

Pokud plocha KP není uvnitř zemědělské půdy evidované v LPIS či k ní nepřiléhá, není ji možné evidovat jako EVP, a tedy osvobodit od daně z pozemků. Pokud je uvnitř či k ní přiléhá, nemusí ještě naplnit definice a rozměry jednotlivých kategorií EVP (určeny v NV 307/2014).

-> Bariéra č. 2: KP v mnoha případech nejsou evidovatelné jako EVP (buď nepřiléhají k LPIS půdě, nebo neplní definice druhů EVP).

Dle projektantů pozemkových úprav (např. Zuzana Skřivanová) často v praxi nechtějí úřady vyčlenit neevidovanou plochu KP ze ZPF a převést ji na “ostatní plochu”, která do ZPF nespadá, např. z důvodu obav o nižší ochranu takových KP. Podobně nemusí chtít převést plochu vlastníci, pokud by jim hrozilo vyšší daňové zatížení.

-> Bariéra č. 3: V případech, kdy KP nemohou být evidované jako EVP, vykazují úřady odlišnou praxi v rámci převodu druhu pozemků v evidenci katastru nemovitostí, což ovlivňuje výši daňového zatížení.

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- Z č. 338/1992 Sb. o dani z nemovitých věcí
- V č. 298/2014 Sb. o stanovení seznamu katastrálních území s přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků
- V č. 357/2013 Sb. o katastru nemovitostí

Vztah k dalším nástrojům

Z 252/1997 Sb. o zemědělství a NV 307/2014 Sb. o stanovení podrobností evidence využití půdy podle užívatelských vztahů

- odlišné postavení zemědělské půdy a EVP v rámci LPIS pro účely zemědělských dotací oproti postavení zemědělského půdního fondu v rámci katastru nemovitostí pro účely daňové ad.
 - kvůli navázání odpuštění daně z nemovitosti na evidenci EVP v LPIS mají KP specifické postavení, kdy zasahují do obou působností
- Synergický efekt: Nástroje poskytují v určitých situacích možnost osvobodit KP od daně z nemovitosti
- Antagonistický efekt: Navázání odpuštění daně z nemovitosti pouze na EVP a půdu v LPIS vylučuje mnoho KP z této možnosti.

3-11 Vlastnické vztahy

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Podoba vlastnických vztahů zemědělské půdy významně ovlivňuje tvorbu i údržbu mimoprodukčních ploch. Historický vývoj vedl v Česku k výrazné fragmentaci vlastnické struktury, která však v realitě vede k vysoké průměrné velikosti půdních bloků, protože vlastnický fragmentovaný ale terénně homogenní půdní bloky často obhospodařují jeden nebo několik zemědělských subjektů. Janovská⁶⁶ uvádí, že *“průměrná velikost obhospodařovaného půdního bloku [je] přibližně čtyřicetkrát větší, než je průměrná velikost vlastnických pozemků”*.

Není zcela zřejmé, na jakém podílu půdy v ČR hospodaří vlastníci a jaký podíl je zemědělcům propachtován. Běžně se uvádí podíl více než 70 % propachtované půdy, ale např. ASZ upozorňuje, že část půdy může být zemědělským právním subjektům propachtována fyzickými osobami-vlastníky, kteří mají v zemědělském podniku např. podíly nebo jsou zaměstnanci, a podíl propachtovaný vlastníky nenapojenými na podniky tedy může být nižší. Mnoho parcel také čím dál více vlastní několik vlastníků, kteří se k spolupodílům dostávají skrze dědictví od osob, které pozemky získaly po restitucích.

Rozměry, které mohou ovlivňovat tvorbu a údržbu mimoprodukčních ploch:

a) Realizace KoPÚ

S přerozdělováním vlastnických práv a uspořádáním krajiny pracuje zejm. nástroj pozemkových úprav, ať už komplexní či jednoduché. Zda jsou na daném území provedeny KoPÚ nebo ne, ovlivňuje např. fragmentaci i přístupnost vlastnických parcel nebo přítomnost tzv. společných zařízení. Před provedením KoPÚ často parcely zůstávají zcela nepřístupné. Druhá věc však je, že navržená cestní síť v rámci KoPÚ často zůstává pouze na papíře.

b) Uspořádání vlastnických parcel

Tvorbu krajinných prvků ovlivňuje také uspořádání vlastnických parcel. Pokud jsou např. pozemky uspořádány vertikálně po spádnicí, může být obtížnější vytvořit horizontální protierozní mez, protože je potřeba získat souhlas více vlastníků. To zvyšuje transakční náklady a zároveň hrozí znemožnění tvorby nesouhlasem i jediného vlastníka.

Zvolená parcela také může např. kolidovat s možnostmi konkrétního zemědělského obhospodařování (např. příliš velká technika), což může vést k zavedení nevhodného hospodaření (např. hospodaření po spádnicí místo po vrstevnici).

c) Motivace vlastníka/pachtýře

U vlastníka i pachtýře je pro tvorbu i údržbu mimoprodukčních ploch důležitá motivace, zda půdu vnímá zejm. jako prostředek pro maximální výnos nebo zohledňuje i neekonomické rozměry.

⁶⁶ JANOVSÁ, V. Příčiny a důsledky fragmentace zemědělské půdy [online]. Disertační práce typu "Soubor prací". Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního prostředí, 2016. Str. 6. Dostupné z: <https://theses.cz/id/j6w7y4/?isshlret=Vratislava%3BJanovsk%C3%A1%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Djanovsk%C3%A1%20vratislava%26start%3D1> [cit. 2025-11-30]

Např. studie od Skleničky⁶⁷ [et al., 2014] ukázala, že *“testované typy protierozních opatření byly přijaty významně častěji samotnými vlastníky než nájemci půdy.”* Vlastník může rozhodování pachtýře ovlivnit přímo výslovným nesouhlasem s realizací mimoprodukční plochy nebo nepřímo požadavkem na vysoké pachtovné, které vytváří finanční bariéru pro tvorbu mimoprodukčních ploch, které nemusí přinášet dostatečný zisk (tuto motivaci podstatně ovlivňuje podoba dotační politiky).

d) Typ/velikost vlastníka/pachtýře

Dalším faktorem může být místní příslušnost vlastníka/pachtýře, kdy lze teoreticky předpokládat, že vlastník či pachtýř, který má pole “v dohledu”, bude více řešit stav půdy a krajiny. To pak souvisí i s velikostí zemědělského podniku, kdy větší podniky spíše budou obhospodařovat pole na místech, ve kterých management nebo zaměstnanci nežijí.

Lze si tedy představit škálu mezi ideálními typy a) malého zemědělce-vlastníka, žijícího na místě, který se o stav krajiny včetně mimoprodukčních ploch stará nejvíce a b) velkého podniku-pachtýře, nežijícího na místě, který se o stav krajiny včetně mimoprodukčních ploch stará nejméně. Tuto škálu je však potřeba brát velmi hrubě, jelikož do rovnice vstupuje mnoho dalších faktorů (např. věk, vzdělání, postoje, finanční aspekty ad.). Zároveň se tato škála možná více uplatňuje na stav půdy než stav krajiny.

Specifické kategorie pak tvoří církevní vlastníci s restituovanými pozemky, spekulanti s půdou, investiční fondy nebo holdingy.

e) Výnosnost parcel

V závislosti na výnosnosti parcel (často dané polohou v nížině oproti podhůří a horám) mohou být mimoprodukční plochy, jak tvrdí Janovská [2016], ohroženy buď příliš extenzivním nebo příliš intenzivním hospodařením. První případ vede k zarůstání a srůstání dříve udržovaných KP, druhý případ pak často k odstraňování KP nebo k zatížení živinami (a následné změně druhové skladby).

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty

- Občanský zákoník, Z č. 89/2012 Sb.
- Z č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Vztah k dalším nástrojům

- Z č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů
- Z č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny - zakazuje pro vlastníky některé činnosti v chráněných územích

⁶⁷ SKLENIČKA, Petr, JANOVSÁ, Vratislava, ŠÁLEK, Miroslav, VLASÁK, Josef, MOLNÁROVÁ, Kristina.

The Farmland Rental Paradox: Extreme land ownership fragmentation as a new form of land degradation [online]. Land Use Policy, 38, 2014, 587–593. Dostupné z:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264837714000076> [cit. 2025-11-30]

“§ 22b Nakládání se zemědělskými pozemky v národních parcích

- 1) Vlastníci nebo nájemci pozemků, které jsou součástí zemědělského půdního fondu v národních parcích, jsou povinni hospodařit na nich tak, aby byly zachovány nebo podporovány jejich ekologické funkce a biologická rozmanitost.
- 2) Při provádění péče o pozemky, které jsou součástí zemědělského půdního fondu v zóně přírodní nebo zóně přírodě blízké, se přednostně uplatňují postupy, které směřují k naplnění cílů ochrany těchto zón podle § 18 odst. 1 písm. a) nebo b). Na tyto pozemky se nevztahují ustanovení zákona o ochraně zemědělského půdního fondu.

3-12 Vazba problematiky KP na zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Cílem zpracování kontextu je identifikovat možné bariéry k realizaci/strpění/údržbě KP z důvodů možných střetů s podmínkami ochrany přírody dle ZOPK (zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny).

Týká se to především 4 oblastí:

- ochrana ÚSES
- ochrana dřevin
- ochrana VKP
- ochrana zvláště chráněných druhů

§ 4 odst. 1 Územní systém ekologické stability (ÚSES)

Vzájemně propojený systém přírodních a přírodě blízkých ekosystémů, který zajišťuje základní podmínky pro udržení ekologické stability krajiny. Jeho hlavním cílem je zachovat a obnovit přirozené ekologické procesy, migrační prostupnost krajiny a biologickou rozmanitost.

Zahrnuje tři hlavní typy prvků – biocentra, biokoridory a interakční prvky. Biocentra jsou jádrové části systému, kde se organismy trvale vyskytují, biokoridory zajišťují jejich vzájemné propojení a umožňují migraci, a interakční prvky představují drobnější, často liniové nebo plošné prvky, které stabilizují krajinnou strukturu. ÚSES je vymezován na třech úrovních – nadregionální, regionální a lokální.

Prvky ÚSES zajišťují obce s rozšířenou působností (ORP), krajské úřady a AOPK ve zvláště chráněných územích. **Prvky ÚSES jsou vymezeny v územním plánu obce** a jsou pro jeho tvorbu závazné. Je zakázáno je poškozovat nebo znemožnit jejich ekologickou funkci.

Náhrada újmy - pokud vlastníkově nebo uživateli pozemku vznikne újma v důsledku omezení hospodářského využívání z důvodu ochrany nebo realizace prvků ÚSES, lze podle § 58–61 zákona o ochraně přírody a krajiny požadovat náhradu újmy nebo jednorázovou náhradu za omezení obvyklého užívání pozemku. Náhradu poskytuje příslušný orgán ochrany přírody, který opatření omezující využití pozemku vydal. Náhrada se může týkat i nákladů, které byly vynaloženy na opatření provedená v zájmu ochrany přírody.

Možný střet: poškození nebo narušení prvků ÚSES je správním deliktem podle § 87–88 zákona č. 114/1992 Sb. Fyzickým osobám může být za poškození prvků ÚSES nebo za činnost, která zhorší ekologickou stabilitu krajiny, uložena pokuta až do výše 100 000 Kč. Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby se mohou dopustit správního deliktu, za který lze uložit pokutu až do výše 2 000 000 Kč. Kromě pokuty může být zároveň uloženo opatření k nápravě, povinnost obnovit poškozený stav území nebo náhrada škody podle občanského zákoníku. V závažnějších případech se může jednat i o trestný čin poškození životního prostředí podle trestního zákoníku.

§ 7 ZOPK – Ochrana dřevin rostoucích mimo les

- Dřeviny rostoucí mimo les jsou chráněny před poškozováním a ničením.
- Ke kácení dřevin je potřeba povolení orgánu ochrany přírody (obecní úřad).
- Výjimky z povolení (§ 8 odst. 1 vyhlášky č. 189/2013 Sb.) platí např. pro:

- keře do celkové plochy 40 m²,
- stromy s obvodem kmene do 80 cm (měřeno ve výšce 130 cm),
- havarijní stav (nutno ale zpětně doložit).
- Kácení se obvykle povoluje mimo vegetační období (říjen–březen), není-li důvod jiný.
- Pokuta až do 2 mil. Kč pro PO (resp. 100 000 Kč pro FO) za pokácení nebo závažné poškození skupiny dřevin mimo les bez povolení (§ 87 zákona). V závažnějších případech se může jednat i o trestný čin poškození životního prostředí podle trestního zákoníku.

Možný střet: poškozování a ničení dřevin rostoucích mimo les - při péči o dřevinný KP, vyřezání nadrozměrných “náletů” třeba v mokřadu na mezi nebo poškození např. technikou, pastvou, resp. okousáním nebo otěrem hospodářských zvířat.

Strach ze sankcí je podle rozhovorů se zemědělci velmi silná bariéra realizace dřevinných krajinných prvků.

§ 3 odst. 1 a § 4 ZOPK - Definice a ochrana významných krajinných prvků (VKP)

Významné krajinné prvky jsou:

- ze zákona (tzv. ze zákona chráněné VKP):
 - lesy,
 - rašeliniště,
 - vodní toky, rybníky a jezera,
 - údolní nivy.
- registrované (tzv. VKP zapsané do ústředního seznamu):
 - mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní porosty, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy...
 - Rozhodnutí o registraci významného krajinného prvku vydává orgán ochrany přírody. Účastníkem řízení je vlastník dotčeného pozemku. Rozhodnutí o registraci se oznamuje nájemci dotčeného pozemku, územně příslušnému stavebnímu úřadu, úřadu územního plánování a obci.
- Neexistuje centrální evidence VKP - ty ze zákona se neevidují vůbec, databázi registrovaných VKP spravuje AOPK, která vychází z materiálů průběžně získávaných od obcí s pověřeným obecním úřadem. Platnost dat se vždy vztahuje k datu získání dat od příslušného úřadu. O aktuální informaci o existenci registrovaných VKP na konkrétním území je možné požádat příslušnou obec s pověřeným obecním úřadem (ORP).
- VKP jsou chráněny před poškozováním, ničením a negativními zásahy.
- Jakýkoliv zásah do VKP (např. změna využití pozemku, zemní práce, chemické ošetření, kácení, změna vodního režimu, výsadba nevhodných dřevin apod.), který by mohl vést ke změně stavu, vyžaduje souhlas orgánu ochrany přírody (ORP).
- Pokuta až do 2 mil. Kč pro PO (resp. 100 000 Kč pro FO) za poškození nebo zničení VKP bez souhlasu orgánu ochrany přírody (§ 87 zákona). Kromě pokuty může být zároveň uloženo opatření k nápravě, povinnost obnovit poškozený stav území nebo náhrada škody podle občanského zákoníku. V závažnějších případech se může jednat i o trestný čin poškození životního prostředí podle trestního zákoníku.

KP (EVP) se může stát i VKP (především registrovaným) nebo může být jeho součástí (údolní niva), což nemusí zemědělec dokonce ani vědět - informaci o registraci má vlastník. Při zemědělské činnosti může dojít k poškození nebo zničení VKP - stejné jako u dřevin. Opět je to jistá bariéra pro tvorbu nových KP.

§ 48 až § 50 ZOPK - zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů (ZCHD)

- ohrožené, silně ohrožené, nebo kriticky ohrožené druhy
- případně zvláště významné z evropského hlediska (např. druhy z přílohy IV směrnice o stanovištích nebo I směrnice o ptácích).
- seznam je uveden ve vyhlášce č. 395/1992 Sb. – příloha č. II (živočichové) a příloha č. III (rostliny).
- Je zakázáno mj. usmrcování, poškozování vývojových stádií (vajíčka, larvy apod.), rušení a ničení biotopů.
- Pokuta až do 2 mil. Kč pro PO (resp. 100 000 Kč pro FO) za poškození nebo zničení VKP bez souhlasu orgánu ochrany přírody (§ 87 zákona). V závažnějších případech se může jednat i o trestný čin poškození životního prostředí podle trestního zákoníku. Kromě pokuty může být zároveň uloženo opatření k nápravě, povinnost obnovit poškozený stav území nebo náhrada škody podle občanského zákoníku.

Při realizaci KP nebo péči o něj může zemědělec poměrně snadno porušit zákon například zničením vývojových stádií obojživelníků, nebo hmyzu, vajec ptáků apod., druhy žijící v jeho KP může rušit ve vývoji, ničit jejich biotop (i v dobrém úmyslu - např. při bagrování tůně na polním mokřadu), nechtěně je usmrcovat. Opět je to bariéra - bojí se mít na svých pozemcích prvky s chráněnými druhy, že by jim to zkomplikovalo činnost.

2. Vazba na jiné nástroje

neidentifikována

3-13 Ochrana půdy před erozí - protierozní vyhláška

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Jedním z hlavních prostředků, kterým lze zamezit či zmírnit vodní erozi půdy, je tvorba účelně umístěných krajinných prvků či dalších mimoprodukčních ploch, které sníží délku drah soustředěného odtoku, příp. zcela zamezí vzniku soustředěného odtoku vody z polí. Podobně mohou určité typy krajinných prvků efektivně omezit či zmírnit erozi větrnou.

Podoba nástrojů protierozní ochrany tedy může mít vliv na motivaci aktérů krajinné prvky či mimoprodukční plochy vytvářet.

Základní stav

Základní ochrana půdy je v Česku určena Z.č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, který mimo jiné v § 3 odst. 2 písm. b) říká, že “je zakázáno ... způsobovat ohrožení zemědělské půdy erozí překračováním přípustné míry jejího erozního ohrožení”. V odst. 5 je pak popsáno, jak se stanoví míra erozního ohrožení zemědělské půdy vodní i větrnou erozí a že k tomu slouží tzv. protierozní kalkulačka a také, že “přípustnou míru erozního ohrožení ..., postup jejího výpočtu v protierozní kalkulačce a opatření ke snížení erozního ohrožení stanoví prováděcí právní předpis.”

Vedle toho se v § 3c píše, že vlastník nebo uživatel musí provádět opatření, aby předešel poškození půdy a jejímu ohrožování erozí (odst. 1). Pokud nastane “závadný stav”, musí činit bezodkladná opatření k nápravě (odst. 2), jinak může orgán ochrany ZPF uložit některá z nápravných opatření (odst. 3). Mezi taková opatření patří a) plán opatření vypracovaný původcem závadného stavu (popsaný v prováděcím právním předpisu), b) přijetí některého z řady opatření (agrotechnická, meliorační, organizační, technická, použití speciálních osevních postupů nebo obohacení půdy organickými hnojivy) nebo c) provedení změny druhu pozemku na jiný druh (tedy např. zatravnění).

V praxi však byla tato opatření z § 3c neprosaditelná a nebyla zaběhnutá soudní praxe, a proto se dnes postupuje zejm. podle tzv. protierozní vyhlášky a opatření a) a orgán ochrany ZPF neukládá opatření z b) a c).

Protierozní vyhláška

Zmíněným prováděcím právním předpisem je od roku 2021 tzv. protierozní vyhláška, V.č. 240/2021 Sb. o ochraně zemědělské půdy před erozí. Věnuje se však pouze erozi vodní, ačkoli ze zákona by měla řešit i erozi větrnou. Zároveň jsou z aplikace vyhlášky vyjmuty trvalé kultury nebo plochy, na kterých je pěstována zelenina, jahodník nebo některé další rostliny (§ 1 odst. 2)

Protierozní vyhláška stále není plně zavedena. Např. první metodický pokyn MŽP vznikl až v červenci 2024 a předpokládá aktualizaci, až bude plně funkční tzv. protierozní kalkulačka (str. 7).

Vyhláška rozlišuje tzv. pasivní a aktivní režim ochrany půdy. V pasivním režimu má zemědělec obecnou povinnost chránit půdu před erozí. Pokud je na půdním bloku zaznamenána první erozní událost v rámci Monitoringu eroze (od účinnosti 1.7.2021), zůstává zemědělec v pasivním režimu a má libovolnou možnost učinit kroky k zamezení další erozní události, resp. hospodařit v rámci přípustné míry erozního ohrožení. K ověření mu slouží mimo jiné protierozní kalkulačka.

Pokud je zaznamenána na půdním bloku druhá erozní událost, VÚMOP by měl ověřit, zda uživatel na daném bloku hospodaří v rámci přípustné míry erozního ohrožení či ne. Pokud ano, erozní

událost je vyhodnocena jako tzv. vyšší moc (uživatel hospodařil dle požadavků zákona a nemůže být za danou událost sankcionován). Pokud ne, půdní blok vstupuje do tzv. aktivního režimu a uživatel musí skrze protierozní kalkulačku zpracovat tzv. plán opatření, kterými zajistí hospodaření v rámci přípustné míry erozního ohrožení. Plán se stanovuje na 5 let a po uplynutí doby je potřeba zpracovat další plán.

Za nedodržení plánu opatření hrozí uživateli sankce dle Z 334/1992 a zároveň může SZIF daný DPB přeřadit do vyšší kategorie erozní ohroženosti v rámci DZES 5.

Důležité je také zmínit kontext toho, že podle odhadu VÚMOP se do Monitoringu eroze podaří zachytit jen zlomek skutečných erozních událostí (1-8 %) a tedy jen v těchto případech je PEV možné uplatnit.

Krajinné prvky jako řešení pro aktivní režim vyhlášky

Jedinou možností, jak se vyvázat z aktivního režimu vyhlášky (a tedy hospodaření dle závazného plánu opatření), je, že se půdní blok trvale dostane do mezí přípustné míry erozního ohrožení. To není možné skrze dočasná organizační nebo agrotechnická opatření, ale pouze skrze realizaci trvalých technických opatření, mezi které patří zejm. krajinné prvky. Uživatel může prvek realizovat, nahlásit ho orgánu ochrany ZPF, který informuje VÚMOP; ten dle toho aktualizuje vstupní hodnoty výpočtu míry erozního ohrožení. Tím se daný půdní blok může dostat mimo erozní ohrožení, příp. se sníží požadavky na plán opatření.

Nicméně dostupný návod na stránkách protierozní kalkulačky z roku 2017 nijak nepopisuje možnosti, jak si v rámci kalkulačky spočítat, jak realizace technického opatření sníží míru erozního ohrožení. Ačkoli lze v rámci DPB např. navrhnout plochu s kulturou M (Mimoprodukční plocha), která blok předělí, nezdá se, že by to na výpočet mělo skutečný vliv.

-> Bariéra č. 1: V rámci řešení protierozní ochrany zemědělci spíše zvolí jednodušší opatření v rámci agrotechniky, osevních postupů atd. než tvorbu stabilních krajinných prvků.

-> Bariéra č. 2: Protierozní kalkulačka není zatím plně funkční, resp. může být uživatelsky příliš složitá

-> Bariéra č. 3: Protierozní kalkulačka neumožňuje zakreslovat KP, aby si uživatel mohl spočítat, jak realizace KP sníží míru erozního ohrožení pozemku.

-> Příležitost č. 1: KP jsou jedním z mála opatření, kterým se uživatel může dostat z aktivního režimu vyhlášky, resp. snížit erozní ohroženost pozemku.

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- Z č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- V č. 240/2021 Sb. o ochraně zemědělské půdy před erozí

Vztah k dalším nástrojům

- DZES 5 (NV č. 73/2023 o stanovení pravidel podmíněnosti plateb zemědělcům)
 - systém DZES 5 do roku 2025 byl oproti protierozní vyhlášce postaven na prevenci - zemědělec byl povinen na vybraných plodinách realizovat vybrané půdoochranné technologie,

pokud daný DPB spadal do některé z kategorií erozně ohrožené půdy, bez ohledu na erozní události.

- systém od roku 2025 je stále nejasný - oproti prevenci by ale také mohl stát víc na monitoringu erozních událostí
- i pro zařazení DPB do kategorie erozní ohroženosti platí, že realizací trvalého technického opatření včetně KP může být erozní ohroženost přehodnocena.
- ze strany ministerstev byl příslib řešení eroze skrze KP propagovat

3-14 Standard DZES 5

Obhospodařování půdy způsobem, který snižuje riziko degradace půdy a eroze včetně zohlednění sklonu svahu

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Nástroj je určen k minimalizaci ztrát/vyčerpání půdy v důsledku eroze používáním nejpříznivějších technik pro obdělávání půdy (půdoochranné technologie - POT) na pozemcích ohrožených erozí. Nástroj je dostatečně variabilní a nabízí zemědělcům řadu agrotechnických řešení pro jejich pozemky (jednodušší i složitější). Některé nabízené POT v sobě zahrnují prvky trvalejšího charakteru (např. ochranné pásy, obsetí ochrannými pásy, ozelenění kolejových řádků nebo vrstevnicové obdělávání). Uvedené POT jsou spojeny s osetím určité části pozemku víceletou plodinou (např. travní porost, jetelotrávní směs), která má zabránit smyvu a povrchovému odtoku.

Bariérou pro tento způsob řešení POT mohou být náklady spojení s výsevem travních/jetelotrávních směsí nebo s následnou likvidací porostu (např. mulčování). Významná je také ztráta z produkce tržní plodiny, která vznikne na těchto plochách, pokud není využita produkce z osetého pásu např. jako krmivo pro hosp. zvířata. Také organizačně může být manipulace s technikou na těchto plochách obtížná, případně i zákresy do LPIS přináší časovou zátěž.

Příležitostí může být vznik dalších ploch s potenciálem produkce zelené píce jako krmiva pro podniky s živočišnou výrobou. V případě pozemků, které těsně sousedí se zástavbou obce, může jít také o viditelnou snahu zem. podniku předcházet škodám na majetku. Potenciálně tyto oseté plochy mohou sloužit také jako místa vhodná pro odstřel černé zvěře, která působí značné škody na plodinách.

2. Vazba na jiné nástroje

Pravidla nástroje jsou určena Nařízením vlády č. 80/2025 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 73/2023 Sb., o stanovení pravidel podmíněnosti plateb zemědělcům, ve znění pozdějších předpisů. Nástroj prochází v roce 2025 ještě úpravami, ale ve vztahu ke studované problematice krajinných struktur nebudou mít změny vliv.

3-15 DZES 6 – Minimální pokryv půdy

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Zemědělec zajistí, aby od sklizně hlavní plodiny na OP alespoň do 31.10. byla půda pokryta min. na 80 % plochy. DZES nabízí i způsoby pokrytí (ozimy/víceleté, meziplodina, strniště, posklizňové zbytky, podmítka, ponechání po pásovém zpracování). Totéž definováno u vinic, sadů, úhoru (pokryv 1.6.-31.10.).

Cílem je bránit erozi a zvýšit podpovrchový odtok vody (bránit zrychlenému povrchovému odtoku). Nástroj je vůči funkcím krajinných struktur doplňkový, představuje adaptační opatření vůči vlivům extrémních projevů počasí (např. prevence eroze).

Samotný DZES 6 nepředstavuje pro KP bariéru a hlavní překážka tento DZES 6 neuplatnit se projeví v případě, že zemědělec nežádá o podpory ze SZP (zde se projeví překážka vůči DZES 6 dle zemědělce jako **zbytečný závazek navíc**).

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- Nařízení vlády č. 73/2023

Vztah k dalším nástrojům

Nástroj má komplementární vazby k efektům krajinných struktur (také má adaptační funkci a v menší míře mitigační). Ale lze předpokládat velmi slabý vliv na zvyšování/snižování ochoty tvořit/pečovat o KP nebo další mimoprodukční plochy. Nástroj může do jisté míry spolupůsobit v rámci velkého množství pravidel v rámci SZP, jako odrazující prvek vůči aktivitám vedoucím k veřejnému prospěchu.

3-16 DZES 7a – střídání plodin a 7b - omezení plochy jedné plodiny

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Standard střídání plodin: Žadatel má omezenou dobu, po kterou může být na 40 % plochy OP stejná plodina, jako v předcházejícím roce (plní i zařazení meziplodiny). Stanoveno s řadou výjimek (např. EZ, vysoký podíl TP, úhor, plodiny vázající dusík).

Standard omezení plochy jedné plodiny: Žadatel zajistí, že v období od 1. června do 31. srpna příslušného roku se na dílu půdního bloku s druhem zemědělské kultury standardní orná půda nevyskytuje plocha jedné plodiny na výměře vyšší než 30 hektarů, pokud tuto plochu zcela nerozdělí: jinou plodinou v š. 110 m, **krajinným prvkem**, kombinací a pásy dle „pásového střídání plodin“.

Na silně ohrožených DPB vodní erozí nesmí být více než 10 ha souvislé plochy plodiny stejného rodu, pokud není rozdělena: plochou jiné plodiny, **krajinným prvkem**, pásy, kombinací. Nevztahuje se na plochy do 40 ha, přihlášené do různých AEKO schémat (např. čejka), případně nad 40 ha, pokud splněny další podmínky.

Do plochy se nezapočítává plocha **KP**.

Samotný DZES 7 nepředstavuje pro KP bariéru a hlavní překážka tento DZES 7 neuplatnit se projeví v případě, že zemědělec nežádá o podpory ze SZP (zde se projeví překážka vůči DZES 7 dle zemědělce jako **zbytečný závazek navíc**). Současně existující závazek nepočítat KP do plochy na střídání plodin může působit kladně jako jistá motivace KP budovat. Mezi takové struktury lze počítat tvorbu pásů na oddělení plodin, které mohou být i travnaté (nebo směska, např. jetelotravnaté).

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- Nařízení vlády č. 73/2023

Vztah k dalším nástrojům

Nástroj má motivační efekt na zachování KP a jistý (nepříliš velký a nepřímý) motivační efekt KP zřizovat. Důvodem je možnost rozdělit plochy jedné plodiny KP.

Nástroj by mohl mít synergický efekt s Celofaremní ekoplatbou, která odměňuje vytváření/péči o KP.

3-17 DZES 8a - podíl neproduktivních ploch na orné půdě

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

DZES 8a vznikl pro období SZP 2023-2027 jako posílení požadavku z Greeningu z předchozího období. Zemědělec měl být povinen vyčlenit z orné půdy určitý podíl tzv. neproduktivních ploch: a) 4 % KP, úhorů nebo ochranných pásů, nebo b) 7 % včetně meziplodin a plodin vázajících dusík, z nichž min. 3 % musely být KP, úhory nebo ochranné pásy.

Na evropské úrovni byly však pro rok 2023 a 2024 přijaty z DZES 8a výjimky a pro rok 2024 a dál nakonec DZES 8a zcela zrušen. Na české úrovni se požadavek aplikoval v roce 2023 jen díky tomu, že byl (v lehce posílené verzi) obsažen také v celofaremní ekoplatbě. Projevilo se to v naprosté většině vznikem desetitisíců hektarů úhorů. Není ale známo, že by to ovlivnilo motivaci vytvářet nové KP.

Každý typ neproduktivní plochy měl (a pro požadavek celofaremní ekoplatby stále má) váhový koeficient. Krajinné prvky mají nyní většinou 1,5 nebo 2 (oproti tomu meziplodiny mají nyní 0,3, plodiny vázající dusík 1,5); pokud však KP založí a eviduje od 1.1.2025, má koeficient 3 (opět platí nyní jen pro celofaremní ekoplatbu, resp. prémiovou ekoplatbu).

Část zemědělské veřejnosti s požadavkem DZES 8a vyjadřoval nespokojenost, přičemž lze zaznamenat minimálně tři linie argumentů:

- 1) produktivistický: zemědělci nesouhlasí s tím, aby byla orná půda měněna na neproduktivní/využívána neproduktivně
- 2) finanční: za plnění podmínky DZES 8a (resp. celofaremní ekoplatby) zemědělci nedostávali finance navíc oproti předchozímu období
- 3) praktický: zemědělci se obávali zaplevelení, nerozuměli přínosu nastaveného managementu atd.

-> Bariéra č. 1: Zemědělci vnímají “neproduktivní” plochy jako proti zemědělství

-> Bariéra č. 2: Za plnění přísnějších požadavků v DZES nedostávají zemědělci peníze navíc, ačkoli musí stále platit pachtu atd.

-> Bariéra č. 3: Mimoproduktivní plochy mohou být dle zemědělců zdrojem zaplevelení okolních pozemků.

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/2116 ze dne 2. prosince 2021 o financování, řízení a monitorování společné zemědělské politiky
- NV č. 73/2023 o stanovení pravidel podmíněnosti plateb zemědělcům
- NV č. 83/2023 o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům

Vztah k dalším nástrojům

Základní celofaremní ekoplatba a prémiová ekoplatba (NV č. 83/2023 o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům)

- v roce 2025 musí zemědělci v rámci základní ekoplatby vyčlenit 5 % jakýchkoli neproduktivních ploch, tedy včetně meziplodin (max. 60 %) a plodin vázajících dusík. Motivace vytvářet KP je nízká (a navázána spíše na nové ekoplatby nebo odstranění některých bariér). Není zatím známo, kolik úhorových ploch přetrvá z roku 2023 a 2024.
- v prémiové ekoplatbě musí zemědělci vyčlenit 7 % skutečně neproduktivních ploch a min. 2 % z nich navíc musí být KP nebo liniové prvky (nektarodárné úhory, biopásy atd.) nebo Druhově bohaté pokrytí půdy.

3-18 DZES 8b – zachování KP

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Cílem standardu je zachování neproduktivních prvků a ploch ke zlepšení biologické rozmanitosti v zemědělských podnicích. Podporuje zemědělce v ochraně a obnově krajinných prvků, jako jsou remízky, stromořadí, meze, tůně, mokřady a další.

Ve standardu jsou uvedeny podle § 13 Nařízení vlády č. 73/2023 Sb. povinnosti žadatele (ochrana KP před zrušením a poškozením). Dále je uvedeno, co se nepovažuje za porušení těchto povinností a v neposlední řadě výčet KP podle § 5 nařízení vlády č. 307/2014 Sb. (mez, terasa, travnatá údolnice, skupina dřevin, stromořadí, solitérní dřevina, příkop, mokřad, skalka) a především obsah kontroly podmínek standardu (na místě či softwarově). Uvedeny jsou i možné dotační možnosti na zakládání KP.

Nově se za porušení povinností nepovažuje (viz Metodická příručka pro podmíněnost pro rok 2025):

- zpřístupnění pro průchod či odpočinek hospodářských zvířat včetně extenzivní pastvy a ponechání nedopasků, které jsou v případě krajinného prvku mokřad a skalka podmíněny souhlasem orgánu ochrany přírody,
- pohyb osob, včetně výskytu pěšin,
- přejezdy techniky (pokud nedojde k poškození dřevin a vzniku cest),
- seč, pokud je provedena nejvýše jednou ročně a posečená biomasa je odklizená, nestanoví-li orgán ochrany přírody jinak,
- další zásahy se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- postupy v rámci nové ekoplatby na podporu údržby krajinného prvku v souladu s § 24d nařízení vlády o poskytování přímých plateb.
- Nově dochází k harmonizaci postupů s vyhláškou o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, kdy se zásahy do dřevin provedené v souladu s touto vyhláškou nebudou hodnotit jako porušení standardu.

Z uvedeného tedy vyplývá, že standard může působit na zemědělce pozitivně – jedná se o zavedený nástroj, na který je možné získat dotační podporu a který podporuje zlepšení biodiverzity a ekologické stability krajiny. Na druhou stranu jako odrazující faktor mohou působit sankce za poškození nebo zrušení KP.

Standard	Kritéria	Stupně kritérií	Hodnocení
Standard 8B. Podle § 13	Rozsah	Malý	Došlo k poškození nebo zrušení krajinného prvku skalka nebo terasa
		Střední	Došlo k poškození nebo zrušení krajinného prvku solitér nebo skupina dřevin
		Velý	Došlo k poškození nebo zrušení krajinného prvku mokřad, příkop, travnatá údolnice, mez nebo stromořadí
	Závažnost	Malá	x
		Střední	Došlo k poškození nebo zrušení výhradně dřevinné vegetace na krajinných prvcích mez, terasa, nebo travnatá údolnice
		Velká	Došlo k poškození nebo zrušení krajinných prvků solitér, skupina dřevin, stromořadí, popř. došlo k poškození nebo zrušení krajinných prvků mez, terasa, travnatá údolnice, příkop, skalka nebo mokřad a nejedná se o případ střední závažnosti
	Trvalost	Odstranitelná	x
		Neodstranitelná	Neodstranitelné porušení
	Přímé nebezpečí pro lidské zdraví nebo zdraví zvířat		Ne.
	Vztah k nařízení vlády č. 48/2017 Sb.		Příloha č. 2 odst. 7 písm. a)

2. Vazba na jiné nástroje

Standard může synergicky působit s dalšími environmentálními opatřeními, například podporou ekologického zemědělství, nebo opatření na ochranu vodních zdrojů a dalšími intervencemi SZP. Přímě chrání KP, které jsou vybudovány z veřejných zdrojů. Naopak kolidovat může s pravidly pro používání pesticidů.

Současně zde spolupůsobí i nástroje, v rámci kterých je vyplacena podpora jen v případě, že nebyl porušen DZES (např. ANC, AEKO, Ekoplatby, PP), čímž je dodržování DZES pozitivně podpořeno u všech, kdo o dotčené podpory žádají.

Podmínky standardu se vztahují i na krajinné prvky neevidované v evidenci půdy (LPIS).

3-19 Ekoplatba na podporu pásového střídání plodin

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Ekoplatba na podporu pásového střídání plodin je jednou z tzv. nástaveb základní celofaremní ekoplatby s cílem zejména podpořit ochranu půdy před erozí.

Žadatel má na dotaci nárok, pokud má nárok na Základní celofaremní ekoplatbu, je díl DPB evidovaný v evidenci využití půdy jako standardní orná půda, má díl DPB výměru nejméně 4 ha.

Podmínky pro účely platby:

- plodiny jsou pravidelně střídány v minimálně čtyřech pásích o maximální šíři 43 metrů,
 - současně se nejedná výhradně o plodiny s nízkou ochrannou funkcí nebo mák setý,
 - náleží do různých čeledí rostlin s výjimkou kukuřice a čiroku (lze pravidelně střídat v pásích s ostatními čeledi lipnicovité)
 - nejsou pěstovány brambory nebo batáty a nejméně od doby podání žádosti v roce sklizně do 30. září tohoto roku zůstane nejméně na jednom ze dvou sousedících pásů půda pokryta porostem nebo zbývajícím porost po sklizni zůstane nezapraven/nezpracován
- jsou založeny plochy určené ke stabilizaci svahu, pojezdu manipulační technikou nebo k napojování polních operací a na nich jsou pěstovány trávy čeledi lipnicovité nebo jejich směsi s víceletými plodinami vázajícími dusík podle přílohy č. 5 nařízení vlády upravujícího pravidla podmínek plateb zemědělcům, jejichž porost lze pouze mulčovat bez odklizení hmoty, a to na pásích podle písmene a), které budou o minimální šíři
 - o 15 m podél okraje příslušného DPB a pásy plodin na ně přímo navazují
 - o 15 m podél okraje krajinného prvku
 - o 11 m podél konců pásů plodin
- souhrnná výměra plodin pěstovaných mimo pásy dosáhne nejvýše 10 % výměry DPB a současně na každé dílčí ploše takto pěstované plodiny se může vyskytovat souvislá plocha mírně nebo silně erozně ohrožené plochy v rozsahu menším než 20 % dílčí plochy takto pěstované plodiny,
- jsou na každou stranu, na které je evidována dráha soustředěného odtoku vody, v minimální šíři 7,5 metru pěstovány trávy čeledi lipnicovité nebo jejich směsi, jejichž porost lze pouze mulčovat bez odklizení hmoty,
- souhrnná výměra ploch plodin je nejméně 5 % a nejvýše 30 % výměry DPB
- nejméně na 70 % plochy DPB na níž dosahuje sklonitost terénu alespoň 3 %, činí podélný sklon pásů ve směru obdělávání nejvýše 50 % hodnoty sklonitosti terénu, maximálně však 7 %
- se na hranicích ploch různých plodin nevyskytují brázdy způsobené rozorem, přičemž agrotechnické operace ke zpracování půdy na plochách s plodinami musí být prováděny způsobem zajišťujícím plynulý přechod mezi plochami s plodinami
- celková výměra souvislých ploch větších než 1 hektar s podélným sklonem pásů ve směru obdělávání větším než 7 % nesmí překročit 10 % výměry DPB se sklonitostí terénu alespoň 3 %. Maximální výměra dílčí souvislé plochy s podélným sklonem pásů ve směru obdělávání větším než 7 % nesmí být větší než 2 hektary.

Vazba na ochotu

- Finanční motivace formou ekoplatby může zvyšovat ochotu zavádění KP v podobě např. zatravněných stabilizačních a/nebo manipulačních ploch.
- Zemědělci mohou vnímat toto opatření jako administrativně náročné a někdy agronomicky komplikované (např. plánování osevních sledů)

2. Vazba na jiné nástroje

- Ekoschémata: pásové střídání je součástí širšího rámce opatření, spolu se zatravněním, pokryvem půdy v zimě, setím mezipločin atd.
- AEKO: komplementární opatření s podporou TTP, mezí, biopásů ad.
- Zákon o ochraně zemědělského půdního fondu: upozorňuje na potřebu ochrany půdy před erozí
- Pozemkové úpravy: možnost uplatnění principu pásového střídání i při návrhu nového prostorového uspořádání krajiny
- Zákon o zemědělství č. 252/1997 Sb.: definuje udržitelné hospodaření a umožňuje podporu ekologicky šetrných postupů

3-20 Financování Komplexních pozemkových úprav

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Komplexní pozemkové úpravy (dále KoPÚ) jsou významným systémovým nástrojem, skrze který mohou v krajině vznikat zejm. trvalé krajinné struktury jako tzv. ekologická, protierozní nebo vodohospodářská opatření v rámci tzv. společných zařízení. Roli krajinných prvků mohou plnit i některé varianty polních cest, zejm. nezepevněné.

KoPÚ v ČR probíhají postupně již od roku 1991. Údaje o míře provedení záleží na metrice. Dle ministerstva zemědělství „jsou úpravy v ČR provedeny na více než 42 % výměry zemědělského půdního fondu, na dalších zhruba 11 % zemědělské půdy probíhají.“⁶⁸ Podle zprávy NKÚ pak ke konci roku 2023 „byly [Komplexní pozemkové úpravy] dokončeny na 3 046 katastrálních územích, tj. 24,9 % katastrálních území“.⁶⁹ K dokončení KoPÚ na všech katastrálních územích NKÚ odhaduje potřebu dalších 50 let a 150 mld. Kč.

Podle ministerstva zemědělství bylo „od roku 1991 bylo vybudováno téměř 890 hektarů vodohospodářských opatření, 2 054 hektarů ekologických opatření, 976 hektarů protierozních opatření a 4 123 kilometrů polních cest.“⁷⁰

Financování KoPÚ se každý rok liší, jelikož nemá stabilní zdroj financí. Např. v roce 2021 šlo na KoPÚ nejvíce peněz v historii, 2 965 mil, přičemž struktura zdrojů a využití financí bylo takovéto:

Struktura zdrojů v roce 2021:

- 2,842 mld Kč pokryty ze státního rozpočtu (MZe + VPS + SPÚ)
- 134 mil Kč z Programu rozvoje venkova (PRV)
- 24 mil Kč z Operačního programu Životní prostředí (OPŽP)
- 64 mil Kč z Národního plánu obnovy (NPO)

Využití financí v roce 2021:

- ekologická opatření za 69 milionů korun
- vodohospodářská opatření za 313 milionů korun
- protierozní opatření za 77 milionů korun
- polní cesty za více jak 2 miliardy korun
- provozní a technické činnosti za 56 milionů korun
- neinvestiční činnost (zajištění KoPÚ, inženýrskogeologické průzkumy, studie odtokových poměrů či znalecké posudky) za 368 milionů korun

V roce 2019 šlo na KoPÚ zhruba 2 mld. Kč, v 2020 1,5 mld., v 2021 2,965 mld., v 2022 1,676 mld. Údaje pro roky 2023 a 2024 nebyly nalezeny.

⁶⁸ <https://zitkrajinou.spucr.cz/aktuality/peci-krajinu-rozvoj-venkova-pujde-26-miliardy-korun-ministr-vyborny-schvalil-pravidla-dotace-pozemkove-upravy/>

⁶⁹ <https://www.nku.cz/scripts/rka/detail.asp?cisloakce=23/31>

⁷⁰ <https://zitkrajinou.spucr.cz/aktuality/peci-krajinu-rozvoj-venkova-pujde-26-miliardy-korun-ministr-vyborny-schvalil-pravidla-dotace-pozemkove-upravy/>

Ve vládním prohlášení premiéra Fialy stálo, že “ročně na [pozemkové úpravy] vyčleníme nejméně 3 mld. Kč a zajistíme víceletý stabilní finanční rámec”. V únoru 2025 však ministr Výborný přiznal⁷¹, že cíle vláda nedosáhne a pro rok 2025 počítá s rozpočtem 2,3 mld. Kč a pro následující 3 roky s rozpočtem 2,6 mld. Kč. Financování je stále závislé na státním rozpočtu a není navázáno na stabilní zdroj, např. odvody za vynětí ze ZPF.

Podle zástupkyně Českomoravské komory pozemkových úprav “nedostatečné financování, které není stabilní a navíc nebere v potaz vysokou míru inflace, vede k destabilizaci oboru pozemkových úprav, kdy odchází kvalitní projektanti i zkušení úředníci. Ve snaze zachovat kontinuitu oboru, byly výrazným způsobem omezeny investice do realizací společných zařízení. Realizace nejsou prováděny v rozsahu, který byl předpokládán a je projekčně zajištěn. Dochází ke stárnutí pravomocných povolení staveb.”

-> Bariéra č. 1: V rámci společných zařízení se realizují primárně cestní síť, příp. technická vodohospodářská opatření, zatímco ekologická a protierozní zůstávají často jen na papíře.

-> Bariéra č. 2: Nestabilní a nedostatečné financování neumožňuje naplnit potenciál KoPÚ a urychlit jejich realizaci.

-> Bariéra č. 3: Nedostatek státní a obecní půdy často neumožňuje naplánovat dostatečné množství ekologických, protierozní nebo vodohospodářských opatření.

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- Z č. 139/2002 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů
- Strategický plán SZP – podpora realizace SZ

⁷¹ https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/puda-upravy-spu-zemedelstvi.A250212_100740_ekonomika_drh

3-21 Standardy péče o přírodu a krajinu

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Standardy péče o přírodu a krajinu jsou doporučením stanovujícím parametry výstupů a technický popis postupů jednotlivých činností běžně realizovaných v oblasti péče o přírodu a krajinu včetně vlastností použitých materiálů, výrobků a definice pojmů. Slouží jako podklad pro zadávání, kontrolu, přebírání prací financovaných z dotačních programů. Standardy po odborné oponentuře vydává AOPK ČR, která je zpracovává ve spolupráci s akademickými pracovišti a dalšími odbornými autoritami v příslušných oborech.

Standardy budou postupně pokrývat jednotlivé oblasti péče o přírodu a krajinu, vycházejí z příkladů dobré praxe v daném oboru a jsou podkladem, který má sloužit ke zkvalitnění prováděných prací, zajistit srovnatelnost výstupů i sjednocení termínů v komunikaci mezi projektanty, dodavateli, odběrateli, úřady, odbornými institucemi i orgány státní správy.”⁷²

Používají se jako závazné postupy např. při projektech hrazených z Národního programu péče o krajinu (NPŽP), Národního plánu obnovy (NPO), Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) nebo Programu péče o krajinu (PPK). Dodržování standardů bývá požadováno v dotačních pravidlech.

Na jednu stranu poskytují ucelené návody na řešené postupy, což je jistě dobré, ale zároveň mohou působit odstrašujícím dojmem, jsou často příliš striktní, zemědělci mají strach, že drobné nedodržení (i z relevantních a logických důvodů) bude mít za následek krácení dotací nebo sankcí. Mnohdy je pro laika - zemědělce náročné postupy nastudovat a dodržet, někdy v nich nevidí smysl. Cítí se tlačeni do nelogických nebo neprospěšných řešení.

V současnosti je navrženo šest tematických řad standardů, v rámci nichž jsou jednotlivé standardy zpracovávány.

Ve vztahu k realizaci KP a péči o ně jsou relevantní:

Řada A (arboristické standardy)

- 02 001 Výsadba stromů Planting of trees
- 02 002 Řez stromů Pruning of trees
- 02 003 Výsadba a řez keřů a lián Planting and pruning of shrubs
- 02 005 Kácení stromů
- 02 008 Zakládání a péče o porosty dřevin
- 02 010 Péče o dřeviny kolem veřejné dopravní infrastruktury
- 02 011 Péče o dřeviny kolem veřejné technické infrastruktury

Řada B (voda v krajině)

- 02 001 Vytváření a obnova tůní
- 02 002 Obnova vodního režimu rašelinišť a pramenišť
- 02 003 Revitalizace vodních toků a jejich niv
- 02 004 Péče o vodní toky vč. břehových porostů
- 02 007 Výstavba a rekonstrukce malých vodních nádrží přírodě blízkým způsobem

Řada C (ÚSES a krajínotvorné prvky)

- 01 002 Vytváření ÚSES (plány a projekty)

⁷² <https://aopk.gov.cz/standardy-pece-o-prirodu-a-krajinu>

- 02 001 Realizace biocenter a biokoridorů ÚSES
- 02 002 Vytváření krajnotvorných a interakčních prvků
- 02 003 Funkční výsadby ovocných dřevin v zemědělské krajině
- 02 004 Péče o skladebné části ÚSES vč. Krajnotvorných a interakčních prvků
- 02 005 Péče o funkční výsadby ovocných dřevin
- 02 007 Krajinné trávníky Grasslands

Řada D (péče o vybrané terestrické biotopy)

- 02 001 Obnova travních společenstev s využitím regionálních směrů
- 02 002 Obnova dlouhodobě neobhospodařovaných travních společenstev (vč. likvidace náletových dřevin)
- 02 003 Pastva
- 02 004 Sečení
- 02 006 Disturbanční management na nelesních plochách
- 02 007 Likvidace vybraných invazních druhů rostlin (vč. následné péče o lokality)

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,
- vyhláška č. 189/2013 Sb. o ochraně dřevin a povolování jejich kácení,
- Vodní zákon – č. 254/2001 Sb.,
- Stavební zákon – č. 283/2021 Sb.

Vztah k dalším nástrojům

- NPŽP Péče o krajinné prvky - může být matoucí, co vlastně v které situaci mají zemědělci dodržovat
- Technické normy a další podzákoné předpisy související s realizací KP:
 - ČSN 75 2410 – *Vodní nádrže – Návod na navrhování* → Zásady pro návrh MVN, velikost zachytného prostoru, bezpečnostní přelivy, ochrana břehů.
 - ČSN 75 2415 – *Malé vodní nádrže – Zásady pro navrhování a posuzování* → Určeno přímo pro MVN do cca 2 ha, řeší konstrukci hráze, vypouštěcí zařízení, stabilitu svahů apod.
 - ČSN 75 2320 – *Úpravy drobných vodních toků* → Řeší napojení MVN na tok, úpravy přítoků a odtoků, biologickou stabilitu.
 - ČSN 75 2402 – *Vodohospodářské technické objekty – Základní ustanovení* → Obecné požadavky na bezpečnost, technické řešení objektů, stavební materiály.
 - ČSN EN 1997-1 (Eurokód 7) – *Geotechnické navrhování – Zásady všeobecné* → Používá se při posuzování stability hráze a základových poměrů.
 - Zásady pro správnou arboristickou praxi (ISA ČR, SZKT)

3-22 Náklady obvyklých opatření

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Náklady obvyklých opatření MŽP (dále jen "NOO") je ceník, který slouží k posuzování žádostí a projektů v dotačních programech MŽP s cílem zajistit porovnatelný přístup a efektivní vynakládání finančních prostředků. Podle zaměření položek jsou NOO členěny tématicky do 11 oblastí, např. zemědělské činnosti, vodní ekosystémy, zeleň rostoucí mimo les. Položky v jednotlivých tématických oblastech uvádějí cenu obvykle podporovaných opatření a představují obvyklou finanční částku, za kterou je možno realizovat určitý typ činnosti.

Částka zahrnuje všechny nezbytné činnosti a materiály potřebné k realizaci opatření včetně nákladů na dopravu, skládkovného, a dalších vyvolaných investic. Tato částka je konečná.

Náklady obvyklých opatření jsou tvořeny základní položkou, v některých případech upravenou koeficienty (příplatky za ztížené přírodní podmínky apod.), které se sčítají, pokud není uvedeno jinak. Je-li součet příplateků omezen max. procentem, vztahuje se toto omezení na příslušnou činnost. Ceny jsou uváděny bez DPH. NOO zahrnuje široké spektrum činností, které nemusí být vždy v souladu s předmětem podpory konkrétního dotačního programu, tzn. činnost uvedená v NOO neznamená vždy způsobilý výdaj.

Realizace podporovaných opatření zpravidla probíhá v souladu se Standardy péče o přírodu a krajinu, které vydává AOPK ČR (viz samostatný kontext). Případné odchylky od postupů obsažených ve standardech musí být důvodné (specifické podmínky v místě realizace apod.).

Činnosti jsou jednotlivé aktivity, které je možné provádět pro zlepšení stavu přírody a krajiny. Mimo činností naceněných v NOO lze využít také další činnosti evidované v číselníku činností AOPK ČR, který je veřejně dostupný na <https://cinnosti.nature.cz>. Náklady na tyto činnosti bez nacenění je nutné stanovit individuálně dle skutečných nákladů. V případě potřeby lze do číselníku přidat nové činnosti po domluvě s AOPK ČR.

Pomocí NOO se mj. stanovuje výše podpory pro realizaci KP (NPO POPFK, POPFK, PPK, NPŽP, OPŽP) a péči o ně (NPŽP Péče o krajinné prvky)

Bariéry:

dříve byly NOO významně podhodnocené, dnes je situace lepší, pravidelně se aktualizují (nejméně 1x ročně) a přidávají se ceníkové položky. MŽP konzultuje zařazení položek i výši podpory s realizátory vč. NGO. Např. u "vodních" opatření jsou ceny už vyhovující a práce lze skutečně realizovat. Problém je např. u péče o významné dřeviny, aleje dřevin, kde je cena stále silně podhodnocená.

Součástí ceníku není příprava a administrace projektu, bylo by dobré zařadit - některé programy to řeší procentem z dotace na režijní výdaje (OPŽP).

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji: neidentifikovány

Vztah k dalším nástrojům

- Standardy Péče o přírodu a krajinu, OPŽP, NPŽP péče o KP, NPŽP tvorba a obnova KP, POPFK, PPK (jejich nacenění je stanoveno v NOO)
<https://mzp.gov.cz/cz/agenda/prehled-dotaci/naklady-obvyklych-opatreni>

3-23 NPO - Národní plán obnovy - výzvy na podporu KP (zkušenosti)

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Dotace z Národního plánu obnovy (NPO) v rámci programu Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK) byly určeny na podporu obnovy a zakládání přírodě blízkých krajinných prvků, které pomáhají zadržovat vodu v krajině, zlepšují její ekologickou stabilitu a přispívají k adaptaci na změnu klimatu.

Dotace na realizaci všech typů trvalých KP nahradily finance z národních zdrojů z minulých let (POPFK), po ukončení programu lze předpokládat, že zase poběží výzvy z národních peněz. Podmínky podpory byly +/- stejné jako u POPFK z národních zdrojů, jen to byly takové "peníze navíc".

Financováno z prostředků EU – Nástroj pro oživení a odolnost (Recovery and Resilience Facility, RRF) přes Národní plán obnovy.

Výzvy byly vyhlašovány zejména v letech 2022–2024, některé s přesahem do roku 2025 (dle harmonogramu MŽP nebo SFŽP ČR).

Příjemci podpory: Zemědělci, vlastníci či nájemci půdy, Obce a jejich příspěvkové organizace, Pozemkové spolky, Neziskové organizace, Vlastníci lesů, vodohospodářské subjekty.

Administraci relevantních výzev z NPO zajišťuje o AOPK.

Program se rozděluje do čtyř podprogramů:

- Podprogram 164 – Péče o zvláště chráněná území a území soustavy Natura 2000 a péče o zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů
- Podprogram 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu
 - max 250 000,- Kč.
 - Relevantní podporovaná opatření: Zajištění péče o cenné nelesní terestrické biotopy, tvorba a obnova mokřadů (vč. tůní a malých vodních nádrží), revitalizace a renaturace vodních toků, výsadba dřevin mimo les
- Podprogram 166 – Komplexní vodohospodářské studie
- Podprogram 167 – Opatření k naplňování komplexních vodohospodářských studií

Příležitost: Oproti jiným programům určeným na realizaci KP však jako jediný podporoval i zhotovení tzv. Komplexních vodohospodářských studií - tedy materiálu posuzujících problémy a potenciál ucelených území - povodí nižšího řádu, katastru obce a zároveň požadoval povinné procento následných realizací... po skončení NPO žádný takový nástroj není (podpora tvorby ÚSES, územních studií krajiny a studií odtokových poměrů to nenahradí).

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

neidentifikovány

Vztah k dalším nástrojům

OPŽP, POPFK, PPK - až na zmíněné Komplexní vodohospodářské studie se tyto nástroje s NPO POPFK dublují a předpokládá se, že ho do budoucna znovu nahradí (jen půjde o jiný zdroj financí) nicméně rozhodně ne v objemu financí.

3-24 POPFK - Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristuktury

- Dotace ze státního rozpočtu (národní peníze).
- Poslední programové období 2019-2023, pak byly finance z NPO (samostatný kontext), teď čekáme na nové výzvy.
- Programový dokument
- Administrace AOPK - regionální pracoviště.

Program podporuje investiční i neinvestiční záměry na realizaci adaptačních opatření ke zmírnění dopadů změny klimatu na vodní, lesní i nelesní ekosystémy. Rezortní organizace MŽP mohou program využít k realizaci opatření vyplývající z plánů péče o zvláště chráněná území, ze souhrnu doporučených opatření pro oblasti Natura 2000, záchranných programů a programů péče pro zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů. Podporu lze využít také k financování monitoringu a podkladových materiálů. Dotace je poskytována na jednoleté i víceleté akce.

Příjemci podpory: viz jednotlivé podprogramy

Ceny činností (rozpočty projektů) se řídí platnými Náklady obvyklých opatření (NOO) - samostatný kontext

Relevantní podprogramy:

- Zajištění povinností orgánů ochrany přírody ve zvláště chráněných územích (vč. OP) a lokalitách soustavy Natura 2000 (115 172)
 - Žadatelé: rezortní organizace MŽP, především tedy AOPK a NP:
 - Relevantní může být (mohou udělat po dohodě s vlastníkem i opatření na zemědělské půdě, zemědělec ho neplatí, ale mohou mu z toho plynout komplikace nebo naopak příležitosti):
 - opatření směřující k odstranění dřívějších negativních zásahů nebo negativních vlivů působících v chráněných územích
 - opatření zajišťující existenci částí přírody, pro jejichž ochranu byla chráněná území zřízena, nebo existenci zvláště chráněného druhu
- Péče o zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů (115 173)
 - Žadatelé: rezortní organizace MŽP, především tedy AOPK a NP:
 - Relevantní může být, když je ZCH druh vázán na krajinné struktury na zemědělských pozemcích
- Adaptace vodních ekosystémů na změnu klimatu (115 174)
 - Podprogram slouží k financování opatření zaměřených na zpomalení odtoku srážkové vody z krajiny, zlepšení infiltrace do podzemní části a na omezení negativních dopadů zvýšeného výskytu extrémních klimatických jevů.

- Žadatelé: všichni. Musí mít právní vztah k pozemkům, na kterých bude realizovat konkrétní opatření nebo musí mít souhlas majitele.
- Dotace na opatření může dosáhnout až 100 % uznatelných nákladů akce.
- Max výše podpory: 1 mil. Kč.

Relevantní:

- obnova nebo tvorba mokřadů a tůní, výstavba, obnova nebo rekonstrukce vodních nádrží přírodě blízkého charakteru s cílem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpory biodiverzity
- zakládání a realizace prvků systému ekologické stability vázaných na vodní režim
- Adaptace nelesních ekosystémů na změnu klimatu (115 175)
 - Podpora opatření týkajících se tvorby a obnovy ekostabilizačních prvků v krajině.
 - Žadatelé: všichni. Musí mít právní vztah k pozemkům, na kterých bude realizovat konkrétní opatření nebo musí mít souhlas majitele.
 - Dotace na opatření může dosáhnout až 100 % uznatelných nákladů akce.
 - Max výše podpory: 250 000,- Kč.

Relevantní:

- **obnova vegetačního krytu, péče o dřeviny, protierozní opatření, šetrné hospodaření na zemědělské půdě, úprava stanovištních poměrů, zachování a vytváření krajinných prvků.**

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

neidentifikovány

Vztah k dalším nástrojům

OPŽP, NPO POPFK, PPK - PPK však jen mimo CHKO, OPŽP nad 250 000,- Kč, NPO POPFK skončil.

3-25 Poradenství: národní podpora 9.F.e „Regionální přenos informací“ a 9.F.i „Odborná konzultace“

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Podpora Konzultace 9.F.e: Žadatel (Agrární nevládní nezisková organizace a Komora zemědělských poradců) dostávají dotaci na konzultační a metodickou pomoc zemědělským podnikům formou šíření informací při realizaci Společné zemědělské politiky. Hradí se: konzultace (osobní, telefonické, písemné), vypracování textu/instruktažního videa, webových stránek (vede se deník konzultací).

Cílová skupina jsou mikropodniky, malé a střední podniky – prvovýroba a zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh.

Předmět: alespoň jeden ze specifických cílů SZP (d) klima, e) hospodaření s přírodními zdroji a f) zastavení úbytku biodiversity), dále DZESy a mj. i právní předpisy týkající se ochrany životního prostředí.

Jedná se o jednorázovou konzultaci, často jen telefonem (mailem), která nepřesáhne 120 minut na den a jedno téma a nemusí být osobně a ani na farmě.

Nejedná se tedy o poradenství v komplexnějších tématech, což v mnoha ohledech poradenství v oblasti tvorby KP je.

V roce 2021 byla provedena analýza služeb jednoho z poskytovatelů většího počtu služeb (celkem 1635 za rok) a otázky řízení přírodních zdrojů představovaly 9 % poradenských služeb a skupina témat: klima, biodiverzita nebo společenské požadavky na potraviny a welfare představovaly dohromady méně než 4% případů poskytnutí rady⁷³.

Podpora Odborné konzultace 9.F.i žadatelé (VÚ a ČZU Pha, JČU, Mendelova uni., Veterinární uni.) dostávají dotaci na konzultační pomoc zemědělským podnikům tím, že poskytnou odpověď na jednotlivý odborně zaměřený dotaz provozního charakteru. Poradenské služby mají ekonomický, environmentální a společenský rozměr a poskytují aktuální technologické a vědecké informace získané prostřednictvím výzkumu a inovací.

Působení nástroje v oblasti zájmu projektu:

Např. v roce 2017 byly poskytovány konzultace v tomto programu v oblasti našeho zájmu v tématech: protierozní ochrana, DZESy a AEKO (JČU, VÚRV, VÚZT, VÚMOP). Otázky životního prostředí však představovaly zlomek z celkového objemu témat konzultací. Ohledně poradenství ke KP, biodiverzitě, krajině atd. nebyla ani zmínka.

V roce 2021 byla situace obdobná (opět byla témat životního prostředí v menšině). Témata týkající se životního prostředí představovala především povinné požadavky na hospodaření nebo podmíněnost (DZES, pravidla pro hnojení a bilance živin, návrh neproduktivních ploch a drah soustředěného odtoku)⁷⁴. Jedná se tedy o nástroj s jistým potenciálem pro naše téma (ne velkým vzhledem k charakteru podporované služby), ale tento není zdaleka využit.

⁷³ ÚZEI. Analýza dotačních programů pro oblast vzdělávání a poradenství. Praha. 2022

⁷⁴ ÚZEI. Analýza dotačních programů pro oblast vzdělávání a poradenství. Praha. 2022

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

Nástroj je definován v Zásadách, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací pro rok 2025 na základě par. 1 a 2 a 2d zákona č. 252/1997 sb. O zemědělství ve znění pozdějších předpisů (č.j. MZE-3945/2025-13111 ze dne 12.3.2025⁷⁵)

Vztah k dalším nástrojům

Vazba je na všechny nástroje v SP SZP, ale vzhledem k našemu zaměření je nejvíce u intervencí, které spadají pod cíle d) klima, e) hospodaření s přírodními zdroji a f) zastavení úbytku biodiversity (AEKO, podmíněnost, KoPÚ, ekoschémat a atd.). Nástroj by měl mít motivační a částečně i synergický efekt na zachování KP a jistý (nepříliš velký a nepřímý) motivační efekt KP zřizovat.

⁷⁵ „Zásady“: <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/dotace/narodni-dotace/zasady-zemedelstvi-potravinarstvi/zasady-pro-rok-2025>

3-26 Místní akční skupiny (MAS)

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Jedná se o partnerství veřejného, neziskového a podnikatelského sektoru, skrz které je implementován princip LEADER v rámci Programu rozvoje venkova (PRV) a dalších operačních programů. Činnost je založena na komunitně vedeném místním rozvoji a zahrnuje zpracování a realizaci Strategii komunitně vedeného místního rozvoje.

MAS může působit jako facilitátor mezi zemědělci, obcemi, spolky a dalšími aktéry v území. MAS mohou mít vliv na motivaci a ochotu místních aktérů podílet se na budování a údržbě KP skrze:

- zprostředkování dotačních titulů
- posilování místní identity a krajinného povědomí (např. projekty „živá krajina“, výsadba alejí, meze)
- neformální tlak komunity
- sdílení příkladů dobré praxe

2. Vazba na jiné nástroje

MAS nejsou přímý dotační nástroj, ale působí integračně a pomáhají s implementacemi ostatních nástrojů. Mohou pomoci překonávat bariéry a nezájem místních aktérů. Ve vztahu ke KP mohou synergicky fungovat s Programem rozvoje venkova, SZP, AEKO, OPŽP, KoPÚ – ve všech případech mohou MAS pomáhat se šířením informací, zprostředkováváním komunikace, případně pomoci s přípravou projektů a rozdělováním financí na ně.

3-27 Pozemky přešlé v roce 2023 do vlastnictví státu

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Na konci roku 2023 vypršela desetiletá lhůta, kdy stát hledal majitele nemovitostí, které neměly správně zapsaného vlastníka. Na základě toho stát získal *“107 824 nemovitostí po nedostatečně identifikovaných vlastnících, přičemž v drtivé většině se jednalo o pozemky (99,4 %).”*⁷⁶ Z toho Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM) převedl během roku 2024 celkem 64 383 pozemků o celkové výměře 16 860 hektarů na Státní pozemkový úřad a celkem 6 830 pozemků o celkové výměře 7 995 hektarů na Lesy ČR, přičemž nejvíce převedených nemovitostí se nachází na jižní Moravě a ve středních Čechách.⁷⁷

Zejm. pozemky převedené na SPÚ mají potenciál podpořit obnovu krajinné struktury, pokud by byly vhodně využité např. při plánování Komplexních pozemkových úprav nebo v rámci přípravy Národního plánu obnovy přírody. Na stránkách SPÚ však nelze najít žádné informace, jak s těmito pozemky bude nakládat a zda existuje např. nějaké politické či strategické zadání.

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- Z č. 139/2002 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů
- Strategický plán SZP – podpora realizace SZ

Vztah k dalším nástrojům

- Z č. 219/2000 Sb. o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

⁷⁶ <https://www.uzsvm.gov.cz/za-deset-let-se-podarilo-vyresit-pres-65-tisic-nemovitosti-s-nedostatecne-identif>

⁷⁷ <https://www.uzsvm.gov.cz/uzsvm-letos-prevedl-pres-71-tisic-pozemku-po-neznamych-vlastnicich-na-specializov>

3-28 Realizace na majetku státu

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Jedná se o problematiku realizace krajinných prvků na pozemcích ve vlastnictví státu a ve správě Státního pozemkového úřadu a dále případy, kdy jsou realizací dotčeny stavby ve vlastnictví státu a správě podniků Povodí, SPÚ, újezdních úřadů (typicky opevnění odvodňovacích příkopů, truby odvodňovacích zařízení). Problém pravděpodobně není u realizací, kdy jsou pozemky nebo stavby ve správě AOPK nebo NP.

Jde o situaci, kdy by chtěl zemědělec realizovat například zasakovací příkop nebo mez po vrstevnici a mezi jeho pozemky by po spádnici (kolmo) vedl pozemek státní, který má v pachtu (dost běžná situace). Nebo by chtěl revitalizovat odvodňovací příkop ve správě SPÚ mezi půdními bloky - také běžná situace).

Mimo Pozemkové úpravy nelze realizovat trvalý krajinný prvek na pozemku státu ve správě SPÚ, protože by došlo k jeho zhodnocení a SPÚ to není schopno účetně evidovat. Na jejich pozemku se smí s jejich svolením kácet, nikoli však vysazovat stromy.

Pozemek státu nelze za tímto účelem odkoupit.

Realizace je možná pouze za předpokladu, že bude pozemek směněn za pozemek 1,5 (zkušenost Beleco) až 4 (z doslechu z více stran) násobku hodnoty požadovaného pozemku. Ten poměr upravuje vnitřní směrnice SPÚ (Metodický pokyn pro směny nemovitostí), která není veřejná, k 1.7. 2025 měla být novelizovaná a možná se měnilo právě toto. Směna pozemku může trvat až dva roky. Šance na směnu je vyšší, když je žadatelem obec, u zemědělce je mizivá.

Problematika výkupu staveb - betonové opevnění koryt, propustky, staré hráze nebo meliorační trubky - tzv hlavní odvodňovací zařízení/HOZ/hlavníky (nikoliv do nich ústící meliorační pera/meliorační detail) jsou ve vlastnictví státu, správě SPÚ nebo podniků Povodí. Jejich zrušení a likvidace je možná pouze po odpisu majetku z účetnictví podniku, jedinou cestou pro SPÚ je zatím prodej tohoto majetku (Povodí ho už někdy odepisují jako nepotřebný a neprodávají - je to nejednotné). Ten kdo zamýšlí realizovat krajinný prvek a zasahuje do takového majetku, jej tedy nejen že musí odstranit a zaplatit za likvidaci odpadu, ale musí ho nejdřív koupit. To v některých případech může znamenat náklad v desítkách až stovkách tisíc a často to znamená upuštění od záměru.

Stát, který by měl jít příkladem a podporovat realizace KP i mimo PÚ je na svých pozemcích naopak aktivně blokuje.

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích
→ hlavní zákon o majetku státu, určuje pravidla hospodaření a nakládání
- Zákon č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu
→ zakládá činnost SPÚ a vymezuje jeho působnost, včetně správy pozemků státu
- Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku
→ upravuje vznik, činnost a hospodaření státních podniků (včetně Povodí)

- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon)
→ určuje správce povodí, jejich povinnosti a majetkové vztahy k vodním tokům

Vztah k dalším nástrojům

OPŽP, PPK, POPFK, možná i SZP agrolesnictví?- vše z čeho by se mohly realizovat trvalé KP - neschopnost státu řešit formality okolo evidence majetku je bariérou k realizaci KP

3-29 Využití/rušení odvodňovacích systémů

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Realizací některých trvalých krajinných prvků - mokřady, tůň, zatravněné údolnice, příkopy, mohou být dotčeny i tzv stavby plošného odvodnění (lidově, ale nepřesně meliorace - meliorace může být i závlaha, nejen odvodnění).

V místech, kde je odvodňovací systém zanesen nebo je úplně nefunkční vznikají podmáčené plochy, které mohou být velmi cenné z pohledu biodiversity i zádrže vody v krajině a často se přímo nabízí k realizaci mokřadu nebo tůně. Zemědělec také ze zkušenosti ví, že pěstovat plodiny na takových místech je problematické a spíše plochu “oželit” za účelem realizace KP. V údolnici s ucpaným odvodňovacím systémem proudí voda v linii povrchového odtoku a může vznikat eroze.

Odvodňovací systém dělíme na tzv.:

- **HOZ** - hlavní odvodňovací zařízení (koncentruje vodu z větší plochy a odvádí většinou přímo do recipientu), v projektech meliorací bývá značen čerchovaně, často je to otevřený opevněný příkop, někdy je dokonce evidovaný jako vodní tok, ale někdy je to také zatrubněné. HOZ je v majetku státu a správě SPÚ popř. podniků Povodí - zásah do něj je problematický - viz kontext Realizace na majetku státu. Je to vodní dílo, k zásahu/zrušení je potřeba stavební povolení.
- **POZ** - podrobné odvodňovací zařízení (meliorační detail, pera) - je soubor objektů, které slouží k bezprostřední úpravě vodního režimu půdy tak, aby stav pozemku odpovídal vláhové potřebě plodin a předpokládané činnosti na něm. POZ pro podzemní odvodnění je tvořeno sběrnými drény, svodnými drény, výustěmi, drenážními šachticemi a pro povrchové odvodnění je tvořeno sběrnými příkopy a objekty na nich. POZ je v majetku vlastníka pozemku, na kterém se nachází - s jeho využitím nebo rušením nebývá problém. Není to “vodní dílo” tedy stavba, není potřeba stavební povolení.

Je nutné odborně posoudit, jestli je možné odvodňovací zařízení k realizaci KP využít, při špatné lokalizaci nebo provedení může způsobit podmáčení nebo výrony vody v jiných částech pozemku.

Metodický pokyn VÚMOP určený pro žadatele o podporu z OPŽP: PRACOVNÍ POSTUPY ELIMINACE NEGATIVNÍCH FUNKCÍ ODVODŇOVACÍCH ZAŘÍZENÍ V KRAJINĚ

2. Vazba na jiné nástroje

Základní legislativní dokumenty k nástroji

- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon): stanovuje povinnosti vlastníků k vodním dílům, vč. odvodňovacích zařízení; § 55 a § 59 se týkají i odvodňovacích systémů
- Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech - řeší správu odvodnění jako součást pozemkových úprav; stanovuje, že evidence a změny zařízení spadají pod SPÚ
- Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon – rušení odvodňovacích zařízení jakožto vodního díla podléhá tzv. povolení záměru (dříve stavební povolení).

Vztah k dalším nástrojům

OPŽP - eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení je jednou z podoblastí podpory v rámci oblasti 1.3. Podpora přizpůsobení se změnám klimatu.

3-30 Kompenzace za škody v územích určených k řízeným rozlivům povodní

1. Základní popis a vazba na ochotu aktérů budovat či udržovat agristruktury

Ve vlastnictví obcí, LČR, MZe, Povodí je celkem 12524,21 ha suchých nádrží, na které se poskytuje kompenzace za rozliv při přívalových deštích, pozemky nejsou vlastněny zemědělci, ale půda může být pronajímána na hospodaření. Některé krajinné prvky mohou být součástí takových území - především suchých poldrů. Kompenzace mohou být účinným nástrojem pro souhlas hospodářů s realizací opatření na propachtovaných pozemcích a ochotu o ně pečovat.

Území určená k rozlivům povodní jsou institutem zavedeným zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách. Podle něj území tohoto druhu může po projednání s dotčenými úřady státní správy stanovit rozhodnutím vodoprávní úřad pro účely zmírnění účinků povodní. Tato opatření obecné povahy mají mj. omezit práva užívání pozemků v takto určeném území, vyloučit umístování staveb, skládek ohrožujících jakost vody a vyloučit i přítomnost snadno odplavitelných předmětů. Účelem těchto opatření je dosažení zvýšené retence vody v území za povodňových stavů a dosažení retardace odtoku vody z povodí.

Subjektům dotčeným řízeným rozlivem budou uhrazeny:

- tržby, které mohl subjekt realizovat z prodeje produkce polní plodiny z plochy poškozené nebo zničené rozlivem,
- prokázané náklady na likvidaci poškozených polních plodin,
- finanční újma vzniklá pozbytím nároku na dotaci, poskytovanou na základě zákona o zemědělství, který poškozený pozemek v souvislosti s řízeným rozlivem povodně,
- finanční újma způsobená znemožněním využití pozemku k zemědělským účelům z důvodu zaplavení.

Pokud došlo k pojistnému plnění ze soukromého pojištění za stejnou událost, bude toto plnění od stanovené výše škody odečteno.

Výše náhrady škody se stanoví v závislosti na druhu poškozené polní plodiny a na roční

době, ve které k řízenému rozlivu došlo. Při určování výše škody na zaplavených polních plodinách se určí náhrada za každý druh plodiny zvlášť. Přitom se zohlední možnost pěstování vhodných náhradních polních plodin za zaplavením zničené polní plodiny vzhledem k datu, kdy působení rozlivu skončilo, a s přihlédnutím k ozimosti, popřípadě k jarovosti těchto plodin.

V případě, že zemědělský pozemek nebyl osetý/osázený, ale z důvodu zaplavení není možné jej daný rok zemědělsky využít bude stanovena výše náhrady příspěvkem na úhradu fixních nákladů a zisku.

ÚZEI k tomuto tématu vydalo metodiku Metodika postupu při zjišťování výše škod na polních plodinách v územích určených k řízeným rozlivům povodní

3-31 Strategické dokumenty

- Portál všech strategických dokumentů ČR:
[Strategické dokumenty | Databáze strategií - portál pro strategické řízení](#)
- Přehled strategií MŽP:
<https://mzp.gov.cz/cz/ministerstvo/politika-a-strategie-mzp/strategicke-dokumenty-v-gesci-mzp>

Úvod

Směřování politik a nástrojů, které se dotýkají tvorby krajinné struktury a mimoprodukčních ploch, určují na státní úrovni strategické dokumenty, mezi které patří zejm. strategie a implementační plány. Vznikají v kombinaci odborné a politické dohody, někdy z podnětů evropské úrovně. Strategické dokumenty nebývají závazné, jsou spíše vodítkem pro úřady a politiky a záleží na dané politické garnituře, do jaké míry se dokumentů v praxi drží.

Strategické dokumenty a krajinná struktura

Na nejvyšší (ve smyslu nejobecnější) úrovni je nyní v ČR **“Aktualizovaný strategický rámec Česká republika 2030 s výhledem do roku 2050”**. V rámci něho je jednou z 6 oblastí oblast “Odolné ekosystémy”, která obsahuje 4 cíle a 12 podcílů, z nichž se část týká mimoprodukčních ploch. Současná verze implementačního dokumentu, **“Implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030”**, končí rokem 2025, proto zde není vyhodnocen; z předchozí verze až na výjimky nevyplývala přímá opatření pro tvorbu a obnovu krajinné struktury.

Pro oblast životního prostředí je hlavním zastřešujícím dokumentem **“Státní politika životního prostředí 2030 s výhledem do 2050”**. V rámci ní je jednou ze tří oblastí oblast “3. Příroda a krajina” a mezi celkovými 10 tématy je “3.1 Ekologicky funkční krajina” a “3.2 Zachování biodiverzity a přírodních a krajinných hodnot”. SPŽP nemá přímý implementační dokument, resp. jeho implementaci mají zajišťovat další strategické dokumenty zejm. v gesci MŽP. Jednotlivá témata mají přiřazeny strategické cíle a k nim jsou pak přiřazena obecnější tzv. “typová opatření”. Mezi nimi jsou některé, z nichž vyplývají přímá opatření pro tvorbu a obnovu krajinné struktury.

V rámci oblasti adaptace na změnu klimatu existuje **“Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR - 1. aktualizace pro období 2021 – 2030”**. Ta obsahuje 5 tzv. specifických cílů, z nichž jedním je cíl pro zemědělskou krajinu, jiným cíl pro vodní a na vodu vázané ekosystémy. V rámci příloh jsou pak pro jednotlivé cíle (a také pro Průřezové nástroje a opatření) navrženy obecnější “rámce opatření”, mezi nimiž jsou některé, z nichž vyplývají přímá opatření pro tvorbu a obnovu krajinné struktury. Současná verze implementačního dokumentu, **“Národní akční plán adaptace na změnu klimatu”**, končí rokem 2025, proto zde není vyhodnocen; z předchozí verze vyplývala přímá opatření pro tvorbu a obnovu krajinné struktury.

V rámci oblasti vody existuje **“Koncepte ochrany před následky sucha 2023-2027”**. Ta obsahuje 3 strategické cíle, z nichž je jedním z cílů “zmírňovat dopady sucha na akvatické i terestrické ekosystémy prostřednictvím obnovy přirozeného vodního režimu krajiny.” Koncepte pak obsahuje 5 tzv. tematických pilířů, z nichž jedním je “Zemědělství jako nástroj ochrany množství a jakosti vody a ochrany půdy” a jiným “Zvýšení retenční a akumulární schopnosti krajiny”. Pro pilíře je navrženo vždy několik opatření, které obsahují několikero kroků různé obecnosti. Mezi nimi jsou některé, z nichž vyplývají přímá opatření pro tvorbu a obnovu krajinné struktury.

Vedle této koncepce ještě v oblasti vody existují **“Národní plány povodí”**, a to pro povodí Labe, Ohře a Dunaj.

V rámci oblasti biodiverzity existuje **“Strategie ochrany biologické rozmanitosti”**, současná verze končí rokem 2025, proto ji zde nadále nezpracováváme; z předchozí verze vyplývala přímá opatření pro tvorbu a obnovu krajinné struktury. Na strategii přímo navazuje **“Státní program ochrany přírody a krajiny České republiky pro období 2020–2025”**, který je také platný pouze do roku 2025, proto ho zde nadále nezpracováváme; z předchozí verze vyplývala přímá opatření pro tvorbu a obnovu krajinné struktury.

Vedle existujících nebo aktualizujících se dokumentů vznikají také nové dokumenty.

Prvním z nich je **“Politika krajiny”**, jejímž cílem má být “propojit existující státní strategie a definovat priority pro efektivní správu krajiny do roku 2050”. Současná verze (červenec 2025) je nyní otevřena připomínkování veřejnosti a není jisté, zda bude dokument schválen ještě současnou vládou. Návrh obsahuje 6 priorit, mezi nimiž je i “D. Plošně zadržovat vodu v krajině a obnovit fungující říční systémy” nebo “E. Vytvořit vyváženou zemědělskou krajinu s dostatečnou produkcí, ekologickou stabilitou a estetickými hodnotami”. Každá priorita má několik strategických cílů (např. “E.1. Zlepšení struktury zemědělské krajiny pomocí zvýšeného zastoupení krajinných prvků”) a každý strategický cíl má být naplňován několika konkrétními opatřeními (např. “E.1.1. Revize systémového nastavení evidence krajinných prvků”).

Druhým vznikajícím dokumentem je **“Národní plán obnovy přírody”** (NPOP), vycházející z evropského **“Nařízení o obnově přírody”** (NRR). Oproti ostatním zde popisovaným dokumentům je dosažení cílů NRR na evropské i národní úrovni závazné. Hlavním, všeobíhujícím cílem NRR na evropské úrovni je obnovit alespoň 20 % pevninských a mořských oblastí do roku 2030 a do roku 2050 všechny degradované ekosystémy, které to potřebují. NPOP musí stát zpracovat do srpna 2026, finální verze po konzultacích s Evropskou komisí musí být dokončena do srpna 2027.

V rámci čl. 10 a 11 NPOP definuje cíle a indikátory pro zvrácení úbytku opylovačů a obnovu zemědělských ekosystémů. Některé z cílů mají stanovené hodnoty přímo, pro některé si “uspokojivé hodnoty” nastavuje členský stát v rámci NPOP:

- Dle čl. 10 odst. 1 je potřeba nejpozději do roku 2030 včasným zavedením vhodných a účinných opatření a) zlepšit rozmanitost opylovačů a b) zvrátit pokles jejich populací; a poté dosáhnout rostoucího trendu populací opylovačů. EK by měla na podzim 2025 vydat právní akt, který definuje indikátory a monitoring opylovačů. Do roku 2030 je potřeba stanovit uspokojivou úroveň pro daný indikátor.
- Dle čl. 11 odst. 2 je potřeba zavést opatření k dosažení rostoucího trendu u dvou ze tří indikátorů: indikátor motýlů v travních porostech; zásoba organického uhlíku v minerální složce orné půdy; podíl zemědělské půdy s krajinnými prvky s vysokou rozmanitostí. Do roku 2030 je potřeba stanovit uspokojivé úrovně pro dané indikátory.
- ČR si plánuje vybrat indikátor organického uhlíku a krajinných prvků.
- Dle čl. 11 odst. 3 je potřeba zavést opatření k dosažení hodnot indikátoru běžných druhů polních ptáků na úroveň 110 do 2030, 120 do 2040 a 130 do 2050 oproti stavu 1. 9. 2025.
- Dle čl. 11 odst. 4 je potřeba zavést opatření s cílem obnovit zemědělsky využívané organické půdy na odvodněných rašeliništích (podrobnější info zde neuvádíme).

V rámci NPOP mají být mj. kvantifikovány plochy, které mají být obnoveny za účelem splnění cílů, a mají být také popsána opatření, kterými stát cílů dosáhne. K tomu slouží Jednotný formát NPOP, který stát vyplňuje a odevzdává Komisi. Evropská komise zpracovala také typologii opatření, která

může ale nemusí sloužit členským státům jako inspirace. V rámci ní se nacházejí pouze obecná opatření jako např. “Restore small landscape features on agricultural land”.

Vedle strategických dokumentů garantovaných MŽP se nyní aktualizuje také **“Strategie resortu Ministerstva zemědělství ČR s výhledem do roku 2030+”**, která navazuje na verzi z roku 2016. Aktualizace strategie se nyní dokončuje a je (červen 2025) v mezirezortním připomínkovém řízení. Z předchozí verze vyplývala přímá opatření pro tvorbu a obnovu krajinné struktury.

Závěr

Na národní úrovni existuje několikero strategických dokumentů, které definují cíle a opatření v oblasti krajiny a mimoprodukčních ploch. Cíle i opatření jsou většinou formulovány na obecnější úrovni. V současné době (červenec 2025) se hned několik strategických dokumentů aktualizuje (NAP adaptace na změnu klimatu, Strategie ochrany biologické rozmanitosti, Strategie MZe 2030+ atd.) a zároveň vznikají dokumenty nové (Politika krajiny, Národní plán obnovy přírody). Strategické dokumenty nejsou z většiny závaznými dokumenty.

PŘÍLOHA 4 - Pravidla tzv. neprodukčních ploch v SZP

§2 odst 2	Typ plochy	Započitatelná šíře pásu	Skladba	Min. trvání zapojeného porostu	Údržba (pro všechny kromě p platí od 1.6. do 15.7. zákaz produkce, pastvy nebo seče s odklizením biomasy)	Zákaz aplikace POR a hnojiv	Podmínky pro prémiovou ekoplatbu (min. 2 % superprémiových ploch)
a	Krajinný prvek nebo jeho část						
b	Nektarodárný úhor		Min. 3 plodiny ala len, svazenka, hořčice... (max. 80 % jedné plodiny, max. 30 % lipnicovitých, max 50 % N-plodin).	od 1.6. do 15.8.	od 1.2. do 15.8. zákaz produkce, pastvy nebo seče s odklizením biomasy	od 1.2. do 15.8.	Liniové úhory: Započitatelná šíře pásu 6-30 m. Min. vzdálenost 2 liniových úhorů je 50 metrů.
c	Zelený úhor		Monokultura lipnicovité trávy nebo směsi / směsi lipnicovitých trav a N-plodin (max. 50 %)	od 1.6. do 15.8.	od 1.2. do 15.8. zákaz produkce, pastvy nebo seče s odklizením biomasy	od 1.2. do 15.8.	nelze
d	Ochranný pás kolem krajinného prvku	1-30 m	Monokultura lipnicovité trávy nebo směsi / monokultury plodin ala len, svazenka, hořčice, chrpa... / směsi předchozích / směsi lipnicovitých trav a N-plodin (max. 50 %)	od 1.6. do 30.11.	provést seč od 1.9.	od 1.1. do 30.11.	Směsi min. 3 plodin: max. 80 % jedné plodiny, max. 30 % lipnicovitých, max 50 % N-plodin
e	Ozeleněný kolejový řádek	2,5-6 m	- // -	od 1.6. do 15.8.		od 1.6. do 15.8.	Směsi min. 3 plodin: max. 80 % jedné plodiny, max. 30 % lipnicovitých, max 50 % N-plodin
f	Souvrat'	3-30 m	- // -	od 1.6. do 15.7.	zemědělská údržba (včetně předseťové přípravy) alespoň od doby založení porostu hlavní plodiny do 15. července	od 1.6. do 15.7.	Porost zapojen do 15. srpna. Směsi min. 3 plodin: žádná nepřekročí 80 %, kromě čeledi lipnicovité (max 30 %) a plodin vazajících dusík (max 50 %)

§2 odst 2	Typ plochy	Započitatelná šíře pásu	Skladba	Min. trvání zapojeného porostu	Údržba (pro všechny kromě p platí od 1.6. do 15.7. zákaz produkce, pastvy nebo seče s odklizením biomasy)	Zákaz aplikace POR a hnojiv	Podmínky pro prémiovou ekoplatbu (min. 2 % superprémiových ploch)
g	Ochranný pás podél vody typu základní	6-30 m	Monokultura lipnicovité trávy nebo směsi / směsi lipnicovitých trav s plodinami ala chrpa, jetel, vikev... (max. 10 %)	od 1.6. do 31.10.	seč s odklizením biomasy nebo mulčování mezi 15. červencem a 31. srpem	od 1.6. do 31.10.	
h	Podél vody typu prémiový	12-30 m	- // -	od 1.6. do 31.10.	seč s odklizením biomasy nebo mulčování mezi 15. červencem a 31. srpem	od 1.6. do 31.10.	
i	Ochranný pás k DZES 5	?-30 m	podle znění DZES 5 - v současnosti nesoulad v legislativě	od 1.6. do 15.7.		od 1.6. do 15.7.	Porost zapojen do 15. srpna. Směsi min. 3 plodin: max. 80 % jedné plodiny, max. 30 % lipnicovitých, max 50 % N-plodin
j	Ochranný pás k DZES 7b	22-30 m	Monokultura lipnicovité trávy nebo směsi / monokultury plodin ala len, svazenka, hořčice, chrpa... / směsi předchozích / směsi lipnicovitých trav a N-plodin	od 1.6. do 31.8.		od 1.6. do 15.7.	Směsi min. 3 plodin: max. 80 % jedné plodiny, max. 30 % lipnicovitých, max 50 % N-plodin
k	Ochranný pás k agrolesnictví	1-10 m	není dána		provedení mechanické údržby, seče nebo mulčování do 31.10.	od 1.6. do 15.7.	
l	Biopás	6-24 (pro kombi 24-48) m	viz příl. 5	--	--	--	Započitatelná šíře pásu max. 30 m.
m	Plocha pro čejku chocholatu	neomezeně	viz příl. 5	--	--	--	
n	Plocha druhově	neomezeně	viz příl. 5	--	--	--	

§2 odst 2	Typ plochy	Započítatelná šíře pásu	Skladba	Min. trvání zapojeného porostu	Údržba (pro všechny kromě p platí od 1.6. do 15.7. zákaz produkce, pastvy nebo seče s odklizením biomasy)	Zákaz aplikace POR a hnojiv	Podmínky pro prémiovou ekoplatbu (min. 2 % superprémiových ploch)
	bohatého pokrytí půdy						
o	Plocha s meziplodinami		směsi plodin pro meziplodiny (max. 90 % jedné plodiny) dle příl. 11 nebo druhu pro podsev dle příl. 12	založí porost do 30.9., ponechá po 8 týdnů		po dobu 8 týdnů od založení porostu	nelze
p	plocha s plodinami vázajícími dusík		monokultura nebo směs N-plodin	porost nebo posklizňové zbytky od 1.6. do 15.7.	neplatí podmínka "od 1.6. do 15.7. zákaz produkce, pastvy nebo seče s odklizením biomasy"	od vysetí do sklizně (u víceletých porostů až do poslední sklizně)	nelze

V tabulce jsou zachyceny tzv. neprodukční plochy z Nařízení vlády č. 73/2023, kterými lze (po zrušení DZES 8a) plnit podmínka podílu neprodukčních ploch v základní celofaremní ekoplatbě, a jejich podmínky (podrobněji přímo v Nařízení vlády). Seznam prvků je uveden v § 2, podmínky pro jednotlivé prvky v § 12, resp. v § 11 a 8. Některé podmínky jsou zachyceny v Nařízení vlády č. 83/2023 (§ 13, 14, 24). Platnost pro rok 2025.

PŘÍLOHA 5 - Podmínky AEKO a dalších titulů v SZP

V tabulce jsou zachyceny podmínky jednotlivých AEKO a dalších titulů z PRV z Nařízení vlády č. 80/2023 a 140/2023 a příslušných metodik. Platnost pro rok 2025.

Dotační titul	Sazba (eur/ha)	Min. plocha (ha)	Podmínky managementu					Administrativní náležitosti (z metodik)	Další	
			Parametry opatření	Skladba plodin	Trvání zapojeného porostu	Údržba	Zákaz aplikace pesticidů a hnojiv			
AEKO Podpora biodiverzity na orné půdě										
Krmné biopásy	676	0,5; max. 50 % kultury R	Š: 6-30 m; D: min. 50 m; max. 50% DPB; min. 50 m od silnice nebo dalšího biopásu	min. 6 plodin (ze 2 kategorií)	založit stanovenou směsí do 15.6., zapravit mezi 16.3. a 15.6. násl. rok	bez zásahu	Zákaz aplikace pesticidů i hnojiv po celou dobu na ploše biopásu.	V žádosti o zařazení žadatel uvádí souhrnnou výměru jednotlivých titulů, kterou hodlá zařadit, neuvádí jednotlivé DPB, na nichž bude v průběhu závazku pěstovat biopásy. Uchovávat doklady prokazující kvalitu osiva min. 10 let.		
Nektarodárné biopásy	597			min. 7 plodin (ze 3 kategorií)	založit stanovenou směsí do 15.6., ponechat 2-3 roky, poté zapravit mezi 16.3. a 15.6. a znovu osít.	každoroční 1 seč mezi 1.6.-15.9. bez přejezdů techniky nebo použití jako souvratě.				
Kombinované biopásy	639			Š: krmný 6-30 m, jetelotravní 18-30 m; D: min. 50 m; max. 50% DPB; min. 50 m od silnice nebo dalšího biopásu	krmný biopás: min. 6 plodin (ze 2 kategorií) jetelotravní biopás: min. 11 plodin (ze 3 kategorií)	krmný pás: založit stanovenou směsí do 31.5., zapravit mezi 16.3. a 15.6. násl. roku. jetelotravní pás: založit stanovenou směsí do 31.5., na konci závazku zapravit mezi 16.3. a 30.4.				krmný biopás: bez zásahu. jetelotravní pás: každoroční 1 seč mezi 16.8.-31.10. bez přejezdů techniky nebo použití jako souvratě.

Dotační titul	Sazba (eur/ha)	Min. plocha (ha)	Podmínky managementu					Administrativní náležitosti (z metodik)	Další
			Parametry opatření	Skladba plodin	Trvání zapojeného porostu	Údržba	Zákaz aplikace pesticidů a hnojiv		
Ochrana čejky chocholaté	630		Jen na vymezených DPB.	bud' krmná (3 plodiny) nebo nekta-rodárná směs (5 plodin)	založit stanovenou směsí od 16.6. do 15. 7., zapravení porostu mezi 1.11. a 31.12.	zabezpečení plochy hnízdiště proti přejezdům zem. nebo jiné techniky do 15. 6. (nevztahuje se na plochu do vzdálenosti max. 4 m od kraje příslušného DPB)	Zákaz aplikace pesticidů po celou dobu	V žádosti o zařazení žadatel uvádí seznam a výměru jím obhospodařovaných DPB s kulturou R, včetně geoprostorové informace, které hodlá zařadit do podopatření Ochrana čejky chocholaté. Uchovávat doklady prokazující kvalitu osiva min. 10 let.	
Druhově bohaté pokrytí orné půdy	417	0,5; max. 25 % kultury R	Max. na 50 % výměry každého DPB	6 plodin (ze 3 kategorií)	založit stanovenou směsí do 31.5.; zapravení porostu v období 1.11.-30.4.	lze provést mechanickou údržbu mulčováním do 15.6.; mezi 16.6. – 14.9. bez zásahu technikou; sečení nebo mulčování mezi 15.9.-31.10.;	Zákaz aplikace pesticidů i hnojiv po celou dobu	V žádosti o zařazení žadatel uvádí pouze celkovou výměru, kterou hodlá zařadit, neuvádí jednotlivé DPB, na nichž bude v průběhu závazku pěstovat směs druhově bohatého pokrytí	

Dotační titul	Sazba (eur/ha)	Min. plocha (ha)	Podmínky managementu					Administrativní náležitosti (z metodik)	Další	
			Parametry opatření	Skladba plodin	Trvání zapoje- ného porostu	Údržba	Zákaz apli- kace pesti- cidů a hnojiv			
AEKO Zatravňování orné půdy										
Zatravňování drah soustředě- ného odtoku	337	0,5	DPB, na kterém je v LPIS vymezena dráha soustře- děného odtoku	Směs osiv 4 plodin.	založit do 31.5. travní porost čiťosevem nebo do pod- sevu	Provádět údržbu po- rostu sečí do 31. čer- vence a do 31. října, příp. spasením (a za- jistiť likvidaci nedo- pasků). Lze ponechat nepo- kosené plochy dle NV83/2023.	Hnojiva lze v 1. roce, pesticidy bodově v 1. a 2. roce.	Součástí žádosti o zařazení je geopřstorová infor- mace o DPB, které mají být zařazeny do podopatření Zatravňování orné půdy včetně uvedení jednotli- vých titulů. Uchovávat doklady proka- zující kvalitu osiva min. 10 let. Změnit kulturu z R na T.	S ohledem na nerovno- měrnou vzcházivost vy- setých druhů trav a by- lin nebude po dobu prvních dvou let v pří- padě shledání nezapo- jeného porostu u osetí regionální směsí osiva kontrola na místě udě- lovat sankce.	
Zatravňování orné půdy podél vodního útvaru běžnou směsí	482		DPB sousedí s útvarem povrchových vod nebo min 50 % výměry DPB se nachází v OPVZ. V ZCHÚ, Natura 2000 a ochranných pásmech NP nutná druhově bohatá nebo regionální směs -> specifické tituly a sazby							
AEKO Meziplodiny										
Meziplodiny pro zlepšení struktury půdy	154	0,5; max. 10 % kul- tury R		Min. 2 plodiny	založit porost 20.6.-30.9., za- pravit 1.2.-30.4. (s výjimkou po- užití bezoreb- ných technolo- gií)	Porost meziplodiny mechanicky ani che- micky neomezovat v růstu.	Zákaz apli- kace pesti- cidů a hno- jiv	V žádosti o zařazení žada- tel uvádí pouze celkovou výměru, kterou hodlá zařa- dit, neuvádí jednotlivé DPB, na nichž bude v prů- běhu závazku pěstovat meziplodiny. Uchovávat doklady proka- zující kvalitu osiva min. 10 let.		
Meziplodiny proti utužení půdy	152		Jen na DPB, na kterém vymezena vrstva utužení půdy.							

Dotační titul	Sazba (eur/ha)	Min. plocha (ha)	Podmínky managementu					Administrativní náležitosti (z metodik)	Další	
			Parametry opatření	Skladba plodin	Trvání zapojeného porostu	Údržba	Zákaz aplikace pesticidů a hnojiv			
AEKO Ošetřování extenzivních travních porostů										
Podmínka nesečených ploch	15	2 kultury T	Povinně na sečených DPB s výměrou nejméně 10 ha (jen u vyjmenovaných titulů včetně Obecné péče o extenzivní louky a pastvin) ponechat 3-15 % ploch neposečených (max. velikost jedné plochy 1 ha). Lze ponechat i dobrovolně.		Ponechat neposečené plochy do 15. srpna (výjimky u některých titulů); zlikvidovat nejpozději do první seče dalšího roku			Žadatel je vždy povinen při podání žádosti u dílů půdních bloků s výměrou vyšší než 10 ha uvést, zda na příslušném dílu bude ponechávat nepokosené plochy a žádá o dotaci za jejich ponechání nebo bude příslušný DPB pást a pastva bude první prováděnou operací.		
AEKO Krajinotvorné sady										
Krajinotvorné sady	116	0,5 kultury J a EVP Krajinotvorný sad			zajistit souvislý bylinný pokryv meziřadí a příkmenného pásu	každoroční 1 seč nebo spasení bylinného pokryvu meziřadí a příkmenného pásu do 31.8. ponechat každoročně 15 až 30 % výměry DPB v meziřadí a manipulačním prostoru bez seče nebo pastvy a posekat mezi 1.10. a 30.11. při pastvě zajistit stromy proti poškození zvířaty provést udržovací řez do konce 4. roku	Zákaz použití pesticidů, s výjimkou povolených v EZ a bodové aplikace herbicidů u nově dosazovaných stromů.	V žádosti o zařazení uvést geoprostorovou informaci, která definuje příslušné DPB, které žadatel uvedl v této žádosti.		

Dotační titul	Sazba (eur/ha)	Min. plocha (ha)	Podmínky managementu					Administrativní náležitosti (z metodik)	Další
			Parametry opatření	Skladba plodin	Trvání zapojení po-rostu	Údržba	Zákaz apli-kace pesti-cidů a hnojiv		
Agrolesnictví									
Agrolesnictví - Založení	4353	0,5	výsadba 100 ks/ha. Během i na konci závazku bude ve výsadbě minimálně 75 % životaschop-ných jedinců na hektar. Silvoorebný: Vý-sadba v ochran-ných pásech Š 1-10 m Silvopastevní: Dále viz metodika	více než 50 % les-ních dřevin, žádný z použitých druhů dřevin nesmí být ve výsadbě zastou-pen více než 40 % (v případě úhynu dosadí dřeviny tak, aby byl zachován poměr více než 50 % lesních dřevin)		Zajistit ochranu dřevin proti po-škození pasenými zvířaty nebo volně žijící zvěří		Podat "Ohlášení zájmu o poskytnutí dotace na opatření agrolesnictví" před založením ALS skrze Portál Farmáře do 15.5. Založit lze na menší výměře než deklarované (nebo ne-založit vůbec), ne na vyšší. Podat "Žádost o poskytnutí dotace na zalo-žení agrolesnického systému" (podávána v roce založení ALS), do 30. 11. V žádosti uvést seznam DPB, včetně druhu zemědělské kultury, a výměru DPB. Do žádosti uvést počet jedinců jednotlivých druhů dřevin. V žádosti podat projekt založení ALS včetně zákresu, doklad o původu reprodukčního ma-teriálu lesních dřevin, doklad o původu sa-debního materiálu ovocných dřevin. V Natura 2000 nebo ZCHÚ nebo při nepůvod-ních druzích potřeba souhlasné stanovisko OOP. Podat "Žádost o zařazení k poskytnutí do-tace na péči" (podávána spolu se žádostí o poskytnutí dotace na založení ALS do 30.11.). V průběhu závazku lze žádat o snížení vý-měry, SZIF rozhodne o příp. vrácení dotací. Podat "Žádost o poskytnutí dotace na péči" (podávána následující roky po roce založení ALS v rámci JŽ) do 15.5.	Po vý-sadbě se dřeviny stávají majetkem vlastníka pozemku
Agrolesnictví - Péče	754					Každoroční řez u ovocných dřevin. Silvoorebný: pro-vedení mecha-nické údržby, seče nebo mulčování do 31.10.			

PŘÍLOHA 6 - Kombinovatelnost environmentálních titulů SZP

Titul/kombinovatelnost na jednom PB s vyplacením obou plateb (AP) a na stejné ploše, ale ne platbou (A)																					
	AEKO OPVZ	AEKO Meziplodiny - pro zlepšení struktury půdy	AEKO Meziplodiny - proti utužení půdy	AEKO Krajinotvorné sady	AEKO Krmné biopásy	AEKO Nektarodárné biopásy	AEKO Kombinované biopásy	AEKO Ochrana čejky chocholáté	AEKO Druhově bohaté pokrytí orné půdy	AEKO Zatravňování podél vodních útvarů běžnou směsí	AEKO Zatravňování podél vodních útvarů druhově bohatou směsí	AEKO Zatravňování podél vodních útvarů regionální směsí	AEKO Zatravňování drah soustředěného odtoku	AEKO Obecná péče o extenzivní louky a pastviny	EZ Základní ošetřování tr.porostů	EZ Pěstování trav a víceletých píceňin	EZ Pěstování zeleniny, brambor, speciálních bylin a jahodníku	EZ Pěstování ostatních plodin	Agrolesnictví - silvoorebné	Agrolesnictví - silvopastevní	Celofaremní ekoplatba
AEKO OPVZ		N	N	N	A	A	A	N	A	N	N	N	N	N	N	N	N	N	A	N	AP
AEKO Meziplodiny - pro zlepšení struktury půdy	N		N	N	A	A	A	N	A	N	N	N	N	N	N	N	N	N	A	N	APR
AEKO Meziplodiny - proti utužení půdy	N	N		N	A	A	A	N	A	N	N	N	N	N	N	N	N	N	A	N	APR
AEKO Krajinotvorné sady	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	AP
AEKO Krmné biopásy	A	A	A	N		N	N	N	A	N	N	N	N	N	N	A	A	A	AP	N	APR
AEKO Nektarodárné biopásy	A	A	A	N	N		N	N	A	N	N	N	N	N	N	A	A	A	AP	N	APR
AEKO Kombinované biopásy	A	A	A	N	N	N		N	A	N	N	N	N	N	N	A	A	A	AP	N	APR
AEKO Ochrana čejky chocholáté	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	A	A	A	N	N	APR
AEKO Druhově bohaté pokrytí orné půdy	A	A	A	N	A	A	A	N		N	N	N	N	N	N	A	A	A	N	N	APR
AEKO Zatravňování podél vodních útvarů běžnou směsí	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	A	A	N	N	N	N	AP
AEKO Zatravňování podél vodních útvarů druhově bohatou směsí	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	A	A	N	N	N	N	AP
AEKO Zatravňování podél vodních útvarů regionální směsí	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	A	A	N	N	N	N	AP
AEKO Zatravňování drah soustředěného odtoku	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	A	A	N	N	N	N	AP
AEKO Obecná péče o extenzivní louky a pastviny	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		AP	N	N	N	N	AP	AP
EZ Základní ošetřování travních porostů	N	N	N	N	N	N	N	N	N	A	A	A	A	AP		N	N	N	N	AP	AP
EZ Pěstování trav a víceletých píceňin na orné půdě	N	N	N	N	A	A	A	A	A	A	A	A	A	N	N		N	N	A	N	AP
EZ Pěstování zeleniny, brambor, speciálních bylin a jahodníku	N	N	N	N	A	A	A	A	A	N	N	N	N	N	N	N		N	A	N	AP
EZ Pěstování ostatních plodin	N	N	N	N	A	A	A	A	A	N	N	N	N	N	N	N	N		A	N	AP
Agrolesnictví - silvoorebné	A	A	A	N	AP	AP	AP	N	N	N	N	N	N	N	N	A	A	A		N	AP
Agrolesnictví - silvopastevní	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	AP	AP	N	N	N	N		AP
Celofaremní ekoplatba	AP	APR	APR	AP	APR	APR	APR	APR	APR	AP	AP	AP	AP	AP	AP	AP	AP	AP	AP		

Tabulka ukazuje, jak bylo v roce 2025 možné kombinovat environmentální tituly v SZP. Tabulku poskytlo MZe, upravena autorem studie.

Vysvětlivky:

- AP** tituly/opatření se mohou vyskytovat na jednom DPB a na oba je poskytnuta platba
- A** tituly/opatření se mohou vyskytovat na ploše DPB, ale platba se vyplatí jen na jeden (např. biopás) resp. plocha DPB může být zařazena v EZ, ale platba se poskytne dle AEKO
- APR** tituly/opatření se mohou vyskytovat na jednom DPB a na oba je poskytnuta platba, ale dochází k redukci platby (v případě kombinace EZ a AEKO dochází k redukci platby v AEKO)

PŘÍLOHA 7 – Čerpání dotací ze SZP

	SZP 2014-2020								SP SZP 2023+		
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 - žádosti
1. pilíř - Ekoplatby											
Základní celofaremní ekoplatba											
- sazba (kč/ha)									1 743	1 774	1 578
- počet žádostí									22 100	24 135	24 016
- výměra (ha)									3450000	3486225	3 483 715
- Kč (mil.)									5 921,0	6 144,5	5 497,7
Prémiová celofaremní ekoplatba											
- sazba (kč/ha)									9 638	18 132	17 521
- počet žádostí									50	99	204
- výměra (ha)									108	1 727	5 281
- Kč (mil.)									1	30,9	92,5
Ekoplatba na podporu nových krajinných prvků											
- sazba (kč/ha)											10 513
- počet žádostí											13
- výměra (ha)											23
- Kč (mil.)											0,2
Ekoplatba na podporu údržby krajinných prvků											
- sazba (kč/ha)											38 261
- počet žádostí											795
- výměra (ha)											762
- Kč (mil.)											29,2
Ekoplatba na podporu pásového střídání plodin											
- sazba (kč/ha)											9 491
- počet žádostí											11
- výměra (ha)											1 452
- Kč (mil.)											13,8

	SZP 2014-2020								SP SZP 2023+		
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 - žádosti
PRV - AEKO a další											
Podpora biodiverzity na orné půdě											
- počet žádostí									477	454	548
- výměra (ha)									5 479	6 621	9 120
- kč (mil.)										82,6	133,4
Biopásy											
- počet žádostí	164	188	220	276	371	490	448	410	407	365	415
- výměra (ha)	1 992	1 958	2 310	2 885	3 872	4 990	4 984	4 779	4 714	4900	5840
- kč (mil.)	29,0	34,7	40,8	48,0	64,7	85,4	85,0	76,6			
- Krmné biopásy											
- sazba (eur/ha)									676	676	676
- počet žádostí										209	232
- výměra (ha)										3 200,0	3 570,0
- kč (mil.)										52,7	
- Nektarodárné biopásy											
- sazba (eur/ha)									597	597	597
- počet žádostí										144	172
- výměra (ha)										1 600,0	2 198,0
- kč (mil.)										23,1	
- Kombinované biopásy											
- sazba (eur/ha)									639	639	639
- počet žádostí										12	11
- výměra (ha)										100,0	72,0
- kč (mil.)										1,2	
Druhově bohaté pokrytí půdy											
- sazba (eur/ha)									417	417	417
- počet žádostí									26	61	100
- výměra (ha)									579	1300	2547
- kč (mil.)										13	
Ochrana čejky chocholaté											
- sazba (eur/ha)									630	630	630
- počet žádostí	11	22	26	36	46	45	44	43	47	46	56
- výměra (ha)	98	136	196	313	465	457	454	443	542	600	733
- kč (mil.)	2,0	2,5	3,5	5,3	8,0	8,0	7,9	7,3		8,6	
Krajinotvorné sady											
- sazba (eur/ha)									116	116	116
- počet žádostí									119	141	144
- výměra (ha)									536	625	615
- kč (mil.)										1,7	1,8
Agrolesnictví - Založení											
- sazba (eur/ha)											4353
- počet žádostí									152	126	
- výměra (ha)									1 472	1 194	
- kč (mil.)										126,0	

	SZP 2014-2020								SP SZP 2023+		
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 - žádosti
Agrolesnictví - Péče											
- sazba (eur/ha)											754
- počet žádostí										96	177
- výměra (ha)										639	1 712
- kč (mil.)										9,8	32,5
Zatravňování orné půdy											
- počet žádostí	2 264	1 942	1 922		1 720	2 486	2 264	2 144	1 074	927	713
- výměra (ha)	24 868	15 597	13 478		15 697	18 251	16 877	15 662	9 104	8 385	7 210
- kč (mil.)	198,0	126,2	113,9		131,2	144,4	121,7	93,4		67,7	59,6
Zatravňování drah soustředěného odtoku											
- sazba (eur/ha)									482	482	482
- počet žádostí		2	5	5	7	8	7	5	-	3	
- výměra (ha)		5	50	50	66	76	73	54	-	?	
- kč (mil.)		0,1	0,8	0,7	0,4	1,1	1,0	0,4	-	0,2	
Meziplodiny											
- sazba (eur/ha)									152/154	152/154	152/154
- počet žádostí									250	285	318
- výměra (ha)									9 327	11 237	13 408
- kč (mil.)										19,8	52,0
Ošetřování extenzivních travních porostů											
- počet žádostí										12 452	12 660
- výměra (ha)										886 084	907 443
- kč (mil.)										2 363,0	2 605,7

V tabulce jsou zachycena vyhledaná data k čerpání jednotlivých environmentálních dotačních titulů ze SZP. Data vychází z různých zdrojů, a ne vždy se zcela shodují, pro indikativní orientaci jsou ale postačující.

Zdroje:

- Prezentace ze zasedání Monitorovacího výboru Programu rozvoje venkova 2014-2020
- Prezentace ze zasedání Monitorovacího výboru Strategického plánu Společné zemědělské politiky 2021-2027
- Zprávy o stavu zemědělství České republiky
- Informace poskytnuté SZIF na základě žádosti o informace podle zákona č. 106/1999 Sb.

PŘÍLOHA 8 – Čerpání dotací AOPK (přehled výzev)

Název výzvy		Platnost od	Platnost do	Min. rok pro realizaci	Max. rok pro realizaci	Alokace	Náklady podaných žádostí	Součet nákladů z účinných závazků / podpořených projektů	Součet proplacených nákladů
AOPK OPŽP ZMV									
1. výzva SC 1.3	Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech	15.12.2022	31.10.2023	2025	2029	500 000 000 Kč	549 556 195 Kč	400 975 654 Kč	290 082 240 Kč
2. výzva SC 1.6	Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury, a to i v městských oblastech, a snižování všech forem znečištění	15.12.2022	31.10.2023	2025	2029	300 000 000 Kč	97 080 558 Kč	67 376 248 Kč	41 367 963 Kč
3. výzva SC 1.3	Zpracování studií a plánů	01.11.2023	31.01.2024	2021	2029	70 000 000 Kč	97 544 285 Kč	88 744 176 Kč	11 824 294 Kč
4. výzva SC 1.3	Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech	01.11.2023	30.04.2024	2021	2029	500 000 000 Kč	300 506 029 Kč	245 949 552 Kč	125 666 218 Kč
5. výzva SC 1.6	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	01.11.2023	30.04.2024	2021	2029	200 000 000 Kč	70 850 988 Kč	64 536 917 Kč	24 246 222 Kč
6. výzva SC 1.3	Zpracování studií a plánů	17.06.2024	30.10.2024	2024	2029	50 000 000 Kč	53 413 250 Kč	44 569 373 Kč	- Kč
7. výzva SC 1.3	Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech	02.05.2024	31.10.2024	2024	2029	500 000 000 Kč	257 683 666 Kč	204 487 820 Kč	35 207 438 Kč
8. výzva SC 1.6	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	02.05.2024	31.10.2024	2024	2029	200 000 000 Kč	49 831 024 Kč	24 484 016 Kč	3 152 869 Kč
9. výzva SC 1.3	Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech	05.11.2024	30.06.2025	2024	2029	400 000 000 Kč	508 748 163 Kč	234 852 561 Kč	16 861 716 Kč
10. výzva SC 1.6	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	05.11.2024	30.06.2025	2024	2029	200 000 000 Kč	260 551 549 Kč	77 913 705 Kč	5 822 537 Kč
11. výzva SC 1.3	Zpracování studií a plánů	05.11.2024	30.04.2025	2024	2029	100 000 000 Kč	106 553 738 Kč	101 323 052 Kč	- Kč
12. výzva SC 1.3	Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech	01.07.2025	31.10.2025	2025	2029	300 000 000 Kč	108 881 938 Kč	- Kč	- Kč

Název výzvy		Platnost od	Platnost do	Min. rok pro realizaci	Max. rok pro realizaci	Alokace	Náklady podaných žádostí	Součet nákladů z účinných závazků / podpořených projektů	Součet proplacených nákladů
13. výzva SC 1.6	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	08.07.2025	31.10.2025	2025	2029	200 000 000 Kč	120 903 032 Kč	- Kč	- Kč
14. výzva SC 1.3	Zpracování studií a plánů	05.05.2025	31.12.2025	2025	2029	50 000 000 Kč	7 214 625 Kč	2 947 075 Kč	- Kč
NPO - POPFK									
č. 1/2022	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	03.08.2022	13.10.2022	2022	2025	70 000 000 Kč	65 173 589 Kč	52 737 370 Kč	51 449 490 Kč
č. 1/2023	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	28.03.2025	17.07.2023	2023	2025	80 000 000 Kč	82 994 607 Kč	72 817 512 Kč	69 542 328 Kč
č. 2/2023	Dílčí rekonstrukce malých vodních nádrží - NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	26.04.2023	30.11.2023	2023	2025	36 300 000 Kč	41 306 964 Kč	15 969 185 Kč	13 082 418 Kč
č. 3/2023	Komplexní vodohospodářské studie (166) a opatření (167)	28.04.2023	30.11.2023	2024	2025	74 173 000 Kč	40 507 269 Kč	36 112 435 Kč	23 685 333 Kč
č. 1/2024	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	01.11.2023	31.03.2024	2024	2025	130 000 000 Kč	146 050 538 Kč	129 726 706 Kč	121 623 867 Kč
č. 2/2024	NPO – POPFK 166 – Komplexní vodohospodářské studie	30.05.2024	31.07.2024	2024	2025	54 845 000 Kč	8 716 348 Kč	8 716 348 Kč	- Kč
č. 3/2024	NPO – POPFK 167 – Opatření k naplňování komplexních vodohospodářských studií	30.05.2024	31.07.2024	2024	2025	8 226 000 Kč	- Kč	- Kč	- Kč
č. 4/2024	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	07.08.2024	15.10.2024	2024	2025	60 000 000 Kč	11 955 231 Kč	10 433 078 Kč	8 652 564 Kč
č. 6/2024	NPO – POPFK 167 – Opatření k naplňování komplexních vodohospodářských studií	07.11.2024	27.02.2025	2024	2025	24 200 000 Kč	5 162 907 Kč	4 580 323 Kč	2 122 256 Kč

Název výzvy		Platnost od	Platnost do	Min. rok pro realizaci	Max. rok pro realizaci	Alokace	Náklady podaných žádostí	Součet nákladů z účinných závazků / podpořených projektů	Součet proplacených nákladů
č. 1/2025	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	07.11.2024	06.03.2025	2025	2025	135 000 000 Kč	140 954 143 Kč	133 707 494 Kč	75 560 830 Kč
PPK B									
č. 1/2022	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	01.05.2022	30.05.2022	2022	2022	40 700 000 Kč	41 780 569 Kč	38 632 169 Kč	38 341 658 Kč
č. 1/2023	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	16.02.2023	17.03.2023	2023	2023	29 200 000 Kč	37 853 022 Kč	29 101 823 Kč	28 955 069 Kč
č. 1/2024	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	15.11.2023	14.12.2023	2024	2024	27 000 000 Kč	29 842 772 Kč	25 615 638 Kč	25 035 483 Kč
č. 1/2025	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	14.11.2024	09.01.2025	2025	2025	37 700 000 Kč	34 163 879 Kč	31 867 302 Kč	9 890 797 Kč

Tabulka zachycuje přehled a čerpání dotačních výzev spravovaných AOPK za roky 2022-2025. Aktuální k 6.10.2025.

Zdroje: Tabulku poskytla AOPK, graficky upraveno autorem studie.

PŘÍLOHA 9 – Čerpání dotací AOPK

(počty podpořených projektů včetně projektů podávaných zemědělci)

Název výzvy		Počet podpořených projektů	Zemědělec		
			Ne	Ano	%
AOPK OPŽP ZMV					
1. výzva SC 1.3	Podpora přírodě blízkých opatření v kra- jině a sídlech	38	37	1	2,6
1. výzva SC 1.3 (od 16. 2. 2023)		72	68	4	5,6
1. výzva SC 1.3 (od 7. 6. 2023)		135	132	3	2,2
2. výzva SC 1.6	Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené in- frastruktury, a to i v městských oblastech, a snižování všech forem znečištění	4	4	0	0,0
2. výzva SC 1.6 (od 16. 2. 2023)		8	8	0	0,0
2. výzva SC 1.6 (od 4. 4. 2023)		10	10	0	0,0
2. výzva SC 1.6 (od 7. 6. 2023)		15	15	0	0,0
3. výzva SC 1.3 Studie a plány (od 1. 11. 2023)	Zpracování studií a plánů	32	32	0	0,0
4. výzva SC 1.3 (od 1. 11. 2023)	Podpora přírodě blízkých opatření v kra- jině a sídlech	32	31	1	3,1
4. výzva SC 1.3 (od 15. 1. 2024)		126	122	4	3,2
5. výzva SC 1.6 (od 1. 11. 2023)	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	3	3	0	0,0
5. výzva SC 1.6 (od 15. 1. 2024)		32	30	2	6,3
6. výzva SC 1.3 Studie a plány (od 17. 6. 2024)	Zpracování studií a plánů	19	19	0	0,0
7. výzva SC 1.3 (od 1. 8. 2024)	Podpora přírodě blízkých opatření v kra- jině a sídlech	107	105	2	1,9
7. výzva SC 1.3 (od 2. 5. 2024)		33	33	0	0,0
8. výzva SC 1.6 (od 1. 8. 2024)	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	11	11	0	0,0
8. výzva SC 1.6 (od 17. 6. 2024)		1	1	0	0,0
8. výzva SC 1.6 (od 2. 5. 2024)		5	5	0	0,0
9. výzva SC 1.3 (od 5. 11. 2024)	Podpora přírodě blízkých opatření v kra- jině a sídlech	67	63	4	6,0
9. výzva SC 1.3 (od 5. 2. 2025)		105	104	1	1,0
10. výzva SC 1.6 (od 5. 11. 2024)	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	10	10	0	0,0
10. výzva SC 1.6 (od 5. 2. 2025)		23	23	0	0,0
11. výzva SC 1.3 Studie a plány (od 5. 11. 2024)	Zpracování studií a plánů	93	93	0	0,0
14. výzva SC 1.3 Studie a plány	Zpracování studií a plánů	1	1	0	0,0
NPO - POPFK					
č. 1/2022	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, ne- lesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	384	326	58	15,1
č. 1/2023	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, ne- lesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	505	450	55	10,9
č. 2/2023	Dílčí rekonstrukce malých vodních nádrží - NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, ne- lesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	12	12	0	0,0

Název výzvy		Počet podpořených projektů	Zemědělec		
			Ne	Ano	%
Č. 3/2023	Komplexní vodohospodářské studie (166) a opatření (167)	29	29	0	0,0
Č. 1/2024	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	883	784	99	11,2
Č. 2/2024	NPO – POPFK 166 – Komplexní vodohospodářské studie	6	6	0	0,0
Č. 4/2024	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	54	42	12	22,2
Č. 6/2024	NPO – POPFK 167 – Opatření k naplňování komplexních vodohospodářských studií	26	26	0	0,0
Č. 1/2025	NPO – POPFK 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu	897	793	104	11,6
PPK B					
1. VÝZVA 2022	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	578	485	93	16,1
1. VÝZVA 2023	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	433	358	75	17,3
1. VÝZVA 2024	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	373	293	80	21,4
1. VÝZVA 2025	PPK B – Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	411	330	81	19,7
Celkový součet		5573	4894	679	12,2

Tabulka zachycuje počty projektů v rámci výzev AOPK včetně počtů a podílů projektů, které byly podány subjekty, kteří jako svou hlavní ekonomickou činnost uvádí zemědělství.

Zdroj: Data poskytl AOPK, tabulka zpracována autorem studie.

Vysvětlivky:

Zemědělec - Jedná se o ekonomické subjekty exportované z Registru ekonomických subjektů, kteří jako “Hlavní ekonomickou činnost” uvádí kategorii “01 - Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a souvis. činnosti” a jí podřazené podkategorie. <https://apl.czso.cz/res/export>

% - Podíl z celkového počtu

PŘÍLOHA 10 – Čerpání dotací SFŽP (přehled výzev)

Operační program Životní prostředí - vybrané výzvy ke Strategickým cílům 1.3 a 1.6														
Kód výzvy	Název výzvy			Datum ukončení příjmu žádosti o podporu	Fin. alokace výzvy připadající na příspěvek EU [Kč]	Žádosti podané v jednotlivých výzvách		Žádosti schválené Výběrovou komisí		Projekty v realizaci		Finančně ukončené projekty		Proplaceno příspěvkem EU [Kč]
						Počet	Příspěvek EU [Kč]	Počet	Příspěvek EU [Kč]	Počet	Příspěvek EU [Kč]	Počet	Příspěvek EU [Kč]	
SC 1.3 Přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnosti vůči nim														
Téma	Klima - příroda			5 495 005 868	464	4 545 502 282	266	3 715 954 485	102	3 471 768 835	5	32 216 398	336 860 169	
05_22_005	MŽP_5. výzva, projektové schéma SC 1.3, průběžná	Projektové schéma pro SC 1.3	10.01.2023	2 330 000 000	1	2 330 000 000	1	2 330 000 000	1	2 330 000 000	0	0	225 651 343	
05_23_032	MŽP_32. výzva, SC 1.3, Opatření 1.3.1, průběžná	Veřejná zeleň a eliminace odvodňovacích zařízení v krajině	04.01.2024	200 000 000	20	125 256 218	14	85 620 979	13	75 256 980	0	0	2 245 619	
05_23_046	MŽP_46. výzva, SC 1.3, Opatření 1.3.11, průběžná pro MRR	Vodní a vegetační krajinné prvky	26.04.2024	600 000 000	37	468 664 255	26	243 057 614	25	238 516 997	3	21 100 051	58 654 812	
05_23_047	MŽP_47. výzva, SC 1.3, Opatření 1.3.11, průběžná pro PR	Vodní a vegetační krajinné prvky	26.04.2024	727 559 417	48	833 788 940	39	727 972 808	38	724 317 212	2	11 116 347	49 040 580	
05_23_051	MŽP_51. výzva, SC 1.3, opatření 1.3.2, průběžná	Zpracování studií a plánů	31.07.2024	31 446 451	8	38 508 503	6	36 676 262	2	12 949 508	0	0	0	
05_23_053	MŽP_53. výzva, SC 1.3, opatření 1.3.11, průběžná ITI pro MRR	Vodní a vegetační krajinné prvky	30.06.2025	33 000 000	2	18 109 634	2	18 109 634	2	18 109 634	0	0	0	
05_23_054	MŽP_54. výzva, SC 1.3, opatření 1.3.11, průběžná ITI pro PR	Vodní a vegetační krajinné prvky	30.06.2025	173 000 000	3	115 009 495	0	0	0	0	0	0	0	
05_24_066	MŽP_66. výzva, SC 1.3, opatření 1.3.1, kolová	Ochrana půdy	14.01.2025	260 000 000	162	203 460 270	154	194 166 222	0	0	0	0	0	

Operační program Životní prostředí - vybrané výzvy ke Strategickým cílům 1.3 a 1.6

Kód výzvy	Název výzvy		Datum ukončení příjmu žádosti o podporu	Fin. alokace výzvy připadající na příspěvek EU [Kč]	Žádosti podané v jednotlivých výzvách		Žádosti schválené Výběrovou komisí		Projekty v realizaci		Finančně ukončené projekty		Proplaceno příspěvkem EU [Kč]
					Počet	Příspěvek EU [Kč]	Počet	Příspěvek EU [Kč]	Počet	Příspěvek EU [Kč]	Počet	Příspěvek EU [Kč]	
05_24_073	MŽP_73. výzva, SC 1.3, opatření 1.3.11, průběžná pro MRR	Vodní a vegetační krajinné prvky	17.12.2025	400 000 000	18	126 173 411	5	36 043 832	4	32 323 524	0	0	0
05_25_082	MŽP_82 výzva, SC 1.3, opatření 1.3.1, kolová	Ochrana půdy	30.06.2025	60 000 000	128	168 430 000	0	0	0	0	0	0	0
05_25_085	MŽP_85 výzva, SC 1.3, opatření 1.3.2, průběžná	Zpracování studií a plánů	20.02.2026	30 000 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SC 1.6 Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury													
Téma	Biodiverzita			3 949 564 183	309	4 506 708 735	207	3 625 633 119	194	3 361 718 880	91	75 412 694	337 233 741
05_22_007	MŽP_7. výzva, projektové schéma SC 1.6, průběžná	Projektové schéma pro SC 1.6	10.01.2023	1 197 500 000	1	1 197 500 000	1	1 197 500 000	1	1 197 500 000	0	0	49 916 582
05_22_028	MŽP_28. výzva, SC 1.6, Opatření 1.6.1, průběžná	Péče o významné části přírody a krajiny	30.06.2023	389 789 653	23	767 622 744	13	404 845 282	12	393 740 481	1	4 751 800	143 455 921
05_25_090	MŽP_90. výzva, SC 1.6, opatření 1.6.1, průběžná	Péče o významné části přírody a krajiny	30.01.2026	20 000 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
05_25_091	MŽP_91. výzva, SC 1.6, opatření 1.6.1, průběžná	Péče o významné části přírody a krajiny	30.01.2026	100 000 000	4	79 737 995	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	43												

Národní program Životní prostředí - vybrané výzvy									
Výzva Kód	Název výzvy	Datum ukončení příjmu žádostí o podporu	Alokace výzvy	Podané žádosti celkem		Žádosti s RM		Žádosti s podepsanou smlouvou	
				Počet	Požadovaná podpora (Kč)	Počet	Požadovaná podpora (Kč)	Počet	Požadovaná podpora (Kč)
4.2021	Výsadba stromů - individuální projekty	08.08.2022	270 000 000	1 127	243 517 196	1 127	243 517 196	1 099	237 526 734
5.2021	Výsadba stromů - grantové schéma	30.12.2023	30 000 000	2	10 000 000	2	10 000 000	2	10 000 000
4/2023 NPO	Adaptace ekosystémů na změnu klimatu – správci vodních toků	31.08.2024	344 000 000	23	204 715 207	23	204 715 207	20	153 928 305
5/2023 NPO	Adaptace ekosystémů na změnu klimatu – obce a kraje	31.08.2024	414 000 000	20	210 415 439	20	210 415 439	9	62 062 909
13/2024	Krajinné prvky	30.06.2025	400 000 000	34	449 794 968	10	104 203 763	0	0
15/2024	Podpora krajinných prvků	31.03.2026	100 000 000	3	963 063	3	963 063	0	0

Tabulka zachycuje přehled a čerpání dotačních výzev spravovaných SFŽP za roky 2022-2026. Aktuální k 7.10.2025 (OPŽP) a 30.9.2025 (NPŽP).

Zdroj: Tabulku poskytl SFŽP, upraveno a doplněno autorem studie.

PŘÍLOHA 11 – Přehled bariér

Primární bariéry		
Finanční	Ekonomický dopad nehosподаření	Ztráta produkce, resp. příjmu na orné půdě = ušlý zisk
		Ztráta trhu nebo prostoru pro výrobu krmiv
		Ztráta produkce, resp. příjmu na okolních pozemcích (např. zaplevelení)
		Nejistota pozitivního ekonomického efektu na hospodaření
	Vyšší transakční náklady	Náklady navíc na operace
		Náklady navíc na organizaci, administrativu atd.
	Náklady na tvorbu agristruktury	Investiční i neinvestiční náklady na tvorbu agristruktury
Organizační	Náklady na péči o agristrukturu	Investiční i neinvestiční náklady na péči o agristrukturu
	Sankce za porušení legislativy	Obava ze sankcí za zásahy do KP (např. DZES 8b, ZOPK)
	Překážky v managementu půdy	Překážky v terénu
		Potřeba více pojezdů techniky
		Komplikovanější pojezdové trasy
		Více souvratí
	Nároky na péči o agristrukturu	Nároky na sečení v ploše některých KP (např. mezi stromy)
		Nároky na ruční práci
	Nedostatek času/personálu	Potřebný čas navíc
		Potřebné personální kapacity navíc
	Vlastnické vztahy	Nevhodná vlastnická skladba parcel
		Nesouhlas vlastníka s tvorbou agristruktury
		Obava z nesouhlasu vlastníka s tvorbou agristruktury
	Zaplevelení daných nebo okolních pozemků	Subjektivní obava ze zaplevelení
		Reálné riziko zaplevelení
	Technologické	Potřeba nové/drahé techniky
		"Uváznutí" (lock in) ve stávající technologii (např. velký záběr techniky netoleruje překážky v operacích na poli)
		Nedostatek sadbového materiálu
		Nedostatek osiva
Administrativní	Projektování agristruktury	Potřeba získat stavební povolení
		Vypracování projektové dokumentace, získání odborných posudků atd.
		Potřeba souhlasu/povolení od orgánu ochrany přírody/ZPF a potřebný čas k tomu
		Potřeba domluvy s obcí, orgány ochrany přírody/ZPF atd. a čas potřebný k tomu
	Vlastnické vztahy	Formulace nájemních smluv
		Potřeba souhlasu vlastníka a čas potřebný k tomu
	Evidence půdy	Obava z nemožnosti převést prvek zpět do původního stavu (např. převést kulturu T na kulturu O)
		Neshody mezi KN a LPIS

Primární bariéry		
Znalostní	Nedostatek odborné znalosti	Nedostatek znalosti o potřebnosti/funkci krajinné struktury
		Nedostatek znalosti, jak postupovat při tvorbě agristruktury technologicky, administrativně, finančně, organizačně atd.
		Nedostatek znalosti, jak postupovat při péči o agristruktury technologicky, administrativně, finančně, organizačně atd.
		Nedostatek možností poradenství
Postojové		"Produktivistický" mindset
		Nechť pečovat o "neprodukční" plochy
		Agristruktury nejsou při ostatní zátěži prioritou, které věnovat pozornost
		Estetická - vzhled agristruktury (např. pocit zanedbanosti)
		Obava z poškození pověsti ("zanedbané" plochy atd.)
		Pocit nedocení činností, které nesouvisí přímo s produkcí

Sekundární bariéry		
Finanční	Obava ze sankcí	Obava ze sankcí za nedodržení podmínek
		Obava ze sankcí za přejezdy ploch
		Obava z odpovědnosti za škody/vady způsobené třetí stranou
		Obava ze sankcí za zásahy do KP
	Ekonomický dopad	Přímé platby SZP neposkytovány na plochu některých KP
		Krácení plateb kvůli dvojímu financování / nedostatečně komunikované vysvětlení dvojího financování
		Obava z rozrůstání EVP na úkor produkční půdy
		Vyšší/vysoké ceny vyžadovaného certifikovaného osiva
		Vyšší daňové zatížení KP v některých případech
		Nedostatečný finanční přínos z nástroje v rámci velkého podniku
		Obava ze ztráty zisku u dlouhodobějších závazků
		Jednotná platba pro různé typy prvků nemusí být dostatečná
	Transakční náklady	Administrace další každé dotace navyšuje transakční náklady
		Není uznatelný náklad na administrativu dotací
		Nedostatek financí na předfinancování/obava z nedostání financí ex post
Organizační	Obava z kontrol	Obava z kontrol realizací a udržitelnosti
		Obava z navyšování počtu kontrol a potřebného času na ně
		Obava z chyb kvůli nedostatečně konkrétním/příliš flexibilním podmínkám
		Obava z nízké flexibility podmínek (např. výkyvy počasí)
		Obava z chyb kvůli opomenutí termínů atd.
	Obava ze zajištění certifikovaného osiva	
	Zaplevelení daných nebo okolních pozemků	Subjektivní obava ze zaplevelení Reálné riziko zaplevelení
	Nedostatek času na studium nástrojů	

Sekundární bariéry		
Administrativní	Administrativa dotací	Obava z administrativy jednotlivých dotací
		Administrace další každé dotace navyšuje potřebné kapacity, čas, možnost chyby atd.
		Uchovávání dokladů o osivu/sadbě min. 10 let
		Špatná předchozí zkušenost
		Nutnost vypracovat projekt
		Nutnost vypracovat odborný projekt
		Nedostatek kapacit na administraci žádostí
	Domluvy s dalšími aktéry	Čas k domluvě s obcí, orgány ochrany přírody/ZPF, vlastníky atd.
		Čas ke sháňení souhlasu/povolení od orgánu ochrany přírody/ZPF
		Obava ze složitých povolovacích procesů
	Jiný formát podpory, než je zvyklý	Potřeba získat povolení před podáním žádosti
		Odlišné podmínky, mechanismy dotací atd.
Znalostní	Neznalost nástrojů	Odlišné způsoby podávání žádostí (např. jiné online portály)
	Neznalost podmínek opatření	Neporozumění smyslu opatření
		Často se měnící podmínky si nelze pamatovat
		Složitě podmínky (násobené užíváním více nástrojů) si nelze pamatovat/nelze se v nich vyznat
		Podmínky různých nástrojů si protiřečí/nedoplňují se vzájemně
Postojové	Nedůvěra v instituce	Nedostatek poradců
		Nedůvěra po špatné zkušenosti
		Nedůvěra ve stát
		Porušení pocitu autonomie/zvýšení pocitu závislosti
		Pocit, že musí za stejné peníze dělat víc než dříve/plnit přísnější požadavky

Tabulka zachycuje primární a sekundární bariéry, které mohou působit na rozhodování zemědělců o zavádění či pečování o agristruktury nebo využívání legislativních či ekonomických nástrojů.